

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

MODERN KLASİKLER

WITOLD
GOMBROWICZ
KOZMOS

SONSÖZ: JERZY FRANCAK
TÜRKÇESİ: NEŞE TALUY YÜCE



“Yüzyılımızın en büyük yazarlarından biri.”

MILAN KUNDERA

1965'te yayımlanan *Kozmos*, Witold Gombrowicz'in vasiyet niteliğindeki son romanı, ayrıca en ciddi ve çok yönlü olanıdır. Karpat Dağları civarında bir tatil yöresinde rastlantı eseri karşılaşan, günlük hayattan uzakta, huzur dolu bir tatil geçirmek isteyen iki genç, aile işletmesi bir pansiyonda oda tutar. Gelgelelim daha yol üstünde tuhaf ve ürkütücü bir hadiseye tanık olurlar. Dinlenmek bir yana gün geçtikçe pansiyonu işleten ailenin bireylerinin garip davranışları, psikolojik sorunları içine çekilen gençler, yaşadıklarına bir anlam vermeye çalışırken, kendilerini varoluşsal ve riskli bir sorgulamanın içinde bulurlar.

Kozmos, klasik kara-film motifleri üzerine kurulu, ancak dilin kayganlığını, şu 'özgürlük' denen şakayı, cinselliğin ve psikolojik sorunların güdümündeki hayatta insanın kaosa nizam getirme çabasını konu alan karanlık, absürt -ve fazlasıyla ciddi!- bir yarı-detektiflik romanıdır.

“Bir de Gombrowicz'inkiler gibi başka bir janra ait düzmece romanlar var, ki bunlar bir bakıma şeytani düzeneklerdir. Gombrowicz psikanaliz, Marksizm ve bu gibi konularda derinlemesine bilgi sahibi olsa da mesafesini koruyor. Bu sayede, daha yapım aşamasında kendilerini iptal eden nesneler yapıyor - böylece hem analitik hem de maddeci olabilen bir roman modeli yaratıyor.”

JEAN-PAUL SARTRE



EVEREST

www.everestyayinlari.com

[f/everestyayinlari](https://www.facebook.com/everestyayinlari)

[t/everestkitap](https://www.twitter.com/everestkitap)

[i/everestyayinlari](https://www.instagram.com/everestyayinlari)



WITOLD GOMBROWICZ

Polonyalı romancı, hikâyeci ve oyun yazarı Gombrowicz (1904-1969), yüzyılın en sıradışı yazarlarından, geç modernizmin kuşkusuz en önemli isimlerindendir. Eserlerinde kişiyi güdümlleyen psikolojik dinamikler, varoluşun absürt ama gizemli doğası, milliyetçilik ve yobazlığın saçmalığı, kimliğin göreceliği gibi konuları işler. Daha ilk romanı *Ferdydurke*'yle (Jaguar Kitap) 20. yüzyıl edebiyatında önemli bir yer edinen Gombrowicz, bu eserinde toyluk, gençlik, kimlik inşası ve topluluk içinde yaşamın güçlükleri gibi temaları ele alır. Toplam beş romanı olan Gombrowicz'in (diğer ikisi, *Pornografi* ve *Trans-Atlantik*, yayın programımızdadır), bundan başka oyunları ve üç cilt halinde basılan günlükleri de (*Günlük*, Cilt 1 ve Cilt 2, YKY) külliyatında önemi bir yer tutar. Belki en sıradışı eseri olan *Kozmos*, Gombrowicz'in son ve vasiyet niteliğindeki romanıdır.

NEŞE TALUY YÜCE

Neşe Taluy Yüce, Ankara'da doğdu. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon Bölümü'nde ve aynı üniversitenin Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda lisans öğrenimini tamamladı. 1996'da Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Leh Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'ndan doktor, 2005 yılında da profesör unvanı aldı. Halen aynı anabilim dalında öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Çevirilerinin yanı sıra, pek çok kuramsal kitabı da bulunmaktadır. 2006 yılında Leh edebiyatının başyapıtlarını çevirdiği ve bu edebiyatı Türkiye'de ustaca tanıttığı için Polonya Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Stefan Meller'den özel bir ödül almış ve 2009 yılında "Testosteron" (A. Saramonowicz) adlı oyunun çevirisiyle, Ankara Sanat Kurumu tarafından, "En İyi Çevirmen Ödülü"ne layık görülmüştür. 2016 yılında Polonya Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı'ndan 'Polonya Kültürüne Hizmet Nişanı' (Odznaka honorowa Zasłużony dla Kultury Polskiej) almıştır. Pek çok oyun çevirisi çeşitli tiyatrolar tarafından sergilenmiş ve sergilenmektedir. Başlıca çevirileri: *Başlıksız Olabilir*, Wislawa Szymborska (İyi Şeyler Yayıncılık, 1998); *21:37*, Mariusz Czubaj (Apollon Yayıncılık, 2010); *Bikini*, Janusz L. Wisniewski (Pupa Yayınları, 2011); *Good Night Jerzi*, Janusz Głowacki, (YKY, 2014); *Günlük*, Cilt 1, Witold Gombrowicz (YKY, 2015); *Koşucular*, Olga Tokarczuk, (Alabanda Yayınları, 2016).

WITOLD GOMBROWICZ

KOZMOS

Türkçesi: Neşe Taluy Yüce



Yayın No 1646
Modern Klasikler 44

Kozmos
Witold Gombrowicz

Kitabın özgün adı: *Kozmos*

Editör: Cem Alban
Lehçe aslından çeviren: Neşe Taluy Yüce
Son okuma: Barış Tut
Kapak tasarımı: Emir Tali
Sayfa tasarımı: Veysel Demirel

© 1986, 1994, Rita Gombrowicz
© 2017, bu kitabın tüm yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

Bu kitap © Poland Translation Program
desteğiyle yayınlanmıştır.



1. Basım: Nisan 2017

ISBN: 978 - 605 - 185 - 137 - 2
Sertifika No: 10905

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI

Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 513 34 20-21 Faks: (0212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap
www.facebook.com/everestyayinlari
www.instagram.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

KOZMOS

Size başka ve daha garip bir macera anlatacağım şimdi.

Ter içindeyim, önde Fuks gidiyor, ardından da ben, paçalar, ayakkabıların ökçeleri kum içinde, kumda ayaklarımızı sürüye sürüye gidiyoruz; toprak, tekerlek izleri, kesek kesek toprak parçaları, camlaşmış çakıl taşları parlıyor, güneş, sıcak, vızıltılar, titreyen sıcak hava, güneşten kamaşan gözler, evler, çitler, tarlalar, ormanlar, bu yolun, bu yürüyüşün nereden çıktığını anlatması uzun; doğrusunu söylemek gerekirse babamdan ve annemden, hatta tüm ailemden bunalmıştım, üstelik hiç olmazsa sınavlardan birine hazırlanmak istemiştım, belki azıcık hava değiştirmek, ortamdan uzaklaşıp alıp başımı uzaklara bir yere gitmek. Zakopan'a vardım, Krupowki'de yürüyorum, hani ucuz bir pansiyon bulsam da kalsam diye düşünüyorum, karşıma Fuks çıkıyor, havuç suratlı, sapsarı saçları var, patlak gözlü, bakışları

ilgisizlikle sıvanmış, ama sevindi, ben de sevindim, ne haber, ne yapıyorsun, oda arıyorum, ben de, elimde bir adres var –diyor–, ucuz, çünkü uzakta, dağ başında bir yer. Gidiyoruz işte, paçalar, ökçeler kum içinde, yol, sıcak, önüme bakıyorum, toprak ve kum, çakıl taşları yer yer parlıyor, bir iki, bir iki, paçalar, ökçeler, trende geçen uykusuz geceden sonra kapanan gözkapakları, bir de bitip tükenmeyen bu yürüyüş. Durdu.

“Dinlenelim mi?”

“Daha var mı?”

“Yok.”

Çevreme baktım ve gözümün görebildiğini gördüm ve bunlar tam anlamıyla görmek istemediğim şeylerdi, çünkü öyle çok görmüştüm ki: Çamlar, çitler, ladin ağaçları, küçük küçük evler, çimler, otlaklar, hendekler, patika yollar, çiçek tarhları, tarlalar ve bacalar... hava... güneşten parlıyordu, ama kapkara, ağaçlar kara, toprak gri, çalı çırpı, yeşillikler, bitkiler ne varsa bildiğin kara. Bir köpek havladı, Fuks, çalılara doğru saptı.

“Burası daha serin.”

“Hadi devam.”

“Dur bir dakika. Hadi biraz oturalım.”

Çalıların içinde, yukarıdan, fındık ve ladin ağaçlarının birbirine geçmiş dallarının gölgelediği derinlere doğru az daha ilerledi; bakışlarımı, birbirine girmiş dalların, yaprakların, ılık lekelerinin, sık ve seyrek çalıların, sıklaşmaların, eğimlerin, açıklıkların şeytan bilir daha nelerin, saldıran, kaçan, daralıp genişleyen, ne bileyim kırılıp açılan gölgelerin üzerinde dolaştırıyordum... terden sırsıklam, kaybolmuş bir halde altımdaki kara ve çıplak toprağı hissediyordum. Orada çalıların arasında bir şey vardı – hani bir çıkıntı, farklı, tuhaf ama belli belirsiz... yanımdaki arkadaşım da bakıyordu buna.

“Serçe mi o?”

“Ha, öyle.”

Evet, serçeydi. Serçe. Bir tele asılı.. Asılmış. Başı yana düşmüş, gagası aralık. Bir dala kancalanmış bir parça telin ucunda asılı.

Çok garip. Asılmış bir kuş. Asılmış bir serçe. Bu gariplik, buralardan, bu ormandan geçen bir insan olduğunu yüksek sesle haykırıyordu, ama kimdi bu?

Kim asmış olabilirdi, niçin, hangi nedenle?.. düşüncelerim karmakarışık, bu karışık bitkiler içinde, milyonlarca bileşim büyüyerek ürüyor kafamda, sarsıcı tren yolculuğu, tren gürültüsüyle uykusuz geçen gece, hava, güneş, Fuks’la burada yaptığım yürüyüş, Jasia, annem, mektup kavgası, babama “soğuk davranmam”, Roman, üstüne üstlük, Fuks’un bürodaki sorunları (anlatmıştı ya), izler, kesekler, ökçeler, paçalar, çakıl taşları, yapraklar, her şey bu serçenin önüne düşmüştü, sanki dizleri üstüne çökmüş kalabalık gibi, kuşsa, garip mi garip, tahtı ele geçirmiş... ve bu kuytuda hüküm sürüyordu.

“Kim asmış olabilir?”

“Veledin teki.”

“Yok. Hayli yüksekte.”

“Hadi gidelim.”

Ama kıpırdamıyordu. Serçe asılı duruyordu. Toprak çıplaktı, ama üzerinde yer yer bitmiş kısa çimler vardı, burada pek çok şey vardı zaten, kıvrık bir teneke parçası, bir çalı, bir başka çalı parçası, yırtık bir karton, bir küçük çırpı, bokböceği, karınca, bir başka karınca daha, adını bilmediğim bir böcek, bir odun, daha bir sürü şey; çalıların köklerine kadar her yer bu ıvrır zıvırla doluydu. Tüm bunlara, o da benim gibi bakakalmıştı. “Gidelim.” Ama öylece duruyordu, bakıyordu, serçe asılı olduğu yerdeydi, ben de duruyordum.

ve bakıyordum. “Gidelim.” “Gidelim.” Gelgelelim kıpırdamıyorduk, belki de orada çok fazla durduğumuz içindi bu, belki de uzaklaşmak için uygun olan an geçip gitmişti... durum, şimdi gittikçe daha ağırlaşp sıkıntılı bir hale gelmişti... biz ve çalılara asılı duran şu serçe... sanki bizden kaynaklanan bir uygunsuzluk, beceriksizlik, yakışksızlık var gibiydi... uykuluydum.

“Hadi bakalım, yolcu yolunda gerek,” dedim ve uzaklaştık... çalılıklardaki serçeyi yapayalnız bırakarak.

Ama güneşin altındaki bu yürüyüş bizi ter içinde bırakıp bunaltmıştı; birkaç yüz adımdan sonra durduk, hoşnutsuzduk, ben yine, “daha var mı?” diye sordum. Fuks, bir çitin üzerinde asılı olan bir tabelayı parmağıyla göstererek, “Burada da kiralık odalar varmış,” dedi. Baktım. Küçük bir bahçe. Bahçenin içinde, bir duvarın ardında, süssüz, balkonsuz, sıkıcı, döküntü, ucuz, Zakopan tipi, ahşap bir ev, önünde alçakgönüllü bir sundurma, ilk katta ve ikinci katta beşer tane penceresi vardı, bahçesinde iki üç bodur ağaç, tarhlarda kurumuş menekşeler, çakıllı birkaç patika bulunmaktaydı ama o bu eve bakmak taraftarıydı, kaybedecek bir şey yoktu nasıl olsa, hatta bazen böyle evlerde öyle yiyecekler bulunurdu ki parmaklarını yerdin, hem belki de ucuzdu. Ben de içeri girmeye ve bakmaya hazırdım, gerçi daha önceden de benzeri tabelaları dönüp bakmadan geçmiştik, ama şimdi sırtımdan ter damlıyordu. Çok sıcak. Kapıyı açtı, ıslıl ıslıl camlara giden çakıllı patika yola daldık. Zil çaldı, bir süre sundurmada bekledik, kapı açıldı, pek de genç olmayan bir kadın belirdi, kırklı yaşlarındaydı, kocaman göğüslü, tombul bir kadındı, hizmetçiymiş galiba.

“Odalarınızı görmek mümkün mü?”

“Bir saniye. Hanıma haber vereyim.”

Sundurmada bekliyorduk, kafam, dünkü trenin gürültüsünden, yolculuktan, bir önceki gün olanlar yüzünden dumanlı ve

karman çormandı, kaynayan bir kazan gibiydi. Çılgınca akan bir çağlayandı sanki. Bu kadıncıkta, açık renkli gözlü bu hanım hanımcık hizmetçide dikkatimi çeken şey, dudağının kenarına yerleşmiş bir tekinsizlikti. Sanki ağzının bir kenarı enlemesine daha yarıktı, hani azıcık, bir milimetre, üst dudak ileri doğru çıkmıştı, neredeyse bir sürüngen gibi kaymıştı. Kayganlıkla yana kayıyor olması, beni o sürüngenimsi, kurbağa soğukluğuyla tiksindirmişti, ama bir taraftan da, günaha götüren karanlık bir geçit gibi ateşleyip tahrik etmişti, onunla kaygan ve nemli bir çiftleşme arzusu duydum. Sesi de irkiltmişti beni, çünkü böyle bir ağızdan bu tarz bir ses beklemiyordum, kadın sıradan bir hizmetçi gibi konuşuyordu, yaşlı, şişko bir hizmetçi gibi. Evin içinde bağırıldığını duydum: “Teyze, odaları görmek isteyen iki bey geldi!”

Bir süre sonra, sanki bir oklava üzerindeymiş gibi kısa bacakları üzerinde sallana sallana gelen bu teyze top gibiydi. Aramızda kısacık bir konuşma geçti: “Tamam, tabii ki, tam pansiyon kiralık iki kişilik bir oda var, buyurun!” Yeni çekilmiş kahve kokusu çarptı burnuma, küçük bir koridor, hol ve ahşap merdivenleri geçtik, “uzun süreli mi kalacaksınız, ha, okuyorsunuz demek, bizim burası sakindir, sessizdir”... yukarıda yine bir koridor, birkaç kapı, ev dardı. Kadın en son kapıyı açtı, odaya şöyle bir göz attım, tüm kiralık odalar gibiydi, karanlıktı, panjurları kapalıydı, içinde iki yatak, dolap, askı, leğen, sürahi, yatağın kenarlarında duran ampulsüz iki lamba, pis ve çirkin çerçeveli bir ayna vardı. Panjurların arasından sızan güneş ışığı yerde bir yeri aydınlatıyordu, odaya sarmaşık kokusu ve sinek vızıltıları dolmuştu. Ancak... ancak bir sürpriz karşılamıştı bizi, çünkü yataklardan biri doluydu, üstünde bir kadın yatıyordu, hatta denebilir ki, tam olarak yatması gerektiği gibi yatmıyordu, gerçi bana bu hissi veren ne bilmiyorum, ama tuhaf bir yatıştı bu; acaba yatakta

çarşaf serili olmadığı için mi, sadece döşegin üstünde yattığı için mi, yoksa bir bacağı karyolanın demir kafeslerinin üstüne atılmış olduğu için mi (çünkü döşek biraz kaymıştı) bilinmez, bu bacak ve metal karışımı o sıcak, vızılı ve yorucu günde sarsmıştı beni.

“Lena, burada ne yapıyorsun tatlım? Bak sen! Tanıştırıyım beyler, kızım.”

Selamlarımıza başını eğerek karşılık verdi, kalktı ve yavaşça çıktı; bu sessizlik, bende burada sıradan olmayan şeylerin döndüğüne dair düşünceyi unutturmuştu.

Daha sonra, bize yandaki oda da gösterildi, bir öncekinin aynısıydı, ama daha ucuzdu, çünkü banyoyla doğrudan bağlantısı yoktu. Fuks, yatağa oturdu, müdürün eşi Bayan Woytysowa’ysa koltuğa, sonuçta, bu daha ucuz olan oda, yemekler de dahil olmak üzere, tarafımızdan tutuldu; müdire hanım da yeme içme konusunda memnun kalacağımızı söyledi: “Nasıl olacağını gözlemlerinize göreceksiniz.”

Kahvaltıyı ve öğle yemeğini odamızda yiyecektik, akşam yemekleri aileyle birlikte aşağıda yenecekti.

“Siz eşyalarınızı getirin, bu arada Katasia’yla beraber biz de odayı hazırlayalım.

Eşyaları getirdik. Bavulları açtık; Fuks ucuz bir oda tutmayı başardığımızı söylüyordu, daha önce ona önerilen yer daha pahalıymış, üstelik de daha uzakmış... “Yemekler de iyi olacak, görürsün!” Onun balık suratı beni gittikçe daha fazla sıkıyordu ve... uyumak... uyumak... pencerenin yanına gittim, aşağıya baktım, sefil bahçe sıcaktan kavrulmuştu sanki, biraz daha ilerde çit ve yol, ardında da serçenin asılı olduğu çalılığa işaret eden iki çam. Kendimi yatağa attım, devrildim ve uykuya daldım, ağızdan kayan ağız, daha az dudak oldukları için daha çok dudak olan dudaklar... artık uyumuyordum. Uyandırılmışım. Başımda şu

hizmetçi duruyordu. Sabah olmuştu, ama karanlıktı, gece vakti gibi. Çünkü sabah değildi. Beni uyandırdı. “Sizi yemeğe bekliyorlar.” Kalktım. Fuks ayakkabılarını giymişti bile. Akşam yemeği. Yemek odasında dar bir bölme, aynalı bir büfe, ekşitilmiş süt, turp bir de, manşetlerine taktığı altın kol düğmeleriyle sabık banka müdürü Bay Wojtys’in söylevi:

“Ben sevgili bayım, dikkat ettiyseniz, kendimi eşime adadım, musluk mu akıyor, radyo mu bozuldu, hemen hizmete hazırım... Turplara daha fazla yağ sürmenizi öneririm, tereyağı prima...”

“Teşekkürler.”

“Bu kadar sıcak yaptı mı, ardından fırtına gelir mutlaka, benim ve eski askerlerimin kutsal bildiğimiz her şeyin üzerine yemin ederim ki böyle olur!”

“Babuş, uzaktan, ormanın ardından gelen gök gürültüsünü duydun mu?” (Bu Lena’ydı; henüz ona yeteri kadar bakamamıştım, zaten de bakacak bir şey yoktu, bu arada sabık müdür ya da sabık şef, şiir gibi konuşmaya devam ediyordu.)

“Bir parça daha ekşitilmiş süttten tatmanızı önermek isterim, zevcem, ekşitilmiş süt konusunda uzmandır. İşin püf noktası nedir bilir misiniz küçük bey? Kap. İyi yapılmış bir ekşitilmiş süt, süütün konduğu kabın laktik özellikleriyle doğrudan bir ilişki içindedir.”

“Ay Leon, sen de bilirmiş gibi!..” (Lafa karışan şefin karısıydı.)

“Ben bir briç ustasıyım küçük beyler, sabık bankacı, yeni briç ustası, eşimden aldığım özel izinle öğleden sonra saatlerinde, bir de pazar geceleri briç oynarım. Demek derslerinize çalışmak için burayı seçtiniz? O zaman tam yerine geldiniz, burası sessiz, sakindir, sular seller gibi çalışırsınız...”

Adamı dinlediğim falan yoktu. Bay Leon’un cüce bir cine benzeyen kafası sipsivriydi, tek camlı gözlüğünün alaycı parlamasıyla

iyice ortaya çıkan kelliği masayı istila etmişti; yanında Lena vardı, Lena gölü; kibar ev sahibemizse, benim henüz kavrayamadığım bir özveriyle, yemeği yönetmek için kocaman, yuvarlak kaidesine dayanarak ikide birde ayağa kalkıyordu; Fuks solgun, soluk, uyuz bir biçimde bir şeyler söylüyordu, ben mantı yiyordum, kendimi hâlâ uykulu hissediyordum, tozlu havadan, sezonun henüz başlamadığından söz ediliyordu, ben “geceleri daha serin oluyor mu?” diye sordum, mantıyı bitirdik, komposto geldi, kompostodan sonra Katasia, Lena’ya doğru kafesli bir kül tablası iteledi – bir yankı, zayıf bir yankı, diğer kafesi (yataktaki) çağrıştıran bir yankı gibiydi, hani odaya girdiğimde üzerinde bacak bulunan, baldırının bir kısmıyla, ayağının durduğu kafes vardı ya. Katasia’nın kayık dudakları, Lena’nın ağzının yanında duruyordu.

Buraya takılı kalmıştım, ben, orayı, Varşova’yı bırakıp geldikten sonra, buraya ekilen, her şeye yeni baştan başlayan ben... o kısacık ana takılı kalmıştım, ama Katasia uzaklaştı, Lena tablayı masanın ortasına doğru itti – bir sigara yaktım; biri radyoyu açtı, Bay Wojtys, parmaklarıyla masada trampet çalıyor, bir yandan da melodiyi mırıldanıyor, ti-ri-ri falan gibi bir şeyler söylüyordu, sonra kesti; sonra yine trampet çalmaya ve mırıldanmaya başladı, sonra yine kesti. Oda dardı. Çok küçüktü. Lena’nın kapalı ve aralık ağzı, bu dudakların utangaçlığı... hepsi bu kadar, iyi geceler, yukarı gidiyoruz.

Soyunduk, dökündük, Fuks şefi Drozdowski hakkındaki şikâyetlere başladı yine, elinde gömleği, beyaz, solgun ve havucumsu ha bire yakınıyordu, başlangıçta her şey olması gerektiği gibiymiş, ama sonra bozulmuş, adamın sinirine dokunmaya başladım diyor, sinir oluyor bana kardeşim, düşün, parmağımı oynatsam sinir oluyor, şefin sana sinir olması ne demektir anla artık, yedi saat bu, dile kolay, bana dayanamıyor adam, bakmamaya çalışıyor, ama

yedi saat bu, tesadüfen gözü bana değse, hemen, ateşe değmiş gibi kaçırıyor gözünü, yedi saat! Ne yapacağımı bilmiyorum –ayak-kabılarına bakarak konuşuyordu–, bazen diyorum, çökeyim dizlerimin üstüne, Bay Drozdowski, özür dilerim, çok özür dilerim diyeyim! İyi de ne için? Hayır, adamın günahı da yok ki, adamın sinirine dokunan benim, arkadaşlarım sessiz olmamı, gözüne pek gözükmememi öğütlüyor, –bana balık gözleriyle ve melankolik bir biçimde bakıyordu– iyi de, nasıl gözüne gözükmeyeceksin, istersen gözükmeyi, yedi saat aynı odada oturuyoruz sonuçta, öksürsem, elimi oynatsam adam kurdeşen döküyor. Acaba kokuyor muyum ben? Bu itici Fuks’un sızlanmaları, Varşova’dan istenmeyerek ve küçümsenerek uzaklaşmamla birleşiyor; o ve ben, her ikimiz de ıskartaya çıkmış... istenmeyen... bu kiralık, bu tanımadık odada, rastlantısal olarak bulunduğumuz bu evde itilmiş, kakılmış, dışlanmış bir halde soyunuyorduk. Biraz Wojtylslerden, buradaki aile ortamından söz ettik, sonra uyumuşum. Uyandım. Gece. Karanlık. Odada, dolap, masa ve sürahi arasında bir yerde olduğumu, kapıya ve pencereye göre bulunduğum yeri, beynimin sürekli ve sessiz çabaları sayesinde belirlemeden önce yatak örtüsünün altında birkaç dakika geçmişti. Uzun süre, uyusam mı uyumasam mı diye tereddüt ettim. Canım ne kalkmak istiyordu ne de uyumak; kalsam mı uyusam mı, öylece uzansam mı diye kafa patlattım. En sonunda ayağımı dışarı atıp yatakta oturdum, otururken panjurda oynayan beyaz bir leke gözüme çarptı, çıplak ayakla yaklaştım, panjura baktım: orada, bahçenin, çitin, yolun ardında, karman çorman dalların arasında, karton parçaları, tene-kelerle kaplı kara toprakta, çamların doruklarının yıldızlı gökyüzünde yüzdüğü yerde, serçenin asılı olduğu yerdeydi. Panjuru indirdim, ama oradan ayrılmadım, çünkü Fuks’un beni izliyor olabileceğini düşündüm.

Gerçekten de solukları duyulmuyordu... ve uyumuyorduysa pencereden baktığımı görmüş olmalıydı... gece ve kuş, gecenin içindeki kuş, geceyle kuş olmasaydı bunda çekinecek bir şey de olmazdı. Çünkü pencerede bakışım, ancak kuşla ilintili olmalıydı... bu beni utandırdı... ama sessizlik fazla uzamış ve fazla mutlaktı, düşüncelerimi değiştirdi ve onun odada olmadığına emin olmaya başladım, evet, yoktu, yatağı boştu. Pencereyi açtım, yıldızların ışığında Fuks'un olması gereken yerin boş olduğunu gördüm. Nereye gitmişti?

Tuvalet mi? Hayır, banyodan gelen hafif su sesinden orada olmadığı anlaşıyordu. Eğer öyleyse... ya serçeye gittiyse? Bu düşünce aklıma nereden gelmişti belli değil, ama neden olmasın ki diye düşünmüştüm, bal gibi de oraya gitmiş olabilirdi, ne de olsa serçe ilgisini çekmişti; bir açıklama aramak için çalılıkları araştırıyordu; onun o heyecansız, havuç rengi suratı, böylesi bir araştırmaya çok uygundu... kim astı, neden astı diye düşünüp bağlantılar kurmak ona yakışırdı... ha, belki de bu evi seçme nedeni serçeden dolayındı (bu düşünce biraz abartılıydı, ama ilaveten, ikinci planda kalıyordu), neyse, öyle veya böyle, uyanmıştı, beki de hiç uyumamıştı, meraka kapılmış, kalkmış, ayrıntıları araştırmak, gecenin sakinliğinde araştırmak için oraya gitmişti belki de?... dedektifçilik mi oynuyordu yoksa?... Buna inanmaya yatkındım. Gittikçe daha fazla inanmaya yatkınlışıyordum. Bu durumdan rahatsız değildim, ama Wojtys'larda geçireceğimiz günlerin böylesi bir gece macerasıyla başlamamasını yeğlerdim, ayrıca bir başka şey beni biraz rahatsız ediyordu, serçe yeniden ortaya çıkmış, kabarıp şişinerek, olduğundan daha önemli görünüp geçit töreni yapmıştı. Bu aptal, ona gittiyse, serçe, ziyaret kabul eden bir kimlik kazanmış olacaktı! Güldüm. İyi de şimdi ne olacak? Ne yapacağımı bilmiyordum, fakat yatağa dönmek

de istemiyordum, pantolonumu giydim, odanın kapısını açtım, başımı koridora uzattım. Boştu ve daha serindi, sol tarafta, merdivenlerin başladığı yerde, karanlık soluklaşıyordu, orada küçük bir pencere vardı, kulak kabarttım, ses yoktu... Koridora çıktım, hoşuma gitmeyen bir şeyler vardı, ne de olsa Fuks da kısa bir süre önce, sessizce dışarı çıkmıştı, şimdi de ben sessizlik içinde çıkıyordum... sonuç olarak, ikimizin dışarı çıkışında da masum olmayan bir şeyler vardı... odadan çıkarken evin konumunu, odaların dağılımını, duvarların, hollerin, geçişlerin, eşyanın, hatta insanların durumlarını... tanımadığım, tanımaya yeni başladığım şeyleri kafamda canlandırdım.

Ayağымda pantolon, sırtымda gömlek yabancı bir evin koridorundaydım – bu durum şehvete doğru sallanıyor, kayıyordu, hani Katasia'nın kayan dudakları gibi... acaba kadın nerede uyuyordu? Uyuyor muydu? Bunu kendime sorar sormaz, gece yarısı, çıplak ayak durduğum bu koridorda ona doğru gidiyormuşum gibi geldi, onun ayırık, sürüngenimsi dudaklarındaki kayganlık, benim Varşova'daki dışlanmam, itilmemle azar azar, yavaş yavaş birleşince, bu uyuyan, soğuk ve tatsız evde onun ahlaksızlığına doğru soğukça itiliyordum... Nerede uyuyordu acaba? Birkaç adım attım, merdivenlere ulaştım, koridorda, evin diğer tarafına açılan tek pencereden dışarı baktım, burası yolun ve serçenin karşı tarafında bulunuyordu; duvarla çevrilmiş, yıldız kümeleri tarafından aydınlatılan, çakıl taşlı yolları ve tek tük ağaçlarıyla aynı küçük bahçenin çıktığı bir mekân görünüyordu, arkasında da bir tuğla yığınyla bir binanın bulunduğu boş bir alan vardı. Sol tarafta, evin yanında kulübe gibi bir şey vardı, mutlaka mutfak ve çamaşırhane oradaydı, belki de Katasia, dudağının kenarındaki yaramazı orada sallayıp uykuya koymuştu...

Aysız, ama yıldızlı bir gökyüzü –inanılmazdı– bu yıldız kümelerinden bazılarını tanıyordum, Büyük Ayı, Küçük Ayı, onları hemen buldum, ama bana yabancı olan diğerleri de yıldızlar içinde sanki en önemli yeri kaplıyormuşçasına sinmişlerdi, bunların arasında çizgiler çekip şekiller oluşturmaya çalışıyordum... onları ayırt etmek, bir harita oluşturmaya çalışmak beni aniden yormuştu, bakışlarımı bahçeye çevirdim, fakat orada bulunan baca, boru, su olukları, saçaklar, bodur bir ağaç gibi nesnelerin çokluğu ya da kıvrılıp kaybolan patika veya gölgelerin ritmi gibi daha karışık birleşimler de yorucuydu... ister istemez, burada da figürler aramaya başladım, aslında bunu hiç istemiyordum ve çok bıkkın, sabırsız, asabiydim, ama bu nesnelerde beni kendisine mıhlayan, ne bileyim belki de çeken şeyin, “arkada”, “daha ötede” olduğunu anlayınca kendime geldim. Bir nesne, başka bir nesnenin “ardındaydı”, boru bacanın, duvar mutfağın köşesinin ardındaydı, sanki... sanki... sanki... Katasia’nın, hani Lena’ya, akşam yemeğinde, o demir kafesli tablayı uzattığı sırada, Lena’nın üzerine eğilerek kayan dudaklarını onun dudaklarına yaklaştırması gibi... Gereğinden fazla şaşırmıştım, aslında abartmaya eğilimliydim, üstelik bu Büyük Ayı falan gibi takım yıldızlar, beynime yorucu geliyordu, bir de “ağızlar” mı çıkmıştı başıma? Beni özellikle şaşırtan şey, bu iki ağzın, hayalimde ve düşüncelerimde, sofradankinden daha yakın olmasıydı, hatta aklımı başıma toplamak için kafamı bile salladım, fakat Lena ve Katasia’nın dudakları arasındaki bağ daha da belirgin hale gelmişti, ben de gülümsedim, Katasia’nın o uygunsuz kıvrımıyla, o ahlaksız kaçışla, Lena’nın dudaklarındaki o azize aralanışın, o bakire sıklığının hiç mi hiç ilgisi yoktu; ancak biri “diğerine göre” –bir haritada olduğu gibi– başka bir konumdaydı –hani bir haritada bir kent diğerine göre nasıl başka bir konumda olursa öyle–, harita düşüncesine takılıp

kalmıştım, gökyüzü haritası, üzerinde kentlerin bulunduğu sıradan haritalar falan. Ama bu “bağ” gerçek bir bağ değildi, bir başka ağız ölçeğinden diğer ağıza, mesafe anlamında, örneğin yönelim ve konum bağlamında bir bakıştı... daha başka bir şey değil... ama gerçek şu ki, Katasia’nın ağzının mutfağın oralarda (orada uyuyordu) bir yerde olduğunu hesap ederek, Lena’nın dudaklarının hangi mesafede ve ne yönde bulunabileceğini düşünüyordum. Katasia’ya beni iten o buz gibi namussuz arzu, işe Lena’nın karışmasıyla koridordaki yönümü saptırmıştı.

Bir de buna, giderek artan dikkat dağınıklığı eşlik ediyordu. Bunda garip bir şey yok, tek bir nesne üzerine yoğunlaştığında insan dalgınlaşır; bu tek nesne, diğerlerini gölgeler, bir haritada tek bir yere bakınca diğer noktaları kaçırsınız. Ben de bahçeye, göğe, o iki ağza yoğunlaştığım için, biliyordum ki, bir şeyi, daha önemli bir şeyi kaçırmıştım... Fuks’u! Nereye kaybolmuştu? Dedektifçilik mi oynuyordu? Bir rezalet çıkmasa bari! Şu çok az tanıdığım Fuks balığıyla birlikte kalmanın verdiği hoşnutsuzluk... ama önümde uzanan bahçe, küçük ağaçlar, üzerinde bir tuğla yığınının bulunduğu ve kocaman, beyaz bir duvara dek giden bir alana çıkan patika yollar, işte tüm bunlar, evin diğer tarafındaki, hani bahçenin ufak bir bölümünün, sonra çitin, yolun ve ormanın olduğu o tarafta bulunan ve benim görmediğim bir şeyin işareti gibi geliyordu bana... yıldızların ışığının gerilimi de asılan kuşun gerilimiyle örtüşmüştü. Fuks, acaba, serçenin yanında mıydı?

Serçe! Serçe! Serçe! Aslına bakılırsa, ne Fuks ne de serçe ilgimi çekiyordu, ağızlara gelince, işte onlar daha ilginçti... ya da dalgın dalgın böyle düşünüyordum... böylece, ağızlara yoğunlaşmak için serçeyi bir kenara attım, başladı mı sana bir tür yorucu tenis oyunu, çünkü serçe beni ağza atıyordu, ağız da serçeye, ağızla serçe arasındaydım, biri diğerinin ardına saklanıyordu, sanki onu

yitirmişim gibi heyecanla ağza atıldığımda, biliyordum ki evin öte yanında, diğer tarafta, ağzın ardında, tek başına, asılı serçe... En tatsız da, serçenin kendisini, ağızla aynı haritaya koymama izin vermemesiydi, o tümüyle ötedeydi, başka bir taraftaydı, üstelik rastlantısaldı, hatta saçmaydı, öyleyse niye karşıma çıkıp duruyordu, buna hakkı yoktu ki!.. Ah, ah, ah hakkı yoktu! Hakkı yok muydu? Daha az hakkı oldukça, daha çok ortaya çıkıyordu, daha fazla rahatsız edici oluyor, ondan kurtulmak gittikçe daha zorlaşıyordu; eğer hakkı yoksa, bana bu kadar yapışmasının bir anlamı vardı demek!

Bir süre daha, koridorda, serçe ile ağız arasında durdum. Odaya döndüm, yatağa uzandım, beklediğimden daha çabuk uyumuşum.

Ertesi gün, kitapları kâğıtları açıp çalışmaya oturduk, –ona gece ne yaptığını sormadım– koridordaki kendi maceramı da hoşnutsuzlukla hatırlıyordum, işi abartmış, sonra da kendini tuhaf hissetmiş biri gibiydim, evet, tuhaftım, ancak Fuks’un da anlaşılabilir bir ifadesi vardı, sessizce, o çalışkan hesaplamalarına gömülmüştü, bir sürü kâğıtla, hatta logaritmayla uğraşıyordu, rulet için yeni bir sistem hazırlıyorlardı; o bunun ne kadar saçma sapan bir şey olduğundan hiç kuşku duymasa da tüm enerjisini bu işe vermişti, çünkü yapacak başka bir şeyi, uğraşacak daha iyi bir işi yoktu, durum umutsuzdu, iki hafta sonra tatili bitiyordu, onu, büroya geri dönüş ve ona bakmamak için insanüstü bir gayret sarf edecek olan Drozdowski bekliyordu; görevlerini en iyi biçimde yerine getirse de, Drozdowski yine ona dayanamayacaktı, bundan kurtuluş yoktu... Ardı ardına esniyordu, gözleri nokta kadar olmuştum, artık yakınmıyordu da, öylece kayıtsız bir biçimde duruyordu, en fazla benim aile sorunlarımla ilgili konuşuyordu, “bak gördün mü sana da takmışlar işte, lanet olsun, hepsinin canı cehennem!”

Öğleden sonra otobüsle Krupkowki'ye gittik, alışveriş yaptık. Tarafımdan sabırsızlıkla beklenen akşam yemeği saati gelip çatmıştı, sabırsızdım, çünkü Lena'yı ve Katasia'yı, dün gecedен sonra Katasia'yı Lena'yla birlikte görmek istiyordum. Onlarla ilgili bir şey düşünmemek için kendimi tutuyordum, önce görecektim, sonra düşünecektim.

Ama hazırlıklarım bir sürprizle karmakarışık olmuştu!

Kadın evliymiş! Yemeğimizi yerken kocası çıkıp geldi, şimdi upuzun burnuyla tabağın üzerine eğilmişti, ben de bu kadının erotik ortağını hoşnutsuz bir merakla inceliyordum. Ne karmasha – yok kıskanmış falan değildim, ama Lena, bu adamla, hani onun ağzının en gizli köşelerine ulaşabilen bu yabancıyla birlikte, bana bambaşka biri olarak görünüyordu artık; yeni evli oldukları belliydi, karısının elini eliyle kaplıyor, gözlerinin içine bakıyordu. Nasıl biri miydi? İri yapılı, biraz ağırca, oldukça entelektüel, mimarmış, bir otel inşaatında çalışıyormuş. Çok fazla konuşmuyordu, turpa uzanıyordu – peki, nasıl biriydi? Nasıldı? Peki, birbirlerine karşı nasıldılar? Adam kadına, kadın adama karşı, ya ikisi birlikte?.. Tüh, ilgimizi çeken bir kadının yanında bir adama rastlamak hiç de hoş bir şey değil... ama daha da kötüsü var, bize tümüyle yabancı olan bir adam, birden –zorunlu olarak– bizim konumuz oluveriyor, ilgimizi çekiyor, onun en gizli zevklerini, beğenilerini tahmin etmek zorunda kalıyoruz... bizi iğrendirse de... onu o kadınla birlikte duyumsamalıyızdır artık. Hangisini yeğledim bilmiyorum: kendisi çekici olduğu halde, adamla birlikte itici olması mı, yoksa seçtiği adam yüzünden daha çekici olması mı? İki olasılık da korkunçtu!

Birbirlerine âşık mıydı? Tutkulu bir aşk mı? Mantıklı mı? Romantik mi? Kolay mı? Zor mu? Yoksa âşık değiller mi? Burada, sofrada, aile ortamında, genç bir çift olarak belirli

ölçüde bir duygusallık gösteriyorlardı, insan bu duygusallığı bakışlarla tarayamazdı, “belli bir sınır içindeki” tüm manevra kabiliyetleri kapsamı içinde göz ucuyla bakabilirdi sadece. Adamın gözlerine bakamazdım, tutkulu ve iğrenç merakım, sofrada, benim elimin yanında, kadının elinin hemen yakınında duran eliyle sınırlanmak zorundaydı, büyük, kuru, kısa tırnaklı, pek de çirkin olmayan parmakları olan bir eldi bu... inceliyordum ve bu elin erotik olanaklarına (sanki Lena benmişim gibi) sızmak zorunda olmak beni öfkeliendiriyordu. Hiçbir şey öğrenememiştim. Evet, eller oldukça edepli görünüyordu; ama görünüşün ne önemi var, her şey dokunmaya bağlı (diye düşündüm), dokunuştan dokunuşa fark vardı, aralarındaki edepli veya edepsiz ya da ahlaksız, vahşi, öfkeli veya sadece evli bir çiftte özgü dokunuşları mükemmel bir şekilde hayal edebiliyordum, hiç, hiçbir şey belli değildi, neden biçimli eller, biçimsiz, hatta temassız biçimde birbirlerine dokunmasını ki, böyle bir garanti olabilir miydi? Sağlıklı, edepli bir elin kendini böyle bir aşırılığa kaptıracağını düşünmek zor muydu? Kesinlikle, ama “yine de” kaptırdığını hayal edelim, işte bu “yine de” işi daha da karmaşık hale getiriyordu. Eğer eller hakkında kesin olarak emin olamıyorsam, arka plandakiler, yani bakış atmaya korktuğum bu ikisi hakkında ne diyebilirdim ki? Biliyordum ki, erkek küçük parmağını, zar zor görülen bir biçimde, gizlice kadının parmaklarına taksa, bu kişiler sonsuz bir istekle tutuşabilirlerdi, isterse o sırada Ludwik, fotoğrafları getirdiğini, çok başarılı çıktıklarını ve yemekten sonra bizlere göstereceğini söylemekte olsun...

“Komik bir fenomen,” diyerek sözlerini bitirdi Fuks, buraya gelirken çalılarda bulduğumuz serçeyi anlatıyordu. “Asılmış bir serçe. Bir serçeyi asmak! Yok, artık devenin bale pabucu!”

“Bale pabucu, gerçekten de bale pabucu!” Bay Leon, aynı fikirde olduğunu belirtmek için, memnuniyetle ve kibarca onayladı, “devenin bale pabucu ha, küçük hayalci seni, ne saçma şey, ne sadistlik ama!”

“Serseriler,” diye kısaca hükmünü bildirdi Topaç Hanım, o sırada kocasının manşetinden sarkan bir ipi de zevkle kopardı. Adam da “Serseriler” deyince, Topaç Hanım karşılık verdi:

“Sen de bana karşı çıkmasan olmaz!”

“Fakat Tatlişko ben de serseriler diyorum!”

“Ben de sana serseriler diyorum!” diye bağırdı öfkeyle, sanki adam başka bir şey söylüyormuş gibi.

“Hah, ben de onu diyorum ya, serseriler, serseriler...”

“Ne dediğini sen biliyor musun acaba?!”

Adamın ön cebinden sarkan mendili düzeltti.

Katasia, tabakları değiştirmek için mutfaktan çıktı, çarpık, kaymış, bir tarafa doğru kaçmış dudağı, karşımda duran ağzın yanında belirdi – işte bu anı heyecanla bekliyordum, ama heyecanıma hâkim oldum, buna etki etmemek, karışmamak için dikkatimi başka tarafa çevirdim... böylece deneyin nesnelliği bozulmayacaktı... Ağız, hemen, ağza göre “mesafe belirlemeye” başladı... aynı zamanda kocasının Lena’ya bir şeyler söylediğini, Bay Leon’un lafa karıştığını, Katasia’nın tabak çanak topladığını görüyordum, ama ağız da, ağza karşı, yıldızın yıldıza karşı bir mesafe alması gibi konumlanıyordu, bu kümeleşme, bana kafamdan kovmak istediğim gece maceramı anımsatıyordu... gelgelelim, işte ağız, ağza karşı; iğrenç biçimde eğilmiş, bir tarafa kaçan bir ağza karşı sıkı, hafif aralık, yumuşak ve tertemiz bir ağız... ortak bir noktası olabilir miydi bunların! Titreten bir şaşkınlığa düşmüştüm, bu iki ağzın ortak noktası yoktuysa da, ortak olan bir şeyler vardı; bu gerçek beni çıldırtıyor ve inanılmaz bir

dalgınlığa sürüklüyordu – sanki dünkü kasvete bulanmış gibi, bu durum geceyle kaplanmıştı.

Ludwik, ağzını peçeteyle sildi ve peçeteyi düzgünce katladı (çok düzenli ve temiz bir adama benziyordu, ancak bu temizlik pis de olabilirdi...) ve bas-bariton sesiyle, aşağı yukarı bir hafta önce, yoldaki çamlardan birine asılmış bir tavuk gördüğünü söyledi – ama bu duruma çok önem vermemiş, zaten birkaç gün sonra da tavuk ortadan kaybolmuş.

“Harika,” diye ünledi Fuks, “asılmış bir serçe, asılmış bir tavuk, sakın bunlar kıyamet alameti olmasın? Hangi yüksekliğe asılmıştı? Yoldan uzak mıydı?”

Sorup duruyordu, çünkü Drozdowski ondan nefret ediyordu, çünkü o da Drozdowski'den nefret ediyordu, çünkü ne yapacağını bilmiyordu... Turp yedi.

“Serseriler,” diye yineledi Topaç Hanım. İyi bir ev hanımı edasıyla sepetteki ekmekleri düzeltti ve dağılmış yiyecekleri topladı. Ekmek kırıntılarına üfledi.

“Serseri bunlar! Veletler, akıllarına geleni yapıyorlar işte!”

“Öyle!” diye onayladı Leon.

“Ancak bunda bir iş var,” Fuks, solgun bir biçimde dikkat çekti, “hem serçe, hem tavuk, yetişkin birinin asacağı yükseklikteydi.”

“Nasıl yani? Serseri çocuklar değilse kim yapmış olabilir? Yoksa bir manyağın işi mi diyorsunuz? Bu çevrede bir manyak olduğunu hiç duymadım.”

Adam yine tri-ri-ri diye mırıldanmaya başladı, dikkatini ekmek kırıntılarından yaptığı topaklara vermişti, örtünün üstünde yan yana dizdiği bu topaklara derin derin bakıyordu.

Katasia, tel kafesli tablayı Lena'ya uzattı, Lena külünü silkti, aklıma yatağın demir kafesli kaidesine uzattığı bacağı geldi, ama hiçbir şeye odaklanamıyordum, bir başka ağız üzerindeki ağız,

kuş teli, tavuk ve serçe, kocası ve o, borunun arkasındaki baca, dudakların ardındaki dudaklar, ağız ve ağız, küçük ağaçlar ve patikalar, ağaç ve yol, çok fazla, çok fazla, düzensiz, darmadağın, dalga ardında dalga... artık hiçbir şeye odaklanamamaktaydım, zihin karışıklığında ölçüyü kaçırmıştım. Dalgınlık. Acılı bir yitiş, köşede, rafta bir şişe duruyordu, bir şeyin, belki de tıpasının ağzına yapıştığı görülüyordu.

... o tıpayı takıldım, odamıza çıkana kadar, onunla dindlendim, sonra uyku, uyumak, sonraki birkaç günde hiçbir şey olmadı, hem de hiç, hep aynı etkinlikler, sözcükler, yemekler, merdivenden çıkış, merdivenden iniş, içeri giriş, fakat bir iki şey de öğrenmiştim bu arada; *primo*, Lena yabancı dil öğretmeniymiş, aşağı yukarı iki ay önce Ludwik'le evlenmiş, balayına He'le gitmişler, şimdi oturacakları evi Ludwik bitirene dek bu evde yaşayacaklarını – tüm bunları, Katasia, elindeki toz beziyle o mobilyadan bu mobilyaya, istekli ve iyi yürekli bir biçimde seğirtirken anlatmıştı; *secundo* (bunu Topaç anlattı): “Kesecekler, diyecekler, doktor kendi söyledi bana, Leon'un eski dostu, kaç kez söyledim, Katasia, parasını ben karşılayacağım dedim, ne de olsa benim yeğenim, gerçi köylü tabii, Grojec Köyü'nden, ben yoksul akrabalarımın yüksünmem, ama bu estetik değil, estetik olarak iğrendirici, ürkütücü, yıllar var, kaç kez söyledim, beş yıl önce, efendime söyleyeyim, otobüs ağaca vuruyor, neyse ki daha kötü bir şey olmamış, dilimde tüy bitti, Kata, diyorum, tembellik yapma, korkma, git şu doktora, ol şu ameliyatı, şu görüntünün bir düzelt, ama nerede, tembellik bunda, korku bunda, her gün geliyor, tamam teyze, gideceğim, söz diyor, gitmiyor, bize göre hava hoş, biz alıştık, ama gelip de birisi hatırlattığında, insanın gözü yine takılıyor; gerçi ben estetiğe çok düşkünümdür, belki dikkatinizi çekti, temizlik, çamaşırdı, Leon'un işi, Lena'nın işi,

Ludwik'in işi derken sabahtan akşama kadar, ha o ha bu derken vakit mi var; hani Lena ve Ludwik evlerine çıkınca o zaman belki olabilir; ama Lena'nın doğru dürüst bir adam bulması ne iyi oldu; ama kızımı mutsuz ederse, yemin ederim gebertirim, alırım bir bıçak, saplarım, neyse şükürler olsun, şimdilik her şey yolunda, yalnız hiçbir şeyi kendi kendilerine yapamazlar, ne o ne öbürü, tıpkı Leon gibi, kız babasına çekmiş zaten, illa ki her şeyi ben kontrol edeceğim, ben hatırlatacağım, sıcak suydı, kahveydi, kirli çamaşırdı, çoraptı, onu dik, bunu ütüle, düğmeydi, mendildi, peynirdi, ekmekti, kâğıttı, onu cilala, bunu yapıştır, her şey bende, kendileri bir şey yapamaz, etti, salataydı, sabahtan gece yarısına kadar böyle, ha bir de kiracılar var tabii, onlara lafım yok, parasını vermişler, hizmet beklemek hakları, ne de olsa kiralamışlar, ama hep şunu bunu hatırlatmak gerek, her şeyin bir sırası var...”

... pek çok başka olay içimi dolduruyor, beni tüketiyor ve her gece, ay gibi kaçınılmaz bir biçimde akşam yemeklerinde, çarpık ağzıyla dolaşan Katasia ve Lena'nın karşısında oturmam da caba-sıydı. Leon, ekmekten topaklar üretiyor, çok özenli bir biçimde bunları yan yana sıralıyordu –büyük bir dikkatle eserine bakı-yordu–, sonra biraz düşünüp birine bir kürdan saplıyordu. Uzun uzun düşündükten sonra, gözlüğüyle kuşkuyla bakarak bıçağın ucuna döktüğü tuzu topların üstlerine serpiyordu.

“Ti-rrı-ri!”

“Grażyna'm! Babişkona, babiş turpişi niye babişlemiyorsun? Atıver!”

Lena'dan böyle turp istiyordu. Bu saçmalığı anlamak kolay değildi. “Grażyna'm babicinin çiçeğim!” “Topaççım, ne cimcimli-yorsun orada, cumcum olduğunu görmüyor musun?” Her zaman

* *Leh.* Sevimli, anlayışlı, özverili kadın. (ç.n.)

bu saçma sözcük üretimleriyle şaşırtmıyordu; bazen çılgın gibi başlıyordu söze de sonra normal bitiriyordu ya da tam tersi oluyordu – pırıl pırıl parlayan kabak kafasını ve ona çok uyan tek camlı gözlüğünü masanın üstünde, uçan balon gibi gezdirdiyordu. Çoğunlukla keyfi yerindeydi, bu durumda da fıkralar, şakalar gırla giderdi: “Anuşka, yavaşka, bisikletten trisiklet yapma fıkramı biliyor musun? Bir sıklet bisiklete binerse ne olur, trisiklet, ya, ha ha ha!..” Topaç’şa uzanıp ya kulağının kenarındaki bir şeyi alıyor veya yakasını düzeltiyordu. O da bir düşünceye dalıyor, peçetenin kenarlarını kıvırmaya başlıyordu o zaman ya da kürdanı örtüye saplıyordu; ama rastgele değil, kaşı çatık bir halde uzun uzun düşündükten sonra hep aynı yere.

“Ti-ri-ri.”

Bu beni Fuks açısından sinirlendiriyordu, çünkü onun şu değirmene, sabahtan akşama kadar öğütüp duran Drozdowski değirmenine su aktardığını görüyordum; üç hafta sonra, Drozdowski’nin acılı bir aziz gibi sobaya bakıp kaldığı o büroya kuzu kuzu dönecekti. Fuks, adam benim ceketimi görse kurdeşen döküyor demişti, gıcık oluyordu işte, gıcık oluyordu... ve Leon’un manyaklıkları bir şekilde onu sarı, solgun ve havuçsu bir biçimde izleyen Fuks’un ekmeğine yağ sürüyordu; bu durum da benim aileme karşı olan isteksizliğimi, oradaki, Varşova’daki her şeyden uzaklaşmamı pompalıyordu, oturmuş isteksizce, düşman düşman beni hiç ilgilendirmeyen, iten, bir taraftan kendine mıhlayan, erotik dokunuşlarını keşfetmek zorunda olduğum Ludwik ellerine bakıyordum... öte yandan Topaç’ın oradan oraya koşturduğunu görüyordum, çamaşır, bulaşık, dikiş, temizlik, ütü v b. ve falan ve filan. Dalgınlık. Gürültü ve girdap. Hemen şişedeki mantarımı buluyordum, şişeye ve mantarına bakıyordum, galiba bunu diğer şeylere bakmamak için yapıyordum, bu mantar, benim okya-

nusun ortasındaki sandalım olmuştu, gerçi bu okyanusun sesi uzaktan geliyordu ve gerçekten de duyulması için çok yüzeysel ve geneldi. Hepsi bu. İşte şunla bunla dolu geçen birkaç gün daha.

Sıcak, gün geçtikçe artıyor. Bunaltıcı bir yaz. Günler, sanki çok sıcak bir günde, yolda yürüyen bir adamın sürüklendiği gibi, kocayla, elle, ağızla, Fuks'la, Leon'la sürüklenip gidiyor... Dördüncü ya da beşinci gün gözlerim buğulandı, gerçi bu ilk defa olmuyordu, odanın arka tarafında oturmuş çayımı yudumlayıp sigara içerken, gözlerimi mantardan ayırdım, rafın yanındaki çiviye kancaladım, çividen dolaba doğru kaydım, oymaları saydım, yorgun ve uykulu gözlerimi daha zor ulaşılabilen yerlere kaydurdım, önce dolabın üstünde, duvar kâğıdının yıprandığı yere baktım, sonra tavana çıktım, beyaz bir çöl; ancak bu sıkıcı beyazlık, biraz daha ilerde, pencerenin yanında değişiyor, nemden etkilenmiş bölge pürüzleşiyor ve koyulaşıyor, birbirine girmiş kıtalar, körfezler, adalar, yarımadalar ve ay yüzeyindeki kraterleri anımsatan iç içe geçmiş garip halkalar ve çarpık çurpuk çizgiler, bu çizgiler, yer yer ciltte oluşan liken hastalığı gibi bir görüntüye bürünüyor, sonra vahşi ve hoyrat bir hal alıyor, ardından şımarık kıvrımlar çizerek tehditkâr derinliklerde, uzak yarılarda kayboluyordu. Bir de noktalar vardı, neden oluştuklarını bilmediğim, sinekler yüzünden değil galiba, oluş nedenleri tamamen belirsiz şeyler... Bunlara gözlerimi dikmiş, tüm bu çizgilere ve kendi içimdeki karmaşıklığa dalmış bir halde, özel hiçbir çaba sarf etmeden, ancak inatla bakıyor da bakıyordum; sonunda sanki bir eşiği atlıyormuşum gibi bir duyguya kapıldım, işte artık "öte taraftaydım", -çayımdan bir yudum aldım- Fuks sordu:

"Ne daldın öyle?"

Canım konuşmak istemiyordu, boğucu hava, çay. Yanıtladım:

“Köşedeki, adanın ardındaki şu şekle bakıyorum, hani üçgene benzeyen şekle... Bak, şu boğazın hemen yanında duruyor ya.”

“Ne?”

“Boş ver.”

“Ha, şu mu?”

“Evet...”

Uzun bir süre sonra sordum:

“Sana neyi anımsatıyor?”

“Şu şekil ve çizgi mi?” Büyük bir istekle atılmıştı, biliyordum, neden istekle atıldığını biliyordum; Drozdowski'den uzaklaşmak istiyordu.

“Şu mu? Şimdi söylüyorum. Tırmık.”

“Belki de tırmıktır.”

Lena söze teklifsizce karıştı, çünkü aramızda bilmece sorarak oyun oynuyorduk, zor olmayan bu sorular onun utangaçlığına da yarar sağlıyordu.

“Hiç de tırmık değil. Ok.”

Fuks karşı çıktı:

“Ne oku yahu!”

Birkaç dakika başka şeylerle ilgilenildi, Ludwik Leon'a “Peder Bey, satranç oynayalım mı?” diye sordu, benim tırnağım kırılmıştı, rahatsız ediyordu, gazete yere düştü, pencereden köpek havlaması sesi geldi (iki küçük köpekleri vardı, genç ve oyuncuydular, geceleri dışarı salıyorlardı, bir de kedi vardı), Leon, “tek parti,” dedi. Fuks:

“Belki de oktur.”

“Ok da olabilir, başka şey de,” diye fikrimi belirttim, gazeteyi yerden aldım; Ludwik kalktı, yoldan bir otobüs geçti, Topaç kocasına, “telefon ettin mi?” diye sordu.

Ben bunu... bu hikâyeyi nasıl anlatacağımı bilemiyorum... çünkü *ex post** anlatıyorum. Oku örneğin... O ok, yemek sırasında, Leon'un satrancından, gazeteden veya çaydan daha önemli değildi, her şey –her şey aynı düzeydeydi– aynı anda, bir tür uyum içinde, kovandaki uğuldayan arılar örneği. Ama bu gün, *ex post* durumunda, okun en önemli olduğunu bilmekteyim, böylece onu, yani birbirine benzeyen gerçekler kitlesinden geleceği belirleyecek olanı öne çıkarıyorum. Ama insan bir şeyi *ex post* dışında nasıl betimler ki! Geçmişî hesaba katmadan bir şey anlatılmaz ki, hiçbir zaman anonimleştirilen şeyler tam olarak ifade edilmez, hiç kimse doğmakta olan anın karmaşıklığını aktaramaz, kaostan doğmuş olarak bir daha onunla hiç karşılaşmamak neye benzer,

* *Lat. sonradan, olay bittikten sonra. (ed. n.)*

biz sadece bakarız, bakışlarımızdan düzen... ve biçim... doğar. Neyse. Birakalım bunları. Katasia, her sabah elinde kahvaltıyla beni uyandırıyor, gözlerimi açar açmaz onun garip, kayık, çarpık ağzını, saf bakışlı mavi gözlerini, köylü suratını görüyordum tepemde. Yatağımın üstünden çeyrek saniyeden kısa bir süre önce çekilse olmaz mıydı? Üzerime eğilmeyi, saliseler kadar uzatmıyor muydu sanki? Belki öyle... belki değil... belirsizlik... gece onun hakkında kurduğum çeşitli birleşimlerin sonucu olarak yansıyan olasılık... Öte yandan... ya üstüme tertemiz niyetlerle eğiliyorsa? Bir şeye bakmak bana zor geliyor, kişileri izlerken pek çok engel çıkar insanın karşısına, cansız nesneleri izlemeye benzemez, sadece nesneler gerçekten izlenebilir. Neyse, öyle veya böyle, bu kadının ağzının altında yatıyor olmak, her sabah içime işliyor, bütün gün, zaten kafayı taktığım ağız, çeşitli ağız birleşimlerini düşünememe neden oluyordu. Sıcak, Fuks'un ve benim çalışmamıza engel oluyordu, yorgunduk, o çok bıkkındı, ekşi bir suratla oturuyor, yakınıyordu, inleyen bir köpek gibiydi, gerçi inlemiyor, sadece canı sıkılıyordu. Tavan. Bir öğleden sonra, sırtüstü yataklarımıza uzanmıştık, panjurlar kapalıydı, sinekler vızıldıyordu – sesini duydum.

“Majziewicz beni yanına istiyordu, ama ben işimi bırakamıyorum, bu iş staj olarak sayılıyor, az mı, bir buçuk yılını gider, boşa konuşuyorum, yapamam... Şuraya baksana, tavana...”

“Ne?”

“Tavana. Şuraya, sobanın yanına.”

“Ne?”

“Ne görüyorsun?”

“Hiç.”

“Suratına tükürsem keşke. Ama yapamıyorum. Zaten ne için tüküreceksin? Adamın kötü bir niyet yok ki, sinirine dokunuyo-

rum, beni gördü mü kafasının tası atıyor. Boş ver, sen tavana bak en iyisi. Hiçbir şey görmüyor musun sahi?”

“Ne göreceğim?”

“Ok gibi bir şey, hani yemek odasının tavanında görmüştük ya. Bak bu daha belirgin ama.”

Yanıt vermedim, bir iki dakika sonra yeniden başladı:

“Sorun şu ki, dün, bu ok yoktu.” Sessizlik, sıcak, insanın başı yastığa gömülüyor, içi geçiyor, ama o, sanki öğleden sonranın ağır sosunda yüzen kendi sözcüklerine tutunmak ister gibi yine başladı: “Dün yoktu, dün orada örümcek ağı vardı, görmüştüm, dikkatimi çekmişti. Dün bu ok orada değildi. Esas çizgiyi görüyor musun, işte o, yani okun gövdesi yoktu, öbürlerine diyeceğim yok, okun ucu, diğer çizgiler, tamam onlar eskiden kalma, ama okun gövdesi, işte o yoktu...” Soluk aldı, dirsekleri üzerinde biraz doğruldu, panjurun aralıklarından içeri giren ışık huzmesinde toz kaynıyordu. “Yok, bu gövde yoktu.” Yataktan kalktığını duyuyordum, bir de baktım ayağında donu, başını yukarı kaldırmış, tavanı inceliyordu, şaşırdım, bu ne çalışkanlık! Gözleri pörtletmiş, tavana yapışmış bakıyordu, hükmünü verdi: “*Fifty, fifty*. Olabilir de, olmayabilir de. Şeytan bilir.” Sonra yatağına döndü, ama baktığını biliyordum, bu da canımı sıkıyordu.

Bir süre sonra, yeniden kalkıp tavanı incelemeye gittiğini duydum, keşke takmayaydı... ama takınıştı bir kere.

“Şu çizgi, hani ortadan giden, işte o gövde, fark ettin mi?... Sanki, kalemle yeni çizilmiş gibi geliyor bana. Biraz çıkıntılı. Dün yoktu... olsaydı fark ederdim... Bir de, öbürüyle, yemek odasındakiyle aynı yönde gidiyor.”

Yatmaya devam ediyordum.

“Eğer oksa, demek ki bir şeyi işaret ediyor.”

Yanıtladım: “Değilse, işaret etmiyor demektir.”

Dün akşam yemeğinde, o utanmaz merakımla, (yine!) Ludwik'in eline bakarken, göz ucuyla Lena'nın elini gördüm, o da masanın üzerindeydi, sanki bu elcik titriyordu veya yavaşça kapanıyordu, emin değilim, *Fifty, fifty*... Fuks'a gelince, hoşuma gitmiyordu, hatta asabımı bozuyordu, yaptıkları, söyledikleri hep Drozdowski'den, o saygısızlıktan, o hoşnutsuzluktan, o hoşgörüsüzlükten ileri geliyordu... öf, Varşova'daki ailemle aynı şeyler başıma gelmemiş olsaydı, ama ikisi bir araya geliyor, birbirlerinden besleniyorlardı. Yine başladı.

Odanın ortasında don paça durmuş konuşuyordu. Okun bir şeyi işaret edip etmediğini kontrol etmemizi öneriyordu, ne zararı olacaktı ki, eğer işaret ettiği bir şey yoksa ne âlâ, bu okun kimse tarafından kasten çizilmediğini anlamış olacaktık, göz yanılması diyecektik; ok mu, değil mi, bunu anlamanın başka yolu yoktu. Sessizce dinledim, bu arada, önerisini nasıl kabul etmemem diye düşünmektaydım, aslında çok zayıf bir ısrarı vardı, ama ben de zayıftım, kısacası zayıflık her şeye yayılmıştı. İstiyorsa kendisinin yapmasını önerdim; ısrara başladı, yöneldiği yeri belirlemek için benim yardımım mutlaka gerekiyormuş, dışarı çıkmamamız, koridordaki ve bahçedeki yönelimi de belirlememiz gerekiyormuş, en sonunda, "bir elin nesi var, iki elin sesi var," dedi. Birden karar verdim, hatta yataktan fırladım, çünkü karar verilmiş, belli bir çizgide olacak olan hareketin belirlenmesi, bana bir bardak soğuk sudan daha zevkli gelmişti!

Pantolonlarımızı giydik.

Oda, kararlaştırılmış, belirlenmiş hareketlerle doluyorsa da, bu hareketler can sıkıntısından ve işsizlikten ve kaptislerden kaynaklandığı için, içinde bazı aptallıkları da saklamıyor değildi.

Görev zordu.

Bizim odadaki ok, hiçbir yeri işaret etmiyordu, bu hemen göze batıyordu, dolayısıyla onun yönünü duvardan öteye uzatmak, koridorda bulunan bir şeyle bağlantılı olup olmadığını araştırmak, olmadı, bahçeye dek uzanmak gerekiyordu; bu da benim katılımım olmadan yapılamayacak kadar karmaşık bir operasyondur. Bahçeye indim, holden bir tırmık aldım, Fuks'un pencereden demir parmaklıklar arasından, elindeki süpürge sapıyla bana gösterdiği yönde, tırmığın sapını çimlerin üstüne yerleştirecektim. Saat beşe geliyordu – çakıl taşları cayı cayırmaktaydı, gölge vermeyen küçük ağaçların yanında kuru otlar vardı – bunlar aşağıdaydı – yukarıdaysa insafsız bir mavilikte toparlanmış olan beyaz bulut kümeleri. Ev, giriş katı ve ilk kattakiler olmak üzere iki sıra penceresiyle öylece bakıyor, camlar parlıyordu...

Camlardan biri bana insan gibi mi bakmıştı yoksa? Evdekiler, öğleden sonra uykusuna teslim olmuşlardı –sessizlik hüküm sürüyordu– ama camın ardından izleyen birisinin olması da çok olasıydı –Leon? Topaç? Katasia?–, bu her kimse, odamıza, muhtemelen sabahın erken saatlerinde girip oku tavana çizen kişi olabilirdi; iyi de neden? Şakalaşmak için mi? Cilveleşmek için mi? Bize bir şey anlatmak için mi? Yok, bu saçma olurdu! Tamam, öyle olsun, yalnız bu saçmalık, iki ucu keskin bıçak gibiydi, biz, yani Fuks'la ben bu saçmalığın bir ucunda yer alıyoruz ve sanki saçma değilmiş gibi hareket ediyorduk; bu operasyona kendini adanmış olan ben (eğer kendi etkinliğimle çelişkiye düşmek istemiyorsam) yorucu ve göz alıcı camın ardında, sinmiş bir bakış olasılığını hesaba katmak zorundaydım.

Dolayısıyla bunu dikkate aldım. Fuks'un bakışı da –yukarıdan– burada bana yardımcı oluyordu. Kuşku uyandırmamak için dikkatle hareket ediyordum, çimleri tırmıkla düzeltiyor, sonra sanki yorulmuşum gibi tırmığı yere atıyor ve onlara

çaktırmadan ayağımla bir yön veriyordum. Bu dikkat ve özen, Fuks'la yaptığım işbirliğini benim niyetlerimin ötesinde büyütüyordu, sanki onun kölesi gibi hareket ediyordum. Sonunda okun yönünü belirlemiştik – bu hat bizi, alet edevatın konduğu kulübenin ardına, arazinin sona erdiği, üzerinde molozların ve tuğlaların bulunduğu yere, bahçenin öte yanına götürüyordu. O yöne doğru, ağır, sakın, sanki çiçekleri, otları inceler gibi yaparak, el kol hareketleriyle konuşarak, bu arada anlamı olan bir şeyi kaçırmamaya dikkat ederek ilerliyorduk. Başlarımız küllü, sarımsı, koyu paslı, sıkıcı, anlaşılmaz, uyuşuk, tekdüze, boş, ama sert toprağa eğilmiş halde, o çiçek tarhından bu çiçek tarhına, o çakıldan bu sopaya ilerleyerek yürüyorduk. Yüzümdeki teri sildim. Aslında zaman kaybıydı!

Duvarın yakınına gelmiştik... ama burada çaresizce durduk... eksik kalan on adımı atmak zor, hatta ağırdı. O ana dek, camların bakışları altında bahçede yürümek, görelî olarak daha kolaydı – düzlükte otuz kırk metre–, eğimli bir araziye tırmanıyormuş gibi biraz zorlanmıştık; oysa şimdi, zorluk başkaydı, sanki doruğa yaklaşmışçasına, önümüzde daha dik ve dolambaçlı bir yol çıkmıştı. Ne kadar da yüksek! Bizimki, sanki bir böceği incelercesine çömeldi ve böceğin ardından gidermiş gibi çömele çömele duvara vardı; ben ona şöyle bir baktım ve diğer taraftan dolaşp ona ulaştım. İkimiz de duvarın yanında, kulübenin köşesinin dibinde duruyorduk.

Sıcak. Otlar, bazıları epey uzamıştı, rüzgârda sallanıyor, yerde bir bokböceği yürüyordu, duvarın dibine bir kuş pislemiş olmalıydı – sıcak, ama farklı bir sıcak, buradaki koku da başka, hani sidik kokusu gibi, içimi sanki uzakmış gibi bir uzaklık sardı, sanırsın aylarca yürümüştük, sanki yüz binlerce mil uzağa, dünyanın sonuna gelmiştik, ılık bir çürük kokusu vardı havada,

yakınlarda bir çöp yığını bulunuyordu, yağmur duvarın dibinde bir çukur açmıştı – bitki sapları, gövdeleri, molozlar – toprak kesekleri, çakıllar – sarı sarı şeyler... Yine farklı, başka bir sıcak... evet, evet bu her şeyden ayrı yaşayan köşe bizi, üzerinde karton ve teneke parçaları –bir de serçe– olan, o serin ve karanlık çalılığa yönlendiriyordu – o çalılık, sanki uzaklığın gücüyle burada yansıyor ve sanki arayışımız burada canlanmış gibiydi.

Zor bir görev... Diyelim ki, odamızın tavanındaki ok burada saklanan bir şeyi işaret etmiş olsun, onu bunca yeşilin, çerçöpün, duvarlarda, tavanda bulunabilecek şeylerin miktarından aşırı fazla olan bunca ufak tefeğin içinde nasıl bulmalı?! Ezici miktarda, ilişki ve çağrışım kurma olasılığı... Alfabenin tüm harflerini kullanarak kaç cümle kurulabilir? Bu yüzlerce ottan, kesekten, ıvır zıvırdan kaç anlam çıkarılabilir? Kulübenin tahtalarından ve duvardan yığınlarca anlam fışkırıyordu. Sıkılmışım. Ayağa kalktım, eve ve bahçeye baktım. Bu büyük sentetik şekiller, gerçeklik dünyasının bu dev mamutları, düzeni yeniden sağlıyordu – dindim. Eve dönme zamanı. Bunu tam Fuks'a söyleyecektim ki, bir noktaya mıhlanmış yüz ifadesi beni frenledi.

Başımızın biraz üstünde yıkıldı yıkılacak olan duvarda mağara benzer üç oyuk, büyükten küçüğe, yan yana sıralanmıştı; içlerinden birinde de bir şey asılıydı. Bir çubuk. İki santim uzunluğunda bir tahta parçası. Çubuğun boyundan az uzun, beyaz bir ipe asılmıştı. İp, bir tuğlanın göçüğüne tutturulmuştu.

Hepsi bu. Bir kez daha çevreyi aradık. Hiç. Döndüm, camları pırıl pırıl parlayan eve baktım. Isıdan kaskatı olmuş yapraklarla otlara soluk veren ve akşamı müjdeleyen taze bir yel esmeye başlamıştı. Kirece boyanmış direklere dayalı küçük ağaçların yaprakları titriyordu.

Odaya döndük.

Bizimki kendini yatağa attı. “Ne olursa olsun, o ok bir şeyi işaret ediyordu,” dedi dikkatle, ben de ondan daha az olmayan bir dikkatle mırıldandım:

“Neyi peki?”

Sanki bilmiyor gibi davranmak zordu: asılmış serçe – asılmış çubuk – burada duvara asılmış olan çubuk, orada çalılarda asılı olanın tekrarıydı – garip bir sonuç, bu durum serçenin olayının önemini güçlendiriyordu (bu olayı sözde unutmuştuk, ama aslında ona nasıl takılıp kaldığımız açıktı). Çubuk ve serçe, çubukla güçlenen serçe! Birisinin bu okla bizi, serçeyle bağlantı kurmak için çubuğa yönlendirdiğini anlamak işten bile değildi... Ama neden? Niçin? Şaka mı? Oyun mu? Biri bizle oynuyordu, dalga geçiyor, alay ediyor, eğleniyordu... kendimi huzursuz hissettim, Fuks da öyle ve bu durum bizi daha dikkatli olmaya yöneltti.

“Her iddiaya varım ki, biri bizle dalga geçiyor.”

“Kim?”

“Onlardan biri işte... Serçeden söz ettiğimde, yemek odasındaki tavandaki şekli oka benzettiğimizde orada bulan birisi. Odamızın tavanına oku çizen de o, ok bizi nereye götürdü? İpin ucuna asılı çubuğa. Bir oyun bu. Konuklarla dalga geçiyorlar.”

Ama bu açıklama da mesnetsizdi. Bu karışık şakayı kim planlayacaktı? Hem de ne için? Kim o oku fark edeceğimizi ve onunla bunca ilgileneceğimizi düşünürdü? Hayır, düpedüz rastlantıydı bu, yani bir ipe bağlanmış çubukla, demir telin ucuna asılmış kuşun arasındaki yakınsama çok da önemli değildi. Tamam, ipe bağlanmış bir çubuk her gün görülecek bir şey değildi... gelgelelim, o çubuk, serçeyle ilgisi olmayan binlerce nedenden dolayı oraya asılmış olabilirdi, bu anlamı fazla büyütmiştük, çünkü aramalarımızın sonunda ortaya çıkan bir sonuç gibi görünmüştü bize – sonuç falan değildi aslında, yalnızca ipe asılmış bir çubuk-

tu... Öyleyse rastlantı mıydı? Elbette... ama bir benzerlik yakınlığı, sanki siste asılmış kalmış gibi, olaylar dizisinde kendini hissettiren bir benzerlik vardı – asılı serçe – asılı tavuk – yemek odasındaki ok – bizim odadaki ok – ipe asılı çubuk – sanki tüm bunlarda bir anlam, sanki harflerin teker teker ortaya çıkıp da sözcüğü oluşturduğu bir tür oyun oynuyorduk. Ama hangi sözcüğü? Evet, sanki her şey bir düşünce uyandırmak içindi... Ama hangi düşünceyi?

Hangi düşünce? Kimin düşüncesi? Eğer bu bir düşünceyse, ardında da birisi var demekti – ama kim? Kim bunu isteyebilirdi ki? Yoksa... eğer Fuks, ne bileyim sıkıntıdan falan böyle bir oyuna kalktıysa... yok canım, Fuks olmaz... aptal bir şaka için bu kadar çaba gösterilir mi? Yok bu da mesnetsiz oldu. Rastlantı demek ki. Eğer başka bir anormallik bu anormalliğe kanca atma eğiliminde olmasaydı... bu çubuk garipliği, Fuks'a söz etmemeyi yeğlediğim başka bir garipliğe dayanmasaydı bunun düpedüz bir rastlantı olduğunu kabul ederdim.

“Katasia.”

Fuks'un da en azından Sfenksin bir yüzünü ortaya çıkardığı görülüyordu – başını önüne eğmiş yatağında oturuyor, ayaklarını hafifçe sallıyordu.

“Ne?” diye sordum.

“Böyle yapmacık bir gagası olduğuna göre...” diye düşündü, sonra kurnazca ekledi: “En iyisi kendi malınla takılmak!..” Sonra söylediği hoşuna gitmiş olmalı ki yineledi: “İster inan ister inanma ama en iyisi kendi malınla takılmak.”

Gerçekten de... dudak ve çubuk arasında bir ilgi var gibiydi, dudakla serçe arasında da, belki de bu sırf dudağın çok garip olmasındandı... ya sonra? Diyelim ki Katasia böyle rafine bir entrika çevirerek eğlendi, sonra? Saçma. Gelgelelim bir yakınlık

da yok değil... bu yakınlık, bu çağrışım, önümde kara bir delik gibi açılıyordu, kara, ama çekici, emici, çünkü Katasia'nın dudakları arkasından Lena'nın aralanıp kapanan dudakları bir düş gibi belirliyordu ki ben bundan çok etkileniyordum, çünkü çalılarıdaki serçeyi anımsatan çubuk, nesnel dünyada, sanki ilk (oh, soluk ve belirsiz) işaret etti ve bu durum, Lena'nın ağzıyla ilgili düşlerimi, Katasia'nın ağzına yaptığı "göndermelerle" doğruluyordu – bu benzeşim zayıf, fantastikti, ama bu "gönderme" belli bir düzeni oluşturuyordu. Acaba bizimki, Lena ve Katasia'nın ağızları arasındaki bu bağı, bu ilişki hakkında bir şey biliyor muydu – o da bunu hissetmiş miydi, yoksa bu tamamen benim uydurmam mıydı? Bunu ona soramazdım... Yok, yalnızca utandığım için değil. Hiçbir biçimde, bunu onun sesine, Drozdowski'nin asabını bozan o pörtlek gözlerine teslim edemezdim, onun Drozdowski'yle, benimse ailemle yaşadıklarımız beni zayıflatıyor, sıkıyor, kızdırıyordu, onu ne güvenilir bir dost ne de arkadaş olarak görmek istiyordum! Hayır, istemiyordum, işte bu "hayır" bizim ilişkimizin anahtar sözcüğüydü. Ancak "Katasia" demesi beni heyecanlandırmıştı; benden başka birisinin de, kadının ağzı, çubuk ve kuş arasında ortak bir nokta olma olasılığını düşünmüş olmasına neredeyse sevinmiştim.

"Katasia," dedi yavaşça, düşünceliydi, "Katasia..."

Ama bu kısa süreli coşkusunun geçtiği ve yeniden soluk, donuk bakışlarının geri döndüğü görölüyordu; Drozdowski ufukta görölmüştü ve yalnızca zaman öldürmek için bu hantal kanıtları uyduruyordu.

"Onu görür görmez aklımda uyandı... ağzı... hani ağzı biraz şey gibi ya... Sence?"

Dön dolaş yine başa gel, işimize gücümüze koyulmuştuk, ben derslerime gömüldüm, o da notlarına, gelgelelim o dalgınlık beni bir türlü bırakmıyordu ve bu durum, akşam basıp da lambamızın aydınlığı yolun ardındaki, bahçenin dibindeki o yere düşen karanlığı deldikçe daha da artıyordu. Başka bir olasılık daha vardı. Bulduğumuz o okun dışında, duvarlarda veya başka bir yerde saklanmış olan başka işaretlerin bulunmadığını, örneğin lavabonun üstündeki rafta bulunan leke bileşimi veya parkelerdeki çizikler gibi başka göstergeler olmadığını kim iddia edebilirdi? Rastlantısal olarak bulunan her işarete karşılık, kim bilir geriye şeylerin doğal düzeninde fark edilemeden kalan kaç işaret kalıyordu? Zaman zaman, gözlerimi kâğıtlardan kaldırıp odanın derinliklerinde gezdiriyordum (tabii aynı şeyi yaptığından emin olduğum Fuks'tan gizlice). Ama buna çok fazla kafamı takmıyor-

dum, durmaksızın konuyu saptıran çubuk hikâyesinin fantastik uçuculuğu hiçbir şeye izin vermiyordu.

Ne olursa olsun, beni çevreleyen gerçekçilik pek çok olasılığa mahkûmdu, bu da beni çekip alıyor, her şeyden koparıyordu, gelgelelim, bu çubuk gibi önemsiz bir şeyin beni bu denli etkilemesi de çok komik kaçıyordu. Kaçınılmaz yemek zamanı yine gelip çatmıştı – işte yine karşımda Lena vardı. Yemeğe inmeden önce Fuks, “Olan biteni anlatmaya gerek yok,” dedi, gerçekten de eğer bir çift salak veya deli olarak görünmek istemiyorsak çenemizi tutmak zorundaydık. Bay Leon turpunu yerken, yıllar önce bankada amiri olan Müdür Krysiński’nin –iddia ettiğine göre–, her yükselmek isteyen memurun dibine kadar bilmesi gerektiğini düşündüğü, “marifet” veya “zıtlık” sanatını ona nasıl öğrettiğini anlatıyordu.

Merhum Müdür Krysiński’nin gırtlaktan gelen kısık sesini taklit ediyordu: “Bak Leon, dediklerimi iyi belle, en önemlisi marifettir, anladın mı? Bir örnekle anlatayım, bir memuru cezalandırman gerektiğinde aynı zamanda ne yapmalısın? Hah, işte böyle tabakadan bir sigara çıkarırsın, oğlum, adama ikram edersin, işte zıtlık dediğin budur. Diyelim ki bir müşteriye tatsız ve sert davranmak gerekti, ona gülümse, olmadı sekreterine gülümse. Çünkü bunu yapmazsan içine kapanır, sertleşir. Tam tersi de söz konusu, eğer bir müşteriye tatlı davranıyorsan, arada bir kaba saba bir laf et ki dunsun kalsın, çünkü o zaman gevşeyip elinden kaçmaz, değil mi?” “Ya işte efendime söyleyeyim,” çenesinin altına bağladığı peçeteyi parmağıyla kıvrarak anlatıyordu, “bir gün bankaya genel müdür teftişe geldi, ben de o zaman şube müdürüyüm, adamı saygıyla karşıladım, izzet ikram, ama öğle yemeği sırasında ayağım kaydı ve yarım şişe kırmızı şarabı adamın üstüne boca ediverdim. Bunun üzerine genel müdür

dönüp de, ‘Bakıyorum da, siz de Krysiński’nin okulunda eğitim görmüşsünüz!’ demez mi?!”

Gülerken turpunu kesip üzerine yağ sürdü, sonra tuz ekti... ağzına koymadan önce bir süre dikkatle baktı.

“Ah, ah! Banka dedin mi bir yıl konuşabilirim, anlatması, tek tek seçmesi zor, düşününce neyi anlatacağımı bilemiyorum, o kadar çok şey var ki, onca gün, onca saat. Oh, Tanrım, Tanrıciğim, Yüce Tanrıciğim, aylarca, yıllarca, saniyelerce uğraştım, didindim, genel müdürün sekreteriyle didiştım, salak bir kadındı, Tanrı bağışlasın, ispiyoncuydu bu kadın, bir gün gitmiş müdüre, çöp sepetine tükürdüğümü söylemiş, ben de ona aklınızı mı kaçırdınız siz, diye sormuştum... konuşacak ne çok şey var, şu tükürük hikâyesi de nereden ve neden aklıma geldiyse, aylar yıllar önce olmuştu, şimdi kim hatırlar? Konuşucuk ne çok şey vur...” Bir an donup kaldı, sonra fısıltıyla ekledi, “O gün üstünde nasıl bir bluz vardı acaba? Hatırlayamıyorum işte... nasıldı... şu işli olan mı?...” Düşünmeyi kesti ve canlanmış bir biçimde Topaç’a seslendi:

“Topitopi, boş ver, ne olduysa oldu, değil mi ama topitop Topaçım!”

“Yakan kalkmış,” dedi Topaç, elindeki kavanozu bırakıp yakayı düzeltti.

“Tam otuz yedi yıldır evliyiz, küçük beycikler, öyle böyle otuz yedi yıl, benim tatlışkomla Topim, hatırladın mı, Vistül Nehri kıyısında, Vistülüşkoda nasıl, hele o yağmur bastığında vay vay vay, kaç yıl olmuş elma şekeri, elmaşekoş, almıştım, kapıcıyla, kapıcı, dam akıyordu ya, hey gidi hey, anuşkam benim, kaç yıl o küçük kafede, kafecikte, geçti gitti üüühüüü... neyse... tam otuz yedi! Yaa... Hey gidi hey!” Sevindi ve sustu, içine kapanmıştı, elini ekmeğe uzattı, yavaş yavaş küçük bir topak yapmaya başladı, yaptığına baktı, sessizdi, ti-ri-ri teranesine başlamıştı yine.

Bir dilim ekmek kesti, kenarlarını dikkörtgen oluşturmak için çıkardı, üzerine yağ sürdü, bıçakla düzledi, geriye çekilip baktı, üzerine tuz döktü ve ağzına attı – yedi. Yediğini onayladı sanki. Tavanda silinmiş, bulanıklaşmış olan oka baktım, bunun ok olduğunu nereden çıkarmıştık?! Sofraya ve örtüye de baktım, görülecek şeylerin sınırlı olduğunu itiraf etmek gerek. İşte örtünün üstünde duran Lena'nın eli, rahat, küçük, kahve kokulu, ılık ve serin, bilekten kolunun beyazlığına bağlanmış (aslında bunu tahmin ediyorum, çünkü yukarıyı görmüyorum), işte bu el sessiz ve umarsızdı, ama yakından bakınca titrediği görülüyordu örneğin, yüzük parmağının derisi titriyordu ya da orta parmak ve yüzük parmağının birbirine değdiği yerdeki deriydi titreyen; sanki henüz hareket embriyosuydu, ama zamanla gerçek bir harekete dönüşecekti, işaret parmağını örtüye dokunduracak, tırnağını bir kıvrıma sürtecekti... her şey Lena'nın kendisinden öyle uzakta oluyordu ki, onu, onun elini, kendi içinde, ancak istatistik değerlendirmelerle ortaya çıkarılabilecek, denetim dışı, iç hareketlerle dolu büyük bir devletmiş gibi görüyordum... ve bu hareketler içinde, elini yavaşça kapatması ve parmaklarını tembelce yumruk yapması vardı ki, işte bu yumuşak ve utangaç bir hareketti... bu hareket daha önce de gözüme takılmıştı... benimle hiçbir ilgisi yok muydu acaba? Kim bilir, bunu genellikle gözlerini (bu gözleri neredeyse hiç tam olarak görmemiştim) yere eğdiği zaman yapıyordu ki, bu da ilginçti, zaten bu sırada gözlerini hiç kaldırmıyordu. Kocasının o iğrenç, erotik olmayarak erotikleşen, garip, zoraki olarak erotizme bulanmış (Lena yüzünden) ve onun eliyle ilişkili olan eli de edepli ve uygundu... burada, örtünün üstünde, yakındaydı... Doğaldır ki, Lena'nın elinin kapanması onun eliyle bağlantılı *olabilirdi*, gelgelelim ufak, ufacık da olsa, benim gözkapaklarımın arasından bakmamla da ilintili *olabilirdi*;

fakat böyle bir olasılığın neredeyse imkânsız, hatta milyonda bir olabileceğini kabul etmek lazım, lazım olmaya lazım da bu sav, tüm zayıflığına karşın ateş alacak bir kıvılcım, boruyu öttürecek bir soluk gibiydi adeta. Çünkü kim bilir, bu kadın belki de bakmak istemediğim, çünkü korktuğum, hep dokunmadan etrafında dolaşıp durduğum, nasıl bir tip olduğu bilinmeyen –tıpkı onun da nasıl olduğunu bilmediğim gibi– bu adamdan nefret *edebilirdi*... olur ya, örneğin kocasının yanında, benim bakışlarım altında kapsaydı ellerini, hani böyle biri *olabilirdi*, işte bu günah, onun masumiyetine ve ürkekliğine yapışırdı ki (bu masumiyet ve ürkeklik) bu durumda sapkınlığın doruklarına oturmuş olurdu. Kırılğan, vahşi bir düşünce gücü! Patlayan bir soluk! Yemek tüm hızıyla devam ediyordu, Ludwik bir şey hatırlamış olmalıydı ki not defterini çıkardı, Fuks laf olsun diye Leon’a “demek öyle bir cadıydı” veya “demek onca yıl bankada ha!” diyordu; Leon’sa kaşlarını çatmış, tek camlı gözlüğünün üstünden bakıp “tasavvuryum ediniz bayım”... “karbon kâğıdı da kullanmazdı”, “üstü öyleydi” falan gibi neden ve nasıl olduğunu anlatıyordu... Fuks ise yalnızca Drozdowski’yi düşünmemek için dinliyordu. Ben de “eğer o el benim yüzümden kapanıyorsa” diye düşünüyordum ki bu düşüncenin hiçbir anlamı yoktu, ama ne oluyor, bir sıkıntı, bir sarsıntı, bir felaket. Topaç, yağlı kalçalarının üzerinden fırlayıp masanın altına dalıyor, masanın altında, bir an için masa Topaç’la çıldırıyor... ne oluyor? Kediymiş. Kediye, ağzındaki fareyle birlikte masanın altından çekip çıkardı.

Çağlayanın vahşi kazanında köpüren, fışkıran ve püsküren pek çok değişik sözcükten sonra, masamızın suyu, bu çağlayarak akan nehir, kendi yatağına dönmüştü; kedi dışarı atıldı ve yine sofraya, örtü, lamba, kadehler, Topaç, kırışmış peçetelerden birini düzeltiyor, Leon kaldırdığı parmağıyla yeni bir fıkra anlatacağını

haber veriyor, Fuks kımıldadı, kapı açılıyor, Katasia'ymış, Topaç, Lena'ya "şu salata tabağını uzat," dedi, hiçbir şey, sonsuzluk, donukluk, huzur, ben yeniden başlıyorum, onu seviyor nefret ediyor hayal kırıklığına uğramış büyülenmiş mutlu mutsuz, hepsi birden *olabilirdi*, ama hiçbirinin olmaması da olasıydı, hepsinin sebebi elin fazla küçük olmasıydı, el değil de elcikti, yani o bu elcikle ne olabilirdi ki, hiçbir şey olamazdı... o... o... bıraktığı etkiyle güçlüydü, yoksa kendi içinde hiçbir şeydi... karmaşa... karmaşa... kamaşa... kibritler, gözlükler, mandallar, sepet, soğan, çörekler... çörekler... ona sadece yandan, kenardan, göz ucuyla bakmalıyım, hani elinin, kolunun, omuzunun bulunduğu yere, her zaman kenardan, ara sıra da yüz yüze, bayramdan bayrama, hani bakmak için neden doğduğunda, ama bu koşullarda gel de öğren bakalım, ah, ona rahat rahat bakabilsem, ama yine de... ha, ha, ha, gülüşler, ben de gülüyorum, fıkraya, Leon'un anlattığı fıkraya, Topaç kıkırdıyor, Fuks hıçkırıyor... Leon parmağını uzatmış bağıyor "şerefim üzerine yemin ederim"... o da gülüyor, ama sadece diğer gülüşleri süslemek için... süslemek için... eğer ona istediğim kadar bakabilseydim, yine de öğrenemezdim, yok, hayır, öğrenemezdim, çünkü ikisinin arasında *olabilirdi* her şey...

"Bir ip ve çubuk gerekiyor bana."

Ne oluyor yine? Fuks bana söylüyormuş bunu.

Yanıtladım: "Ne yapacaksın ipi ve çubuğu?"

"Pergelimi getirmeyi unutmuşum... lanet olsun... çember çizmem gerek, hesap için. Eğer bir parça ip ve çubuk olsaydı yeterdi... Bir çubuk ve bir parça ip.

Ludwik kibarca dedi ki: "Sanırım yukarıda pergel var, işinizi görürse alabilirsiniz," Fuks teşekkür etti (şişe ve tıpa, tıpanın o parçası), evet, ha, anlıyorum, üçkâğıtçılar, haa anladım...

Bu, bizim olası şakacı arkadaşına, tavandaki oku fark ettiğimizi ve çubukla ipi bulduğumuzu gizlice bildirmektir. Her ihtimale karşı – eğer birisi gerçekten de işaretlerle bize oyunlar çeviriyorsa, buyursun, anladığımızı anlasın... devamını bekliyoruz demek istiyordu. Çok az şansı vardı, ama bu sözcükleri söylemek ona neye mal olacaktı ki? Suçlu onlardan biriymiş gibi, onlara bu kez farklı bir ışığın altında baktım; çubuk ve kuş aynı anda ortaya çıkmıştı, kuş çalılıkta, çubuk bahçenin sonunda, küçük oyuğunun içinde. Kendimi iki kutup arasında kalmış gibi çubuk ve kuş arasında hissediyordum; masanın etrafında, lambanın altında toplanmış bu grup, “kuş” ve “çubuk” durumuna göre, kuş ve çubuk “açısından” konumlanmıştı; ama bu beni neden rahatsız etmiyordu biliyor musunuz, çünkü bu tuhaflık, beni yoran ama aynı zamanda da büyüleyen başka bir tuhaflığa yardım ediyordu. Tanrım! Eğer kuş, eğer çubuk varsa, belki sonunda şu ağızları da öğrenebilirim. (Nereden? Nasıl? Yok artık!)

Çok fazla dikkat sarf etme dalgınlığa yola açıyordu... buna da razıydım, neden biliyor musunuz, çünkü bu durum, hem burada, hem de başka yerde olmama izin veriyor, gevşemeye neden oluyordu. Katasia'nın sapkın çıkışını, orada, burada, Lena'nın arkasında önünde dolaşmasını, boğazlanan bir adamın çıkardığı sese benzer bir “aah” çekerek karşıladım. Daha da ötesi, bu çarpık, bozuk dudaklar aklımda –zorla!– o düzgün ve normal ağza bağlanıyordu ve *vis a vis*, duruma göre zayıflayan veya güçlenen bu bileşim, beni çapkın bir bekâret, vahşi bir utanç, kocaman açılmış bir kapanma, arsız bir utanç, buz gibi ateş, uyanık bir sarhoşluk gibi çelişkilere götürüyordu...

“Anlamıyorsunuz baba,” dedi Ludwik.

* Burada Gombrowicz'vari bir söz oyunu var. *Ptak*: Kuş, *Patyk*: Çubuk demektir. İki sözcük aşağı yukarı aynı harflerden oluşmaktadır. (ç.n.)

“Neyi anlamıyorum? Neyi?!”

“Örgütlemeyi.”

“Hangi örgütlenmeyi örgütlemenin. Ne örgütlemesiymiş bu?!”

“Toplumun ve dünyanın rasyonel örgütlenmesi.”

Leon, Ludwik’e sofranın üstünden kelliğiyle saldırıyordu:

“Neyi örgütlemek istiyorsun? Nasıl örgütleyeceksin?”

“Bilimsel olarak.”

“Bilimsel olarak!” Gözleri, gözlükleri, kırıksıkları, kafatasıyla ona merhametin her türünü yolluyor, sesini fısıltıya indirgiyordu. “Aklın başında mı senin? Örgütlemekmiş! Demek, bir iki üç deyince her şey avucuna düşecek öyle mi, öyle sanıyor, öyle hayal ediyorsun demek?” Pençe gibi kıvırdığı parmaklarını onun önünde dans ettiriyordu, sonra elini açtı ve üfledi: “Püfff! Uçtu gitti. Pa pa pa pa, eeee, anlıyor musun, hani nerede ha... Uçtu. Kaçtı. Bak, yok.”

Salata tabağına daldı.

“Bunu sizinle tartışamıyorum baba.”

“Tartışmaz mısın? Buyurun bakalım! Neden?”

“Çünkü altyapınız yok.”

“Ne altyapısı?”

“Bilimsel.”

“Bilimsel-cik,” dedi yavaşça, “inan bana lütfen, o kar gibi temiz yüreğime inan, acaba hangi bilimsel altyapınla ör-güt-le-ye-cek-sin, hangi modele göre, soruyorum sana, neyle, neye göre, soruyorum neye yönelerek, nerede, yine soruyorum, şunla mı, bunla mı, nasıl...” Kızmıştı, ona baktı; Ludwik tabağına biraz patates aldı, bu, Leon’u suskunluktan çıkarmıştı.

“Ne bilirsin ki sen?!” diye patladı acı acı. “Tabii ya üniversite! Üniversite! Ben üniversite okumadım, ama onca yıl düşündüm... hâlâ da düşünüyorum, düşünüyorum... bankadan emekli oldu-

ğumdan beri düşünmekten başka bir şey yapmıyorum, kafam patlıyor düşünmekten, ya sen... yahu sen ne istiyorsun benden... huzur ver artık, bir rahat bırak!..” Ludwik bir salata yaprağı yedi, Leon’sa heyecanını yitirdi, sakinleşti; Katasia mutfağı kapattı, Fuks havanın kaç derece olduğunu sordu, of, çok sıcak; Topaç Hanım Katasia’ya kirli tabakları uzattı; İsveç kralı, İskandinav Yarımadası, sonra verem, verem aşısı. Sofra genişlemişti, yalnızca kahve veya çay fincanları, ekmek sepeti, katlanmış birkaç peçete kalmıştı masada, yalnızca Leon’un peçetesi hâlâ açık duruyordu. Çay içiyordum. Uyku havası, kimse kıpırdamıyordu, masadan biraz uzaklaştırılan iskemlelerde oturuluyordu öylece; Ludwik gazeteye uzandı. Topaç donup kalmıştı. Zaman zaman böyle donup kalıyordu, bomboş, ifadesiz, sonra suya atılmış bir taş gibi fırlıyordu aniden. Leon’un elinin üstünde birkaç sert kıl vardı, onlara baktı bir süre, eline bir kürdan aldı, kılları karıştırdı –sonra yine baktı– örtüde duran tuzu aldı, kıllarına tuz döktü ve yine baktı. Güldü. Ti-rir-ri.

Lena’nın eli, örtünün üstünde, fincanların yanında belirdi. Kurbağanın gölette vıraklaması, sivrisineklerin üşüşmesi, yıldızların üşüşmesi, beni kaplayan, saran, benimle yüzen bulutlar, adaları ve takımadalarıyla, bir sürü noktayla, panjurun üstündeki sıkıcı beyazlığın kıyısına dek uzayıp giden tavan gibi bitmez tükenmez küçük gerçeklerden olaylar karman çorman olmuştu... Fuks’la ve benimle bağlantılı olan, kesekler, çubuklara vb. şeylere benzer ufak tefek zenginliği... belki bir de Leon’un saçmalıkları da ekleniyordu bunlara... ne bileyim, belki de böyle düşünmemin nedeni saçmalıklara eğilim duymamdı... dağınıktım... ah, nasıl da dağınıktım!..

Katasia, kül tablasını Lena’ya doğru itti.

Beni ağzının o biçimsiz, soğuk kayıklığı çarpıyor, ağzının içi çıkıp gidiyor, tel çarpık bükük bacakla kaynaşıyor ve sessizlik, sağır bir sessizlik, kara bir delik, hiçbir şey... ve bu karmaşanın içinden (Katasia geri çekilince) dayanılmaz parlaklığı giderek artan ağızlar kümesi ortaya çıkıyor. Hiç kuşku yok: bir ağız diğer ağızla ilintili!

Gözlerimi indirdim, örtünün üzerindeki küçük eli gördüm, çifte ağızlı, çifte dudaklı, iki misli masumiyeti bozulmadan hafif kirlenmiş, temiz, ıslak ele gözlerimi diktim, masa birden ellerle kaynamaya başladı, bu da ne, Leon'un eli, Fuks'un eli, Topaç'ın elleri, Ludwik'in elleri, havada uçuşuyorlar sanki... eşekarısı! Odaya eşekarısı girmiş. Uçtu gitti. Eller sakinleşti. Yine – dalga indi, huzur geri geldi, ben elleri düşündüm, neler oluyordu, Leon Lena'ya seslendi: "Ah, benim sayısız maceram."

"Ah, benim sayısız maceram, şu fosforu (çakmağı) uzat bakalım babuşa." Kıza bazen "sayısız maceram", bazen "iyi yürekli eşekçiğim", bazen de "minnak tatlım" veya başka bir biçimde hitap ederdi. Topaç çay kaynatıyordu, Ludwik okuyor, Fuks çay içiyordu, Ludwik gazeteyi bıraktı, Leon baktı, ben acaba eller yine kaynayacak mı diye düşünüyordum, acaba eller eşekarısından dolayı mı yoksa masadaki o el yüzünden mi kaynaşmıştı? Çünkü normal olarak eller eşekarısı yüzünden kaynaşmıştı... ama bu eşekarısının yalnızca bir bahane olduğuna, kaynaşan ellerin Lena'nın eli yüzünden kaynaştığına karşı çıkan olur muydu ki?.. Çifte anlam... bu ikili anlam, belki de (kim bilir) Katasia ile Lena'nın ağızlarının bu ikili anlamına... serçe ve çubuğun ikili anlamına... bağlanıyor olmasın? Kaybolmuşum. Kenarlarda geziyordum. Lambanın ışığında, yolun ardındaki çalılık karanlıktı. Uyumak. Şişedeki mantar. Bir parça mantar, şişenin ağzına yapışmış olan, oradan çıkıyor, yükseliyor.

Ertesi gün, dalgın, kuru, ısıltılar içinde parlayan bir gündü; dikkatimi toplamak olası değildi, masmavi gökyüzünde, yuvarlacık, tombul ve tertemiz bulutlar toplanmıştı. Derslerime kapandım, çünkü dünkü aşırılıklardan sonra bana bir sertlik ve tuhafılık gelmişti, gariplik yetmişti artık. Gidip çubuğa baksam? Yeni bir şey olup olmadığına baksam, özellikle de Fuks'un yemek sırasındaki, çubuk ve ipin tarafımızdan keşfedildiğine dair imasından sonra... Düşmüş bir bebeği andıran bu biçimsiz olayın bende uyandırdığı tatsızlık sarmıştı içimi. Kafamı gömmüş çalışıyordum, zaten bu konuda bana hiçbir şey söylemeye kalkışmamasına karşın -ne de olsa bu konuyu aramızda tüketmiştik-, Fuks'un benim yerime çubuğa bakmaya gideceğini, çünkü içindeki boşluğun onu duvara götüreceğini biliyordum. Ben başımı derslere gömmüştüm, o da odada dolanıp duruyordu, en sonunda çıktı.

Sonra geri döndü, her zamanki gibi öğle yemeğimizi odamızda yedik (Katasia getirmişti), Fuks bir şey söylemedi... Saat dört civarıydı ki, uykudan sonra, yataktan seslendi:

“Gelsene, sana bir şey göstereceğim.”

Yanıtlamadım –canım onu kızdırmak istiyordu–, yanıtsız bırakmak en acı yanıttı ne de olsa.

Kızdı, sustu oturdu, ısrara cesaret edememişti, dakikalar geçiyordu, tıraş olmaya başlamıştım, en sonunda sordum:

“Ne o, yeni bir şey mi var?”

“Hem var, hem yok,” diye yanıt verdi. Tıraş olmayı bitirdiğimde konuştu:

“Gelsene yahu, göstereyim!”

Camlarını bize dikmiş olan eve karşı her zamanki gibi dikkatli bir biçimde çıktık, çubuğun olduğu yere vardık. Duvarın sıcaklığının yanı sıra, etrafa sidik ya da elma kokusu yayılıyordu, hemen yan tarafta atık su kanalı ve sarı otlar vardı... uzaklık, uçsuz bucaksızlık, vızılı, sessiz bir sıcak içinde ayrı bir yaşam. Tahta parçası bıraktığımız gibi, ipin ucuna asılı olarak duruyordu.

“Baksana şuraya,” kulübenin açık kapısından içerdeki ıvır zıvırı gösteriyordu. “Bir şey görüyor musun?”

“Yoo, hiçbir şey görmüyorum!”

“Hiç mi?”

“Hiç.”

“Yani hiç diyorsun?”

“Aynen, hiç diyorum.”

Önümde durdu, sıkıcıydı – ikimiz için de.

“Şu araba okuna baksana.”

“Ee?”

“Dün fark ettin mi onu?”

“Belki.”

“Aynı biçimde mi duruyordu? Yoksa dünden beri pozisyonu değişmiş mi?”

Sıkıcıydı –bunun da farkında, aldatmaca yok–, sıkıcı olmak zorunda olan bir adamın kara yazgısını salıyordu etrafa, duvarın önünde duruyordu, her şey son derece tatsız ve anlamsızdı. Israr etti: “Hatırlasana...” ama sıkıntıdan ısrar ettiğini biliyordum ve bu beni sıkıyordu. Sarı bir karınca, kırık araba okunun üstünde ilerliyordu. Duvarda bir otun sapları göğün hatlarını belirliyordu, nereden hatırlayacaktım, hatırlamıyordum, belki araba oku pozisyon değiştirmişti, belki de değiştirmemişti... Küçük sarı bir çiçek.

Yenilgiyi kabul etmiyordu. Tepemde dikiliyordu. İşin acı yanı, burada, sıkıntımızın boşluğunun, bu sözde işaretlerin, belirti olmayan belirtilerin, tüm bu saçmalıkların boşluğuyla buluşmasıydı – iki boşluk, bizse onların arasındayız. Esnedim.

“Araba okunun nereyi hedeflediğine bak,” dedi.

“Nereyi hedefliyor?”

“Katasia’nın küçük odasını.”

Evet. Araba oku doğrudan onun, evin yanındaki bu binada, mutfak yanında bulunan odasını hedeflemişti.

“Aa...”

“Yaa. Eğer araba okunun yeri değişmemişse, bir anlamı yok. Ama değişmişse, bu bizi Katasia’ya yöneltmek için olmalı... Birisi, düşünsene, birisi, dün yemekte, ben çubuk ve ipten söz edince, iz üstünde olduğumuzu anladı, gece buraya geldi ve araba okunu Katasia’nın odasına çevirdi. Yeni bir ok gibi, çünkü bir daha buraya gelip yeni bir işaret var mı diye bakacağımızı biliyordu.

“İyi de, araba okunun yönünün değiştiğini nereden biliyorsun?”

“Emin değilim tabii. Ama sanki öyle gibi. Talaşların üzerindeki iz, sanki daha önce farklı bir pozisyondaymış hissi veriyor... Şu üç çakıl taşına baksana... üç takoza, şu yerinden sökülmüş üç ota... üç düğmeye, bir eyerden kopmuşlar galiba... Görmüyor musun?”

“Neyi göreceğim ya?”

“Bunlar, araba okunu işaret eden üçgenleri oluşturuyorlar, sanki birisi bizim dikkatimizi bu oka yöneltmek istemiş... baksana, araba okuna doğru konumlandırılan uyaklar sanki. Değil mi... yani... sence?”

Gözlerimi bir görünüp bir kaybolan, bağların arasında bir sola bir sağa, bir arkaya bir öne giden sarı karıncadan ayırdım, Fuks’un söylediklerini neredeyse hiç dinlemiyordum, ne aptallık, ne sefil, ne kepaze, ne aşağılayıcı bir durum, tüm bu bulantılarımız, tatsızlığımız, saçmalığımız, duvarın dibindeki bir küme molozun, çöpün üstünden yükselirken Fuks’un suratı havucumsu, toparlak, aşağılanmıştı. Yine düşünmeye başladım, kim bunu isteyebilirdi, kim bu neredeyse fark edilmez işareti kurguluyor, bizi araba okuna yönlendiriyordu... ne de olsa tahtası eksik olan yok. Beni düşüncelerimden sıyırdı.

“Kim sana tahtası eksik olan var dedi ki? Ayrıca, kaç tane işaret kurguladığını nereden biliyorsun? Belki de biz ancak bir tanesini bulduk, belki daha çok var...” Eliyle, bahçeyi ve evi kucaklayan bir hareket yaptı:

“Belki burası işaret kaynıyor...”

Ayakta duruyorduk –toprak parçası, örümcek ağı–, böyle kalamayacağımız artık belliydi. Yapacağımız başka ne var ki? Elime bir parça tuğla aldım, inceledim, yerine koydum ve dedim ki:

“Eee? Şimdi ne yapıyoruz, araba okunun çevrildiği yönü mü inceleyeceğiz?”

Utangaç utangaç gülümsedi.

“Başka çaremiz yok, sen de görüyorsun. Gözümüzle görüp rahat edelim. Yarın pazar. İzin günü. Odasında araştırma yapalım, bakalım başka bir işaret var mı... yoksa, en azından içimiz rahatlar!..”

Molozlara bakıyordum, o da – sanki bu molozlarda kayan bir ağızdaki hain kaçıışı okumaya çalışıyordum, gerçekten de molozlar, araba falakası, çerçöp gibi nesnelerin nabızları yeniden atmaya başladı; aynı zamanda kül tablasının, yatağın demir kafesinin, ağzın kapanmasının ve aralanmasının da... ve her şey bir girdap ve kaynamayla Lena’ya ulaşarak, beni dehşete düşürüyordu, çünkü yeniden harekete geçeceğiz, harekete geçerek gerçeğe gideceğiz diye düşündüm... bu araba okuna gidip oradan ağza ulaşacaktık, şimdi moloza ulaşmıştık –ki bu beni etkiliyordu–, çünkü harekete geçmeye başladık diye düşünüyordum, bu bilmecenin içinde ilerlemeye başladık, bak bak, Katasia’nın odası ha, demek oraya girip araştırma yapılacak, doğrulanacak! Doğrulanacak! Oh, aydınlığa çıkaracak bir etkinlik. Ve oh, gecenin karanlığına, garipliğe gömülecek bir etkinlik!

Yok, her şeye karşın kendimi daha iyi hissediyordum –çakıllı yoldaki geri dönüşümüz, iki dedektifin geri dönüşü gibiydi–, planlarımızı tüm ayrıntılarıyla düşünmek, ertesi güne kadar saygınlığımı yeniden kazanmama izin vermişti. Yemek sakın geçmişti, görüş alanım gittikçe daha fazla örtüyle sınırlanıyordu, onlara bakmak gittikçe daha zor geliyordu, örtünün Lena’nın elinin olduğu yerine bakıyordum... o el, bugün daha sakindi, titremiyordu (bu durum, araba okunu onun kurguladığının işareti olabilirdi, pekâlâ!)... diğer eller, örneğin Leon’un eli, uyuşuk, Ludwik’in erotik olmayan erotik eli, Topaç’ın küçük yumruk halindeki, birden artan tatsızlığın habercisi gibi o yayvan cada-

loz omuzu ve elinden çıkan pancar kırmızısı eli... bu kırmızılık, dirseğe doğru koyu mavi ve mor lekelerle dönüşerek başka yerlere gidiyordu. Karmaşık, yorucu bir el bileşimi, tıpkı tavandaki, duvarlardaki... her yerdeki bileşimler gibi... Leon'un eli trampet çalmayı kesti, sağ elinin iki parmağıyla sol elinin parmağını kavradı, hayalci bir gülümseme içinde, donuk bir dikkatle bunu izliyordu. Hiç kuşkusuz, yukarıda, ellerin üstünde bir konuşma sürüp gidiyordu, konudan konuya atlanıyordu, birden Ludwik, "Baba, düşünün bakalım, birbiri ardında yürüyen on asker olsun, örneğin üçüncü sırada giden asker, en önde gidenle yer değiştirse vb. bu askerlerin yer değiştirmesi bağlamında tüm olası bileşimleri ne kadar zaman alır... bir günde bir asker değişecek diyelim?"

Leon düşündü:

"Üç aycuk mu?"

Ludwik yanıtladı:

"On bin yıl. Hesabı çoktan yapılmıştır."

"Ah Ludwik ah," dedi Leon, "Ah Ludwik... Ludwik..." sustu, sinirli sinirli oturdu. Ludwik tarafından kullanılan "bileşim" sözcüğünün, benim kafamda kurduğum "bileşimler" ile bağlantılı olduğu düşünülebilirdi, ben çeşit çeşit bileşimle uğraşırken, onun askerlerin bileşiminden söz etmesi bir rastlantı olabilirdi – sakın benim huzursuzluklarımın, neredeyse yüksek sesle ifadesi olmasındı bu? Ah şu "neredeyse", şu ana kadar bu "neredeyse" ne çok işaret vermişti bana, bu asker sorusunun beni ne kadar çarptığına da dikkat etmek lazımdı, çünkü benim huzursuzluklarımla bağlanmış olması ve konuşulan pek çok şey içinden bunu çekip çıkarmış olmam da anlamlıydı. Öyleyse bu rastlantı, kısmen (oh kısmen!) benim yüzümdendi – tabii, bu çevremdeki bileşimlerin ne kadarının da benim yüzümden bileştiğini asla bilemiyor olmam zor, korkunç ve yanıltıcıydı, ah şu vicdan azabı! Varoluşumuzun her

anında, ne kadar çok ses, biçimin... arı kovanlarının, nehir şırıltılarının... bize ulaştığını düşünecek olursak... bileşim yapmaktan kolay ne olur ki?! Bileşim yapmak! Bu sözcük beni karanlık ormandaki vahşi bir hayvan gibi şaşırtmıştı, ama burada oturan, konuşan, yemek yiyen yedi insanın karmaşasında hemen batıp gitti, yemek devam ediyordu, Katasia Lena'ya tablayı uzattı...

"Her şeyi aydınlatmak, sonuna kadar açıklamak lazım"... gelelelim, odayı araştırmanın da herhangi bir şeyi aydınlatacağına inanmıyordum, ancak ertesi gün için yaptığımız plan, ağzın ağza, kentin kente, yıldızın yıldıza karşı bu garip bağımlılığını kaldırmaya izin veriyordu... sonuçta, her şey bir diğerine sürekli yönelir, bir diğerinin ardında pusuya yatarken, ağzın ağza yönelmesinde de garip bir şey yoktu; Ludwik'in elinin ardında Lena'nın eli, fincanın ardında kadeh, tavandaki bir çizginin ardında ada, dünya bir tür paravandı, beni bir parça daha ileri götürmekten öteye yapığı bir şey yoktu – nesneler benimle top gibi oynuyorlardı.

Birden bir ses işitildi.

Sanki sopa, sopaya vurmuş gibi bir ses – kısa, kuru. Ama güçlü değil. Gerçi hakkını yemeyelim, kendine özgü bir sestir, öyle kendine özgüydü ki, diğer seslerin içinden öne çıkmıştı. Kim vurmuştu? Ne vurmuştu? Uyuşmuştum. "Başlıyor işte," tarzında bir şey yandı kafamda, dondum kaldım, hayalet çıktı ortaya... Ama ses kayboldu, hiçbir şey olmadı, belki de birisinin sandalyesi gıcırdamıştı... önemli bir şey değil...

Önemli bir şey değil... Ertesi gün, pazar günü, yaşam akışımıza bir karmaşa gelmişti, gerçi her gün olduğu gibi Katasia beni uyandırdı, temiz niyetlerle tepemde durdu, ama odanın temizliğiyle, elinde toz bezi oradan oraya koşan Topaç Hanım uğraştı; Drohobycz'da eskiden "bir villanın giriş katında lüks" daireleri olduğunu, odaları, tam pansiyon veya yarım pansiyon kiraladığını

anlatıyordu, sonra Pultusk'ta "üçüncü katta yine lüks bir dairede" pansiyonculuk yapmış, kiracıların yanı sıra, "kentten" yemeğe gelen altı müşterisi de varmış, bunlar yaşlı ve hastalıklı adamlarmış, ona lapa, buna çorba, aman ekşi bir şey olmasın derken yok artık dayanamıyorum dedim adamlara, aman o ihtiyarcıkların suratını görmeliydiniz, ne üzüldüler, bize şimdi kim bakacak dediler, canım çıkıyor görmüyor musunuz, öleyim mi yani, zaten Leon'a hayatım boyunca bakmakla yükümlüyüm, bu adam ben-siz ne yapardı bilmiyorum, hayatım boyunca kahvesini yatağına götürdüm, hayatım boyunca, şans işte, yo, benim tipim böyle, işsiz güçsüz oturamam, sabahtan akşama, akşamdan sabaha, üstelik eğlencemden de geri kalmam, misafirlikti, misafir ağırlamaktı, hepsini yaparım; Leon'un teyzesinin kızı, Kont Koziğbrodski'yle evlenmiş, ha işte onun için, ben Leon'a vardığımda, ailesi bana burun kıvrırmıştı, Leon da teyzesinden öyle korktu ki, iki yıl beni tanıştırmadı kontesle, sen dur dedim Leon'a, ben o teyzenle hesaplaşırım, gazetede Kontes Koziğbrodska'nın da düzenleme komitesinde bulunduğu hayırseverler derneği adına yapılacak bir balo olacağını okudum, Leon'a hiçbir şey söylemedim, sadece baloya gidiyoruz dedim, efendime söyleyeyim, iki hafta gizli gizli hazırlandım, iki terzi, kuafördü, masajdı, pediküördü, cesaretim yerine gelsin diye, Tela'dan da mücevher ödünç aldım; Leon beni gördüğünde bayılacaktı neredeyse, ben hiç orali olmadım tabii. Neyse, salona girdik, müzik falan ben Leon'un koluna girdiğim gibi doğrudan kontese, efendime söyleyeyim, kadın bana arkasını dönmez mi! Aa küstaha bak! Leon teyzen ne kadar küstahmış dedim, tükürdüm; Leon'da tık yok, öyledir o, laf çoktur, konuşur da konuşur ama iş icraata gelince tık yok ya da kıvrım kıvrım kıvrırır durur; bir keresinde de Kielice'de oturduğumuzda, ben reçel kaynatıyorum, çevreden duyan geliyor, bir ay öncesinden

reçel ısmarlıyorlar – birden sustu, sanki hiç konuşmamış gibi toz alıyordu; bunun üzerine Fuks sordu:

“E, sonra?”

O zaman Pultusk'taki kiracılardan birinin verem hastası olduğunu, ona günde üç kez kaymak vermek zorunda kaldığını, bunun da “iğrenç” olduğunu söyledi ve odadan çıktı. Ne demekti bu şimdi? Anlamı neydi? Ardında ne saklıyordu? Ya o kadeh? Neden dün, salonda, pencerenin yanında, masada yanında iki makarayla duran kadeh dikkatimi çekmişti acaba? – neden oradan geçerken ona bakmıştım – dikkate değer bir şey mi vardı orada – acaba bir daha aşağıya inip bakıp kontrol etmek mi lazımdı? Fuks da gizlice kontrol etmiş, bakmış, incelemiş, üzerinde düşünmüş olmalıydı, o da darmadağın olmuştu – aptalca dağılmıştı. Fuks da öyle... gelgelelim, benim nedenlerimin yüzde biri yoktu onda...

Lena, bu saçmalıkta damarlarda akan taze kan gibiydi!

Her şeyin ardında onun olduğu kanaatinden bir türlü vazgeçemiyordum, bana doğru durmuş, gergin fakat utangaç bir gizlilikle bir şeyler sezdiriyordu... Onun evin içinde gezdiğini, tavanlara bir şeyler çizdiğini, araba okunun yönünü çevirdiğini, çubuğu astığını, duvarların yönünde, köşelerde eşyalardan figürler oluşturduğunu neredeyse görüyordum... Lena... Üstümde etki yaratan Lena... belki benden yardım bekleyen Lena! Yok canım saçma! Evet, saçma, öte yandan, o iki anormalliğin –hani ağızların “bağının” ve diğer işaretlerin– ortak bir anlamı yok muydu yani? Saçma. Evet, saçma, gelgelelim, Lena'nın ağzının Katasia'nın dudaklarıyla kirlenmesinin bende oluşturduğu gerginlik bir kuruntu muydu yani? Yemeği sadece Topaç'la yedik, çünkü Lena kocasıyla birlikte tanıdıklarına gitmişti, Leon da briç partisine katılmıştı, Katasia pazar günleri izinliydi, öğle yemeğinden hemen sonra çıkmıştı.

Akşam yemeği, Topaç'ın bitip tükenmez sesiyle baharatlanmıştı –görünüşe göre Leon'dan uzak kalınca başlıyordu çeneye–, anlatıp duruyordu, hep kiracılar, inanın, kiracılarla birlikte geçti tüm yaşamım beyler, buna yemek ver, öbürüne çarşaf ser, berikine lavman yap, diğeri soba ister... dinlediğim pek yoktu, sonra içinde, “kızlarla” olan bir şey söyledi... “yatağın arkasında şişe var, adam ölmek üzere, ama şişeler”... “adama diyorum ki kapris, safi kapris, ama şalın nerede olduğunu biliyorsunuz”... “dişimle tırnağım la çabaladım, ne çalışma ne çalışma, sonuçta bizi de bir ana doğurdu”... “ah şu ayaktakımı, Tanrı yardımcımız olsun”... “tam yaramaz ama, bir insan müsveddesi, yüce İsa”... ipil gözleri lokmalarımızı sayıyordu, göğüsleri masaya dayanmıştı, pul pul olmuş cildi, tıpkı tavandaki büyük akıntıdan sonra boyası ptr ptr olan, sarıya alan renkteki bir leke gibi dirseklerinde pembemsi mor bir renk alıyordu, “Ben olmasam lrlerd i”... “oğ u zaman geceleri inlediğ inde”... “Leon'u başka yere tayin edince, biz de kiraladık”... Tavana benziyordu, kulağının arkasında bir tür ben vardı, sonra orman başlıyordu, sa ormanı, önce bir iki tel sa, sonra orman, gri siyah, gr, büklüm büklüm, kıvr kıvr, bazı yerleri bukleli, bazıları tutam tutam, az ileride bir boşluk var, iniş, boyun derisi, yumuşak ve beyaz, birden bir çizgi çıkıyor ortaya, tırnakla çizilmiş, sanki kırmızı, leke gibi, sonra kolunda, bluzun kenarındaki yerde bir bayatlık başlıyordu, hani sanki aşınmış da eskimiş, bluzun altına iniyor, orada başka sivilcelere ve maceralara uzanıyordu... Tıpkı tavan gibiydi... “Drohobycz'da oturduğumuz zaman”... “anjın, sonra romatizma, karaciğ erde taş”... Ucu bucağı, adaları, takımadalarıyla tıpkı tavan gibiydi, kucaklanmaz, tüketilmez, llmez... Yemekten sonra gidip yatmasını bekledik, saat on civarında işe koyulduk.

İşe koyularak, olayı ortaya salıverecek miydik acaba?

Katasia'nın odasına girmek zor olmamıştı; anahtarın pence-rede, sarmaşıkların içinde olduğunu biliyorduk. Ama işin içinde başka bir iş vardı, birinin bizi kulağımızdan tutup yönetmediği belli mi –diyelim ki biri bizi yönetiyordu–, ya gizlice, sinmiş izliyorsa... hatta olay bile çıkarabilirdi, bunu kestirmek mümkün mü? Mutfağın yakınlarında, birinin izleyip izlemediğini anlamak için, oyalanıp biraz vakit geçirdik – ama ev, pencereler, bahçe, her şey, yoğun bulutların içinde hilal şeklindeki ayın bir görü-nüp bir kaybolduğu gecenin sessizliğine gömülmüştü. Ağaçların arasında köpekler birbirlerinin ardından koşuyordu. Gülünç bir duruma düşmekten çekiniyorduk. Fuks, elinde tuttuğu kutuyu bana gösterdi.

“Bu ne?”

“Kurbağa. Canlı. Bu gün yakaladım.”

“Niye ki?”

“Biri bizi yakalayacak olursa, ona, Katasia'nın yatağına gizlice kurbağa koymaya geldiğimizi söyleriz... Şaka olsun diye!”

Suratı, o soluk, havucumsu, balık suratı, Drozdowski tara-fından terslenen suratı. Kurbağa, ha, iyi fikir! Ve itiraf etmek gerekir ki, kurbağa, Katasia'nın kaygan çarpıklığına pek de uygun düşmüştü... hatta beni şaşırtacak ve huzursuzlaştıracak kadar... üstelik kurbağa, serçeden çok da uzak değildi... kurbağa ve serçe... bunda bir iş yok muydu? Fuks dedi ki:

“Hadi gidip serçeye bakalım. Zaten biraz beklemek gerek.”

Gittik. Ağaçların altında, çalılıklarda, o malum karanlık ve malum koku, malum yere yaklaştığımızı anlamamızı sağlamıştı, ama gözlerimizi karanlığa, daha doğrusu değişik türde karman çorman karanlıklara, boşuna alıstırmaya çalışıyorduk. Başka karanlık deliklerin, kürelerin yarım varoluşuyla zehirlenmiş katmanların arasından düşen karanlık boşluklar vardı, bir tür

direnen ve frenleyen karışma akıyordu. Elimde fener vardı, ama kullanmam yasaktı. Serçe önümüzde bir yerde olmalıydı, iki adım ötedeydi, nerede olduğunu biliyorduk, ama karanlık tarafından yutulan görüşümüz ona ulaşamıyordu bir türlü. En sonunda... belirsiz bir biçim olarak ortaya çıkmıştı işte, bir armuttan daha büyük değildi... asılıydı...

“İşte burada.”

Bizimle birlikte olan kurbağa karanlıkta ses verdi... yok, ses çıkarmak için değil, ama orada bulunduğunu, serçenin varlığıyla uyanan kendi varlığını haber vermek için. Kurbağayla birlikteydik... o da buradaydı, bizimle birlikte, serçeye karşı, serçe kurbağa küresinde birbirleriyle hal olmuşlardı, bu da bana dudak kaymasını, bir yana kaçmasını anımsatıyordu... serçe-kurbağa-Katasi-utka üçlüsü beni ağzın boşluğuna itiyor, kara çalıların boşluğunu, yaramaz dudaklarının tamamladığı yana kaçmış ağız boşluğuna dönüştürüyordu... Arzu. Edepsizlik. Kıpırdamadan duruyordum, Fuks çalılıklardan çıkmıştı, “yeni bir şey yok” diye fısıldadı, yola çıktığımızdaysa gecenin göğüyle ve ayla karşılaştık, kenarları simlerle işlenmiş bulutların arasından parlamıştı ay. Harekete geçmek! İçimde dizginlenmez bir harekete geçme, temizleyen bir yele kapılma arzusu vardı, her şeye atılmaya hazırdım!

Ama bizim harekete geçmemiz ne zavallı bir etkinlikti; Tanrı bağışlasın – ellerinde bir kurbağa, araba okunun yönünde giden iki komplocu. Çevremizi bakışlarımızla bir kez daha taradık: ev, küçük iğne yapraklı ağaçların kireçten beyazlamış ince gövdeleri ve daha iri ağaçların sıklığı, küçük bahçede yayılan boşluk – pencerenin içindeki sarmaşıkların arasından yoklaya yoklaya anahtar buldum, anahtar kilide soktum, gıcırdamasını önlemek için kapıyı hafifçe kaldırdım. Bu arada kutudaki kurbağa önemini yitirmiş, ikinci plana düşmüştü. Ancak, kapı açıldığında, küçük,

dar odanın içinden ekşi ve boğucu bir koku geldi, hani çamaşırhaneden, ekmekten ya da kuru ottan yayılan bir koku gibi; bu odanın Katasia'ya özgü boşluğu beni tahrik etmişti, açılmış ağzıyla beni çekiyor, emiyordu, soluklarımın sıklaşmasını Fuks'un hissetmemesi için dikkat etmek zorundaydım.

Fuks, elindeki fener ve kurbağayla odaya girdi, ben de bekçilik etmek üzere aralık kapıda durdum.

Mendile sarılmış fenerin solgun ışığı, yatağı, dolabı, sepeti, rafı geçti ve sırayla başka nesneleri, köşeleri, çamaşırları, bezleri, kırık bir tarağı, aynayı, içi bozuk para dolu tabağı, gri sabunu, arka arkaya pek çok şeyi ortaya çıkardı, bir film şeridi gibiydi, dışarıdaysa bulutlar geçip gidiyordu – ben bu iki geçiş arasında kapıda duruyordum: Nesnelerin geçişi ve bulutların geçişi. Ve bu küçük odadaki nesnelerin her biri onun, Katasia'nın olsa da, ancak bir bütün olarak alındıklarında onu temsil etme yetisi ediniyor, onun mevcudiyeti için bir vekil, ikinci bir varlık yaratıyorlardı ve ben bir köşede durmuş nöbet tutarak, bu varlığı Fuks aracılığıyla –el feneri aracılığıyla– taciz ediyordum. Yavaş yavaş geçiyordum ırzına. Bir öne bir arkaya giden, oradan oraya zıplayan ışık lekesi, sanki bir şey düşünürmüş gibi, zaman zaman bir yerde duraksıyordu, tabii yeniden aramak taramak, her şeyi elleyip yoklamak için, hem de inatçı bir domuzluk içinde – aradığımız buydu aslında, bunun için girmiştik buraya. Domuzluk! Domuzluk! Bu sırada kurbağa, kutuda masanın üstünde, Fuks'un bıraktığı yerde duruyordu.

Kirli, dişleri eksik bir tarakta, yüzeyi yağlı bir aynada, eski püskü ıslak bir havluda kendini gösteren bir hizmetli bayağılığı – bir hizmetçinin eşyasıydı bunlar, kentli gibi görünse de hâlâ köylüydü, safdildi ve biz bunların arasında eşeleniyor, bu ağza benzer oyukta yuvalanmış olan ama en ufak bir ipucu vermeyen

yukarı kıvrık ve kaygan günahkârlığı arıyorduk... El yordamıyla bozukluğu, sapıklığı, rezilliği arıyorduk. Buralarda bir yerlerde olmalıydı! O sırada fener dolabın köşesindeki büyük bir fotoğrafı aydınlattı ve çerçeveden çıkıp Katasia belirdi... hem de düzgün bir ağızla! Mucize!

Temiz, dürüst, bir köylü ağzı!

Çok daha genç ve daha yuvarlak bir yüz! Katasia, bayramlık dekoltesi içinde, palmiyenin altında duran bir bankta, kalın, bıyıklı, üzerinde sert yakalı bir gömlek olan bir işçiyle ele ele oturuyor, ardında bir kayık kıcı görünüyor... Tatlı tatlı gülümseyen Katasia...

Gece yarısı uyanıp pencerenin sağda, kapının da başımızın arkasında olduğuna yemin edebilirdik, kafamızın içinde her şeyin yerli yerine oturabilmesi için tek bir işaret, pencereden gelen bir aydınlık, saatin tik tak etmesi yeterliydi. Şimdi ne olacak? Gerçek şimşek hızıyla devreye girdi – her şey olması gerektiği gibi düzene oturmuştu. Katasia: Bir araba kazasında üst dudağı yaralanmış dürüst bir hizmetçi kadın; biz: bir çift çatlak...

Sıkıntılıydım, Fuks'a baktım. Her şeye karşın hâlâ arıyordu, fener yeniden araştırıyordu; masada duran faturalar, çoraplar, kutsal resimler, bir buketin yanında İsa ve Meryem Ana – iyi de bu aramanın sonu neye varacaktı? Yitirdiklerimizi boşu boşuna burada arıyorduk işte.

"Hadi," diye fısıldadım. "Gidelim artık."

Domuzluğun her türü, aydınlatılan nesnelerden uçup gitmişti, ne var ki domuzluğun ta kendisi ışık halini aldı –etrafı yoklama, didikleme intihar gibi eğilimli bir niteliğe bürünmüştü–, biz ikimiz, bu odada, iki ahlâksız maymun gibiydik. Fuks, bakışıma bezgin bir gülümsemeyle karşılık verdi ve fenerle odayı dolaşmaya devam etti, kafasının tümüyle boş olduğu belliydi, boş,

ama bomboş, her şeyi yitirdiğini anlayan ama yine de yürümeye devam eden bir adam gibiydi tıpkı... Drozdowski ile olan sorunu şu andaki sorununa ekleniyordu, böylece her iki sorun tek bir soruna evriliyordu... sanki bir genelevdeymiş gibi edepsiz bir gülüşle, Katasia'nın eşyalarını, kirli çoraplarını, raflarını, çekmecelerini karıştırıyordu, gölgede durduğum halde onun yaptıklarını görebiliyordum... sadece öç almak için, laf olsun diye, kadının edepsizliğinin kesilmesine misilleme olarak edepsizleşerek... Bir ışık lekesi tarağın, yüksek ökçelerin çevresinde dans ediyor... Ama boşuna! Boş yere! Artık hiçbir şeyin anlamı kalmamıştı ve ipi kesilmiş bir paket gibi yavaş yavaş dökülüyordu her şey, nesneler kayıtsızlaşıyor, şehvet duygumuz can çekişiyordu. Ne yapacağımızı bilmediğimiz o tehdit edici an yaklaşıyordu artık.

O anda bir şey fark ettim.

Önemli bir şey olabilirdi de, olmayabilirdi de. Büyük bir olasılıkla önemsizdi... ama ne olur ne olmaz...

Bir iğneydi söz konusu olan, Fuks masanın ortasına batırılmış bir iğneyi aydınlatmıştı.

Aslında biraz önce bir şeyi, limon kabuğuna batırılmış bir kalem tüyünü fark etmemiş olsam bunun hiçbir önemi olmazdı. Böylece, o parmağıyla iğneyi aydınlattıktan sonra, elini tutup feneri kalem tüyüne çevirdim – yalnızca buradaki varlığımıza sözde bir araştırma havası kazandırmak için yaptım bunu.

Ama o sırada fener hareket etmeye başladı ve başka bir şey buldu – komodinin üstünde duran bir tırnak törpüsü. Törpü de karton bir kutuya saplanmıştı. Bu törpüyü daha önce fark etmemiştim, fener bunu bana gösterirken adeta soruyordu: “Ya buna ne dersin?”

Törpü – kalem tüyü – iğne... fener artık iz peşinde bir köpek gibiydi, nesneden nesneye zıplıyordu, “batırılmış” iki şey daha

keşfetmiştik: Bir kartona batırılmış iki kopça. Yok, aman aman bir şey değildi belki. Değildi, ama bunca yoksulluğumuz içinde yeni hareket yönleri yaratıyordu işte, fener atlayıp gözleyerek çalışıyordu... işte bir şey daha... duvara çakılı bir çivi, garip olan şey, çivinin yerden birkaç santimetre daha yukarıda olması. Ama çivinin garipliği bu kadarla da kalmıyordu, onu aydınlatmamız da bizim yönümüzden bir tür aşırılıktı... Ve başka bir şey yok... hiç... aramayı hâlâ sürdürüyorduk, ama artık arayacak bir şey de kalmamıştı, bu basık odanın boşluğunda dağılım oluşmuştu... en sonunda fener durdu... ee, daha?

Fuks kapıyı açtı, geri çekilmeye başladık. Tam çıkarken, Katasia'nın ağzını doğrudan aydınlatmıştı. Ben pervaza dayanınca, elimin altında bir çekiç hissettim, "çekiç" diye fısıldadım, çekiç, kesin duvara çiviyi çaktığı için orada bulunuyordu. Önemsiz. Hadi gidelim. Kapıyı kapattık, anahtar yerine kondu, "yukarıda amma da rüzgâr var," diye gök kubbede birbirinin ardında akıp giden bulutların altında fısıldadı, dangalak, sinir bozucu, gıcık, ben ne yapıyorum ki bu adamla, yok, kabahat benim zaten, neyse, ev önümüzde dikilmiş duruyordu, yolun ardındaki uzun çamlar da öyle, bahçedeki küçük ağaçlar da, sanki bir baloda müzik aniden durmuş da çiftler öyle dikili kalmış gibi, komikti.

Ee, şimdi ne olacak? Gidip yatacak mıyız? Tükenmişlikle çevrilmişim, güçsüz kalmışım. Hiçbir şey hissetmiyordum.

Fuks bana bir şey söylemek için döndü, fakat sakinlik bir darbeyle yıkılmıştı, tüm gücüyle çınlayan bir darbeyle hem de!

Tüylerim diken diken oldu, bu öfkeli darbe evin ardındaki yolun oradan geliyordu, birisi bir şeye vuruyordu! Sanki çekiçle! Çekiç sesleri, ağır, madeni, ardı ardına, tak tak diye, tüm gücüyle yayılıyordu! Gecenin çıt çıkmayan sessizliğinde bu gürültü öyle şaşırtıcıydı ki, sanki öbür dünyadan geliyor gibiydi... Bize karşı

mıydı? Çevreyle hiç de uyumlu olmayan bu vuruşlar sanki bizi hedefliyormuşçasına, duvarın dibine zıplamıştık.

Vuruşlar durmadı. Köşeye çekildim ve Fuks'un kolunu tuttum. Bayan Mancia'yımış.

Topaç Hanım! Üstünde uzun kollu bir sabahlık, bu kolların arasında, elindeki büyük bir çekici veya baltayı oflaya puflaya ağaç kütüğüne vuran Topaç bu, kafayı mı yemiş? Çakıyor mu yoksa? Ne çakıyor ki? O umutsuz, o inatçı çakma eylemi... hani... hani Katasia'nın odasında bıraktığımız... şimdi burada oluyordu, demirden bir gürültüydü hâkim olan!

Az önce, odadan çıkarken dirseğimle dokunduğum küçük çekiş şimdi kocaman bir çekice dönüşmüştü, çakılmış, batırılmış toplu iğneler, dikiş iğneleri, çiviler, gemlerinden boşanmıştı aniden. Düşünür düşünmez bu uygunsuz fikri kafamdan uzaklaştırdım, ama o anda başka bir vuruş yayıldı... evin içinde yankılanıyordu... Yukarıdan, birinci kattan daha çabuk, daha yoğun, diğerine eşlik eden, onları onaylayan vuruşlar beynimin içinde çınlıyordu, geceye panik bulaşmıştı, çılgınlıktı bu, sanki deprem oluyordu! Lena'nın odasından mı geliyor yoksa? Fuks'un yanından zıplayıp eve daldım, merdivenlere doğru koştum... Lena mıydı yoksa?

Ama ben merdivenleri çıkarken ses kesildi – ilk kata çıktığımda soluk soluğa durdum, çünkü beni kovalayan gürültü bitmişti. Sessizlik. Hatta aklıma çok sakin bir düşünce geldi; içimden bir şey, sakinleş, odana git dedi. Gelgelelim Lena'nın kapısı, kordordan üçüncü kapı, tam karşımdaydı, böyleyken içimde vuruşlar, sesler, gürültüler, küçüklü büyüklü çekiçler, iğneler, çiviler daha neler neler gırla gidiyor, bir şeyler çakılıyor da çakılıyordu; Lena'ya çakılıyor, ona çakılıp duruyordu... sonuçta bir de baktım, onun kapısına abanmış yumruklarımın vurmaya başlamışım. Var gücümle!

Sessizlik.

Eğer kapı açılırsa, “hırsız var,” diye bağırırım diye geçirdim aklımdan, böylece bu hareketimi haklı çıkarmış olurdum ne de olsa. Ama tık yoktu – sessizlik ve sakinlik vardı sadece, hiçbir ses yoktu, hiç hem de hiç, hızla ve sessizce uzaklaştım oradan, hemen aşağıya indim. Aşağısı da sakindi. Boştu. İn cin top oynuyordu. Ne Fuks vardı ne Topaç. Lena’nın odasından yanıt gelmemesi, henüz eve dönememiş olmalarıyla kolayca açıklanabilirdi, demek gürültü oradan gelmiyordu – iyi de Fuks nereye kaybolmuştu? Topaç neredeydi? Pencereleden görünmemek için duvarlara yapışarak evin çevresinde dolaştım. O çılgınlık iz bırakmadan yok olmuştu, gökyüzünde hızla kayan ayın altındaki ağaçlar, patikalar ve çakıllar dışında başka bir şey yoktu ortada. Fuks neredeydi? Oturup ağlayacaktım neredeyse.

O sırada birinci katta bir odanın ışığının yandığını gördüm – onların odasının, Lena ve Ludwik’in.

Haa, demek, odadaydılar, benim kapılarını kırarcasına çaldığını mı duydu! İyi de, neden kapıyı açmadılar o zaman? Ne yapacağım şimdi? Yine yapacak hiçbir işim yoktu, işsiz kalmıştım. Ne yapmalı? Ne yapmalı? Bizim odaya gidip soyunup dökünüp yatmalı mı? Yoksa burada bir yerlere sinip beklemeli mi? Ne yapmalı? Ne yapmalı? Ağlasam mı ki? Birinci kattaki odalarının penceresinin perdesi kapalı değildi, ışık dışarıya yansıyor ve... ve... tam karşıda, çitin arkasında, yaygın, geniş, büyük bir çam ağacı vardı... Üzerine çıksam içeriye bakabilirdim... Bu düşünce garip olmasına garipti, ama daha önce gelip geçen gariplikten daha garip de değildi... zaten başka ne yapabilirdim ki?

Olup biten gürültü patırtı, bu düşünceyi olası hale getirmişti, tıpkı önümde duran ağaç gibi, elimde bir o vardı, başka da bir şey yoktu. Yola çıktım, çam ağacına vardım, sert ve dikenli gövdeye

tırmanmaya koyuldum. Lena'ya zar zor varmak! Lena'ya ulaşmak... kapısına vururken çıkardığım gürültünün kalıntıları hâlâ içimdeydi, şimdi de başka bir biçimde ulaşacaktım ona... ve her şey, Katasia'nın odası, fotoğraf, iğneler, Topaç'ın vuruşları, her şey, hepsi, en başat şeyin, biricik şeyin, Lena'ya ulaşmanın yanında silinip gitmişti. Daldan dala dikkatle geçerek daha yukarılara tırmanıyordum.

Kolay değildi, uzun sürüyordu, meraktan çatlıyordum: onu görmek, onu görmek – onu, kocasıyla birlikte görmek – ne görecektim acaba?.. O gürültü patırtıdan sonra ne görecektim. Az önce, onun kapısının önünde kapıldığım öfkeli titreme yine içimi sarmaya başlamıştı. Ne görecektim? Tavanı ve duvarların üst kısımlarını, bir de lambayı görmüştüm önce.

En sonunda her şeyi gördüm.

Salaklaşmıştım.

Kocası ona bir çaydanlık gösteriyordu.

Çaydanlık.

Masanın yanında bir küçük iskemlede oturuyordu, omuzlarına bir banyo havlusunu şal gibi almıştı. Adam, üstündeki yeleğiyle ayakta duruyordu, elindeki çaydanlığı ona gösteriyordu. O da çaydanlığa bakıyordu. Bir şeyler söylüyordu. Adam da konuşuyordu.

Çaydanlık.

Her şeye hazırdım. Ama çaydanlığa değil. Bardağı taşıran son damla olmalıydı bu. Artık “çok fazla” olmuştu. Aşırı gerçek diye bir şey vardır, öyle ki onun fazlalığı çekilmezdir. Onca nesneden sonra, hani sayamayacağım kadar çok, iğneler, kurbağalar, serçe, çubuk, araba falakası, kalem tüyü, kartonlar, vesaire, baca, mantar, çizikler, oluklar, eller, topuzlar vb. vb. kesekler, tel örgüler, yatak, taşlar, kürdan, tavuk, sivilceler, körfezler, adalar, iğne ve bunun

gibi pek çok şey, boğazıma kadar şeylerin içine batmışken, şimdi bir de çaydanlık kel alaka, ne yaratana yarar ne kula, bedava dağıtılmış mal gibi, karman çorman bir lüks. Yeter artık. Boğazım sıkılıyordu. Bunu yutamazdım artık. Çarem yoktu. Dönecektim. Eve gidecektim.

Havluyu omuzlarından aldı. Üzerinde bluz yoktu. Göğüsleri ve omuzlarının çıplaklığı beni çarpmıştı. Üst tarafının çıplaklığıyla çoraplarını çıkarmaya başladı, kocası bir şey söylüyordu, o yanıtlıyordu, diğer çorabını da çıkardı, adam ayağını bir iskemlenin üstüne koyup ayakkabısının bağını çözdü. Öylece durmuş bakıyordum, şimdi bu kadının nasıl olduğunu öğreneceğimi düşündüm, nasıldı; onunla, çıplakken nasıl, edepsiz mi, pis mi, kaygan mı, şehvetli mi, azize mi, çekici mi, koket mi? Belki de yalnızca kolay bir kadın. Derin mi yoksa? Belki sadece inatçı veya hayal kırıklığına uğramış, sıkın, kayıtsız, ateşli, kurnaz, kötü, melek, korkak, umarsız, neyse görecektim işte! İşte baldırı göründü, şimdi de öbürü, az sonra göreceğim, en sonunda öğreneceğim, en sonunda her şey açığa çıkacak...

Çaydanlık.

Adam çaydanlığı masadan aldı rafa koydu ve kapiya gitti.

Işık söndü.

Bakmaya devam ettim, hiçbir şey görmediğim halde, kör bakışlarımı karanlık boşluğa daldırdım, hâlâ bakıyordum, acaba ne yapıyor olabilirlerdi? Acaba ne yapıyorlardı? Ve bunu nasıl yapıyorlardı? Şimdi orada her şey olabilirdi. Yapılmayacak bir hareket, olanaksız bir dokunuş yoktu, karanlık esrarlıydı, belki Lena bükülüyordu, belki de bükülmüyordu, utanıyordu ya da seviyordu veya hiçbir şey olmuyordu, belki de başka şeyler oluyordu veya alçaklık, dehşet söz konusuydu, asla öğrenemeyeceğim. Aşağıya inmeye başladım, kendimi aşağıya bırakırken yavaş

yavaş düşündüm, hani masmavi gözlü bir çocuk olsaydı bile, aynı zamanda canavar da olabilirdi Lena – mavi gözlü çocuksu canavar. İnsan nereden bilsin?

Onun hakkında asla, hiçbir şey öğrenemeyecektim.

Yere atladım, üstümü başımı silkeledim, eve doğru yavaş yavaş yürüdüm, gökyüzünde bir telaş egemendi, sürüler birbirini kovalarcasına dönüp duruyordu, konturların ışıklı beyazlığı, merkezdeki çekirdeğin karanlığı, her şey, acele eden, akan, kayan, kararan, sönen, sonra yeniden lekesiz bir biçimde ortaya çıkan ayın altında koşuşturuyordu; gökyüzü birine karşı gelen sessiz ve aceleci iki akıma sahne oluyordu – yürürken karar vermeye çalışıyordum, artık her şeye cehenneme kadar yolun var demenin zamanı gelmişti, artık bu işleri bırakmak, “pes” demek lazımdı, sonuçta, Katasia’nın dudakları da, fotoğraftan anlaşıldığı üzere, mekanik bir nedenden sakatlanmıştı. Niye uğraşıyordum ki hâlâ?

Bir de şu çaydanlık...

Ne diye tutup da ağızlar arasında –Lena’nın ağzıyla Katasia’nın ağzı– bir ilişki kurmaya çalışıyordum ki? Daha fazla uğraşmayacaktım bu işle. Bir kenara bırakacaktım.

Eve vardım. Korkuluğun üstünde Lena’nın kedisi Dawidek yatıyordu, beni görünce kalktı, onu okşamam için kabardı. Kediye boğazından sıkıca yakaladım, sıkmaya başladım, “ne yapıyorum,” diye şimşek hızıyla bir düşünce gelip geçti aklımdan, ama neyse dedim, artık çok geç, var gücümle ellerimi sıktım. Boğdum. Upuzun kalakalmıştı elimde.

Ya şimdi ne olacak, evin girişinde elimde boğulmuş bir kediye ne yapacağım? Kedi için bir şey düşünmeli, bir yere götürüp saklasam mı? Ama nereye? Yoksa gömsem mi? Gece yarısı kim gidip bir kedi gömer! Acaba sanki araba ezmiş gibi yola mı atsam veya serçenin oraya, çalılığa mı? Karar veremiyordum, kedi

ağırlaşmaya başlamıştı, ortalık sessizdi, gözüme, kireçlenmiş ince bir ağaç gövdesini yanındaki çubuğa bağlayan bir ip çarptı, ipi çözdüm, düğüm yaptım, etrafı kolaçan ettim, kimse bakmıyordu (ev uykudaydı, az önce kopan gürültünün burada olduğuna kimse inanmazdı); duvarda ne işe yaradığını bilmediğim bir kanca olduğunu hatırladım, belki de çamaşır asıyorlardı, kediye oraya götürdüm, evin girişinden yirmi adım uzaktaydı, hayvanı kancaya astım. Asılmıştı işte, serçe gibi, çubuk gibi, sanki set tamamlanmış gibi. Şimdi ne olacak? Yorgunluktan ayakta zor duruyordum, odaya dönmeye de biraz korkuyordum; ya Fuks oradaysa, uyumuyorsa da beni gözlediyse?! Ama kapıyı açar açmaz derin derin uyuduğunu gördüm. Ben de uyumuşum.

“Bu ne alçaklık, Dawidek’i asmışlar, Dawidek bahçede bir kancanın ucunda asılı duruyor, kim asmış olabilir, lanet olsun, Lena’nın kedisini asmak kadar aşağılık bir hareket olabilir mi?” diye söylenen Katasia tepeme dikilmişti. Böylece sıçrayarak uyandım. Kedi asılmıştı. Kediye ben asmıştım. Fuks’un yatağına şöyle bir baktım, boştu, anlaşılan, kedinin yanındaydı ve bu durum bana yalnız kalıp düşünmem için zaman tanıyordu...

Sanki kediye asan ben değilmişim gibi, bu durum beni şaşırtmıştı. Uykudan uyanıp inanılmaz bir durumla karşılaşmak diye buna denirdi işte, niye boğmuştum ki onu? O anda, kediye boğma eylemi sırasında, Lena’nın kapısına dayandığım, kapıyı kırarcasına çaldığım zaman hissettiğim duyguların aynısını yaşadığımı düşündüm – evet, sevgili kedisini boğarak, ona zarar veriyordum – başka bir şey yapamadığım için öfke içindeydim! İyi de ne diye tutup kancaya asmıştım ki, ne yarım akıllı bir davranış, ne aptallık! Dahası, bu aptallığı, yarı giyinik halde aynada çarpık bir gülüm-

semeyle buruşturduğum yzzyeme bakarak dzyşynrken, iymde tatmin duygyusu ve utanym vardı – sanki ktzy bir şaka yapmyştım. Hatta kendimi tutamadım neşeyle ve hazla “asılmyş” diye fısıldadım. Ne yapmalı? Bu işten nasıl yakayı sıyırmalı? Aşağıdakiler her şeyi inceleyecek şimdi – acaba beni gzyren olmyş mudur?

Kediyi boğmyştum.

Bu gerymek beni altzyt etmyşti. Kedi boğulmyş, kancada asılıydı, bana da aşağıya inip hiymbir şey bilmiyormyşum gibi davranmaktan başka yapacak bir şey kalmamıştı. İyi de neden asmyştım ki onu? Yığınla sorun, birbirine dolanmyş onca iplik, Lena, Katasia, işaretler, darbeler, vesaire, kurbağaymyş, kzy tablasıymyş vesaire, bunca karışıklık iymde yitmyşim, hatta aydanlık yzyzynden, fazlalık yzyzynden oldzyrdym diye bile dzyşyndym, demek istediğim, bu da yetmezmyş gibi, boğma işi, hani aydanlık gibi, tam anlamıyla fazlalıktı. Hayır, doğru değildi! Kediyi aydanlıkla bağlantılı olarak boğmamıştım. Peki, neyle bağlantılıydı, kedinin bununla ne ilgyisi vardı? Dzyşynmeye zamanım yoktu, aşağıya inmem, durumla yzyleşmem gerekiyordu, zyyle ki bu durum, kedi meselesini dahil etmeksizin tekinsiz ve o gecenin antika tuhaflıklarıyla doluydu...

Aşağıya indim. Kimseler yoktu – bahymede olmalılar diye dzyşyndym. Ama verandaya yymkmadan zynce pencereden, perdenin arkasından baktım. Duvar. Duvarda kedinin leşi. Yengele asılı duruyor. Duvarın zynde duran insanlar, Lena aralarında – diğerlerinden uzakta durduğundan sanki kzyylymyş, bir simge biymimini almyştı. Evin girişinde gzyrynmem zyyle kolay değildi, bilinmeze atlamak gibiydi... ya biri beni gzyrdzyse, ya durup dururken, utanymtan kendimi kaybedip kekelemeye başlarsam? Yakıllı patikada yavaşya yzyryordum, gzykyzyzy kaynıyordu, gzyneş, beyaz bir boşlukta erimym gibiydi, belli ki bugyn de hava yym sokak olacaktı, ne yazdı ama! Ben yaklaştıkm, kedinin

görünümü belirginleşiyordu, dili yana sarkmış, gözleri dışarı fırlamıştı... aslı duruyordu. Kedi olmasaydı daha iyi olurdu diye düşündüm, kedi doğası itibarıyla korkunç bir hayvandır, onun yumuşaklığı, yumuşluğu sanki çılgın çıgıllıklarda, tırmalamalarda, dehşet verici bir tıslamada, evet tıslamada temellenmiş gibidir; kedi okşanmak için olduğu kadar işkence için de yaratılmıştır, mini mini minnoş kedi olduğu kadar saldırgan bir kedidir de... Zaman kazanmak için ağır ağır yürüyordum, çünkü gece yaptıklarımın görüntüsü gün ışığında beni afallatmıştı, o zaman pek görünmüyordu ve gecenin gariplikleriyle kesişmişti. Görünen o ki herkes miskinlikten nasibini almıştı, onlar da zorla hareket ediyordu, buna karşın Fuks eğilmiş, duvarı ve önündeki toprağı inceliyordu, bu durum beni güldürmüştü. Ancak Lena'nın güzelliği kafamı karıştırdı, aniden çarpmıştı, inanılmazdı, dehşet içinde düşündüm: Ah, dün gecedен beri nasıl da güzelleşmişti!

Leon, elleri cebinde sordu: "Ne diyorsunuz bu işe?" Pomatlanmış saçlarından bir tutamı, kel kafasının üstüne, gemi direği gibi dikmişti.

Suluk aldım. Benim yaptığımı bilmiyorlardı. Gören olmamıştı.

Lena'ya döndüm: "Sizin için ne üzücü bir durum!"

Ona baktım, kahverengi bir bluz, lacivert etek giymişti, içine kapanmıştı, ağzı yumuşacıktı, acemi er gibi kollarını iki yana salmıştı... avuç içleri, ayakları, minnacık burnu, kulağı, hepsi ufacak, minyondu. İlk bu canımı sıktı. Ben onun kedisini öldürmüş, ona bunu böyle kabaca, vahşice yapmışken, ayakları bu kadar ince ve küçük olsun, olacak iş değildi.

Ama öfkem büyük bir hazza dönüşmüştü. Anlayın beni, çünkü o, kedinin karşısında son derece narındı, bu yüzden utanıyordu, ah artık emindim, kediden utanıyordu. Ah, her şey için fazla incedi, olması gerekenden ufaktı, sadece aşka uygundu işte,

başka bir şeye değil, bunun için kediden utanıyordu... çünkü ona ulaşacak olan her şeyin aşkla ilgisi olması gerektiğini biliyordu... bu işi kimin yaptığı konusunda tahmin yürütemese de, kediden utanıyordu, çünkü kedi onun kedisiydi ve onunla ilgisi vardı...

Ama kedi onun olduğu kadar benimdi de, benim tarafımdan boğulmuştu... Bizim kedimizdi o.

Haz mı almalı Yoksa kusmalı mı?

Leon sordu:

“Hiçbir şey bilmiyor musunuz? Kim yapmış, nasıl yapmış? Hiçbir şey fark etmediniz mi?”

Hayır, hiçbir şey bilmiyordum, dün geç saatlere kadar yürüyüş yapmıştım, on ikiden sonra eve dönmüş, girişten içeri girmiştim, ama kedi o zaman asılı mıydı hiçbir fikrim yoktu – bu yalancı itiraf ölçüsünde içimde bir sevinç büyümüştü, çünkü onları yanıltıyordum, onlarla beraber değildim, onlara karşıydım, *karşı* taraftaydım. Sanki kedi beni madalyonun bir yüzünden diğer yüzüne, hani gizemli işlerin döndüğü bir alana, şifre alanına çekivermişti. Artık onlarla birlikte değildim işte. Duvarın dibinde, benim yalanlarımı dinleyerek, işgüzar bir biçimde iz arayan Fuks’a baktıkça içimden kıkırdamak geliyordu.

Kedinin sırrını ben biliyordum. Fail bendim.

“Ne demek bu?! Bir kediyi asmak ne demek?!” diye tutkuyla bağırды Topaç, sonra üzerine bir hal gelmiş gibi aniden durdu.

Katasia, mutfaktan çıkmış, çiçek tarhlarının oradan bize doğru geliyordu. O “büzülmüş” ağzı, kedinin ağzına yaklaşıyordu; öyle hissettim ki o, yürürken, o iki çeneye benzer bir şey taşıdığını hissediyordu ve bu durum, sanki kedim *karşı* tarafta sağlam bir yer edinmiş gibi, bana ani bir tatmin duygusu vermişti. Dudakları kediye yaklaşınca, o masum fotoğrafa ait tüm kuşku larım uçup gitmişti, o kaygan yana kaçıışıyla dudak yaklaşıyordu, çıkıntılı ve

aşâğılık, edepsizliğe benzer bir gariplik ortaya çıkmıştı – karanlık, geceye ait bir tür ürperti indi kasıklarına. Öte yandan, Lena'dan gözlerini alamıyordum – ve Katasia'nın ağızındaki günahkârlık kediden yükseldiği anda Lena'nın utancının şiddetlendiğini hissetmemle yaşadığım şaşkınlığı, duyguları, gizli sarsıntıyı, bilmiyorum, belki buna kendinden geçme de denebilir, siz hayal edin. Utanmanın garip, çelişkili bir doğası vardır; bir şeye karşı kendini savunurken, o savunulan şeyi alıp en derine en kişisel, en mahrem yere götürür – Lena da aynen böyle, kediden ve dudağın kediyle birlikteliğinden utanarak, bunu kişisel sırlarının gizine götürüyordu. Bu utanç sayesinde, kedi dudağa takılıyordu, tıpkı bir dişlinin diğerine geçmesi gibi! Ancak içimden kopan sessiz zafer çılgılığı bir inlemeyle birleşmişti; acaba hangi şeytani mucizeyle bu taze ve masum güzellik bu iğrençliği emiyordu... ve onun utancı benim hezeyanlarımı doğruluyordu! Katasia'nın elinde bir kutu vardı – bizim kurbağayı koyduğumuz kutuydu bu–, ah, anlaşılan, Fuks dışarı çıktığımızda onu almayı unutmuştu!

“Bunu odamda buldum, pencerede duruyordu.”

“Ne varmış o kutuda?” diye sordu Leon. Katasia kutuyu açtı.

“Kurbağa.”

Leon elini kolunu sallamaya başladı, ama Fuks beklenmeyen bir enerjiyle duruma karıştı. “Özür dilerim,” dedi Katasia'nın elinden kutuyu alarak. “Bunun icabına daha sonra bakarız. Açıklayacağız. Şu an için herkesi yemek odasına rica ediyorum. Konuşmak istediğim bir konu var. Kediye olduğu gibi bırakalım, vakit bulduğumda onu bir kez daha sakince inceleyeceğim.”

Yoksa bu eşek, dedektifliğe mi niyet ediyor?

Yavaş yavaş evin yolunu tuttuk, ben, ağzını bile açmayan, hoşnutsuz, küskün Topaç Hanım, saçları dimdik, buruşuk Leon. Ludwik yoktu, bürodan akşam olunca dönüyordu. Katasia, mutfağa dönmüştü.

“Sayın ev halkı,” diye yemek odasında söze başladı Fuks, “hadi dürüst olalım. Hiç şüphe yok ki burada bir şeyler dönüyor.”

Drozdowski, ne pahasına olursa olsun Drozdowski’yi unutmak, apaçık ortadaydı, bu işi sımsıkı yakalayıp gittiği kadar sürükleyecekti. “Bir şeyler dönüyor. Witold’la ben, daha buraya adım atar atmaz bunu anladık, ama o zaman konuşmak boştu, ne de olsa kesin bir şey yoktu, yanlış bir izlenim edinmiş olabildik... fakat her ne olursa olsun en iyisi şimdi açık konuşmak.”

“Ben şahsen,” diye Leon konuşmaya başladı. “Müsaadenizle,” diyerek Fuks sözünü kesti ve ona, buraya geldiğimizde, asılı olan serçeye ilk bizim rastladığımızı hatırlattı... kuşkusuz, şaşırtıcı bir hadiseydi bu. Daha sonra odamızın tavanında keşfettiğimiz oku anlattı. Ok muydu değil miydi, göz yanılması da olabilirdi tabii, ancak bir gece önce de burada, yemek salonunun tavanında da bir ok gördüğümüzü herhalde herkes hatırlıyordu?.. Ok veya bir çizik olabilirdi... tabii kendi kendimizi kandırma olasılığı da vardı, yani *atenti!* Gelgelelim biz, efendime söyleyeyim, merak-tan, spor olsun diye, araştırmaya karar vermiştik.

Keşiflerimizi betimledi, çubuğun konumunu, duvardaki oyuğu ve gözlerini kapattı. “Hmmm... düşünelim... asılmış serçe... asılmış çubuk... bunda bir iş var sanki... Bir de bunların okun gösterdiği yönde olduğunu hesaba katın...”

Kedinin de serçe gibi, çubuk gibi asılmış olduğunu düşününce neşelenmiştim, bu simetriyi düşününce neşelenmiştim! Leon kalktı, hemen çubuğa gidip bakmak istedi, ama Fuks onu durdurdu.

“Bekleyin lütfen. İzin verin önce her şeyi anlatayım.”

Gelgelelim, anlattığı hikâye çok sıkıcıydı, örümcek ağı gibi örülmüş türlü türlü varsayım, benzetme onu bağlamıştı, nasıl gücünü yitirdiğini, hatta zaman zaman kendisi ve benimle alay

* *Lat. Dikkat (ç.n.)*

ettiğini görüyordum, sonra ciddileşti, yorgun düşmüş bir hacı gibi arama okundan ve okun hedefinden söz etmeye başladı... “Baylar ve bayanlar, gidip kontrol etsek ne çıkar? Oku kontrol ettiğimize göre, neden aynını araba falakası için de yapmayalım? Yani öylesine... kontrol amaçlı. Her ihtimale karşı. Katasia’ya karşı güvensiz olduğumuz için falan değil... hani sadece kontrol etmek için! İşte bu nedenle, ne olur ne olmaz elimdeki kutuya bir kurbağa koydum, hani birisi bizi yakalarsa şaka yaptığımızı söyleyebilmek için. Katasia’nın odasından çıkarken de onu orada unuttum, işte getirdiği kutunun sırrı bu.”

“Kurbağa,” dedi Topaç.

Fuks gerçekleştirdiğimiz araştırmadan söz etti, araştırmasına araştırmıştık da sonuç çıkaramamıştık, hiç, hiçbir şey bulamamıştık, ama yine de sonunda ufak bir ayrıntıya rastlamıştık, çok ufaktı o ayrı, neredeyse üçüncü planda kalmış bir ayrıntıydı, kabul, ama dönüp dönüp tekrarlanınca, hani gereğinden fazla... izin verin bir sayayım size, sonra kendiniz karar verin... Ezbere okumaya başladı, ama inandırıcılığı çok düşüktü!

Masanın ortasına batırılmış bir iğne.

Limon kabuğuna batırılmış bir kalem tüyü.

Kutuya batırılmış bir törpü.

Kartona batırılmış bir kopça.

Kartona batırılmış bir başka kopça.

Döşemenin hemen üstünde yer alan duvara çakılmış bir çivi. Of, ki of, bu ayın onu ne kadar da zayıf düşürmüştü, yorgun ve dermansız derin bir nefes aldı, patlak gözlerinin kenarlarını sildi, inancını yitirmiş bir hacı gibi durdu; bu sırada Leon bacak bacak üstüne atmıştı, bu hareket hemen sabırsızlık ifadesi halini aldı ve Fuks’u endişelendirdi, zaten kendine hiç güvenmezdi, Drozdowski onda güven namına ne varsa alıp götürmüştü. Bu işe onunla birlikte bulaştığım için içimi yine bir öfke sardı,

Varşova'daki ailesiyle sorunları olan ben, itici ve iğrenç bir durumdu bu, ne şanssızlıktı, ama elden ne gelirdi ki...

"İğneler, kabuklar..." diye mırıldandı Leon. Lafını bitirmemişti, ama yeterliydi söyledikleri: iğneler, kabuklar, yani saçmalık, bir sürü çöp, biz de tüm bunları karıştıran iki çöpçü.

"Daha bitmedi!" diye bağırdı Fuks. "Sıradışı olan şu ki," dedi Topaç'a dönerek, "biz oradan çıkarken siz de bir şey çakıyordunuz! Elinizde çekiçle! Kapının yanındaki şu ağaç kütüğüne. Tüm gücünüzle!"

Yan bir bakış attı. Kravatını düzeltti.

"Ben mi bir şey çakıyordum?"

"Evet, siz."

"E ne olmuş?"

"Nasıl ne olmuş? Diğer her şey çakılmıştı, siz de bir şey çakıyordunuz."

"Ben bir şey çakmıyordum ki, sadece ağaç kütüğüne vuruyordum."

Sözler Topaç Hanım'ın dudaklarından büyük bir acı ve sabırla çıkıyordu.

"Lena, tatlım, neden o ağaca vuruyordum, sen anlat en iyisi."

Ses kişiliğini yitirmişti, taş gibiydi, gözleriye "yıkılmadım, ayaktayım," der gibi bakıyordu.

Lena şöyle bir geri çekildi – hareket etmekten çok intibasını uyandırarak, hani salyangozlar gibiydi veya kendilerine dokunulunca geri çekilip kendi içine kıvrılan bazı bitkiler gibi.

Yutkundu.

"Hadi, gerçeği söyle Lena!"

"Annem bazen... Bir çeşit kriz. Sinir krizi. Arada bir oluyor. O zaman eline ne geçerse kaptığı gibi... sırf rahatlamak için. Vuruyor. Cama rast gelirse kırıyor."

Yalan söylüyordu. Hayır, söylemiyordu! Hem doğru hem yalandı. Doğruydu, çünkü gerçeğe uyuyordu. Yalandı, çünkü sözleri (artık biliyordum) doğruluğu bağlamında önemli değildi, önemli olan, bunların Lena'nın ağzından dökülmüş olmasıydı; bakışları, kokusu gibi. Konuşması gönülsüzdü, çekiciliğinin etkisiyle güven vermiyordu, sanki havada asılı kalmış gibi korkaktı... Annesinden başka kim ondaki bu sorunu anlayabilirdi ki? Topaç Hanım, aceleyle kızının ifadesini yaşlı kadınlara özgü bir havayla açıklamaya girişti.

"İşte böyle beyler, ben gün boyunca. Yıl boyunca. Sabahtan akşama. Çalış çalış. Beni artık tanıyorsunuz, sakinimdir, görgülüydür... Ama itidalimi yitirdiğim zamanlar... o zaman elime geçeni kapıyorum."

Düşündü ve ciddiyetle konuştu.

"Elime ne geçerse..."

Sonra birdenbire dayanma gücünü yitirdi ve öfkeyle bağırdı.

"Ne geçerse!"

"Tatlım," dedi Leon, kadın ona da bağırdı:

"Elime ne geçerse!"

"Eline ne geçerse," dedi Leon, bunun üzerine kadın yine bağırdı:

"Eline ne geçerse değil! Elime ne geçerse!" Sonra neşelendik..

Ben de sessiz, sakın oturuyordum.

"Bu anlaşılır bir şey tabii," nezaket içinde devam etti Fuks, "Çok doğal... Bunca iş ve sorumluluk yükü altında... Sinirler! Tabii, tabii!.. Bu her şeyi açıklar... ama hemen sonra, sanki evin içinden, birinci kattan bir başka gürültü daha geldi, değil mi?.."

"O bendim," dedi Lena.

"Oydu," diyerek Topaç Hanım sınırsız bir telaşla bilgilendirdi bizi. "Benim üstüme bir şeylerin geldiğini duyunca, ya koşup

gelir kolumu yakalar ya da kendi daha fazla bir gürültü çıkarır. Kendime geleyim diye.”

Her şey açığa kavuşmuştu. Lena bir iki ayrıntı daha ekledi. Ludwik’le eve yeni gelmişlerdi ki, gürültüyü duyunca, kocasının pabucunu kaptığı gibi (kocas ı o anda banyodaymış) masaya, sonra da bavula vurmuş... Her şey açığa kavuşmuştu, gecenin sırları gün gibi açığa kavuşmuştu – bu beni şaşırtmamıştı, buna hazırdım, ama bir yandan da trajikti, yaşanan olaylar ellerimizden çer çöp gibi dökölüyor, çer çöp, her şey ayaklarımızın dibinde duruyordu, iğneler, çiviler, çekiçler, vuruşlar... Masaya baktım, tabağın sütündeki sürahiyi, kırıntı toplamaya yarayan ay şeklindeki fırçayı, Leon’un yakın gözlüklerini (okurken takıyordu bunları) ve başka şeyleri gördüm – her şey sanki son nefesini vermiş gibi cansız, masaya yığılmıştı. Ve kayıtsızdı.

Nesnelerin kayıtsızlığına şimdiden soğuk ve sertliğin kıyısında oluşlarına kişilerin kayıtsızlığı eşlik ediyordu – sanki Fuks ve ben onlar için baş ağrısıydık. Ama birden aklıma kedi gelince neşemi buldum – orada, duvarda, dehşetin bir kısmı asılı duruyordu işte, ağzı hâlâ açıktı. Düşündüm de, o iki gürültünün işini görmüş olsak bile, açıklanması daha zor bir başka gürültü daha vardı, çok kötücül, hatta oldukça sorunlu bir gürültü... Peki, benim kapısına dayanmamı nasıl açıklayacaktı?

Lena’ya sordum... “Yukarıda bir dizi gürültü oldu, değil mi?.. Arka arkaya. Bundan eminim, çünkü ikinci gürültü başladığında giriş kapısında ydım,” diye yalan söyledim. “Bu ikinci gürültü ilkinden oldukça farklıydı.”

Vurmak! Ona vurmak! Geceleyin, onun kapısına yaptığım gibi! Hah, taşı gediğine koydum mu acaba? Ne cevap verecek? Sanki yine kapısının önündeydim ve vura vura yıkıyordum kapıyı... Kapısını kimin böyle çaldığını tahmin edebiliyor muydu? Neden ağzından buna dair bir çift söz bile çıkmıyordu?

“İkinci gürültü mü?.. Ha, evet, bir süre sonra ben yine vurma-ya başlamıştım... yumruklarımla panjura vurdum... Sinirlerim bozulmuştu. Annemin sakinleşeceğinden emin değildim.”

Yalan söylüyordu.

Acaba benim vurduğumu anladı da, utandı mı?.. Peki ama ya Ludwik?.. Ludwik de duydu kapıya vurduğumu, neden açamadı kapıyı? Sordum:

“Peki ya Bay Ludwik? O sizinle değil miydi?”

“Ludwik o sırada banyodaydı.”

Ha, Ludwik banyodaymış, o da odada yalnızmış, ben kapıya dayanmış deli gibi vuruyorum ve o kapıyı açamıyor –belki vuranın ben olduğumu tahmin etti, belki de etmedi–, neyse ne, sonuçta birisi kapısına vurdu, onun kapısına vurdu. Açamadı, korkmuştu. Şimdi kendisinin vurduğunu söyleyerek yalan atıyor. Oh, keyfime diyecek yok, zafer bu, benim yalanım onun yalanına toslamıştı ve ikimiz yalanda birleşmiştik, kendi yalanımla onun yalanının içine sinmiştım!

Leon bir soruyla konuşmaya dahil oldu:

“Kediyi kim astı?”

Kibarca artık bu gürültü işiyle uğraşmanın gereksiz olduğunu hatırlattı – zaten her şey açıklanmıştı, ayrıca bu konuda kendisi konuşamazdı, briç partisi sabaha karşı üçte bitmişti – ama kediyi kim astı, kedi neden asıldı?.. Kimseyi hedef almasa da ısrarla soruyordu, sorusu havaya asılı kalmıştı:

“Kim astı? Soruyorum size kim?”

Kelliğinin taçlandığı yüzüne kör bir inat oturmuştu.

“Kediyi kim astı?” İyi niyetle ve haklı olarak soruyordu. Bastırıyordu, ki bu beni kaygılandırmaya başlamıştı. Topaç Hanım, kılını bile kıpırdatmadan söze karıştı.

“Leon.”

Yoksa o muydu? Yoksa Topaç mı öldürmüştü kediyi? Aslında öldüreni biliyordum tabii, ben öldürmüştüm – ama o “Leon” dediği anda bakışları kendi üstüne çekmişti, Leon’un bastırması sanki yönünü bulmuş gibiydi, iş onun başına kalmıştı. Her şeye karşın, bana da sanki bu işi o *yapabilir* gibi geliyordu, eğer kriz anında elinde çekiç vuruyorsa, aynı krizle kediyi de halletmiş olabilirdi... Bu onun kısa kollarına, kalın bileklerine, anaçlığının taşıdığı kısıcak, geniş gövdesine pek de uygun düşüyordu –evet, *bunu yapabilirdi*–, her şey bir araya getirildiğinde, o gövde, o kollar vb, kediyi boğup asmış *olabilirdi*!

“Ti, ri, ri!”

Leon mırıldandı.

...ve gizli bir neşenin çınladığı bu melodiyi birden kesti... aklına bir kötülük düşmüştü... şu kötülük...

Onun o “Toptop, Topaç”ının soruları karşısında duramaması, ısrarının onda odaklanması, herkesin bakışlarını üzerine çekmesi çok hoş değil miydi?.. Yani öyleyse, evet, öyleyse, ondan başkası olmazdı, evet Leon’du, neden olmasın... ekmek topakları, onları okşaması, onlarla oynaması, kürdanla onları ittirmesi, kendi kendine mırıldandığı şarkılar, tırnağıyla elma kabuğunu sıyırması, “düşünmeler” ve kurulan bağlantılar... böyleyken neden kediyi boğup asan o olmasın? Ben boğmuştum. Evet, sonra da asmıştım. Ben asmıştım, boğmuştum, ama o da *yapmış olabilirdi*... Asmış *olabilirdi* ve şimdi karısının zora düştüğünü görüp bu durumdan zalimce zevk alıyor *olabilirdi*! Eğer kediyi asmamışsa (çünkü ben asmıştım), her durumda, en azından, serçeyi asmış *olabilirdi*... bir de çubuğu!

Ne de olsa, Tanrı aşkına, benim kediyi asmış olmamla serçe ve çubuk bilmece olmaktan çıkacak değildi ya! Her ikisi de orada asılıydı işte, karanlığın iki merkezi gibi!

Karanlık! Ona gereksiniyordum! Lena'nın kapısına dayandığım geceyi uzatabilmek için bana karanlık gerekiyordu! İşte Leon da kendini bu karanlığın bir parçası yapmış, o sefahati, maskelenip sıkıca mühürlenmiş şehvet dolu zevkli eğlenceyi ve bu erdemli evin Vahşi Topraklarında hoplayıp zıplamayı hissettiriyordu... kendini ele veriyor olmasından korkarak şarkısını yarıda kesmemiş olsaydı, bu ihtimal daha düşük olabilirdi... Şu tri-ri-ri'de, karısının ayağı takılınca neşeli ve şımarık bir ıslık çalan adaminkine benzer bir karakter vardı... Bu erdemli babanın ve eşin, evde pinekleyen ve sadece briç partisine çıkıyormuş izlenimi veren emeklinin, aile sofrasında, karısının gözleri önünde, böyle özel, kişisel eğlenceleri olabileceğini Fuks da anlayabilmiş miydi acaba? Eğer ekmekten yaptığı toprakla oynuyorsa, neden tavana oklar çizmesindi ki? Neden daha başka yan zevkleri olmasındı ki?

Bir düşünür!.. Ne de olsa bir düşünürdü... düşünüyor da düşünüyordu – düşünür bir sürü şey bulabilirdi...

Gürültü, sarsıntı, patırtı, kocaman damperli bir kamyon, yoldan geldi, çalılıklar kayboluyor, camların titremesi duruluyor, bakışlarımızı pencereden çektik – ama bu gürültü “geride kalanları” uyandırmıştı, öteyi, bizim dışımızda kalanları, örneğin ben, yan bahçede havlayan köpekleri duymuştum, küçük masanın üstünde duran bir sürahi suyu fark etmiştim, yok, hiç önemli değildi, ama bir ihlaldı bu, dıştaki dünyanın ihlali, bu da bizim durumumuzu değiştiriyordu, düzensiz konuşmaya başladık, yabancı bir kimse bunu yapmış olmazdı, çünkü köpekler saldırırdı, geçen yıl burada hırsızlar dolaşmıştı, işte bunları ve bir sürü başka şeyi konuştuk, laf uzadıkça uzadı, dereden tepeden konuşuldu; bense sürekli olarak “derinden” gelen sesleri dinliyordum, birisi kazınıyor, eşeliyordu sanki, semaverden çıkan bir pirinç sesiydi sanki... yine bir

havlama sesi, yorgundum, isteksizdim, içimde bir şeylerin yeniden daha belirgin biçimlendiğine dair bir his vardı...

“Kim yaptı bunu sana? Neden yaptı? Canım benim!”

Topaç, Lena’ya sarılmıştı. Kucaklaştılar. Bu kucaklaşma tadımı kaçırmıştı, sanki bana karşı gibiydi, hemen dikkatimi topladım, bu sarılma işinin çok az da olsa uzaması (bu uzama ve abartı aşırılık duygusu uyandırıyordu) beni tetikte olmaya sevk etmişti! Neydi bu, neden? Topaç, Lena’yı kısa kollarıyla sarmıştı.

“Kim yaptı bunu sana?”

Ona neydi? Bir şey mi ima ediyordu? Leon’u mu, yok... beni mi? Evet, beni ve Fuks’u, Lena’yı kucaklayarak, kedinin katledilmesindeki karanlık tutkuyu gün ışığına çıkarıyordu, “bunu sana kim yaptı” tümcesi, “bu sana yapıldıysa sadece tutkudandır, öyleyse yeni gelen bu iki gençten başka bunu kim yapmış olabilir?” anlamındaydı. Şehvet! Kedinin bir aşk kedisine dönüşmesiyle gelen şehvet!.. Ama dikkat, tehlike! Şaşırdım, ne demeli şimdi, bu bir çıkmaz yol, boşluk, delik, hiçlik, neyse ki konuşan Fuks’un sesini duydum; Fuks, sanki Topaç’la ilgisi yokmuş gibi, yüksek sesle düşünür gibi sakince konuşuyordu: “Önce tavuğu astılar. Sonra serçeyi. Sonra çubuğu. Değişik biçimlerde sürekli asılma işlemi. Yeteri kadar uzadı bu durum, serçeyi bulduğumuzda, o ilk gün, kokmaya başlamıştı bile...” Tabii ya, Fuks aptal değildi, asılma işinin bizim buraya gelişimizden çok önce başlamış olduğuna dair iyi bir kanıttı bu, öyleyse her türlü kuşkunun dışında kalıyorduk... ne yazık ki... tüh tüh!

“Doğru,” diye homurdandı Leon, o zaman onun da gözünün bizim üstümüzde olduğunu düşündüm.

Aniden tahminler başladı. “Katasia,” dedi Topaç. “Bu imkânsız! Hiç Katasia olur mu?! Daha neler! Üzüntüden hasta oldu, Dawiedek’i öyle severdi ki, hayali kandil gibi geziyor ortada,

çocukluğundan beri tanırım onu, Ah yüce Tanrım, benim özverim ve bakımım olmasaydı!..” Konuşmasına konuşuyordu, ama öyle laf olsun diye konuşuyordu, hani pansiyon işleten kadınlar gibi, artık fazla olduğunu düşünmeye başlamıştım ki sanki bir musluktan akan su gibi, hareket eden araba sesi gibi bir ses duydum... “Birisi sinsice içeri girmişse,” dedi Leon, “ama kediyi asmak da ne demek... Kim kediyi asmak için içeri girer ki? Zaten komşunun köpekleri... içeri bırakmazlar ki...” Kolum ağrıyordu. Pencereden baktım, çalılar, çamlar, gökyüzü, sıcak, pencerenin çerçevesine başka bir ağaçtan kopup yapışan bir yaprak. Sonra Leon, çubuğu ve diğer işaretleri incelemek istedi...

“İşaretler mi? Belki buradan bile onları görebilirsiniz.” (Bunu diyen Fuks’tu.)

“Pardon. Ne dediniz?”

“Başka işaretlerin, hatta bu odada da henüz bulmadığımız başka şeylerin olmadığını kim söyleyebilir ki?”

“Ya siz? Sizin şüphelendiğiniz birisi var mı?” diye Lena’ya sordum.

Büzüldü...

“Sanırım, kimse benim kötülüğümü istemez...” (O anda ben de onun kötülüğünü istemediğimi anladım... oh, ölmek! Var olmamak! Nasıl bir yük bu, taş gibi! Ölüm!)

“Nasıl... nasıl... tatsız bir durum, nasıl sevimsiz... Nasıl... kötü! Hiç olmazsa elle tutulur bir şey olsa, ama belli olan bir şey yok, çitten giremez, içerden de olamaz, ne sağdan ne soldan, ne garip iş, polis çağırırsam bir türlü, dillerini tutamazlardı, alay malzemesi olurduk, herkes bize gülerdi, yani affedersiniz de... kedi falan da önemli değil, olay çok anormal, çılgınlık, bir çeşit sapkınlık, düşün dur, uydur, yakıştır, insan herkesten kuşkulanıp kaygılanabilir, içimizden birisi, biz burada otururken, bu çılgınlık,

sapıklık, sapkınlık, yani herkese olabilir, bana, karıma, Katasia'ya, siz beylere, kızıma, yani eğer bu bir sapkınlıksa garantisi yok ki, hani sapkınlık *flat ubi vult*, ha, ha, ha, hani ne derler, herkesin başına gelebilir, her kişinin, her bireyin, ha ha, hum, hum! Ne alçaklık! Yani ne domuzumluk, fazla domuzumluk... bu yaşımda, evimde, ailemle güven içinde olamayacaksam, kimle görüştüğümün, nerede olduğumun garantisi yoksa, kendi evimde bir sokak köpeği gibi olacaksam, kimseye güvenemeyeceksem, evimin tımarhaneden farkı yoksa... bunca yıl boşa yaşamışım... boşa çalışmışım, çabalamışım, kaygılanmışım, yorulmuşum, hele o korkularım, hani saymakla bitmeyen, hani anımsayamadığım, yüce Tanrı'dan korkun, onca sayılamaz, onca anımsanamaz yıl, ay, hafta, gün, saat, dakika, saniye, saniyelerden ve acılarımdan oluşmuş bir dağ... hepsi niye, kimseye güvenemeyeyim diye mi? Neden, niçin? Diyebilirsiniz ki, abartıyorsun, alt tarafı bir kedi, ama efendime söyleyeyim, olay çok tatsız, kim bu işin kediyile bitebileceğini iddia edebilir ki, kediden sonra daha büyük bir hayvan olmayacağı ne malum, eğer evde bir deli varsa, bunu kim bilebilir; evet, aslında olayı büyötmek istemiyorum, ama eğer bu açığa kavuşmazsa kendi evimde bana huzur yok, ben kendi evimdeyim, yazgım başkasının elinde, başkasının elinde diyorum..."

"Sus!"

Topaç'a acıyla baktı:

"Susayım, susayım da düşünüyorum işte... Düşünmekten kendimi alamıyorum!"

Lena ağzıyla dili arasında "keşke alsan," dedi ve bu ifadede yeni bir şeye, o zamana kadar olmayan bir şeye rastladım... fakat... kişi ne bilebilir ki? Ne bilebilir diye soruyorum? Yoldan

* *Lat. Spiritus flat ubi vult*: Ruh istediği yerde ortaya çıkar. (ç.n.)

içi insan dolu bir kamyon sarsıntıyla geçiyordu, son çalının orada kafaları görüyordum, köpekler havlıyordu, yukarıdaki pencere çarpıyor, sızlayan bir çocuk sesi ve derinden gelen sesler, koro halinde, raftaki şişe, mantar... Lena bir çocuk öldürebilir miydi? Bu yumuşak bakışlarla? Öldürseydi de, bu onun bakışıyla mükemmel bir bütünde hemen eritilebilirdi, bir çocuk katilinin de yumuşacık bakışları olabileceği görülebilirdi... Nereden bileceksin? Mantar. Şişe.

“E hadisenize, ne duruyorsunuz?..” diye diklendi Leon.

“Belki bir fikriniz vardır?” diyerek karşılık verdi Fuks uysalca. “Hadi gidip, araba okuyla çubuğa bakalım...”

Hava sıcaktı, giriş katındaki küçük odaların boğucu havasında, havada uçuşan tozların görüldüğü ve insanı bir yorgunluğun kapladığı saatlerden biriydi, bacaklarım ağrıyordu, ev açıktı, sürekli orada burada bir şeyler oluyordu, bir kuş uçu, vızıltılar vardı, Fuks konuşuyordu: “... bu konuda aynı fikirdeyiz Müdür Bey, konuşmamız çok iyi oldu, eğer yeni bir şeyin farkına varacak olursak birbirimizi hemen haberdar etmemiz lazım...” Drozdowski. Drozdowski. Tüm bunlar – yapış yapış bir gres yağından çıkar gibi, hani dizlerine kadar çıkmış da ama yine geri düşecek biri gibi, dikkate alınması gereken bir sürü, bir sürü ayrıntı... Kahvaltı bile etmediğimi hatırladım. Sigara içmek istedim, elimi cebime attım, kibritim yoktu, kibrit, masanın diğer tarafında Leon’un yanında duruyordu, rica etsem mi, etmesem mi, en sonunda ona sigarayı gösterdim, başını salladı, elini uzattı ve kutuyu benim tarafıma itti, ben de elimi uzattım.

Çitin arkasına gömdüler onu, yolun yanına. Ludwik, bürodan dönüp de her şeyi öğrenince bu işe el attı. Tatsız bir biçimde işe girdi, “barbarlık” diye mırıldandı, Lena’yı kendisine doğru çekti, kediyi hendeğe gömmek üzere götürdü. Ben boş boş dolaşıyordum... ders falan hak getire, yola çıktım, sonra döndüm, bahçede gezdim. Üstüne tırmandığım ağaca, Topaç Hanım’ın vurduğu ağaç gövdesine, Katasia’nın oda kapısına, ilk kattan duyduğum ses üzerine duraladığım köşeye baktığımı kimse anlamasın diye dikkatle ve uzaktan dolaşıyordum... Bu yerlerde ve şeylerde, bu yerlerin ve şeylerin içeriğinde, beni boğmaya yönelten yol gizliydi, eğer bu şeylerin ve yerlerin şifresini çözebilseydim, boğma işimi de çözebilirdim. Hatta bir bahaneyle, Katasia’nın ağzını tekrar kontrol etmek için mutfığa bile girdim. Ama yazık ki çok fazla şey vardı, labirent genişliyordu, onca nesne, onca yer, onca

olay, yaşamımızdaki her kalp atışı milyonlarca ayrıntıdan oluşuyorsa ne yapabildik ki? İşte bunun için ben de ne yapacağımı bilmiyordum. İşsiz güçsüzdüm.

Hatta Lena'yı ve bacağını o demir yatak üstünde ilk kez gördüğüm misafir odasına bile girdim, dönerken, o ilk gece Fuks'u aramak için çıktığımda, gıcırdayan yer döşemesini anımsamak için koridorda durdum. Tavandaki oku tanıdım, kül tablasını inceledim ve şişenin boğazındaki mantar zerrelerini bakışlarımla aradım – ancak bakışlarım düşüncesizdi, sadece bakıyordum, o kadar, bu ayrıntılar arasında kendimi güçsüz hissediyordum, içinde bulunduğum durum, dünyayı bir böceğe veya güneş lekesine indirgeyen ağır bir hastalıktan sonra yaşanan nekahet döneminde başka bir şey değildi... aynı zamanda da, sanki uzun bir aradan sonra, kendi sonuçsuz ve anlaşılmaz öyküsünü yeniden yaratmaya çalışan biri gibiydim (gülümsedim, çünkü dakikalardan ve saniyelerden söz eden Leon gelmişti aklıma)... ne arıyordum, ne arıyordum? Temeldeki tonu mu? Ekseni çevresinde yeniden kurgulayabileceğim, oluşturabileceğim öykümün ana melodisini mi? Ama dalgınlığım, yalnızca içsel bir dalgınlık değildi, dışarıdan gelen, çok sayıdaki ve çok ölçekli etken başka bir şeye yoğunlaşmama izin vermiyordu, bir ayrıntı diğerini engelliyor, her şey hem çok önemli hem de önemsiz hale geliyordu, bir yaklaşıyor, bir uzaklaşıyordum... Kedi. Niye kedisini boğmuştum ki? Fuks'la araba falakasının gösterdiği yönde aranırken (benim süpürgeyle yön bulmaya çalıştığımda), bahçede, keseklere bakarak düşündüm de, eğer ona karşı olan duygularım böyle bilmece gibi olmasaydı, bu soruya daha kolay yanıt bulunabilirdi. Ona karşı ne hissediyordum peki? –Tıpkı o zamanki gibi, görünen çimleri karıştırırken düşündüm– ona karşı ne hissediyorum? Aşk mı, ama nasıl bir aşk, tutku mu, ama nasıl bir tutku? Bu onun kim

olduğunu bilmediğim için başlamıştı, evet, onun kim olduğunu, nasıl olduğunu bilmiyordum, karmaşık, anlaşılmaz, okunmazdı (tavandaki toprak parçalarına, adalara, nebulara bakarak düşünüyordum), yakalanmaz ve yorucuydu, onu, öyle veya böyle yüz bin durumda hayal edebiliyordum, bir o taraftan bir bu taraftan ele alabiliyordum, onu her biçime çekerek bir kaybedip bir buluyordum, ev ve mutfak arasındaki alanı gözleyerek, beyaza boyalı, gövdeleri sağlam iplerle tahta sopalara bağlanmış küçük ağaçları inceleyerek bir motif oluşturmaya devam ediyordum, ama hiç kuşku yok ki onun oluşturduğu boşluk beni içine çekiyor, emiyordu; yalnızca oydu, o, evet, evet, ama gözlerim bükülmüş, hasarlı yağmur oluklarının bükümlerinde ve dönüşlerinde kayboldukça ondan ne istiyorum diye düşünüyordum. Okşamak mı? Acı vermek mi? Aşağılamak mı? Tapmak mı ona? Onunla şeytanlık yapmak mı, yoksa ona melek gibi davranmak mı istiyordum? Onun üstünde yatmak, kucaklamak, sarılmak benim için önemli miydi? Öyle miydi, değil miydi, bilmiyorum... Çenesinden tutup başını kaldırabilir, gözlerine bakabilirdim, ne bileyim, yoksa yüzüne mi tükürsem? Vicdanıma ağır geliyordu, bir düştən çıkmış gibi süürerek, dağınık saçlar gibi kederle süzülerek karşıma çıkması... İşte o an kedi daha da korkunç geliyordu...

Dolaşırken serçenin bulunduğu yere geldim – hiçbir şeye bağlanamadığı halde, serçenin tartışılmaz bir rolü olması, kenarda hareketsiz durduğu halde sürekli ortaya çıkıp durması gerçi beni çok rahatsız ediyordu. Gelgelelim (yanıp tutuşan yoldan ve kuru otların arasından yürürken düşünüyordum) bir yakınlığın olduğu bir türlü yadsınamıyordu, gerçi o kedi, bu ise serçeydi, ama yeteri kadar da bağ vardı aralarında, üstelik kedi serçeyi yerdi, ha, ha, amma yapışkan bir örümcek ağı bağlantısı bu! İnsan neden ilişkilerin lütuflarından ve yararsızlıklarından acı çekmeli ki?

Ama bu ikinci plandaydı: ancak bir şey önplana çıkıyor gibi geliyordu bana, giderek daha fazla önem kazanan bir şey, giderek daha işgüzarlaşan bir şey... kediyi boğmakla kalmamıştım, bir de onu asmıştım. Tamam, asmıştım, çünkü leşi ne yapacağımı bilmiyordum, serçe ve çubuk olaylarından sonra aklıma otomatikman bu gelmişti... kızgınlıktan asmıştım, hatta bu aptal maceraya katıldığım için kendime duyduğum öfkeden asmıştım, yani öç almak için, kötü bir oyun oynamak için, gülmek için, aynı zamanda, bakışları başka tarafa çekmek için –tamam, kabul– ama sonuçta asmıştım işte ve bu asma işi (özbeöz benim işim olsa da) serçenin ve çubuğun asılmasıyla bağlantılıydı; üç asılma işi, artık iki değil, üç, gerçek olan bu. Buz gibi gerçek. Üç asılma. İşte asılma işi, bu sıcakta, bu bulutsuz gökyüzünün altında önemli olmaya başlamıştı, öyleyse bu çalıların arasından yürüyüp serçenin asılışını görmek istememde gariplik yoktu; ortaya çıkmış olanın ve egemen olanın beklentisi içindeyken kendiliğinden oluşmuş bir durumdu. Nasıl olduğuna bakmak?.. Çalılara tam gireceken durdum, hatta ayağımın tekini uzatmıştım bile, yok en iyisi bu işi bırakmak, eğer girecek olursam, asma işi güç kazanmış olacak, dikkat etmek lazım... kim bilir, hatta neredeyse eminim ki eğer serçeyi görmemiş olsaydık, böyle olmayacaktı... yani en iyisi dikkatli olmak! Ve tüm bu tereddütlerin çalılık lar arasındaki ilerlemenin ağırlığını arttırmaktan başka bir işe yaramayacağını mükemmel bir biçimde bilerek o girişte duruyordum... ki öyle oldu. Girdim. Hoş bir gölgelik. Bir kelebek uçtu. İşte artık buradayım – çalılıklardan oluşan bir kubbe ve biraz daha karanlık, hah işte telin ucunda asılı... orada.

Hep aynı şeyle meşgul, hep aynı şeyi yapıyordu –asılı duruyordu, Fuks’la buraya geldiğimizde olduğu gibi– asılıydı, asılıydı işte. Kurumuş bir top gibi duran şeye baktım, gittikçe daha az

bir serçeyi andırıyordu, ne komik, gülsem mi, yok, olmaz, öte yandan niye burada olduğumu da tam bilmiyordum, herhalde sadece bakmak için değil... uygun bir hareket yapmak lazımdı, belki selam vermek için elimi kaldırmalı, bir şey söylemeli... yok, abartmayayım... Kara toprağın üzerine düşen güneş lekeleri nasıl da uzuyordu! Ya şu böcek! Bir ağaç kütüğü, yuvarlak bir çam! Evet, eğer buraya gelmişsem ve ona kediye asma etkinliğimi sunmuşsam, bu, laf olsun diye yapılan bir iş değildi. Âmin. Âmin. Küçük yaprakların sıcaktan kenarları kavlamış. Şu fırlatılıp atılmış kutuda ne olabilirdi, kim atmıştı onu acaba? Ha, karıncalarmış, fark etmemiştim. Hadi gidelim bakalım. Ne iyi oldu da kedinin asılmasını kuşun asılmasına bağladın, şimdi her şey değişti bak! Niye değişti ki? Sorma bunu. Hadi gidelim, şu paçavra da ne? Bahçenin kapısını açmıştım bile, seyrelmış ve titreyen havanın sıcağında güneş beni kavuruyordu. Akşam yemeği. Her zamanki gibi, şakacıyumus Leon, Topaaaç'ın mantıyusmusları, gelgelelim kedinin verdiği gerginlik bulaşıcıydı, herkes kendini çok doğal davranıyormuş gibi göstermeye çalışsa da, bu doğallık tiyatro izlenimi veriyordu. Yok, hayır, birbirlerinden kuşkulandıkları için değildi bu, ama bir iz sürme ağının içine düşmüşler, casusluğa dolanmışlardı, devam eden anlaşılmazlık havada bir tür gerçeklik yaratıyordu... hayır, kimse kimseden kuşkulanmıyordu, fakat yine kimse kimsenin kendinden kuşkulanmadığını söyleyemezdi, böylece herkes birbirine nazik ve hoşgörülü davranıyordu... kendileri gibi olmadıkları için biraz utangaçlardı, bu iş dünyanın en kolay işi olmasına karşın gittikçe zorlu bir hale geliyordu. Sanki her birinin davranışı bir değişime uğramıştı, ister istemez kediye ve onunla ilgili garip ilişkilere bağlanmıştı; örneğin Topaç, Leon'a ya da Lena'ya veya her ikisine birden bir şeyi hatırlatmayı unuttular diye sitem etmişti, onun tarafından bakılınca, kediyle ilgili,

kedi yüzündendi sanki... ve Leon'un gevezelikyumları' da, şaşı bakan göz gibi hastalıklı bir çarpılmaya uğramıştı... Biliyordum ki izimden yürüyordu, bakışları koşturuyordu, yabancı yüzlerle bakışmaktan kaçınıyordu, kenarlarda köşelerde dolaşiyor, derinlere dalıyor, dolabı rafları araştırıyordu... ve şu çok iyi bildiği duvar kâğıdı, şu tanıdık perdeler balta girmemiş ormana dönüşüyor veya tavandaki takımadalar ve topraklar kadar uzağa gidiyordu. Peki... Ya... Oh, bunlar şimdilik küçük sapmalar, işaretlerdi, anlamsızlardı, henüz masumlardı, henüz, ateşler içinde, döşemedeki kareleri ve kilimin değişik renklerini sayarak çılgın bir hesaba girişmekten uzaklardı, peki... ya... Doğal olarak kedi konusundan kaçamadılar, tabii ki kediden söz ettiler; ama kediden konuşmamak, kediden konuşmaktan daha kötü olduğu için konuşuyorlardı kedi hakkında ve işte böyle, vb. vb.

Lena'nın eli. Her zamanki gibi örtünün üstünde, tabağın yanında, hemen çatalın kenarında, ışığını yayan lambanın altında – onu gördüm, tıpkı kısa bir süre önce serçeyi gördüğüm gibi, o burada masada duruyor, diğeri orada, dalda asılı... o burada, öteki orada... büyük bir çabayla bu ona bağlıymış gibi düşünmeye, onun orada, bunun burada olduğunu kendime anımsatmaya çalıştım... tıpkı çubuk gibi, kedi gibi... kendi çalılığının içinde, bu yaklaşan gecenin akşamında, yolun karşı kıyısında, çalılıkta, bu el ise burada, örtünün üstünde, lambanın altında... bunu belki de bir deney başlığı altında yapıyordum, belki de meraktan hatta, ama tüm gücümle, alnımdaki boncuk boncuk terle, ağır bir çalışmaydı yaptığım, o orada, bu burada, tüm bu çabalarım bunun ötesine gitmiyordu, kenarda kalıyordu, hayır, bir türlü bağlanmıyordu – bu el sakince, beyaz örtüde duruyordu işte. Boşuna.

* Karakter metin boyunca kelimelere Latince havası vermek için *-yum*, *-los* gibi ekler koyuyor. (ç.n.)

Boşuna. Oh, oh, el çatalı kavırıyor –yok, kavramıyor–, parmaklar yaklaşıyor, parmaklarla çatalı örtüyor... Benim elim, çatalımın yanında, ona yaklaşıyor, kavırıyor –yok, kavramıyor–, daha doğrusu, parmaklarıyla çatalı örtüyor. Sahte de olsa, benim tarafımdan, tek taraflı olarak düzenlenmiş de olsa, bu anlaşımdan dolayı sessiz bir coşku yaşadım... Elimden yarım santim uzakta kaşık duruyordu, aynı, onun da elinden yarım santim uzakta bir kaşığın durması gibi – elimin kenarıyla kaşığa dokunsam mı? Kimsenin dikkatini çekmeden yapabilirim bunu, mesafe çok az çünkü. Yapıyorum –elimi çevirip kaşığa değdiriyorum–, onun da elini çevirip kaşığa değdirdiğini görüyorum.

Gong çalması gibi çınlayan bir an içinde çağlayanlar, girdaplar, çekirge sürüleri, bulutlar, samanyolu, tozlar, sesler, olaylar, onlar, bunlar, şunlar vb. vb. vb.... Rastlantı ve rastlantı olmayanın sınırı arasındaki ufak bir ayrıntı, anlamak olası mı, belki öyle, belki değil, belki elini çevirdi, belki bilerek, belki tam bilmeyerek, belki de hiç bilmeyerek, *fifty-fifty*. Topaç kapağı kaldırıyor, Fuks kollarını sıvıyor...

Ertesi sabah erkenden dağlara çıkmak üzere yola düzüldük.

Bu Leon'un fikriydi, uzun zamandır önerip duruyordu: Size yeni bir şey sunacağım, vatanımızın dağlarında yepyeni bir tat, çiğnemeniz için en iyi lokmaların etrafında vızıldayacağım, Turniaları, Koscieliskaları, Morskie Oko'yu' boş verin, ifademi mazur görün, eski, kartpostal gibi terlikler, yalanmış, buruşuk, ha, ha, eski çorapların gübre turizminden başka bir şey değil bunlar, ama ben, dağ manzarasından sizi ipliklerin ipliğine çevireceğim, bir avuç dolusu görülecek yere götüreceğim, diyorum ki birinci sınıf esrar, geri kalan yaşamınızda ruhunuzu hoplatacağım, hazi-

* Karpat Dağları'ndaki turistik yerler. (ç.n.)

ne ve rüya, mucize, mucizeviyum, yegâne rüya gibi bir cazibeye. Diyeceksiniz ki sen nereden biliyorsun? Söyleyeyim, rastlantısal olarak gezerken buldum kim bilir kaç yıl önce?.. dur, tam yirmi yedi yıl önce... bir temmuz günüydü, bugün gibi hatırlıyorum, Kościeliska'da yolumu kaybetmişim, dört kilometre uzakta bir de baktım muhteşem bir manzara, at arabasıyla gidilebilir, hatta bir kulübe bile var orada, ama terk edilmiş, banka satın almış, evet haber aldım, orada bir şeyler yapacaklarmış, diyorum ya, görmeye değer bir yer!.. Doğanın taçlandığı bir fenomen diyebilirim, otuşların, çiçekuşların, ağaçuşların düşleri, dağların, tepelerin koyu yeşil bir ruh içinde, ama biricik ve görkemsel bir görkemle yükseldiği şiirsel bir fısıldayış, aman Tanrım, vay bana vaylar bana, *tutti frutti*, bir lezzetyum! Belki bir iki günlüğüne at arabasıyla gideriz, çarşaf, yiyecek falan da alırız yanımıza, o manzarayla gözlerini bir kez şenlendiren, şerefim üzerine yemin ederim ki, bir ömür, evet bir ömür boyu unutamaz, ha ha, ha! Ben o gün bu gündür bunun için yaşıyorum, ölmeden önce bir kez daha göreceğim diye söz vermişim kendime, Tanrım, Tanrım, yıllar geçti, yemini tutacağım!..

Kedi olayının bu boğucu perspektifinden sonra, bu basık havalı evin içinde eğlence, değişiklik düşüncesi baştan çıkarıcı olmuştu... Topaç, “aman düşün, uydur dur,” ve “çok konuşma Leon, çok konuşma,” dediyse de, bu düşüncenin üstüne atlamıştı, özellikle de Leon'un, Lena'nın Zakopanlar'da oturan iki kız arkadaşına iade-i ziyaret yapmasının yerinde olacağını hatırlatması üzerine. Sonuç olarak, Leon'un “inimizden çıkalım” demesine yanıt olarak Topaç, bu iade-i ziyarete uygun düşecek mutfak hazırlıklarına ve diğer toparlanmalara başlamıştı.

İşte böylece, çubuk – serçe – kedi – ağız – el vb. vb. düzeni (tüm sürgünleri, dallanıp budaklanmaları ve dokunaçlarıyla)

sürerken, evet, bu düzen devam ederken, taze, sağlıklı bir akım ortaya çıkmış ve bunu herkes seve seve onaylamıştı; Topaç, bana ve Fuks'a bu gezinin pek "ballı" olacağını iyi niyetle anlatmıştı, çünkü Lena'nın o iki kız arkadaşı da daha yeni evlenmişlerdi, yani "balayında" olan üç çiftle birlikte olacaktık, bu çok eğlenceli, aynı zamanda da seçkin bir gezi olacaktı, o hep yapılan "banal" gezilerden olmayacaktı yani. Doğal olarak bu da kediyle ilgiliydi. Kedi, *spiritus movens** idi; eğer kedi olmasaydı, kimse bu gezinin üstüne atlamazdı... ama bir yandan da bizi kediden ayırıyordu... rahatlık veriyordu... son günlerde üzerimize bir hareketsizlik çökmüştü, kimse bir şey istemez olmuştu, hani ardı ardına yenen yemekler her gece çıkan ay gibiydi, hava değişmiyordu, öte yandan takımyıldızlar, takımadalar, figürler ise aşınmaya uğruyor, soluyordu... Bu durumun, kronik bir hastalık, kronik bir karmaşıklık gibi bize yapışmasından korkar olmuştum... Yani bir şeylerin olması iyiydi, hiç olmazsa şu gezi çıkmıştı. Aynı zamanda, yirmi yedi yıl önce kaybolduğu yerde o mükemmel manzarayı keşfeden Leon'un şevki de beni şaşırtıyordu (düşün, taşın, kafa patlat, olmuyor, üzerimde bir gömlekçik vardı da, hani fotoda görüldüğü gibi kahverengiydi, ama pantoşum ne renkti acaba?.. Tanrım, sen bilirsin, ben bi şeycik bilmem, hep unutoryum, hatırlamıyoryum, ya ayaklarım, ayaklarımı yıkamıştım da, nerede yıkadım, neyle yıkadım, ah Tanrımcım, İsacım, Meryemcim, ah çektiğim acılar, düşünüyorum da düşünüyorum...), işte bu beni şaşırtıyordu; herkesin kendi âleminde bir yere dalması, yani onun geçmişe, benimse orada buradaki ayrıntılara takmış olmam gittikçe bana ilginç gelmeye başlamıştı.

* Lat. Harekete geçiren ruh. (ç.n.)

Kafamdaki kuşkular, hiç konuşmadan yeniden yükselmeye başlamıştı, acaba o olmaz mı, bu işte onun parmağı olmasın... serçe işinde... çubuk işinde... bunun saçma olduğunu kendime kaç kez söylemiştim. Ama gelgelelim, onda bir iş vardı, kel kafası, sapsız gözlüğüyle yuvarlak suratı acı içinde kısılıyordu, hem acı içinde hem de açgözlülükle, evet açgözlülüğü aşikârdı, bu kurnaz bir açgözlülüktü... o sırada masadan fırladı ve hemen kurumuş bir dalla geri geldi:

“İşte bu oradanyum! Bu güne kadar saklıyordum. Ama nereden bulduğumyum, şeytan biliryum... otlaktan mı aldım... yoksa yoldan mı? ...”

Elindeki kuru dalla öyle, kel kel duruyordu, benim içimdeyse bir kaynama başlamıştı:

“Kuru dal... kuru dal... çubuk? ...”

Neyse.

İşte böyle, iki, üç gün daha geçti. Sonunda, sabahın yedisinde at arabasına doluştuğumuzda, bir yol ayrımında olduğumuz söylenebilirdi: önümüzde duran ev terk edilmiş bir alandı artık, çok yakında gelecek olan yalnızlığın damgasını taşıyordu, alınması gereken pek çok önlemin kendisine sıkı sıkı tembihlendiği Katasia'nın ellerine bırakılmıştı, dikkatli olması, kapıyı açık bırakmaması, bir durum olursa hemen komşuya haber vermesi öğütlenmişti, ancak tüm bu öğütler, az sonra ardımızda bırakıp gideceğimiz şeyle bağlantılıydı. Öyle de oldu zaten. Atlar, kayıtsız bir şafak ışığında, kumlu yolda harekete geçmişlerdi, ev gözden kaybolmuştu, bir çift benekli kısarak tırısı kalkmıştı, arabayı bir dağ köylüsü sürüyordu, araba, sarsılıyor, gıcırdıyordu, yolcu yerinde Ludwik, Lena ve ben (Fuks ve Leonlar ön arabadaydılar) uykulu gözlerle oturuyorduk... ev gözden kaybolduktan sonra, yalnızca hareketin kendisi kalmıştı geriye, sarsıntılar, arabanın uykulu gürültüsü ve hareket

eden şeyler... fakat yolculuk henüz başlamamıştı, genç çiftlerden birini daha almak üzere önce pansiyona uğramamız gerekiyordu. Sarsıntı. Duruyoruz, genç çift ellerindeki öteberileriyle arabaya tırmanıyorlar, gülüşler, Lena'yla yapılan uyuklu öpüşmeler, konuşmalar, ama anlamsız, laf olsun diye...

Anayola çıktık, önümüzde serilen kırılık alanda ilerledik, tam yol gidiyoruz. Atlar tırısı kalkmışlar. Bir ağaç. Yaklaşıyor, gözden kayboluyor. Bir çit ve ev. Ekili bir tarla. Eğimli çayırlar, yuvarlak tepeler. Korkuluklu bir at arabası. Üzerinde yazı olan bir fiçı, bir otomobil, hızla geçiyor. Sarsıntılar, gıcirtılar, yalpalamalarla dolu bir gidiş, tırısındaki atlar ve kuyrukları, elindeki kamçıyla onları yöneten dağlı ve her şeyin üstünde erken sabahın göğü ve enselerimizi yakmaya başlayarak şimdiden sıkıcı hale gelen güneş. Lena, arabayla birlikte bir aşağı bir yukarı zıplıyor ve sallanıyordu, ama bu önemli değildi, arabayla ağır bir kayboluş içindeyken, önemli olan hiçbir şey yoktu, dalmıştım, ama başka bir şeye, bedeni olmayan bir şeye; yakında bulunan nesnelerle uzakta kalanların hızları arasındaki orana dalmıştım – bir de çok uzakta oldukları için neredeyse hep yerlerinde duruyormuş gibi olanlara takmıştım kafayı. Bu yolda, nesnelerin kaybolmak için göründüklerini, bunun için önemli olmadıklarını, manzaranın da hiç önemli olmadığını, bir görünüp bir kaybolduğunu düşünüyordum. Ağaç. Tarla. Yeni bir ağaç daha. Geçiyor.

Orada bulunmuyordum. Zaten (düşünüyordum da), insan, neredeyse hiç, bulunduğu yerde değildir ya da tam anlamıyla değildir; bu durum çevredeki şeylerle ilişkimizin parçalı, karışık ve kaygan, güvenilmez ve alçakça oluşundan ileri gelir; bir eğlenceye katılan insanlar, diyelim ki bir geziye katılıyor olsunlar, (hesabıma göre) ancak yüzde on orada olurlar. Bizim durumumuzda da üzerimize gelen nesneler ve nesneler, görüntüler ve

görüntülerden oluşan bu inatçı dalga, daha dün olandan kopan bu uzaklık, sıkı kesekler içindeki dönüşler, toz, toprak, çatlaklar vb. camlar, şişeler, mantarlar vb. vb. onlardan ortaya çıkan örüntüler vb. vb. eriyordu, kocaman bir ırmak, uçsuz bucaksız bir su, sel, tufan örneği. Varlığımı yitirmiştim, benim yanımda duran Lena da yitirmişti. Sarsıntı, tırıs gitmek. Yeni gelen çiftle yapılan yarım yamalak uykulu konuşmalar. Hiçbir şey, Katasaia'nın kaldığı o evden Lena'yla birlikte uzaklaşmış olmam, anbean o evden, bahçe kapısından, beyaza boyalı gövdeleri direklerle bağlı küçük ağaçlardan uzağa gidiyor olmam, evin orada kalması, bizimse daha uzakta olmamızın dışında hiçbir şey.

Ama arabamız yavaş yavaş canlanmıştı, yeni çiftimiz Luki ve karısı Lulusia kısa sürede kendilerine geldiler, "Ah olamaz, Luki, termosu unuttum mu yoksa?" ve "Lula şu sırt çantasını al, canımı acıtıyor," girizgahından sonra karşılıklı lululamaya başlamışlardı!

Lena'dan daha genç olan Lulusia, tombul ve pembeydi, cici cici gamzeleri, bici bici parmakları, çantası, mendili, şemsiyesi, ruju, çakmağı yerli yerindeydi, kendisi de cıvıldıyor, kıkırdıyordu, hi-hi-hi-hi, bu Kościeliska yolu da amma sallanıyormuş, hoşuma gitti, çoktandır böyle sallanmamıştım, Lulu, sen ne zaman en son böyle sallanmıştın, şu verandaya bak, baksana Lena ben olsam küçük bir salon yaparım orada kendime, Lulu için de büyük pencerenin önünde bir çalışma mekânı, bahçedeki şu heykelleri de atarım, o cücelerden, nefret ederim zaten, sen o cüce heykelleri sever misin Lena? Film almayı unuttun değil mi? Ya dürbünü? Lukicim, ay şu tahtalar nasıl da popomu acıttı, ay, ay, ne yapıyorsun, bu tepe de ne? Luki de aynı Lulusia gibiydi, gerçi kısa ama gülbüzdü, baldır bacaklı bir erkekti, ama karısına benziyordu... tombul, yuvarlak kalçalı, kalkık burunlu, baklavalı çoraplı, tirol şapkalı, fotoğraf makineli, mavi gözlü, çantalı, golf pantolonlu pofuduk

elli bir adamdı. Bir Lulu çifti oldukları için sarhoş gibiydiler –o Luki, öbürü Lulusia– Lululuğa teslim olmuşlardı, birbirleriyle paslaşıyorlardı; örneğin Lulusia yolda güzel bir villa görse, hemen annesinin nasıl rahatı sevdiğinden söz ediyor, o zaman da Luki, annesinin her sene yurtdışındaki kaplıcalara gittiğini söylüyordu, ayrıca annesinin Çin abajurları koleksiyonu olduğunu da ekliyordu, bunun üzerine Lulusia hemen kendi annesinin de fildişinden yapılmış yedi fili olduğunu yapıştırıyordu. Bu gevezeliğe sırtarak yanıt vermekten başka yapacak bir şey yoktu, ama bu onları yürek-lendiriyordu ve yine gevezeliğe başlıyorlardı; bu gevezeliği araziye, yavaş veya hızlı bir biçimde dönen eşmerkezli çemberlere bölerek uzaklaşan atların tırıs gidişiyle tekdüze bir şekilde ilerleyen önem-sizliğe bağlamak gerek. Ludwik saatini çıkardı.

“Dokuz buçuk.”

Güneş. Sıcak. Yine de hava temiz.

“Bir şeyler yiyelim.”

Ama gerçek şuydu ki Lena’yla birlikte uzaklaşıyordum – bu önemli, ilginç, kayda değer bir şeydi, bunun kayda değer olduğunu nasıl da şimdiye kadar fark etmedim, evet, çünkü her şey orada kaldı, evde ya da evin önünde, hepsi, hepsi, yataktan ağaca kadar, hatta o son, kaşığa dokunuşa kadar her şey... şimdi burada evsiziz... bambaşka bir yerdeyiz... ev, takımyıldızlarıyla, düzenlenişleriyle, tüm hikâyesiyle uzaklaşıyordu, artık, artık “orada kalmıştı”, “orada”, serçe de “orada”, çalılarda kalmıştı, kara toprağa düşen güneş lekeleri de aynı şekilde “orada” kalmıştı zaten... ah evet, ne yüceydi bunlar, gelgelelim bu yücelik durumu da gittikçe uzaklaşıyor, zayıflıyordu... bu manzara akını altında. (Ama aynı zamanda, gerçi gözümün ucuyla da olsa, dikkate değer bir şey fark etmiştim: serçe uzakta kalmıştı, ama varlığı zayıflamamıştı, uzakta kalan bir varlık haline gelmişti, hepsi o kadar).

“Ekmekler, termoslar nerede, kâğıdı versene, Lulo, çekil şöyle, annemin verdiği kupalar nerede, dikkat et! Şapşirik! Asıl sen çok şapşiriksın! Ha, ha, ha!”

Orası artık mesele değildi; ama mesele olmayarak mesele haline gelmişti. Lena’nın küçücük yüzü ufak tefekti, Ludwik’in yüzü de öyleydi, sanki ölü gibi, çok uzaktaki bir noktaya kadar uzanıp orada, adını bilmediğim bir dağla son bulan, uzaktaki sıradağların oluşturduğu engele dek uzayan boş alan gibi. Aslında, pek çoğunun adını bilmezdim, çevredeki şeylerin en azından yarısı adsızdı, dağlar, ağaçlar, çalılar, sebzeler, aletler, yerleşim alanları.

Yukarılardaydık.

Peki, Katasia? Mutfakta mı? Dudaklarıyla... ve ben bir an için Lena’nın o küçük ağzına, orada neler olduğuna baktım, oradan ayrılmış, onu anıştırandan uzakta ne yapıyordu acaba... neyse, bu at arabasıyla geziye giden bir ağızdı, bir parça hindi yedim. Topaç çok leziz atıştırmalıklar hazırlamıştı.

Arabada, sanki uzak bir gezegendeki gibi, yeni bir yaşam oluşmaya başlamıştı; Lena, hatta Ludwik, Lulularla birlikte kendilerini Lululaştırmaya başlamışlardı, Lena “Ne yapıyorsun Ludwik!” diye bağırıyor, Ludwik’se “Sakin ol küçüğüm!..” diye karşılık veriyordu, sessizce izliyordum onları, hani inanamadan, demek böyle de olabiliyorlardı ha? Ne garip bir yolculuk, ne beklenmedik bir yolculuk, aşağılara inmeye başladık, uzaklar yakınlaşmıştı, iki yandan topraklar kabarmıştı, Lena parmağıyla onu tehdit etmişti, o da ona göz kırptıyordu... uçarı, yüzeysel bir neşe, demek ki buna yetenekleri vardı... ilginç... sonuçta uzaklaşmamış olmanın da hakkı vardı, hatta ben bile birkaç küçük şaka yaptım, ne de olsa geziye çıkmıştık işte!

Bir süredir yaklaşmakta olan dağlar aniden etrafımızı sarmıştı, vadiye inmiştik, en azından burada, kenarlara kadar yayılan

mübarek bir gölge vardı, yeşillikler tepelerde çiçekleniyordu – nereden geldiği belli olamayan bir sessizlik ve bir serin cereyan, oh ne hoş! Bir dönemeç, duvarlar ve doruklar kat kat yükseliyor, dehşetli yığıntılar, sıkıcı höyükler, sakın yeşil yuvarlaklar, sivri tepeler, yükseklikler, dik sırtlar, derin uçurumlar, bunlara asılmış çalılar, uzaklarda yükseklerde kayalar, her yanı kaplayan, anlaşıl-maz, hareketsiz, yüzeysel, sürekli büyüyen ve güçlenen sessizlik içinde uzanan çayırlar, arabamız takur tukur ilerleyerek sanki her şeyden ayrı yol alıyordu. Panorama bir süre devam etti, sonra yeni şeyler belirmeye başladı, çıplak, karışık, parlak, bazen destansı, uçurumlar, kalınlıklar, hatlar, üst üste asılı taşlar, bazen yükselen, bazen inen çalılar, ağaçlar, göçükler, boşluklar, bazen cennetsi, bazen tatlı, bazen de dantel gibi işlenmiş toprak parçaları. Çeşitli şeyler –çeşitli şeyler– garip uzaklıklar, şaşırtıcı dönemeçler, geri-len ve tutsak alan, insanın üstüne gelen veya geri çekilen, kıvrılan, bükülen, yukarıya veya aşağıya inen bir alan. Kocaman, hareketsiz bir devinim.

“Ah Luluşcum, hadi!”

“Luki, korkuyorum... yalnız başıma yatmaktan korkuyorum!”

Yığılma, girdap, karışıklık... çok fazla, çok fazla, çok fazla, hareket, yığılma, tersyüz oluş, itilme, genel karışıklık, dev mastodonlar boşlukları doldurmuş, göz açıp kapayıncaya kadar dağılıp binlerce ayrıntıya, gruplara, bloklara, birbiriyle kavga eden şeye ayrılıyor, beceriksiz bir kaos içinde ayrılıyor ve bu ayrıntılar birden kocaman bir biçimde birleşiyordu! Tıpkı, o zamanlarda olduğu gibi, hani çalılarda, duvarın önünde, tavanın karşısında, araba okunun ve çöplerin orada, Katasia’nın odasında, duvarın karşısında, dolapta, rafta, perdede, yani şeylerin biçim aldığı her yerde olduğu gibi – ama oradaki şeyler ufak tefek şeylerdi, burada ise maddelerin fırtınası kükrüyordu. Ben de ölü doğa okuyucusu

olup çıkmıştım, istemediğim halde inceliyor, araştırıp gözlüyordum, sanki şifresi çözülecek bir şey varmış gibi, bir yandan da, arabamızın dağların arasından geçerken çıkardığı gıcırtılarda yeni birleşimlere ulaşıyordum. Ama yok. Ama yok. Gökte bir kuş göründü –çok yüksekte, hareketsiz–, akbaba mı, atmaca mı, kartal mı? Yok, bir serçe değildi, ama tam da serçe olmayarak, ister istemez azıcık, bir çeşit serçe oluyordu...

Tanrım, bu tek kuşun, bu en yüksekte uçan, en tepedeki kuşun görüntüsü beni nasıl da coşturmuştu! En yüksek noktada, her şeye egemen olan noktada. Gerçek mi bu? Demek ki, oradaki, evdeki süregelen düzensizlik, karmaşa, ağızların, asmaların kaosu, kedi, çaydanlık, Ludwik, çubuk, su oluğu, Leon, vurmalar, çakmalar, iğne, Lena, araba oku, Fuks'un bakışı vb., vb., vb., vb., sanki bir sis içinde gibi, bir bolluğun köşesinde olmak gibi, bir karmaşa içinde olmak beni çok yormuştu... Ya burada, mas-mavi derinliğe egemen olan bir kuş –hosanna!– artık nasıl bir mucizeyle olduğu bilinmez ama bu uzak nokta, bir top patlaması gibi her şeyin üstüne çıkmış, karışıklığı ve karmaşayı yatıştırıp kontrolü ele mi geçirmişti? Lena'ya baktım. Kuşa bakakalmıştı.

Hani, bir yay çizip bizi yeniden, ardında başka başka dağlar olan dağların kuduruk başkaldırısıyla baş başa bırakarak ortadan kaybolan o kuşa... bu dağların her birinin farklı taşları vardı –ne kadar taş vardı?–, öyle oluyordu ki “arkadaki” taşlar, saldırıya geçmiş olan ordunun ön saflarına ulaşabilmek için, genel hareketin hareketsizliğinin sessizliğinde harekete geçiyordu. Luki, şu taş bak! Luluş, bak aynı bir burun, Lukişim bak, pipo içen bir dede sanki. Sola bak, pabucuyla tekme atıyor sanki! Kime atıyor acaba ya da nereye, baca gibi! Daralan, bir balkon gibi uzanan yeni bir

* Şükürler olsun. (ç.n.)

dönemeç, yine bir üçgen – seni hemen tutsak alan bir ağaç – pek çok ağaçtan biri – yere çakılmıştı, eridi, yok oldu. Bir rahip.

Cüppesi içinde. Yolda, oturmuş, bir taşın üstünde. Cüppeli bir rahip, dağlarda bir taşın üstüne oturmuş öyle mi? Aklıma çaydanlık geldi, çünkü bu rahip oradaki çaydanlığa benziyordu. Cüppe de cabası.

Durduk.

“Sizi de gideceğiniz yere götürelim mi peder?”

Tombul, genç, kanca burunlu, yuvarlak köylü suratı rahip yakasından yukarı uzamıştı – gözlerini kaçırdı. “Tanrı sizden razı olsun,” dedi. Ama kıpırdamadı. Terden, saçları yapışmıştı. Ludwik nereye gideceğini sorduğunda duymamış gibi davrandı ve teşekkürü ağzında yuvarlayarak arabaya bindi. Tırıs gidiş, gıcirtı, yol alıyoruz.

“Dağlarda geziyordum... Biraz yoldan ayrıldım galiba.”

“Yorulmuş olmalısınız peder.”

“Ah, evet... Zakopan’da oturuyorum.”

Cüppenin etekleri kirlenmişti, pabuçlar eskiydi, gözleri de kızarmıştı sanki, yoksa geceyi dağda mı geçirmişti? Ağır ağır açıkladı: geziye çıkmış, yolunu kaybetmiş... cüppeyle geziye mi çıkılır? Arasını bir vadinin kestiği bir arazide kaybolmak ne demek? Ne zaman yola çıktı acaba? Ha, dün öğleden sonra. Öğleden sonra geziye mi çıkılır? Ne verdiğimizize bakmadan, bizim atıştırmalıklardan utana sıkıla biraz yedi, sonra çaresiz bir biçimde oturdu, araba onu sallıyor, güneş yakıyordu, artık gölge kalmamıştı, insanın canı bir şeyler içmek istiyordu, ama şişeden de içilmezdi ki, gitmek, yalnızca gitmek. Kayaların gölgeleri diplerine düşüyordu, bir çağlayan sesi yayılıyordu. Gidiyorduk. Bu güne kadar dikkat etmediğim bir gerçek, ama ilginç, insanların belli bir yüzdesi, yüzlerce yıldır, cüppeleri giyip kendini tanrının

hizmetine adıyorlar – tanrı uzmanları, gökyüzü memurları, ruhsal hizmetliler. Buradaysa, yani dağlarda bu siyahlı konuk vardı, gezimize dahil olmuş ama dağların kaosuna uymuyordu, çünkü fazladan bir şey... patlayıp taşıyordu... tıpkı çaydanlık gibi mi yoksa?

Bu canımı sıkıyordu. Garipti, çünkü artık kartal mı atmaca mı bilmem, o kuş yukarıda her şeyin üstündeyken güç kazanmıştı – belki de (düşünüyorum da) kuş olduğu için serçeyle bağlanıyordu ve bunun için, her şeyden önce tam da bundan dolayı, serçeyle bağlantılı olarak havada asılıyordu, böylece bu asılma eylemiyle, serçenin asılma eylemini, kedinin asılma eylemiyle bağdaştırmaya izin veriyordu, evet, evet (gittikçe daha açık görüyordum) bu durum, asma eylemine her şeyin üstünde duran, her şeye egemen olan bir karakter kazandırıyor... eğer bu düşüncenin şifresini çözmeyi başarabilirsem (diye düşündüm) temel motifi bulabilirsem, en azından bunun nereye varacağını kavrayabilirsem, hiç olmazsa, serçe, çubuk, kedi konusunda bir yere varabilirsem, işte o zaman ağızlar ve onun çevresinde dönen şeyler bağlamında da bir yerlere gelebilecektim. Ya da (bilmeceyi çözmeye çalışıyordum) hiç kuşku yok ki (bu çok acı veren bir bilmeceydi) ağız ve dudak arasındaki bağlantının sırrı bendim, bende oluyordu bu, başkasında değil, ben bu bağlantıyı yaratmıştım, fakat (dikkat!) kediyi asarak ben de (belki de belli bir dereceye kadar?) çubuk ve serçenin de dahil olduğu bu gruba katılmıştım, yani iki grubun da içindeydim; bundan da Lena ve Katasia'nın, serçe ve çubukla bağlantılı olmasının benim tarafımdan gerçekleştirildiği sonucu çıkmıyor muydu? Öyle ya, kediyi asarak her şeyi bağlayan bir köprü kurmamış mıydım... bir anlamda? Yok, açık seçik değilse de bir biçimde bir şeyler şekillenmeye başlıyordu, bütünün döl-lenmiş yumurtası doğuyordu ve işte devasa bir kuş üstümdeydi

– asılı duruyordu. Tamam. Lanet olsun, bu rahip de nereden çıkmıştı peki, dışardan birisi, başka bir fiçinin nesnesi, aniden, fazlalık olarak, aptalca?

Oradaki o çaydanlık örneği! İçimi saran öfke, oradakinden daha az değildi... hani beni kediye saldırtan... (tamam, belki kediye çaydanlık yüzünden saldırmıştım, bardağı taşıran son damlaya katlanamadığım için... belki de, çalılıklar arasında belirsiz bir şeyin hareket ettiğini görünce, elinizdeki bir şeyi fırlatıp atmamamız gibi, herhangi bir şey yaparak insan gerçekliğin ortaya çıkmasına neden oluyordu)... evet, evet, kediye asma işi, çaydanlığın anlamsızlığının kışkırtıcılığına karşı verdiğim öfkeli bir yanıtı değil mi?.. Öyleyse, dikkat papaz efendi, sana bir şey atmayacağımı, kötü bir şey... bir şey... bir şey yapmayacağımı kim garanti edebilir?.. Benim öfkemden habersiz öylece oturuyorlardı, dağlara çıkıyorduk da çıkıyorduk, atların tırısları, sıcak... Bir ayrıntı gözüme çarptı... parmaklarını oynatıyordu...

İki elinin başparmaklarını bilinçsizce kaldırıyor, örgü örer gibi çeviriyordu, bu parmakların böceksi hareketi, aşağıda, dizlerinin üstünde gerçekleşiyordu, bu hareket inatçı ve acıklıydı.

Sohbet.

“İlk kez mi Kościelska’ya geliyorsunuz?”

Bunun üzerine Lulusia, utangaç bir genç kız sesiyle yanıtladı:

“Evet peder, balayı gezisindeyiz, daha geçen ay evlendik de.”

Luki, ondan daha aşağı kalmayan bir utangaç ifadeyle atladı.

“Kısa süre önce evlenmiş bir çiftiz biz.”

Rahip öksürdü, sıkılmıştı. Lulusia, sanki arkadaşını ele veren bir genç kız gibi söze devam etti:

“Onlar da,” parmağını Lena ve Ludwik’e uzatmıştı, “öyle peder!”

“Onlar da kısa süre önce!..” diye bağırırdı Lu.

Ludwik, derin bas sesiyle “Hmmmmm!” dedi, Lena gülümsemi, rahip sustu, ah sizi gidi Lulular, ne yaptınız bu zavallı din adamına böyle... bu adam ki parmaklarını sinirli sinirli doluyordu, o zavallı, çaresiz, köylü parmaklarını, bana öyle geliyordu ki, vicdanına ağır gelen bir şey vardı, yoksa neden parmaklarını böyle hareket ettirsindi ki? Ve... ve... ah... ah... aşağıda hareket eden o parmaklar... ve benim parmaklarım... ve Lena’nın... örtünün üstünde. Çatal. Kaşık.

Lukişim, rahat bırak beni, ay aziz peder ne düşünecek sonra! Aman sen de Lulusia’m aziz peder kötü bir şey düşünmez ki! Ay Luki, o yanağın nasıl da titriyor! Ve birden... Yana dönüyoruz. Enlemesine vadiye iniyoruz, kolay bir yol değil, yol pek görünmüyor, döne döne ilerliyoruz! Dar bir geçitteydik, hemen ardından bir yar çıktı, artık yeni doruklara, yeni tepelere doğru tırıs kalkmıştık... yeni ağaçlar, otlar, kayalar, aslında aynı, ama tamamen farklı, yeni, anayoldan sapmamızla birlikte bizi inatla dönerek ilerlemeye sevk eden kayalar. Evet, evet, bir şeyler yapmış olmalı diye düşündüm, vicdanında bir ağırlık olmalı.

Ne? Bir günah. Nasıl bir günah acaba? Bir kediyi boğmak. Saçma, kediyi katletmekten günah mı olur... fakat bu adam, cüppesiyle günah çıkarma hücrelerinden çıkıyor, kiliseden de, duayı, ayini bırakıyor, yola düzülüyor, arabaya biniyor ve birden doğal olarak günah, vicdan, suç, kefare, tra, la, la ra, la, la, hani tri, ri, ri örneği... ve günah arabada ortaya çıkıyor.

Günah, yani bu arkadaş, rahip arkadaş vicdanındakinin acısını parmaklarından çıkarıyor. Benim gibi. Arkadaşlık, kardeşlik, parmaklarını doluyor da doluyordu, ya bu parmaklar, sakın bunlarla bir şey boğmuş olmasın? Yeni bir akın başlıyor, göçükler, çökmeler, sakın yeşillikler çevrede, koyu karaçam, çam ve uykulu mavilik mucize gibi kaynaşiyor, Lena, elleriyle karşımda oturuyor,

el takımı –benim ellerim, Luwdik'in elleri– bu rahibin güdük parmakları tarafından iğnelenmişti, neden buna yeteri kadar dikkat sarf etmemiştim, yoldu, dağdı, bayırdı derken ey yüce Tanrım, ey esirgeyen Tanrım, neden gereği kadar dikkat sarf edilemiyor? Dünya yüz milyon kere daha zengin, bense bu dikkatsizliğimle ne yapacağım böyle, hey, dağlı, dans edin bakalım, Luluş, rahat bırak onu, Luki, uzak dur, Luluş, ay bacağım uyuştı, gidiyoruz da gidiyoruz, tamam, ama ortada olan bir şey varsa, o kuşun yükseklerde asılı kalmış olması, tamam, rahip aşağıda kıpırdayıp duruyor, gidiyoruz da gidiyoruz, monoton bir hareket, kocaman bir nehir, akıyor, akıp gidiyor, araba gıcırtısı, atların ayak sesleri, sıcak, ter, varıyoruz.

Saat öğleden sonra iki. Daha açık bir alan, bir çeşit vadi, çayır, çamlar, çayırın üstünde kayalar ve bir ev. Ahşap bir verandası var. Gölgede, evin ardında, Wojtyslerin Fuks ve diğer çiftle geldikleri araba duruyordu. Onlar da kapıya çıkıyorlar, bir velvele, hoş geldiniz faslı, yolculuk iyi geçti mi, çok oldu mu siz geleli, şu çantayı getir, şimdi yaparım, Leon, şişeyi ver...

Ama sanki farklı bir gezegendeydiler. Biz de öyle. Buradaki varlığımız, “başka bir yerdeki” varlığımızdı, bu ev de, oradaki... geride kalan ev değildi.

Her şey uzakta olmuştu. Bizden uzaklaşan o ev değildi, biz ondan uzaklaşmıştık... ve bu yeni ev, çıkardığımız velveleyle boşuna ortadan kaldırmaya çalıştığımız bu korkunç biçimde bir kenara atılmışlığı ve terk edilmişliği içinde kendine özgü bir varlık değildi, yalnızca öteki ev olmaması anlamında bir varlığa sahipti... Bunu arabadan iner inmez idrak etmiştim.

“Buyurun inzivaya, in cin top oynuyor, işte bu küçük ev, tümüyle bizim, yaşa da ölme, önce yemek ye değil mi ama *hey benim şahin dostlarım güç verin bana*’ nasıl, söylediyimmi gibi değilmiymişşşş, şahin gibi bir manzara, önce biraz ham hum şarolop yiyelim, sonra marş marş, *allons enfants de la patrie!*”

* Askerî bir marştan bir dize. (ç.n.)

** Fransız milli marşı (ç.n.)

“Leon küçük kaşıkları çıkar, Lena, peçeteler, buyurun lütfen, uzakta durmayın, herkes rahat bir yere otursun, aziz peder, siz şöyle buyurun.” Bunun üzerine “Emredersiniz!” diye yanıt verdiler, Sayın General emreder de oturulmaz mı?, “Oturulacak! Otur! İki sandalye daha. Aman ne ziyafet! Buyurun lütfen... buraya da peçete lütfen!”

Birçok odaya ve yukarı çıkan basamaklara açılan girişteki büyük masaya yerleşildi. Açık kapılardan odaların neredeyse bomboş olduğu görüliyordu, yalnızca yataklar ve çok, ama çok ama çok sayıda sandalye vardı bu odalarda. Masada kuş sütü eksikti, herkesin keyfi yerindeydi –kim daha şarap ister?– ama bu neşe, herkesin birbirinin keyfini bozmamak adına neşelendiği eğlencelerde kaynayan türden bir neşeydi, aslında herkes sanki biraz mevcut değildi, hani istasyonda tren beklerken olduğu gibi, işte bu mevcut olmama hali, bu rastlantısal olarak bulunan, çıplak, perdesiz, dolapsız, çarşafsız, resimsiz, rafsız olan, ancak yalnız pencerelere, yataklara ve sandalyelere sahip evin yoksulluğuna çok uyuyordu. Bu boşlukta sadece sözler değil, kişiler de yüksek sesle yankılanıyordu. Özellikle Topaç ve Leon, bu boşlukta şişmiş gibiydiler, kişilikleriyle gümbürdüyorlardı, bu gümbürtüye, Luluların kıkırdamaları ve Fuks’un edepsiz şakalarıyla yankılanan konukların velvelesi de eşlik ediyordu; Drozdowski’yi ve onunla yaşadıklarını unutmak için içtiğini bildiğim Fuks daha şimdiden kafayı bulmuştu; bu uzaklaşma arzusunu ailemle olan ilişkimde tanırdım... o şanssız, kurban, sinir bozucu memur, insanı gözlerini kapamaya veya başka tarafa bakmaya zorluyordu. Salataları ve etleri mükemmel bir biçimde dağıtan, ısrar eden, durmadan buyur eden, ama lütfen yiyin, merak etmeyin bitmez, herkese yetecek kadar var, garanti ediyorum kimse aç kalmayacak vb. vb. – her şeyin tip top biçimde uygun olması, şık, özgün,

eğlenceli bir gezi olması, kimsenin yemedim, içmedim dememesi için çaba gösteren Topaç'tı. Ve tabii ki kendini ikiye üçe katlayan Leon da var, öncü, rehber, girişimci, hey hey, *biz yokken de orman vardı* ha, ha, *Sakson kralı zamanında, yerlermiş tıka basa,*” *allons, allons.*” Bağırın çağırınlar, bu gürültülü şölen, hepsi, yeteri kadar mevcut değildi, sanki eksik, raşitik, cılız, sakat gibiydi... zaman zaman sanki kendime ve onlara dürbünün ters tarafından, uzaklaştıran tarafından bakıyormuşum gibi geliyordu bana. Her şey sanki ayda oluyordu. Yani bu gezinti-kaçış hiçbir şeye yaramamıştı, biz uzaklaşmak istedikçe “oradaki” daha da güçleniyordu... her şeye karşın, olan biteni ayırt etmeye başlamıştım; Luluların, Wojtyslerle birlikte gelen 3 numaralı balayı çifti karşısında coşkuya kapıldıklarını fark etmiştim mesela.

Fırından taze çıkmış kocanın adı Tolo'ydu, süvari komutanımız ya da komutancan da diyorlardı. Yapılı bir delikanlıydı, uzun boylu, geniş omuzlu, masum pembe tenli, açık renk bıyıklı, bebek gibi bir komutan! Leon ona şarkı söylemeye başladı, “komutanım tekmil veriyor,” ama bunu söyler söylemez durdu, çünkü şarkının devamı şöyle geliyordu, “afet bir kız bir sepet gülle ona geliyor,” – fırından taze çıkmış karıcık Jadziucha veya Jadeckza, beğenilmeyeceklerini bildikleri için beğenilmek istemeyen kadınlardandı. Bu niye böyleydi Tanrı bilir tabii. Vücudu, biraz sıkıcı, ne bileyim tekdüze olmasına karşın çirkin değildi, aslında Fuks'un bir dirsek atıp kulağıma fısıldadığı gibi, “her şeyi yerli yerindeydi,” fakat ensesini okşama düşüncesi bile insana acı veriyordu, yok, buna uygun değildi. Bedensel bir egoizm mi? Fiziksel bir egosantriklik mi? Ellerinin, ayaklarının, burnunun,

* Bir Polonya deyiimi (ç.n.)

** Bir başka Polonya deyiimi (ç.n.)

*** Fr. Hadi, hadi (ç.n.)

kulaklarının sadece ona ait olduğu hissediliyordu, bunlar onun organlarıydı, o kadar, bir kadının elinin çekici ve tahrik edici olabileceğini düşündüren o cömertlikten yoksundu. Ahlaki bir katılık mı?.. Hayır, hayır, bu daha çok, garip bir bedensel yalnızlıktı... Bu durum, Lulusia'nın kıkırdamasını tutarak Luki'ye "bu kız, sadece kendini koklasa önemli değil de..." dedirtmişti sonunda, işte iğrençliği buna dayanıyordu, karşısına çıkanın dayanamadığı bir koku yayan insanlar gibi tiksindiriciydi. Ama ne Lulusia ne de Luki, bu şoku yaşayacaklar ne de kıkırdamalarını bastıracaklardı, eğer kaptan koca, böyle yakışıklı, ince bıyıkları altında öpüşme için yaratılmış o kırmızı dudaklara sahip bir adam olmasaydı tabii. Herkes kendi kendine bu adamın bu kadınla neden evlendiğini soruyordu ve bu soru, neden anlaşıldığında (Lulusia bana fısıltıyla bunu söylemişti), yani Jadeczka'nın zengin bir sanayicinin kızı olduğu ortaya çıkınca daha da kötü-cül bir hal almıştı. Hi, hi, hi! Skandal bununla bitmiyordu, hatta böyle başlıyordu, çünkü en kötüsü (bu da ilk bakışta anlaşı-lıyordu), uyandırdıkları etki umurlarında bile değildi, insanların kötülüklerine iyi niyetleriyle ve haklı oluşlarıyla karşı koyuyor-lardı. "Haklı değil miyim?" diye soruyordu kadın. "Haklıyım! Evet, biliyorum, o yakışıklı, ben güzel değilim... iyi de sevmey-miyim yani? Severim! Bunu bana yasaklayamazsın! Herkes sevebilir! Ben de seviyorum! Seviyorum ve aşkım tertemiz ve güzel, bakın aşkımdan utanmamaya hakkım var demek ki, utan-mıyorum!" Bir kenarda, eğlenceye katılmadan, bu duygularını bir hazine gibi saklayarak oturuyordu, kendi içine kapanmış ve sessizce kocasına bakıyor veya pencereden dışarıya göz atarak yeşillikleri seyrediyordu, göğsü, zaman zaman dua okur gibi inip kalkıyordu. Hakkı olduğu için de, yalnızca bir organ olan ağzını aralayarak arada bir "Tolek" falan diyordu galiba. Hi, hi, hi!

“Luki, ay patlayacağım!” Leon, çatalındaki hindi budu ve kel kafasındaki gözlüğüyle “Ayrılamam ben, hindiden, tata tam, tata tam,” diye şarkısını söylüyor, rahip bir köşede oturuyordu. Fuks bir şey arıyordu; Topaç kirazları getirdi, “Buyurun, buyurun bal gibi meyveye,” ama bu gürültüler o mutlak, yalnız ve uzak sessizliği örtemiyordu. Kırmızı şarap içiyordum.

Tolo, komutancan da içiyordu. Burnunu yukarı dikmiş. Zaten her şeyi burnu havada yapıyordu, hani kimsenin aşkından kuşku duymasına meydan vermezcesine, lanet olsun, bunu sevmeye hakkı yoktu da, başkasını sevmeye mi vardı yani; bu aşk da diğerleri gibi iyi olmaz mıydı?.. Böylece Jadczyk’ını aşkla sarıyordu: “Tatlım, yoruldu mu?”... aşka aşkla karşılık vererek onun tutkusuna ulaşmaya çalışıyordu. Gelgelelim, bunda bir çilekeş hava da yok değildi ve... “Luki tut beni, patlayacağım!” Lulular onların her yakınlaşmasını sinsice izliyorlardı, kana susamış bir çift kaplan gibi, gerçi arabada rahip onlara az keyif vermemişti hani, ama bu çift, bu yeni evli çift sanki Lululuklarını sunmak için onlara özel olarak, ısmarlama gönderilmiş gibiydi!

Topaç pasta getirdi, “buyurun, buyurun, ağızda eriyor, buyurun,” – ama kedi, kedi, kedi, ah, ah, ağacın altına gömülmüş kedi, önceden asılı olan hani, ha, ha, bütün bunlar kedi için, tüm eğlence, kediye unutmak, silmek için, Leon ve Topaç, bu yüzden böyleler! Demek her şeyin içinde kedi var. En sonunda anladım: bu gezi fikri bir felaketti, daha kötü bir şey düşünülemezdi, uzaklık hiçbir şeyi silmemişti, tam tersine her şeyi dondurmuş, bir biçimde sağlamlaştırmıştı, sanki orada yıllarca serçeyle, kediyle yaşamıştık da, yıllar sonra buraya gelmiştik, ah, ah, pasta yiyordum. Aslında en iyisi, arabalara binip geri dönmekti, yapacak tek şey buydu... Değil mi ki burada, *oradan getirdiklerimizle* kalakalmıştık...

Pastayı yiyordum. Ludwik ve Tolo'yla konuşuyordum. Dalgındım, sürekli yeni insanları, olayları, şeyleri çağıran bu bolluk ne kadar yorucuydu, ah bu akıntı bir an olsun dursaydı. Masada Lena da vardı, galiba o da sıkılmıştı, dudaklarından yumuşak bir gülümsemeyle Lulusia'ya bakıyor (ikisi de yeni evlenmiş), bu Lena, oradaki Lena'yla "bağlantılıydı" (bu bana göre, o çekiç darbeleriyle de olan bir bağlantıydı) ve oradakinin sadık bir yansımasıydı, Drozdowski'nin alkolüne batmış olan Fuks, artık sarı-kırmızı olmuştu ve gözleri yuvalarından çıkmıştı, Ludwik, Lena'nın yanında, nazik ve sakindi, rahipse bir köşedeydi... Lena'nın eli masanın üstünde, çatalın yanındaydı, tıpkı o zamanki gibi, ben de elimi masaya koyabilirdim... ama istemiyordum. Ancak her şeye karşın, yeni motifler oluşmaya başlamıştı, oradakinden bağlantısız olarak, yeni bir dinamik ortaya çıkıyordu, yerel bir dinamik... ama sanki hastalıklı, sanki güçten düşmüş... Bu üç genç çiftin –yeni evlenmiş– işleyişi rahibe dikkat çekiyor, onu önemli kılıyordu ve yine rahibin cüppesi de çiftlere düğün havası veriyordu ki bu da özellikle evlilik havasının ağır basmasına neden oluyordu, sanki bu yemek bir nikâh yemeğine dönüşmüş gibiydi, evet nikâh egemen olmuştu. Ve rahip. Doğrusu şu ki parmaklarını çeviren rahip (ellerini masanın altında tutuyordu, sadece yemek yiyeceği zaman yukarı çıkarıyordu), ama bir rahip olarak Luluların Tololara yaptıkları sululuklara karşı sert durmalıydı; şunu da eklemek gerekir ki, cüppe, Topaç Hanım'a da etki etmişti, özellikle (kediden sonra) doğru davranmaya özen gösteriyordu. Topaç, Lululara gittikçe azalan bir hoşgörüyle bakışlar atıyor, uyarı niteliğindeki öksürmeleri daha bir anlam kazanıyordu; bu arada Leon'un, Fuks'un sarhoş gülüşlerine (Drozdowski yüzünden) ve bu terk edilmiş yerde, boşlukta, uzaklarda dağların ölümcül durgunluğunda, hani

bir şeylerin yeniden bağlanmaya, bir araya gelmeye başladığı, ama henüz neye tutunulacağını bilmediğimiz bu yerde bizim yaptığımız saçmalıklara destek olan kahkahası yayılıyordu. Ben bazen şuna, bazen buna tutunuyor, geride kalan o devasa ve tehditkâr şeyleri bir yana atıp bana uzanan bir çizgiyi izliyordum – bu arada, orada, evde varoluş sürüyordu.

Birden beni... kediye bağlayan bir şey oluştu... rahip yoluyla olmuştu...

Gecenin karalık bulutlarında ortaya çıkan ilk şimşek gibi, bizi tüm ayrıntısıyla geride kalan öteki yere açık eden bir sahne görüldü. Bu sahne Topaç'ın (Tolo'ya çok kibarca yaptığı) "Bay Tolo, Jadeczka'nın bluzuna dökülen pudra şekerlerini silkeler misiniz," ya da Leon'a (herkes duysun diye söylediği) "Bak Leon, yol o kadar da kötü değilmiş, rahatça otomobille de gelinebilir-miş, Tadek'in otomobilini iste demiştin sana, seni kesinlikle geri çevirmezdi, zaten kaç kez bize arabasını önermişti," (Lulusia'ya biraz tatsız bir biçimde), "Ay, hep kahkaha, hep kıkırdama, pastayı yemiyorsun ama," tarzında birkaç uyarısıyla oluşmaya başlamıştı. Bu arada Fuks, minnet duygularımızı kazanmak istediğinden olacak, sofrayı topluyordu –tabii bizim de (Drozdowski gibi) sinirimize dokunmadığından emin olmadan–, ama birden kalktı, sarhoş balık suratını esnemeyle çarpıtıp dedi ki:

"Keşke yıkanabilseydim."

Yıkanmak Lulusia'nın en sevdiği konulardan biriydi, hatta Luki'nin daha da fazla – neredeyse "annesi" konusu kadar. Daha arabada gelirken Lulusia'nın "Ben duş almadan duramam", "Günde iki kez yıkanmadan kentte nasıl yaşanır ki", "annem içine limon suyu katılmış suyla banyo alırdı," dediğini, Luki'ninse "benim annemse her sene Karlsbad banyolarına giderdi," diye mırıldandığını duymuştuk. Fuks, yıkanmadan söz edince, yıkan-

mak istediğini belirtince, Lulusia hemen Lululuk yapmaya başladı, Sahra Çölü'nde olsa son bardak suyunu içmek için değil, yıkanmak için kullanacağını söyledi, Luki, “ya sen” diye kocasına sordu vb. ... ama bu gevezeliği sırasında, benim de dikkat ettiğim bir şeye dikkat etmişti galiba, “yıkanmak” sözcüğü Jadeczka'yı bir ölçüde sanki rahatsız ediyordu, yok, pis olduğu için değil, ama bana Fuks'un bir başka durum dolayısıyla söylediği, “En iyisi kendi malınla takılmak” deyişini anımsatan o bedensel bencilliğe sahip olduğu için. Bedenini, sadece kendisi için dayanabilecek bir şey olarak taşıyordu, hani (bazı kokular gibi) bunun sonucunda da banyoyla pek ilgisi olamayan bir kişi izlenimini veriyordu. Burnunu kokuya dikmiş Lulusia ise o yöne doğru atıldı, “ben yıkanmazsam hasta olurum” vb., şeyler söyledi, Luki de bir şeyler ekledi, Fuks, Ludwik ve Lena da böyle durumlarda olduğu gibi, suya karşı kayıtsız olmadıklarını belirttiler. Buna karşılık, Jadeczka ve Tolek suskun kalmışlardı.

Birilerinin konuşması, diğerlerinin suskun kalması, sanki Jadeczka'nın yıkanmadığı gibi bir olasılığı ortaya çıkarmıştı... neden yıkansın ki, neticede kendi malı...

Oradan güçlü bir koku geliyordu – aslında koku değil, ama itici bir şekilde kişisel bir şeydi, hani özel sos gibi, Lulusia'ysa, yüzündeki anlamların en masumuyla, bıcı bıcı, sanki iz peşindeydi, Luki de ona destek veriyordu, şakır şakır. Ama Tanrı şahitti ki Jadeczka, her zamanki gibi konuya hiç karışmayarak susuyordu –lakin bu içine kapanışı bir biçimde yıkanma niteliği kazanmıştı– ama bu sessizlikten daha kötüsü, Tola'nın sessizliği idi, çünkü açıkça görülüyordu ki Tolo suyla kardeş gibiydi, iyi bir yüzücü olduğundan da kuşku yoktu, e ne diye ağzından bir çift laf çıkmamıştı? Acaba onu sessizliğiyle yalnız bırakmamak için mi?

“Ben, sanki...” dedi rahip

Sanki rahatsızmış gibi kıpırdandı, sonra oturduğu yerde eski sessizliğine döndü – fakat kimsenin beklemediği bu giriş garip bir etki bırakmış ve Luluların Lululaşmasıyla çakışmıştı, herkes dönüp ona baktı. Herkesin üstünde de aynı etkiyi bırakmış mıydı, bilmiyorum, ama o kalın parmaklar, sıkı yakasından dolayı kızarmış ensesi, o kazık gibi beden, o sorunları, o çapakları, uçukları, burnun kenarındaki sivilceyle Jadeczka'ya destek oluyordu. Jadeczka ve rahip. Onun siyah cüppesi, parmaklarını oynatması, kadının bakışları, güven duygusu, kadının âşık olma hakkı, adamın kaba sabalığı, kadının ıstırabı, adamın işkencesi, kadının hakkı, her şey her şey, açık seçik veya kapalı, hem kavranabilir, hem de kavranamaz olarak, kendilerine ait “en iyisi kendi malınla takılmak,” sosunda birbirine karışıyordu.

Pasta yiyordum. Yemeyi kestim, boğazıma takılmıştı, ağzım dolu olarak... ona... nasıl adlandırmalı bunu, ona bakakaldım. İçe dönüş, korkunç dehşetime, kendi pisliğime, kendi suçuma, kendine kapanma, kendine mahkûm olma, oh! Kendine! Şimşek hızıyla düşündüm: kediye yönlendiriyor olmalı bu, kediye... kedi birden ortaya çıktı, kediye hissettim. Gömülmüş kediye, boğulmuş kediye, orada kaybolmuş, terk edilmiş, hareketleriyle ağırlık kazanan serçeyle çubuğun arasında asılmış olan kediye hissettim. Şeytansı bir inat! Uzaklaştıkça yaklaşan! Önemsiz ve anlamsız oldukça önemli ve güçlü hale gelen! Bu nasıl bir tuzak, nasıl cehennemsi bir düzenek! Nasıl bir kapan!

Kedi boğulmuş, asılmış kedi!

Ludwik, Lena'ya uykulu bir sesle biraz kestirmeleri gerektiğini söyledi. Tabii. Şafaktan beri yollarda olduğumuz için hepimiz biraz kestirmeyi hak ediyorduk. Herkes kalktı, örtü aranmaya başladı.

“Tri, ri, ri!”

Leon'un melodisi. Ama her zamankinden daha güçlü ve daha davetkâr. Topaç, şaşkınlıkla sordu:

“Ne oldu Leon, neyin var?”

Leon masada, kirli tabaklar ve ziyafetten artakalan yemeklerin ortasında oturuyordu, keli ve gözlüğü parlıyordu, alnında ter damlaları vardı.

“Berg!”

“Ne?”

“Berg!”

“Hangi Berg?”

“Berg!”

Yüzünde iyi niyetten hiçbir iz yok. Bir Faunus, Sezar, Bakkhos, Heliogabal, Atilla gibi. Ama bir süre sonra tek camlı gözlüğünün adında gülümsedi Leon.

“*Niczewo*,* emektar kadını benim, birbiriyle konuşan iki Yahudi hakkında... bir fıkra... Başka zaman anlatırım...”

Her şeye sona eriyor, dağılıyordu... Terk edilmiş, kaotik bir masa, sandalyeler yerlerinden oynamış, boş odalardaki örtüler, yataklar, uyuşukluk, şarap, vb.

Biraz kestirdikten sonra, saat beş civarında, evin önüne çıktım.

Arkadaşların çoğu uyuyordu – kimse yoktu. Önümde çamları, köknarları, kayalarıyla çayır, güneşli ve sıcak, ardımda ise uyku ve sinek dolu bir ev, önümde bu çayır ve uzaklardaki dağlar, çepeçevre sarmış, dev gibi, ormanlarla birlikte yükselmiş, ölüm ıssızlığı içinde orman gibi. Burası benim değil, bana ne buradan, burada olduğum gibi başka bir yerde de olabilirdim, hepsi bir, bu dağların duvarının ardında bilinmeyen başka yöreler olduğunu da biliyordum, ama buradan daha yabancı değildi oralar da; benimle bu manzaranın arasında, sert, hatta daha kötü bir şeye dönüşebilecek olan bir tür kayıtsızlık oluşmuştu. Peki neye? Derinliklerden yükselen orman ve çayırın bu kendine has uyuşukluğunda, yabancılığında, çekicilikten yoksun oluşunda, yalıtılmışlığında, birden kavrayıp, sıkma, boğma olasılığı vardı ve ha, ha, ha asma olasılığı da – ama bu olasılık, “onun ötesinin”, “ötesindeydi”. Gölgede duruyordum, evin hemen önünde, ağaçların arasında. Bir ot köküyle dişlerimi karıştırıyordum. Sıcak, ama hava taze.

* *Rus. Hiç. (ç.n.)*

Baktım. Beş adım ötemde Lena duruyordu.

Orada, ayakta duruyordu. Ona bir anda fark ettiğimde, her şeyden önce, gözüme küçücük, çocuksu geldi – ve o kolsuz, yeşil bluzu gözüme çarptı. Ama bu kısa bir an sürdü. Başımı çevirdim, başka tarafa baktım.

“Güzel. Değil mi?”

Bunu dedi, çünkü aramızda beş adım varken bir şeyler söylemesi gerekiyordu. Hâlâ ona bakmıyordum, bu bakmamak beni öldürüyordu – bana mı gelmişti – bana – yoksa benimle bir şeye başlamak mı istiyordu – bu beni dehşete düşürmüştü, bakmadım, ne yapacağımı da bilemiyordum, nasıl başlamalı, yapacak bir şey yok ki ve ona bakmadan öylece duruyordum.

“Ne o, dilinizi mi yuttunuz? Hayran kaldınız değil mi?”

Ah, Luluların tarzıydı bu, onlardan öğrenmişti...

“Bay Leon’un sözünü ettiği panorama nerede?”

Bunu bir şey söylemiş olmak için söylemiştim... Kıkırdaması sessiz ve zarıftı:

“Nereden bileyim?”

Yeniden bir sessizlik oldu, ama her şeyin *au ralenti* olmasından kaynaklanan daha az rahatsız edici bir sessizlikti bu seferki, sıcağı, akşam oluyordu, çakıl taşı, böcek, sinek, toprak. Yanıt verme sırası bana gelmişti, “Kısa süre sonra öğreniriz,” dedim.

O da hemen karşılık verdi:

“Evet, babam akşam yemeğinden sonra bizi oraya götürür zaten.

Yine bir şey söylemedim, önümdeki toprağa baktım. Ben ve toprak – Lena ise kenarda. Rahat değildim, hatta sıkılmışım, keşke yanımdan gitseydi... Yine bir şey söylemek lazımdı, ama

* Fr. Yavaşlatılmış. (ç.n.)

söylemeden önce ondan tarafa bir baktım, azıcık, şöyle gözümün ucuyla, hani kaçak göçek, bir de ne göreyim, o da bana bakmıyor, gözleri başka yerde, tıpkı benim gibi, benim ve onun karşılıklı bakışmamamız acı veren bir zayıflık veriyordu ve bu uzaklıklardan kaynaklanıyordu; gerektiği kadar burada değildik, o ve ben, ben ve o, sanki buraya başka bir yerden fırlatılmıştık, oradan fırlatılmıştık, hastalıklı bir biçimde, tam olarak burada değildik, tıpkı bir düşte görülen, varlıkları başka şeylerle bağlantılı olan hayaletler gibi. Acaba ağzı, hâlâ o küçük odadaki veya mutfaktaki o iğrenç dudaklarla bağlantı halinde miydi? Bunu anlamam gerekiyordu. Baktım, ama pekiyi göremedim; fakat bu ağzın o ağızla bir harita üzerindeki iki kent, bir takımyıldız içindeki iki yıldız gibi bağlantılı olduğunu hemen anladım; şimdi uzaktan bakınca daha da öyle görünüyordu.

“Saat kaçta gitmemiz gerek?”

“On bir buçuk civarında herhalde. Bilmem.”

Bunu ona neden yaptım?

Kendini bu kadar lekelemek... Neden o ilk gecede, koridor-da... başlamıştım buna?.. (Öyle ya, hareketlerimiz başlangıçta kararsız ve kaprislidir, hani bir çekirge gibi, sonra yavaş yavaş onlar döndükçe çarpıntılı, yakalayan bir karaktere bürünür, tıpkı bir kısıkaç gibi yakalar da bırakmaz; nereden bilecektim yani? O zaman o gece oldu öyleyse, koridorda, ilk kez onun ağzını Katasia'nın ağzıyla bağdaştırdığımda, bu ne bilecektim? Oh, bir heves, bir fantezi, önemsiz bir şey, öylesine bir çağrışım!.. Ya bugün? Şimdi ne yapacağım? Ah, yüce Tanrım ne yapacağım? Hele onu bunca bozduğum şu an, hem de o derece ki ona yaklaşmak, onu yakalamak ve ağzına tükürmek – neden onu kendim için bunca bozdum ki? Bu, küçük bir kıza tecavüz etmekten de beterdi, bu, bana dönen bir tecavüzdü, ben ona “kendimde”

tecavüz etmiştim, bu sözcük rahibin yarattığı arkaplanda öne çıktı, havada günah kokusu vardı, ölümcül bir dinî günah içinde olduğumu düşündüm, bu da kediyi burnumun ucuna getirmiş, kedi ortaya çıkmıştı.)

Zemin... toprak kesekleri... birbirinden birkaç santim uzakta iki kesek... kaç?... iki, üç... Biraz yürümeliyim... İtiraf etmeliyim ki hava... Başka bir kesek... kaç santim acaba?

“Yemekten sonra biraz kestirdim.”

Dedi ağzıyla, hani o artık bildiğim (bilmememe olanak olmayan), öteki ağız tarafından bozulmuş ağzıyla...

“Ben de kestirdim,” dedim.

Yok, bu o değildi. O, orada, evde, beyaza boyalı gövdeleri sopalara bağlı, küçük ağaçlıklı bahçede duruyordu. Ben de burada değildim. Ama tam da bu yüzden yüz kat daha fazla önemliydim. Hani sanki kendimizin simgeleri gibi... Toprak... kesek... ot... *uzaklaşma sonucu* yürümem gerektiğini biliyordum, burada duruşum ve buranın ve bugünün devasa ağırlığı da bu *uzaklaşma sonucu*du. Bugün hem ağır hem karar verici. Bu sınırsızlık, onun bu gücü, ah, hadi bırakalım bunu ve yürüyelim artık! Bu sınırsızlık, bu kuş da nereden çıktı, sınırsızlık, güneş alçalmaya başladı bile, yürüyüş... Eğer kediyi boğduysam –astıysam–, onu da boğmam, asmam gerekecek... kendim için.

Çalılarda, yolun kıyısında, o serçe asılı ve çubuk da duvarda asılı, hepsi asılı duruyor, ama hareketsizlik içindeki bu hareketsizlik tüm hareketsizlik sınırlarını aşıyor, birinci sınırı, ikinci sınırı, üçüncü sınırı, dördüncüsünü aşıyor, beşincisini de, altıncı taş, yedinci taş, küçük bir çim öbeği... hava serinlemişti... Çevreme baktım, burada değildi, o rezil ağzıyla birlikte uzaklaşmış, ağzıyla orada bir yerdeydi. Ben de uzaklaştım, bulduğum o yerden uzaklaştım, çayırdı yürüdüm, güneşin altında yürüyordum, dağ-

ların bağırında... artık daha az rahatsız ediciydi güneş. Arazideki ufak tefek engebeler, yürümeyi zorlaştıran otlardaki taşlar dikkatimi çekiyordu, Lena'nın bana direnç göstermiyor olması yazık, fakat öte yandan konuşmanın ses çıkarmak için bir bahaneden başka bir şey olmadığı biri nasıl direnç gösterebilirdi ki, ha, ha, ha, tıpkı kedinin öldürülmesinden sonra "tanıklık etmesi" gibi, pekâlâ, öyle olsun, bana direnç göstermiyor, bir direnç söz konusu olmayacak. Birbirimizle karşılaşmamız ne acı oldu, bakışmadan, kör gibi – otların arasında gittikçe daha fazla çiçek var, mavi ve sarı çiçekler, çam ağaçları, köknarlar, bayır aşağı, artık yeteri kadar uzaklaştım, başkalığın ve uzaklığın maddesel kavranamazlığı, sessizlikte uçan kelebekler, okşayıcı bir yel, toprak ve otlar, doruklarda kayalara dönüşen orman, bir ağacın altında kel toprak, tek camlı gözlük– Leon.

Bir ağaç kütüğüne oturmuş sigara içiyordu.

"Ne yapıyorsunuz burada?"

"Hiç, hiç, hiç, hiç, hiç, hiç," dedi ve keyifle güldü.

"Sizi böyle mutlu eden ne?"

"Ne mi? Hiç! Tam da bu: hiç! Ha, hadi bakalım söz oyunu, hım... "Hiç" beni mutlu ediyor iyi yürekli, saygıdeğer yol arkadaşım, dostum, çünkü "hiç" yaşam boyunca yapılan tek şeydir. İnsancıklar, durur, oturur, yazar... ve hiç. İnsancıklar, satın alır, satar, evlenir, evlenmez – ve hiç. Ben bir insanyum, ağaçkökünün üstünde oturuyuyum – ve hiç. Maden suyu.

Sözler ağzından yavaş yavaş, coşkusuz bir biçimde, sanki konuşmaya tenezzül edermişçesine dökülüyordu.

"Sanki hiç çalışmamışsınız gibi konuşuyorsunuz," dedim.

"Çalışmamak mı? Hoppala! Nasıl yani?! Tabii ya! Bankacikos, Bankacık! Bankacısko var midemde! Balina. Hım, otuz iki yıl! Ama ne olmuş? Hiç!"

Düşündü ve avucuna üfledi.

“Uçmuş gitmiş!”

“Ne uçmuş gitmiş?”

Monoton bir sesle burnundan konuşarak yanıtladı:

“Yıllar aya, aylar güne, günler saatlere, saatler dakikalara, dakikalar saniyelere erir, saniyeler kayıp gider. Tutamazsınız. Kayar. Kaçar. Ben neyim? Saniyeler yığını, hani kaçıp giden. Sonuç: hiç. Hiç.”

Kızardı ve bağırdı:

“Hırsızlık bu!”

Gözlüğünü çıkardı ve titredi, hani bazen bir sokağın köşesinde, bir tramvayda veya sinema önünde bağırp çağırıp iğrenç ihtiyarlara benziyordu. Onunla konuşsa mıydım? Bir şey mi söyleseydim? Ne diyecektim ki? Ne diyeceğimi bilemeyip şaşırmıştım, onca motif, bağlantı, ima, baştan beri saymaya çalışsaydım kaybolur giderdim, mantar, fincan tabağı, ellerin titremesi, şömine diye, tam oluşmamış ve tutarlı hale gelmemiş sorun ve şeyler dumanı, diğeriyle bağlanan, ona bir dişli gibi geçen şu veya bu ayrıntı, hemen sonra ortaya başka bir bağlantı çıkar, başka bir yön –işte ben bununla yaşıyordum, sanki kaosun, çöpün, küşpenin içinde yaşamıyormuşum gibi– içi çöp dolu çuvala elimi soktum, rastgele bir şey çektim, inşaata... hani yapacağım evin inşasına... hani zavallının fantastik bir biçimde biçim alacağı... hani sonsuza kadar sürecektir olan inşaya uygun olup olmadığına baktım... Ama ya bu Leon? Uzun zamandır yakınımda dolaştığının, hatta bana eşlik ettiğinin, aramızda bir çeşit benzerlik olduğunun farkındaydım, ne de olsa o saniyelerin içinde kaybolurken, ben ayrıntılarda yitiyordum, pekâlâ, pekâlâ, bu fikri veren başka izler de vardı, hani akşam yemekleri sırasında yaptığı o ekmek topları ve başka ufak tefek şeyler, tri-ri-ri gibi, bir de son

olarak Tololar ve rahipte hissettiğim o iğrenç “kendiliğin” de (“en iyisi kendi malınla takılmak” davası) onunla ilgili olduğunu düşünüyordum. Demek ki şimdi serçeden ve evdeki garipliklerden söz etmenin bir zararı yoktu. Ona bunları söylemeyerek ve onu izleyerek, sanki dumanlar içinde, kristal küreye bakan bir falcı gibi olacaktım.

“Sinirlisiniz, ama bunda garip bir şey yok... Son günlerde olan onca olaydan sonra. Kedi ve... hani sanki ufak tefek şeyler, ama mide bulandırıyor, hani sanki böcek istilası gibi, kurtulmak zor...”

“Kediyum mu? Yok canım, miyav kedi pisileşler kimin umurunda! Bak kardeşim, şu atsineği, nasıl çapkın çapkın çapkın vızıldıyor! Pisikadavrası ancak dün sinir sistemimi gıdıkladı, ama bugün? Bugün dağlarım bakıyorum, artık varsa yoksa dağlar, kızlarım, hey, hey de hey! Tamam, sinirlerim biraz gergin, ama bayramsı bir gerginlik, tamba tumba, tabatumba, bayramsı bayrama, bayramdan, hey de hey, bayram var bayram! Bayram! Sevgilicik beyimizcik, acayıpcık bir şey fark ettiniz mi acepcik?

“Neyi?”

Yakasına taktığı çiçeği gösterdi.

“Uzanıp da buruncuğunuzla koklamayı lütfedin.”

Onu mu koklayacağım? Bu beni rahatsız etti, galiba gereken-den fazla hem de...

“Neden?” diye sordum.

“Hafif bir koku sürdüm.”

“Konuklar için mi?”

Ben de ağaç kütüğünün üstüne oturdum, ama biraz daha uzağa. Keli, gözlüğüyle birlikte cam bir küre gibiydi. Dağların adını sordum, bilmiyormuş, vadiyi sordum, biliyordum da unut-tum diye homurdandı.

“Ne yapacaksınız, dağları? Adları... Adlar önemli değildir.”

“Önemli olan ne peki?” diye soracaktım ama kendimi tuttum. Kendisi söylesin. *“Aştı dağları, indi ormana, dans etti Gota dağlı adamla”* Ah, Fuks’la birlikte duvarın dibine gidip de çubuğu bulduğumuz o yerde sanki dünyanın sonunda gibi hissetmiştik – kokular, galiba sidik kokusu, sıcak, duvar-, şimdi burada, soracak ne var, en iyisi kendisi başlasın... çünkü hiç kuşkusuz beni yeni bir birleşim sarıyordu, burada çoktan ilmikler atılmaya, çekilmeye başlamıştı... Ama en iyisi sessiz olmaktı. Sanki orada değilmişim gibi oturuyordum.

“Ti, ri, ri.”

Çıtım çıkmıyordu. Oturuyordum.

“Ti, ri, ri.”

Yine sessizlik, çayır, göl, güneş daha aşağıya inmiş, gölgeler uzamıştı.

“Ti, ri, ri.”

Fakat bu kez sanki hücum borusu gibi, saldırıya hazır bir tondaydı ve saldırdı.

“Berg!”

Çok yüksek sesle, hani ne olduğunu sormadan edemeyeceğim bir tavırdaki konuşmuştu.

“Ne?”

“Berg!”

“Berg ne demek?”

“Berg!”

“Ha, evet, iki Yahudi’den söz etmiştiniz... Yahudi fıkrası.”

“Ne fıkrası! Berg! Bergleşme, bergde bergle, bembergleşme, bembergle, anladınız değil mi?.. Tri, ri, ri,” diye kurnazca ekledi.

* Bir Polonya halk şarkısı. (ç.n.)

Ellerini, hatta ayaklarını çırpıyordu –sanki içinde dans ediyordu– muzaffer bir edayla. Mekanik bir biçimde ve sağır gibi derinlerden zar zor gelen bir sesle yineliyordu: berg... berg. Sessizleşti ve bekledi.

“Peki öyleyse, ben biraz daha yürüyeyim...”

“Otursana, ne yapacaksın güneşte dolaşıp da efendi. Gölge gibisi var mı. Ne hoş. Böyle küçük hoşluklar gibisi yok. Leziz. Lezzetli.”

“Bakıyorum da küçük hoşlukları seviyorsunuz.”

“Nasıl? Ne? Özür dilerim ne dediniz?”

İçinden gelen bir gülüşle sarsıldı:

“Şerefim üzerine yemin ederim, eğer öyle değilse adam değilim, siz benim sofradaki, eşimin yanında yaptığım oyuncukları kastediyorsunuz değil mi? Skandal çıkmasın diye gizlice olanları? Ama o bunu bilmiyor...”

“Ne?”

“İşte bu berg diyorum. Bembergimin bergiyle, tüm bembergliğiyle bir berg yapalım!”

“Peki, tamam... Siz biraz dinlenin, ben biraz dolanayım...”

“Ne bu acele? Azıcık daha durun, belki söylerim...”

“Neyi?”

“İlgilendiğiniz şeyi, merak ettiğinizi...”

“Siz domuzsunuz, sizi gidi pislik.”

Sessizlik. Ağaçlar. Gölge. Çayır. Sessizlik. Bunu yavaşça söyledim – ne olabilir ki? En kötü olasılıkla bana kızar ve evden kovardı. Ne yapalım, ben de başka bir pansiyona taşınır ya da Varşova’ya dönerek babamı kızdırmaya, çekilmez kişiliğimle annemi hayal kırıklığına uğratmaya devam ederim... Yok canım, kızmadı.

“Pis bir domuzsunuz,” diye ekledim. Çayır. Sessizlik. Beni tek şey ilgilendiriyordu: Çıldırması. Eğer çıldırır da bir *mente captus*,* bir manyak olursa anlamını yitirebilirdi, o zaman tüm eylemleri, tüm düşünceleri hiç olacaktı, böylece *benim hikâyem* de zavallı bir aptalın mesnetsiz saçmalıklarına dönüşecekti. Ama onu bir domuz yaparak... ah, o zaman ondan yararlanabilirdim, işte o zaman, Jadeczka’yla, rahiple, kedimle ve Katasia’yla bir bağlantı kurabilirdim... işte o zaman çabalayarak inşa ettiğim o küçük evim için bir tuğla işlevi görerek bana faydası olurdu.

“Neden bana saldırıyorsunuz?” diye sordu gelişigüzel bir şekilde.

“Saldırmıyorum.”

Doğanın verdiği huzur...

Hem eğer onu aşağıladıysam bile, bu, uzaklarda olan bir aşağılamaydı... hani ancak teleskopla görülecek cinsten.

“Ne hakla olduğunu sorabilir miyim?”

“Çünkü efendim cinsi sapıksınız siz.”

“Yeter! Yeter! Rica ederim, izin verin de sayın yargıç, Ben Leon Wojtys, örnek bir aile babası, hiçbir sabıka kaydı yok, hayatı boyunca çalışmış, para kazanmış, pazar günleri dışında bankacıktan evciğe, evcikten bankacığa tıpış tıpış gitmiş gelmiş, bugün bir emekli, ama bu daha az örnek bir aile babası olduğu anlamına gelmez yani, saat altı çeyrekte kalkarım, on bir buçukta yatarım (ama eşimin izniyle gittiğim briç geceleri hariç), bakın beyim, ben ve eşim, otuz yedi yıllık evlilik yaşantımız boyunca sadece onunla birlikte oldum, bir kez bile başkası olmadı... hımmmm, hımm... Aldatmadım. Bir kez bile. Otuz yedi. Bir kez bile! Rica ederim yani! İyi, duygulu, anlayışlı, kibar, neşeli bir eşim, çok sevgi dolu,

* Lat. Akıl özürlü (ç.n.)

duyarlı bir babayım, babaların en iyisiyim; insanlara karşı iyi niyetli, zarif yardımseverim, yani lütfen söyleyin benim gibi birine sanki pis bir köpek, kabarelerde, seks partilerinde gezen sarhoş bir sefiş, pislik bir alçak, fahişelerle düşüp kalkan, fenerler altında odalıklarla yatan biri gibi nasıl davranırsınız, bakın, görüyorsunuz işte, burada sakın sakın oturup gevezelik ediyorum,” diye suratıma muzaffer bir edayla bağıırıyordu. “Ben *correct* ve *tutti fruttii*yim.””

Tutti frutti ha! Adi herif!

“Siz, efendim, bir mastürbasyoncusunuz.”

“Efendim? Pardon? Bunu nasıl anlamam lazım?”

“En iyisi kendi malınla takılmak!”

“Yani?”

Yüzümü yüzüne yaklaştırdım ve bağıırdım:

“Berg!”

İşe yaradı. Önce durdu, o sözcüğün dışardan gelmiş olmasını garipsemişti. Şaşırdı, bana rahatsız olmuş bir ifadeyle baktı, ağzıyla dişi arasında mırıldandı:

“Bunu nereden biliyorsunuz?”

Ama sonra gülmekten sarsılmaya başladı, sanki gülmekten patlayacak gibiydi:

“Ha, ha, ha, anlaşıldı, bergle iki üç kat bergleşiyorsun, günün her saatinde, geceleri, hatta en çok da sofrada, aile yemekleri sırasında, kızımcım ve karımcımın gözleri önünde yavaşberg, gizlibergle özel olarak bergleşme! Berg! Berg! Sizde de amma göz varmış! Ama saygıdeğer beyim...”

Ciddileşti, bir şey hatırlamış gibi düşünmeye başladı, cebine uzandı ve avucunu açtı: kâğıda sarılmış bir şeker-iki, üç bonbon şekeri-, bir çatal sapı, iki edepsiz fotoğraf, kibrit.

* *İng.* Doğru. (ç.n.)

** *İt.* Karışık meyve. (ç.n.)

Ufak tefek şeyler! Tıpkı oradaki kesekler, oklar, çubuklar, serçeler gibi! Oydu, bir anda bundan emin olmuştum.

“Bu ne?”

“Bu, şekerbergi ve Anayasa Mahkemesi’nin cezabergleri, Bölge Ceza Mahkemelerinin cezabergleri, şekerlemeler ve okşamalar şekerbergleri. Ceza ve ödül.”

“Kimi cezalandırıyor, kimi ödüllendiriyorsunuz?”

“Kimi mi?”

Elini uzatmış dimdik oturuyordu ve “kendi” eline bakıyordu – tıpkı “kendi” parmaklarını çeviren rahip gibi, tıpkı “kendini” seven Jadeczka gibi ve... ve... ve “kendini” lekeleyen benim gibi... Aklını kaçıracağı konusundaki korkularım kaybolmuştu, hatta birlikte çalışıyormuşuz gibi geliyordu bana, hem de ağır bir iş yapıyorduk sanki. Evet, ağır bir iş, uzaktan yapılan bir iş, “kendi” alnımı sildim, gerçi alnım kuruydu.

Sıcak, ama dayanılmaz ölçüde değil...

Parmağına tükürdü ve eline sürdü, sonra tırnaklarına bakmaya başladı.

“Nalıncı keseri gibi kendinize yontuyorsunuz,” dedim.

Buna aşırı sevindi, neredeyse oturduğu yerde dans etti:

“Ay, evet, ay, evet, namusum üzerine yemin ederim ki kendime yontuyorum.”

“Şu serçeyi siz mi astınız?”

“Ne? Kimi? Yok artık, tabii ki hayır.”

“Kim astı öyleyse?”

“Ne bileyim ben?”

Konuşma kesilmişti, burada, bu donuk manzarada, tekrar söze başlasam mı diye düşündüm. Pantolonuma yapışmış toprak parçalarını silkeledim. O kütüğün üstünde iki heyet üyesi gibi oturuyorduk, ama heyetin içeriği belli değildi. Ona yine “Berg,”

dedim. Ama daha alçak sesle ve sakın bir ifadeyle; önzelerim beni yanıltmamıştı, çünkü bana anlayışla baktı, parmağını şaklattı ve mırıldandı:

“Bergum, bergum... bakıyorum da sizden iyi bembergci olacak.”

İçtenlikle sordu:

“Bemberg mi yapıyorsunuz?”

Kahkaha attı:

“Ah sevgili beyim! Biliyor musunuz sizi neden bemberge kabul ettim? O küçücük kafanızla düşündünüz mü bunu? Leon Wojtys aptal mı ki her önüne geleni bergum berguma alsın? Şaka mı bu? Sizi aldım çünkü...”

“Çünkü?”

“Ne meraklısınız öyle? Tamam, söyleyeceğim.”

Hafifçe kulağını tuttu ve içine üfledi:

“Söyleyeyim! Niye söylemeyeyim ki? Çünkü siz benim kızım-la, Bay ve Bayan Wojtys’dan doğma Helena-Lena’yla kendi berginiz içinde, berge ber bemberg yapıyorsunuz! Bergle. Gizlice. Görmedim mi sanmıştınız? Seni haylaz!”

“Ne?”

“Hergele!”

“Ne istiyorsunuz?”

“Seni saman altından su yürüten seni! Benim küçük kızım-la berg! Gizliberg, âşıkberg, evli kızımın eteği altında bembergleyip, onun ilk bergâşığı olmak ha?! Tri, ri, ri!”

Ağacın gövdesi, budak, kabuk, damarlar, demek biliyormuş, en azından tahmin etmiş... Demek ki sırrım sır değilmiş... ama ne kadarını biliyordu? Onunla nasıl konuşmalıydım? Açık açık mı... yoksa üstü kapalı mı?

“Berg,” dedim.

Onaylayarak baktı. Beyaz bir kelebek bulutu, dönen bir top gibi, çayırın üstünden geçti, derenin ardındaki (orada bir dere vardı) karaçamların orada kayboldu.

“Demek berglediniz? Sizi gidi sizi. Ben de bergliyorum. Birlikte bembergleyeceğiz. Ama çeneye kilit vurma şartıyla, tamam mı vatandaş, kimseye mırlamak yok, mırlayacak olursanız, örneğin sevgili eşimcim bunu duyacak olursa, sevgili kızımın evlilik yatağına göz diktiniz diye sizi kapının önüne acımadan koyar! Anlaşıldı mı? Sizin güvene layık bir kişi olmanız göz önüne alınarak, 12.137 nolu kararname uyarınca bugünkü bemberg bayramıma, çiçek ve parfümle berg töreninin en gizli biçimde yürütülmesi koşuluyla, kabul edilmeniz beyan edilmiştir. Bir başka deyişle, siz sevgili beyim, sizi buraya manzara için mi getirdiğimi sanıyorsunuz?”

“Peki ya ne için?”

“Kutlama için.”

“Neyi kutlayacağız?”

“Yıldönümünü.”

“Neyin?”

Bana baktı ve dindar bir ifadeyle, sanki garip bir endişeyle sordu:

“Neyin mi? Yaşamımın en büyük zevkinin. Yirmi yedi yıl önce.”

Yine bana baktı, bu bakışlarda bir azizin, hatta bir keşişin havası vardı.

“Aşçıyla.”

“Hangi aşçı?”

“O zaman burada olan aşçı. Ah beyim. Yaşamımda bir kez oldu bu iş, ama ne de iyi oldu! O zevk gününü yaşamımın en kutsal hazinesi gibi saklıyorum. Yaşamımızda bir kez.”

Sustu, bu sırada ben de çevremizi saran dağlara bakıyordum, dağlar ve dağlar, kayalar ve kayalar, orman ve orman, ağaç ve ağaç. Parmağını tükürüğüyle ıslattı, çevresine bulaştırdı, baktı. Sonra yeniden konuşmaya başladı, sıradan ve işgüzar:

“Bilmelisiniz ki, yani gençliğimde şöyle böyleydim. Küçük bir kentte yaşıyorduk, Sokolow’da, babam bir kooperatifin yöneticisiydi, yani dikkatli olmak gerekirdi, herkes herkesi tanırdı, küçük kentte insan cam fanusta yaşar gibidir, her adım, her bakış, her hareket ortadadır. Aman Tanrım, böyle göz önünde büyüdüm, itiraf edeyim ki, hiç cesaret gerektirecek bir şey de yapmadım, heh, çekingen, sessiz biriydim... ne bileyim... tabii ufak tefek şeyler yapıyordum da, hani insan bu tabii... Ama ufak tefek şeyler. Sürekli göz önündeydim. Sonra işte siz de artık biliyorsunuz, bankaya girdim, evlendim, işte ne bileyim şöyle böyle şeyler oldu, ama yine öyle çok değil, küçük kentlerde yaşadık hep, yine cam fanus içinde gibi, her şey yine ortadaydı, hatta diyebilirim ki gözlenme durumu eskisinden daha fazlaydı, yani evli olunca insan birbirini sabahtan akşama, akşamdan sabaha izler durur, yani önce karımın sonra çocuğumun delip geçen bakışlarıyla baş başa kalmıştım, ha bir de banka var, orada da izlerler, ben de kendime eğlendirici şeyler uydurdum, masanın üstüne tırnağımla bir çizik attım, onu derinleştirdim, bölüm şefi geldi, “Tırnağınızla ne yapıyorsunuz öyle,” dedi, gel de anlat, neyse ben işte böyle gittikçe, kenarda köşede kalan, görünmeyen küçük eğlencelere kaçmak zorunda kaldım; efendime söyleyeyim, bir zamanlar Drohobycz’da oturuyorduk, kente turne için bir kadın oyuncu gelmişti, ama nasıl lüks giyimli, soylu, tam bir dişi aslan, tesadüfen bir gün otobüste elim onun küçücük eline değdi, aman efendim, o nasıl bir çılgın keyif, o nasıl vahşi bir kendinden geçiş, bir kez daha dokunabilsem, ama söz konusu bile olamazdı bu, en

sonunda umutsuzluk içinde aklımı çalıştırdım, ne diye yabancı bir eli tutacaksın ki, ne de olsa insanın iki eli var değil mi, inanın bana, insan belirli sürede kendini eğitirse, bir eliyle diğerini okşama konusunda uzmanlaşabiliyor, örneğin masanın altında, kimse görmeden, hem görürse görsün, kendi eline dokunmakta ne var, hem sadece elle değil, kalçanızla veya kulağınızla da parmağınıza dokunabilirsiniz, zaten zevk almak niyete bağlıdır, isterseniz kendi bedeninizi de kullanabilirsiniz, uzun söze ne hacet, koyunun bulunmadığı yerde keçiye ne denir bilirsiniz, huri gibi bir odalığı tabii ki isterdim... ama yoksa..." Ayağa kalktı, selam verdi, şarkı söylemeye başladı:

*Sevdiğini elde edemiyorsan eğer
Yanındakini sev, o yeter*

Selam verdi ve oturdu.

"Yaşadığım hayattan, başkaları daha fazla bir şeyler elde etti diyerek şikâyet etmemeliyim, zaten kimin ne kazandığını kim bilir ki, herkes övünür, uydurur, ama sonunda sefillik yaşar, eve döner, pabuçlarını çıkarıp yatağına yalnız girer, yani bunca laf salatasına ne gerek var, ben en azından bunu yapmam, insan kendine yoğunlaşırsa, kendine ufak tefek zevkler bulur, bunların ille de erotik olması da gerekmez, örneğin, ekmek topları yaparak ya da gözlüğünüzün camlarını silerek paşalar gibi eğlenebilirsiniz; iki yıl süreyle yaptım ben bunu, bir yandan aile sorunları, diğer yandan büro işleri, politika falan derken ben ha babam gözlük sildim... yani demem o ki, ha, bu ufak tefekten ne kadar büyük şeyler çıkar aklınız almaz, insanın nasıl genişlediğine inanmazsınız; topuğunuzu kaşırsınız, sınırları aşmış kadar olursunuz, topuk kaşınması insana bir doyum sağlar zaten, her şey kabule

ve niyete bağı, nasır canını yakıyorsa neden zevk de vermesin? Hani dışının oyuklarına dilini sokmak nasıldır? Ne demek mi istiyorum? Epikürçülük, yani hazcılık, iki türlü olabilir; *primum*, domuz, boğa, aslan, *secundum*, pire, sinek, *ergo*, bazen büyük bazen küçük ölçekte, ama eğer küçük ölçekteyse, mikroskobik bir duruma getirme, dozu ayarlama, ayırıştırma veya bölme yetisi gereklidir; çünkü bonbon şekeri pek çok aşamaya ayrılır; *primum*, koklamak, *secundum* yalamak, *tertium* ağzına koymak, *quartum* dil ve tükürükle eğlenmek, *quintum* ele tükürüp bakmak, *sextum* diş yardımıyla kırmak gibi etaplardır bunlar, gördüğünüz gibi, dansinge gitmeden, şampanya, akşam yemeği, havyar, dekolterler, fırfırlar, çoraplar, külotlar, memeler, yuvarlaklar, gıdıklamalar olmadan, hi, hi, hi, ay, ne yapıyorsunuz, ne cüretle, hihhi, hahaha, ohohoh, ıhıh, ıhıh, esneme öyle, lütfen. Ben akşam yemeği sırasında, ailemle ve kiracılarımla oturur gevezelik ederken, kendimi biraz da Paris şeytanlıklarına bırakırım. Hadi yakalasınlar bakalım beni! He, he, he, yakalayamazlar! Her şey içsel yumuşaklığa, zevkli hoşlanmaya bağı, yelpazeler ve kuş tüyleriyle, Muhteşem Süleyman tarzı. Çevrede topların patlaması önemlidir, zillerin çalması da.

Kalktı, selam verdi, şarkıya başladı:

*Sevdiğini elde edemiyorsan eğer
Yanındakini sev, o yeter*

Selam verdi. Oturdu.

“Kesin çıldırıyorum olduğumu düşünüyorsunuz değil mi?”

“Yani, sanki.”

“Tamam, istediğınızı düşünün, ama bu işi kolaylaştırır. Ben işleri kolaylaştırmak için, biraz deli kılığına girerim. Çünkü kolaylaştırmasam, iyice zorlaşır. Zevk almayı sever misiniz?”

“Hem de nasıl.”

“İşte küçük bey, bak, nasıl anlaşıyoruz. Mesele kolay. İnsan... neyi... sever? Sevimli sevgilileri. Sevgilicikyumları, Severberg.

“Berg,” dedim.

“Ne?”

“Berg!”

“Nasıl?”

“Berg.”

“Yeter! Yeter! Hayır...”

“Berg!”

“Ha, ha, ha, ha, bana bemberg yapıyorsunuz demek; sizi kera-ta sizi! Kim derdi ki siz... sizi gidi bembergci sizi. Berbumberg! İleri! Tam gaz! Hayda! Haydaşumberg!”

Toprağa baktım – yeniden baktım, otlarıyla... kesekleriyle... böyle milyonlarcasıyla toprağa bakmak!

“Yalamak!”

“Ne?”

“Yalamak diyorum yalayışumberg... ya da içine tükürmek!”

“Ne diyorsunuz?! Ne diyorsunuz?!” diye bağırdım.

“Bergin içine bemberg ile tükürmek!”

Çayır. Ağaçlar. Ağaç gövdesi. Kader. Rastlantı. Panik olmaya gerek yok! “Tükürmek” dediyse bu bir rastlantı... ama onun ağzı-na demedi... Sakin ol! Senden söz etmiyor!

“Bu gece bayram var.”

“Ne bayramı?”

“Bu gece hacılık var.”

“Dindarsınız demek,” dedim, bana, daha önceden de olduğu gibi, garip bir endişeyle baktı, ateşli ama alçakgönüllü bir ifadeyle konuştu:

“Nasıl dindar olmayayım, ne de olsa dindarlık, ke-sin-dir, ka-çı-nıl-maz-dır, çünkü en küçük zevk bile dindarlığın yokluğunda mümkün değildir. Ay, ne diyorum ben, ne dediğimi de bilmiyorum, sanki büyük bir manastırda kaybolmuşum gibi geliyor bazen, ama anlayın işte, bu dualar, ayinler, benim zevkime aittir; amin, amin, amin.”

Kalktı, selam verdi, duaya başladı:

“İte missa est!”

Selam verdi. Oturdu.

“Mesele şu ki,” diye canlı bir biçimde açıkladı, “Leon Wojtys, o gri yaşamında, kesinlikle diyebilirim ki sadece bir kez zevke dalmıştı... yirmi yedi sene önce, şu barınaktaki o aşçı kızla. Tam yirmi yedi sene önce. Bugün yıldönümü. Aslında, tam yıldönümü değil; daha bir ay, üç gün var. Şey,” bana doğru eğildi, “onlar, buraya manzara için geldiğimizi düşünüyorlar. Bense, buraya, o aşçı kızla birlikte olduğum bu yere, hac ziyareti için geldim... yirmi yedi yıl önce, ama bir ay üç gün eksik... Hacı olmaya. Karım, çocuğum, damadım, rahip, Lulular ve Tuluslar, hepsi benim zevkimin hacılığı için burada, berg bergum, laylulumberg ve ben gece yarısında, o zaman, o kızla, bergde, berg berg bergum yaptığım bu taşın altında onları da bergeleyeceğim. Onlar da hacı olsunlar! Hacıberg, zevkberg, ha, ha, ha, onlar bunu bilmiyor! Siz biliyorsunuz.”

Gülümsedi.

“Ama onlara söylemeyeceksiniz!”

Gülümsedi.

“Siz bembergliersunuz ha? Ben de bembergliyorum işte. Birlikte bembergleyeceğiz!”

Gülümsedi.

“Gidin artık, gidin, kendi dinsel ayinime yoğunlaşma, törensel bir anımsama ve yeniden canlandırma içinde yalnız bırakın beni; bayram, bayram, hey en büyük bayram, bırakın da beni, dualarımla arınayım ve zevkimin, o yaşamımın tek heyecanının, o tarihi günün ayinine hazırlanayım... gidin! *A rivederci!*”

Çayır, ağaçlar, dağlar, güneşin alçaldığı gökyüzü.

“Sakin benim terelelli olduğumu düşünmeyin... işleri kolaylaştırmak için deli kılığına giriyorum... aslında ben bir keşiş, bir piskoposum. Saat kaç?”

“Altıyı geçiyor.”

Tabii ki bu “içine tükürme” tümüyle rastlantısaldı, içimdeki Lena’nın ağzı hakkında bir şey bilemezdi, ama bu rastlantı işinin, beklenmeyecek derecede bu kadar sık olması da ilginçti, yapışkanlık, bir şeyin diğerine yapışması, olaylar, durumlar, birbirlerine yaklaştırıldıklarında zıp diye yapışan mıknaatılar gibiydiler... birbirlerine bağlanıveriyorlar... çoğunlukla da rastgele olarak... ama benim Lena’ya olan tutkumu keşfetmiş, garip bir şey yok bunda, ne de olsa bu konuda uzman olmalı, öyleyse serçeyi o mu astı, ok, çubuk, hatta araba falakası falan da mı onun işi acaba?... olabilir... evet, onun işi... ama garip olan, çok garip olan bir şey şu ki, onun olup olmaması bir şeyi değiştirmiyor, öyle veya böyle serçe de, çubuk da orada duruyor... tüm güçleriyle, hiç zayıflamadan. Tanrım bundan kurtuluş yok mu? Ama garip olan, çok garip olan bir şey de aramızda bir anlaşma, bu dişlilerin birbirine geçmesi gibi garip bir birliktelik olması, bazen çok açık bir biçimde, örneğin o... ayrıntıları tutuyor, onun sorunları sanki benimkilere

kanca atmış gibi, aramızda ortak bir şeyler olabilir mi – peki ne gibi? Bana eşlik edip, beni itekliyor mu sanki, hatta sürükleyip götürüyor mu... Bazen gerçekten de birlikte çalışıyormuşuz gibi geliyordu bana, zor bir doğum gibi –sanki birlikte bir şey doğuruyormuşuz gibi–, dur, dur, ama bir ikinci yönden (bir üçüncü yön? Kaç yön var?) bakarsak şu “kendine yoğunlaşmayı”, yani “en iyisi kendi malınla takılmak”ı da yabana atmamak lazım, şimdi burada ondan ve rahipten ve Tololardan bir dalga gibi yükselen bu “kendi malınla takılmak”, bilmecenin anahtarı olabilirdi, burada dönen, demlenen dolapların anahtarı olabilirdi –ki burada çok acı veren bir şey de var–, şimdi bu bana, bir orman gibi yavaşlıyor, ah orman, “orman” diyoruz, ama bu ne anlama geliyor ki, sadece bir ağaçtaki minik bir yaprak dediğin binlerce ayrıntı, detay, ufak tefek şeylerden oluşuyor, “orman” diyoruz, ama bu sözcük, belirsiz, tanınmaz, kavranmaz. Toprak, kesekler. Çakıl taşları. Gün ışığında, çocukluğundan beri tanıdığın günlük şeylerin ortasında, otların, çalıların, köpeğin (ya da kedi), sandalyenin ortasında hiç rahatsız olmadan durursun, ama her bir nesnenin devasa bir ordu, sonu gelmez bir kargaşa olduğunu anladığında iş değişir. O ağaç kütüğünün üstünde, sanki valiz üzerine oturmuş tren bekleyen biri gibi otuyordum.

“Bu gece, yirmi yedi yıl (gerçi bir ay dört gün daha var ama) önce yaşamımın en büyük zevkini yaşadığım bu yere bir hac ziyareti gerçekleştirilecek.”

Kalktım. Ama görünüşe göre beni ayrıntıları tam olarak vermeden bırakmak istemiyordu. Aceleyle devam etti:

“Bu gece gizli bembergum bayramı. Manzaraymış. Ne manzarası? Herkes benim, daha önceden de adını andığım o aşçı kızla yaşadığım büyük zevki kutlamak için burada...” Arkamdan

bağırdı, bense uzaklaştım, çayır, ağaçlar, dağlar, akbabayı andıran gölgeler...

Yürüyordum, otların kokusu, sarı, kırmızı çiçekler, koku, Fuks'la, o hattı izleyerek, süpürge sapının gösterdiği yönde gittiğimiz, kazıklara bağlı kireçlenmiş küçük ağaçların olduğu yerdeki molozların oradakine benzeyen ve benzemeyen bir koku... orada sidik kokusu vardı veya başka bir şeyin kokusu, o sidik kokusunun sıcaklığında ve o iç bulandıran kokuda bizi bekleyen ve daha sonra, hemen değil sonra, araba okuyla bütünleşecek olan çubuk, kulübenin çevresindeki çerçöpün arasında aralık bırakılmış o kapı ve bize Katasia'nın odasını gösteren o araba falakası, mutfak, anahtar, pencere, sarmaşık, üstüne bir şeyler batırılmış nesneler, beni Topaç'ın ağaç kütüğüne indirdiği darbelere, Lena'nın masaya vuruşuna götürmüştü, bu da o çama tırmanmama, batan dallara, budaklara ve oradaki çaydanlığa yol açtı, çaydanlık, çaydanlık ve çaydanlık beni kediye itti... kedi, kedi! Ben kediye... kediyle o zaman... brr, domuzca bir şey, başımdan atıp kurtulacağım... diye ağır ve uykulu bir biçimde düşünüyordum, yavaşça yürüyordum, adımlarıma bakıyordum, çiçekleri görüyordum, yolun üstündeki bir tuzağa rastladım.

Aptalca bir tuzaktı bu... Önümde fazla büyük olmayan iki taş vardı; birisi sağa, öbürü sola bakıyordu, biraz daha ötede karıncalarla kaplı, leke gibi kahverengi bir toprak parçası, biraz daha solda kararmış, çürümüş bir ağaç kökü –her şey aynı hizada, güneşten saklanmış, aydınlığa ilişmiş, ışıktaki kaybolmuş– taşların arasından geçecektim, ama son anda şu lekeli toprak parçasıyla bir taşın arasından geçeyim dedim, çok az bir sapmaydı bu, azıcık, hani aslında iki türlü de olurdu... ama az da olsa bu sapma gerekçesizdi ve beni zora sokmuştu... bunun üzerine yine başlangıçta olduğu gibi iki taşın arasına yöneldim, ama bir

engelle karşılaştım, gerçi çok küçük bir engeldi, hani dikkate alınmayacak cinsten, iki niyet değişikliğinden, benim iki taşın arasından geçme isteğimin bir kararlılık haline gelmesinden kaynaklanıyordu, gerçi küçük bir karardı bu, ama ne olursa olsun bir karardı yine de. Aslında böyle bir kararı haklı çıkaracak pek bir şey de yoktu, otların arasında, öylesine duran bu nesnelerin beni bu karara itmeleri değildi söz konusu olan; zaten oradan veya buradan geçmenin de bir farkı yoktu; üstelik vadi ormanlarıyla uyuşmuş, ölmekte olan balık gibi, sinek vızıltılarıyla sersemlemiş, mumyalanmış gibiydi. Huzur. Görüntülerin, seslerin içine dalıp hülyalara kapılma. İşte böyle iki taş arasından geçmeye karar vermiştim... gelgelelim bu karar, akıp giden birkaç saniyeyle gerçekten bir karar halini almıştı, ama nasıl karar vermeliydi ki, ne de olsa hepsi birdi... böylece yeniden durakladım. Öfkeli bir biçimde, istediğim gibi, taşla toprak arasında adım atmak için ayağımı yeniden kaldırdım, ama görüyordum ki taşla toprak arasından geçersen, üçüncü duraksamamdan sonra, bu geçiş önemli bir şey halini alacaktı... böylece kökle toprağın arasından geçmeyi seçtim... fakat, sanki korkmuşum gibi geldi bana ve yeniden taşla toprak arasından geçmek istedim; lanet olsun, ne oluyor, böyle yol ortasında durup duracak mıydım, sanki hayaletlerle boğuşuyor gibiydim, Yüce Tanrım!.. Ne dedir bu? Nedir bu? Sıcak güneşin ısısı, otları, çiçekleri, tepeleri tatlı bir uykuya sarmıştı, tek bir sap bile kıpırdamıyordu. Durdum. Ama bu duruşum gittikçe anlaşılmasız oluyordu, hatta çılgınca bir hal alıyordu, durmaya hakkım yoktu; bu OLANAKSIZ, GİTMEM LAZIM... ama duruyordum öylece. İşte o zaman bu hareketsizlik içinde, benim hareketsizliğim çalılardaki serçenin hareketsizliğiyle özdeşleşti, orada hareketsiz kalmış olan, serçe-çubuk-kedi hareketsizliğinin tümüyle de özdeşleşti, hareketsizlik, benim burada, bu çayırda,

kıpırdayamayarak, daha da büyüyen hareketsizliğimin katlandığı gibi katlanıyordu... İşte o zaman, hareket ettim. Üstümdeki tüm olanaksızlığı silkeledim ve nereden geçtiğime bakmadan yürüdüm, çünkü artık, aklımda başka şeyler varken bunun bir önemi yoktu, dağlardan dolayı burada güneş erken batıyordu. Güneş artık alçalmıştı sanki. Çayırdan eve doğru yürüyordum, ıslık çalıyordum, bir sigara yaktım, az önceki maceradan, belli belirsiz bir tortu gibi soluk bir iz kalmıştı aklımda. İşte karşımda ev vardı. Kimse yok. Pencereleler, kapılar ardına kadar açık, bomboş, uzandım, biraz dinlendim; tekrar aşağıya indiğimde Topaç, ortada dolaşıyordu.

“Herkes nerede?”

“Yürüyüşe çıktılar. Meyveli şarap ister misiniz?”

Kadehime şarap koydu, ortalığı –bıkkın veya yorgun ya da kabullenmiş– bir sessizlik kapladı, ikimiz de konuşmaya hevesli olmadığımızı saklamıyorduk. Ben ağır yudumlarla şarabımı içiyordum, o, çerçeveye dayanmış pencereden dışarı bakıyordu, sanki uzun bir yürüyüşten gelmiş biri gibi duruyordu.

“Bay Witol,” dedi, sinirlendiği zamanlarda, adımın sonundaki “d”yi yutuyordu, “şu şıfıntının yaptığını gördünüz mü? Rahibe bile rahat vermedi! Ne sanıyorlar beni acaba, genelev maması mı?!” diyerek yayvan yayvan bağırırdı. “Dayanamıyorum artık! Misafirlikte nasıl davranılırmış göstereceğim onlara! Ya o golf pantolonlu züppeye ne demeli, karısından da beter, kadın yalnız cilve yapsa yine neyse de Bay Witol, o da karısıyla birlikte cilve yapıyor, karısıyla birlikte başka bir adama cilve yapan bir erkek görülmüş şey mi, evlere şenlik bir durum, dizleri üzerinde karısını ona sunuyor, bir kocanın karısını eliyle başkasına sunması resmen skandal, hem de daha balayında, kızının nasıl böyle ahlâksız ve görgüsüz arkadaşları olabilir, ay aklım almıyor, akılları sıra

Jadeczka'dan hınçlarını çıkaracaklar, her şey onun balayını bozmak için zaten; çok gördüm, gördüm de Bay Witol, böylesini görmedim, ben bu orospuluğa hoşgörü göstermeyeceğim.”

Sordu:

“Leon’u gördünüz mü?”

“Evet, az önce karşılaştık, bir ağaç kütüğünde oturuyordu...”

Meyveli şarabı ağır ağır içiyordum, bir şeyler daha söylemek istedim, ama o oralı değildi, benim de konuşmaya gücüm yoktu, zaten konuşup da ne olacaktı... o kadar uzaktık ki... aramızda dağlar, ormanlar vardı... biz... başka başka yerlerdeydik...

Ama bu duygu, sanki bir var olmayışla çok dokunaklı hale gelmişti, algılanmaz gibiydi... kadehimi bıraktım, bir şeyler söyledim ve oradan uzaklaştım.

Yine çayıra daldım, ama bu kez ters tarafa – onları arıyordum. Ellerim cebimde, başım önümde, kafamda tek bir düşünce olmadan, derin derin düşünerek yürüyordum, sanki düşüncelerimi birisi alıp gitmişti, vadi, tavuskuşu tüyleri rengindeki ağaçlar, kalın pelerinli ormanlar ve dağların kamburlarıyla uzanıyordu bana, ama daha doğrusu, bir gök gürültüsü gibi, uzak bir çağlayandan gelen gümbürtü gibi, Eski Ahit’in bir hikâyesi ya da yıldızların ışığı gibi arkadan gelerek ulaşıyordu. Önümde sayısız otlar. Başımı kaldırdım –Luluların kahkahaları kulağıma çalındı–, grup ağaçların arasından çıktı; Lolo tut, Lula bırak, bluzlar, şallar, mendiller, golf pantolonları düzensiz bir biçimde ilerliyordu; beni görünce ellerini salladılar, ben de el salladım.

“Nereye kayboldunuz? Neredeydiniz? Yoksa kayboldunuz mu? Biz tepeye kadar yürüdük...” Onlara katıldım ve artık olmayan güneşe doğru yürüdüm. Güneşten geriye kocaman bir güneş hiçliği kalmıştı, bir tür güneş boşluğu, dağların ardında kaybolmaya başlayan ve yeryüzüyle ilgisini kesmiş gibi duran mor

göğü tutuşturan bir güçlü kaynaktan geriye kalmış bir boşluk. Çevreme baktım, hava hâlâ aydınlık olmasına karşın burada, aşagıda da her şey değişmişti; bir kayıtsızlık, koyulaşma, terk etme başlangıcı belirmişti, sanki bir kilide anahtar sokulup da çevrilmiş gibi; dağlar, tepeler, ağaçlar, ancak sonlarını imleyen bir biçimde kendileriydi. Bizim grubun neşesi kakofonikti... hani çatlamış bir camdan çıkan sesler gibi, kimse kimseyi izlemiyordu, herkes kendi başınaydı, Lulular bir kenarda, kadın önde, adam zevkten mayhoş olmuş bir ifadeyle onun ardında, ama bu ifadede bir bit yeniği de yok değildi... Tam ortada Lena, Ludwik ve Fuks'la birlikte duruyordu, arkalarında da Tolo ve Jadeczka, onların ardında da rahip – dağılmış bir haldeydiler. Çok fazla olduklarını düşündüm. Bu kadar insanla ne yapmalı diye korkarak düşünmeye başlamıştım... ve Fuks beni şaşırttı, neşeyle hoplayıp zıplıyor, bağıra çağıra konuşuyordu:

“Bayan Lena, lütfen beni koruyun!”

Lulusia:

“Lena, sakın ona yardım etme, o balayında değil ki!”

Fuks:

“Ben hep balayındayım, bana her gün balayı!”

Luki:

“İnsan balayından söz eder mi yahu, kulaklarım kızardı!”

Lena, zarifçe güldü...

Ah şu bal... bu üç çiftin balayına yapışan bal, Jadeczka'nın tarafından bakılırsa, bazı kokular gibi, “kendine özgü” ya da “kendine ait” bir bal, çünkü “kendi kendine koksa, zararı olmazdı”, zaten yıkanmıyordu ki, niye yıkansındı ki, yıkansa bile başkası için değil, kendisi için, hijyen için bu işi ciddiyetle yaparak yıkanırdı. Lulular sözde Fuks'a saldırıyorlardı, ama tabii ki söz konusu olan Jadeczka'ydı, Fuks yalnızca bir bilardo

kumaşıydı, o kadar... bunun farkındaydı, ama sonunda birisinin ona şakacıktan takılmasından dolayı da çok tatmin olmuştu, zevkten neredeyse dans ediyordu; Drozdowski'nin kurbanı olan bu adam, bu sefil sevinç içinde, arzuyla kaynıyordu. O kendi kendine bir yanda dans ederken, Tolilerin cenahında tiksindirici bir sessizlik hüküm sürüyordu. Ayaklarımın altında, otlar ve otlar -kendilerine özgü biçimleriyle saplar ve yapraklardan oluşmuş, eğilmiş, bükülmüş, kırılmış, ezilmiş, kurumuş- otlar dağlara kadar soluksuzca uzanan, kendine mahkûm ve hâlâ kilit altında olan bitkiler tarafından emilmiş gibi gözlerimden kaçarak uzaklaşıyordu...

Yavaş yavaş yürüyorduk. Fuks'un kahkahaları Luluların kıkırdamalarından daha aptalcaydı! Onun gittikçe artan geri zekâlılığı beni düşündürüyordu, geri zekâlılığı bir yana en çok da bal düşündürüyordu beni. Bal katlanıyordu. "Balayından" başlamıştı. Şimdiyse "bal" (Jadeczka sayesinde) gittikçe daha "kendini tatmin edici"... daha iğrenç oluyordu. Tabii rahibin de katılımı vardı... o beceriksizce birbirine dolanan parmaklarıyla...

Bu iğrenç aşk balı, bana da biraz bağlanmıştı. Ah bağlantılar. Bağlanmayı, birlikteliği kesmek lazım.

Acelesiz, ağır adımlarımız bizi cennetsi bir dereye götürmüştü. Fuks koştu karşıya geçmek için, en rahat olan yeri araştırdı, sonra da "Buradan," diye bağırdı. Işıksızlık, yamaçları kaplayan ormanların ışığına dalıyordu. Lulusia bağırdı:

"Lolek, ayakkabılarıma acı, hadi beni sırtına al da geçir karşıya! Ay lütfen!"

Luki utanmazca bağırdı:

"Bay Tolek, siz taşır mısınız onu?"

Tolek öksürüklerle yanıt verirken, Luki, kalçalarını oynatıp, saf bir kız havasıyla ekledi.

“Yemin ederim, bana bu iyiliği yapmazsanız düşüp bayılacağım, canım çıktı!”

Daha sonra olay şöyle gelişti: Lulusia, Luki’ye “alçak!” diye bağırdı. Tolo’ya neredeyse dans ederek koştu ve “Bay Tolo, çok mutsuzum, kocam beni bıraktı, hiç olmazsa siz şu ayakkabılarıma acıyın!” dedi ve ayaklarını uzattı. Luki:

“Haydi bakalım Bay Tolo, bir iki üç, hoppala!”

Lulusia:

“Bir, iki, üç,” dedi ve kollarına atıldı.

Luki:

“Hadi bakalım, yallah. Bir, iki, üç!”

Aslında onları çok da izlemiyordum, çevreyle, bizi kuşatan şeylerle daha çok ilgiliydim; bizi çevreleyen ve saran şeylerle, en azından uzaktan bizi ağırlığıyla sert bir biçimde kuşatan ve kavrayan, kendilerini ormanların sersemletmesi ve çökmesiyle mezara dönüştürmüş olan dağlarla ilgiliydim (yukarıda üzerimizde aydınlık vardı gerçi; ama o da ayrıydı). Ancak buna karşın, Luluların savaş dansına başladıklarını gayet iyi görüyordum, komutanda tık yok, Fuks yerin yedi kat üstünde, Ludwik’te de tık yok, rahip öylece duruyor, Lena ise... o ilk gece, koridorda, Katasia’nın dudağıyla neden onu ilişkilendirdim ki, neden ertesi günü unutmak yerine dönüp durdum, buna takılıp kaldım? Merak ettiğim, ilgimi çeken tek bir şey vardı, acaba kurduğum bu ilişki benim bir kaprisim miydi, yoksa onun dudaklarıyla öbürünün ağzı arasında, bilinçaltında fark ettiğim gerçek bir ilişki var mıydı? Varsa ne tür bir ilişki? Nasıl?

Bu zorunlu bir kapris miydi? Şımarık bir kapris miydi? Hayır. İçimde bir suçluluk duygusu yoktu. Evet, bu benim başıma gelmişti, ama benim uydurduğum bir şey değildi... Neden, nasıl onu böyle bilerek, kendim için iğrenç bir hale getirmiştım, üstelik

onsuz yaşamım ahenk içinde, taze ve canlı olmazdı, olsa olsa, gebermiş, çürümüş, doğallığını yitirmiş ve tiksindirici olabilirdi, o burada tüm cazibesiyle karşımda dururken bakmamayı yeğlediğim bir şeydi. Otlara bakmayı, aklımda sadece vadinin olmasını yeğliyordum. Yo hayır, onu Katasia'yla olan o pis ilişki yüzünden sevmemem gerekmiyordu, daha kötüsü, onu sevmek istemiyordum; buna gücüm yoktu, eğer bedenim sivilcelerle kaplı olsaydı da dünyanın en güzel kadını, Venüs'ü görseydim bile onu da canım istemezdi. Ona da bakmazdım. Kendimi kötü hissediyordum, yani canım istemiyordu... Bir dakika... bir dakika, yoksa iğrenç olan o değil de ben miydim? Demek ki iğrençliğin nedeni bendim, bu benim suçumdu. Yok, olmuyor. Çıkamayacağım işin içinden... Bir dakika, bir dakika, "kucağına al onu," Luki'nin baklava desenli çoraplı baldırları. "Kucağına al onu, Bay Tolek iyi bir arkadaş gibi, sen de balayındasın!.."

Jadeczka tüm kalbiyle, güven dolu ve soylu sesiyle şöyle dedi: "Tolo, hadi hanımefendiyi taşı, rica ederim!"

Baktım. Tolo, Lulusia'ı derenin karşı kıyısındaki otların üstüne koymuştu; sahne bitti, yine yola koyuluyoruz, otların üzerinde, ağır ağır ilerliyoruz, bal, neden bal, papazın parmaklarıyla birlikte bal; hıştırlar, yakalanmayan ama yorucu bir biçimde akıp gelen, her an saldıracakmış gibi hazır duran gölgelerle dolu ormanda, gece yarısı yürüyormuşum gibi yürüyordum... ya Leon, Bergin içinde bembergleriyle kalan Leon'a ne demeli? Bu pusuya yatma ve kuşatma daha ne kadar sürecek? Nereden saldıracak hayvan? Dağlarla çevrili olan ve insanı sağırılığa, terk edilmişliğe, yalnızlığa götüren çayıra çöken görünmezliğin büyük yükleri, yokluk yuvaları, körlüğün ve sağırılığın kaleleri olan işte bu çayırdaki ağaçların ardından ev göründü, ama ev olmayan, oradaki ev olmadığı için var olabilen... oradaki, asılmış serçe, çubuk, boğulmuş-asıl-

miş-gömülmüş kedi sistemini içeren ve mutfakta, bahçede, belki de evin girişinde duran Katasia'nın "yapmacık" ağzının denetimine bırakılmış o ev olmadıkça varlık kazanan bu ev görünmüştü.

Diğer evin bu eve yaptığı baskı insanı geriyordu, ama aynı zamanda hastalıklıydı, korkunç biçimde hastalıklı –sadece hastalıklı değildi, talancıydı da– ve ben yapacak bir şey yok, ne yapalım, bu takımıyıldızlar, figürler, bu sistem artık kırılmaz, bunun dışına çıkılamaz, bundan kurtulmak imkânsız, bu her şeyin üstünde diye düşünmeye başlamıştım. Evet, öyleydi. Çayırda kendi kendime öylece yürürken, Ludwik jiletimi kendisine ödünç verip vermeyeceğimi sordu. "Elbette, tabii ki, ne demek!" ve (düşünmeye devam ettim) bu dayanılmaz bir şeydi, tüm savunmalara ve kaçışlara karşın daha çok karmaşılaşacak, sanki her devinimde daha büyük bir tuzağa düşülecekti... kim bilir, belki de başıma bu iş kendimi savunduğum için gelmişti, kim bilir, belki de gereğinden fazla korkmuştum, çünkü Katasia'nın ağzıyla Lena'nınkini ilk kez bağdaştırdığımda bir sancı girmişti, her şey bana saplanan bu sancıyla başladı... Acaba savunmam bu saldırıdan önce mi gelmişti?.. Ama emin değildim... Her hâlükârda artık çok geçti, çevremde bir ur oluşmuş, aramızda bir sahtelik büyümüştü, ben bu uru yok etmeye çalıştıkça daha da belirgin hale gelmişti.

Kendi öz varlığı içinde zayıflamış olan önümüzdeki ev, akşamın karanlığına fazlasıyla gömülmüştü... vadi, sahte bir kadeh, bir buket zehirli çiçek gibi, güçsüzlükle doluydu, gökyüzü kayboluyor, perdeler çekiliyor, iniyordu, direnç artıyordu, nesneler inlerine çekilmişlerdi, kayboluş, çöküş, son –gerçi hava hâlâ aydınlıktı– fakat görüntünün kendisinin öldürücü bir çözülmeye uğradığı seziliyordu. Gülümsedim, çünkü karanlığın daha rahat olacağını, yaklaşmanın, yakınlaşmanın, dokunmanın, kavramanın, sarılmanın, çılgınlar gibi sevişmenin karanlıkta daha iyi

olacağını düşünmüştüm; ama hiçbir şeye hevesim yoktu, hiçbir şey istemiyordu canım, egzamam vardı, hastaydım, hiç, hiçbir şey, Lena'nın ağzının içine tükürmekten başka hiçbir şey.

Canım istemiyordu.

“Bak!” Dişi domuzun biricik sevgilisine, sessiz fakat ateşli bir sesle söylediğini duymuştum (onlara hiç bakmadığım halde, mor tonlarına bürünmüş gökyüzü katmanlarından söz ettiğinden emindim). “Bak,” dedi, samimi ve yüce bir tonla, ağız denen organıyla ve hemen ardından derin bir bariton sesin samimiyetle “Görüyorum,” dediğini duydum. Peki ya rahip? Patileriyle ne yapmaktaydı acaba?! O cephede neler olup bitiyor?

Evin önünde Fuks ve Luki, eve ilk varan olmak için koşu yarışına girmişlerdi.

İçeri girdi. Topaç mutfaktaydı. Leon elindeki havluyla yan odadan çıktı.

“Yemekyium için hazırlıklarliyum, haydi yemekyum, yum yum, yum da göbekyum, hey, ha, hey, haydi dostlar, lık, lık lık, içelim kendimizden geçelim!”

Ludwik, benden bir kez daha jilet istedi, sonra Leon beni dürttü ve saatimi ona ödünç verip veremeyeceğimi sordu, kendisininin zamanı tam olarak doğru gösterdiğinden emin değilmiş. Saati ona verdim ve zaman konusundaki hassasiyetinin nedenini sordum ve bana fılsıldayarak, dakikası dakikasına tam olmalı dedi! Ludwik geri geldi, benden ip istedi, ama ipim yoktu. Saat, jilet, ip, birinin ardına öbürü bir şey istiyordu, acaba bu cephede bir şey mi başladı diye düşündüm... Benimki de aralarında olmak üzere kaç motif örülüyordu, benimkinden bağımsız kaç anlam daha gelişmekteydi, hani henüz larva halinde olan, biçimlenmemiş ya da maskelenmiş?.. Örneğin şu rahip ne durumdaydı?

Sofra kısmen hazırdı, karanlık evin içine yoğun biçimde yayılıyordu, merdivenlere gece inmişti, ama Fuks'un pervaza dayadığı el aynası karşısında tarandığı yukarıdaki odamızda hâlâ gün ışığının kalıntıları vardı; ancak aşağı yukarı iki kilometre kadar uzakta kalan ormanın karanlığı bir hırsız gibi pencereden içeri dalmıştı. Evin yanındaki ağaçlar sallandı, bir rüzgâr çıkmıştı.

“Ne olay ama kardeşim!” diyerek konuşmaya başladı Fuks. “Taktılar işte, yapacak bir şey yok, sen de gördün, bir de yürüyüş sırasında olanları bilsen, rezalet, gülmekten yıkılırsın, tanrı korusun fena takıyorlar, ama doğrusu hiç de şaşırmadım... en kötüsü de onun öyle olması... yani hassas olması... hadi lütfen şu aynayı tutuver... Lulusia'ya şaşmıyorum, sonuçta baba parasıyla böyle bir kocaya sahip olmak zaten yeteri kadar rahatsız edici, ama bir de başkasının peşinden koşmak... Tabii bu Lena için hoş değil, ne olursa olsun, ikisi de onun konuğu ve arkadaşı, üstelik öyle sessiz ki bu işin üstesinden gelemez, Ludwik desen sıfır, garip bir tip, tam işe koşulacak adam, iyi giyimli bir memur, Lena nereden bulduysa onu, işte insanlar kendine uygun birine düşemiyor ki her zaman, lanet olsun, balayında üç çift, tabii ki flörtler falan olacaktı, ama bu kadarı da fazla, sağlıklı değil, Lulusia'nın ondan öç almak istemesine şaşmıyorum... Biliyor musun, kocasını onunla yakaladı.”

“Nasıl yakaladı?”

“Gözlerimle gördüm. Kahvaltı sırasında oldu. Kibriti almak için yere eğilmiştim, gördüm. Adam masanın altında, elini dizinin üstüne koymuştu; Jadeczka'nın da eli, onun hemen, bir santim yanında duruyordu, çok doğal bir pozisyon değil. Gerisini sen düşün.”

“Sana öyle gelmiştir.”

“Hayır, doğru. Ben kokusunu alırım böyle işlerin. Kesin Lulusia’da anladı... suratından tahmin ettim... Tabii şimdi, hem Lulusia hem de Luki ona kızgınlar...”

Tartışmak istemedim, bu durum bana fazla gelmişti, böyle bir şey olabilir miydi, neden olmasın, Jadeczka böyle bir kadın olabilir miydi, Jadeczka neden böyle bir kadın olmasın, ah eğer öyleyse, onun böyle olduğunu açıklayacak binlerce neden olabilirdi... belki de Fuks yanılmıştı, ona öyle gelmiş olabilirdi... hatta belki de benim de bilmediğim bir nedenden dolayı uyduruyordu... hastaydım... hastaydım... hastaydım. *Ellerin* harekete geçeceği ve saldırmaya başlayacağı korkusu beni ellerimi sıkmaya sevk etti. Ne tehlike ama! Bu arada o hem konuşuyor, hem gömleğini değiştiriyordu, havucumsu kafasını ortaya çıkarıyor, havucumsu kafasıyla konuşuyor, gökyüzü hiçliğe bulanıyor, aşağıda Leon bağıırıyordu: “Karımyum, babuşyum, bum bum bum!” Keskin bir biçimde sordum:

“Ya Drozdowski?”

Öfkelendi.

“Lanet olsun! Ne hatırlatıyorsun o ahmağı! Birkaç gün sonra o lanet Drozdo’yla günde sekiz saat burun buruna olacağım aklıma geldikçe, düşün sekiz saat, sekiz saat bu, yahu kusacağım geliyor... bu kadar sinirlenecek yeteneği nasıl buluyor onu da bilmiyorum... ayağını uzatışını bir görsen... Kusarsın! Ama neyse, *carpe diem*, yemek varken ye, eğlence varken eğlen diyoryum ya Leonsium, işte ben de öyle düşünüyorum, haklı mıyım?”

Aşağıdan Topaç’ın sesi geldi: “Bir şeyler atıştırmak için sofraya bekliyoruz” – kuru, hatta taş gibi bir sestti. Pencerenin yanındaki duvar, hani hemen yanımda duran, tüm duvarlar gibi çizik çizik... damarlar, yuvarlak kırmızı bir nokta, iki tane çatlak, pul pul ayrılmış sıva, sıyrılmış elyaf, yılların birikimi duvarı böyle

bozmuşken Katasia'yı sordum birden, "Katasia'dan ne haber, sence yeni bir şeyler olmuş mudur orada?" Bir süre kendi sorumu dinledim...

"Ne olacaktı ki orada? Bilmek ister misin? Bence, bu tatil sırasında Wojtyslardan bu kadar sıkılmasaydık bunların hiçbirisi olmazdı. Sıkıntının gözü, kardeşim, korkununkinden büyüktür! Sıkıldın mı, Tanrı bilir neler hayal edersin! Hadi gidelim!.."

Aşağısı karanlıktı, her şeyden önce dardı, hol yemek masası için uygun değildi, üstelik masayı da içinde duvara gömülü iki sıra olan bir köşeye sıkıştırmak gerekmişti ki herkes –tabii ki kıkırdayarak– bu sıralara sığışmıştı; "hem dar hem karanlık, tam balayı çiftlerine göre," o sırada Topaç iki gaz lambası getirmişti, etrafa puslu bir karanlık yayıldı. Bir süre sonra, lambalardan biri rafa, diğeri de dolabın üstüne konunca daha çok ışık yaymaya başladılar, eğik gelen ışıklar masanın çevresindeki bedenlerimizi kocaman hayallere dönüştürdü, devasa gölge bulutları duvarda titreye titreye dolaşıyordu; lambalardan gelen ışık yüzlerin ve büstlerin bir bölümünü sert çizgilerle ortaya çıkarıyor, geriye kalanlar kayboluyordu, kalabalık gittikçe sıkışıyor, sık bir orman gibi, yoğun ve büyüyüp genişleme nedeniyle daha da yoğunlaşan bir orman gibi sanki; büyüyen eller, kollar, boyunlar, herkes ete uzanmıştı, kadehlere votkalar konuyor ve bu ortamdan hayaletlerin hipopotamlarla, mamutlarla oynadığı bir fantasmagorya doğuyordu. Lambalar dışarıdaki karanlığı daha da yoğunlaştırıyor, vahşileştiriyordu. Luki'nin yanına oturmuştum; Lena, biraz uzakta, Jadeczka'yla Fuks'un ortasında oturuyordu, öte yandan bu hayal içinde kafalar birbirine karışıyor, tabaklara uzanan eller duvarda birbirini kesen gölgeler oluşturuyordu. İştah eksikliği de yoktu, jambonlar, dana etleri, rozbifler yeniyor, hardal elden ele geziyordu. Benim de iştahım yerindeydi, ama ağzına

tükürmek, tükürükler, yemek yememin önüne geçiyordu. Ve bal. İştahımla zehirlenmiştim. Jadeczka zevk içinde, Tolus'unun tabağına salata koymasına izin veriyordu. Bense, onun benim düşündüğüm gibi değil de Fuks'un söylediği gibi olmasına akıl sır erdiremiyordum, aslında olmayacak bir şey de değildi, ağız organıyla ve aldığı zevkle öyle olabilirdi; var olabilecek milyarlarca nedenden bir ikisinin birleşerek herhangi bir durumu oluşturması her zaman olasıydı; ama şu rahip, hiç konuşmayan, sanki makarna veya bulgur yermiş gibi önündekileri hapur hupur yutan şu rahip, köylü gibi yiyordu, zayıftı, üzerine basılmış bir böceği andıran (ama bilmiyordum, gerçekten de hiçbir şey bilmiyordum, tavana bakıyordum) bu rahip neyin nesiydi, onun tarafında bir şeyler oluyor muydu ki? Yemesine yiyordum da, ama iğrenerek yiyordum, gelgelelim iğrenç olan, dana eti değil bendim, yazık ki bozulmuşlukla kendimi bozmuştum, her şeyi bozmuştum... üstüne üstlük bundan kaygı duymuyordum, uzakta beni, kaygılandırarak ne olabilirdi ki? Leon da uzakta yiyordu yemeğini. Orada sıraların birbiriyle kesiştiği yerde oturuyordu, gözlüğünün fırlak tek camı, kafatasının kubbesi üzerinde su damlası gibi parlıyordu, yüzü tabağın üzerine asılmıştı, ekmeği bölüyor, küçük parçalar halinde jambonu kesiyor ve işleme başlıyordu: çatala yiyeceği koymak, ağzına götürmek ve koymak, tadını almak, çiğ-nemek, yutmak; tek bir lokmayı halletmek uzun bir süre alıyordu. Olağandışı bir şey vardı, susuyordu, belki de bu yüzden sofrada fazla konuşulmuyordu, sadece yemek yeniyordu. Yemek yerken sakinleşti. Sanki yemek yiyerek kendi kendini tatmin ediyordu ki bu da insanın canını sıkıyordu, biraz farklı olmamakla birlikte, Jadeczka'nın komutanının yanında doyuma ulaşması gibi, gerçi bu farkta pek fark da yoktu ("en iyisi kendi malınla takılmak"), onun yemek yiyişinin ardından rahibin yemek yiyişi geliyordu,

hani köylü gibi, geniş getirircesine, bir şeylerle lekelenmiş biçimde. “Yemek yeme”, “ağızla” bağlanıyordu, her şeye karşın “ağız” yeniden başlamıştı, ağza tükürmek, yeniden ağza tükürmek... Yiyordum, hem de iştahla ve bu iştah bu tükürmeyle can ciğer olduğumun korkunç bir tanığı haline gelmişti, ama korkum içime korku salmıyordu, o benden uzaktı...

Dana eti ve salata yiyordum. Votka.

“Ayın on biri.”

“On biri salıya geliyor.”

“... gümüş benzeri bir metal üzerine alt tarafından perçinlenmiş olabilir...”

“... Kızıl Haç’a, ama demişlerdi ki...”

Konuşmalar. Oradan, buradan gelen sözler “bu fıstıklardan da, tuzlu olanlardan”, “yok canım, rahatça alın”, “sağdan gidiyor, durmuyor”, “kimin?”, “dün akşam”... sık orman gittikçe büyüyordu ve ben bu yoğunluğun aralıksız arttığını düşünüyordum, sarmallar halinde dönen bir bulutun içindeydin de sürekli bir şeyleri ortaya çıkarıyordu, daha başından beri fazlasıyla, fazlasıyla çok şey hatırlayabiliyor, yakalıyordu, demir karyola, fakat onu üzerinde, bacaklarıyla yatarken gördüğüm karyola yok olmuş, yolda kaybolmuştu sanki; sonra, örneğin mantar tıpa, hani yemek salonundaki mantar parçası, bu mantar tıpa da kaybolmuştu, sonra o vurmalar ya da örneğin kontes, Ludwik’in sözünü ettiği o tavuk, tel sarmalı kül tablası, hiç olmazsa şu merdiven, evet, merdiven, pencere, baca ve su borusu, Tanrım araba falakasının altındaki ve çevresindeki ıvır zıvır, yüce Tanrım, çatal, bıçaklı el, eller, onun eli, benim elim veya tri ri, yüce Tanrım, Fuks, Fuks’la olanların tümü, örneğin gölgeliğin deliğinden süzülen güneş ışığı ya da okun gösterdiği yöndeki yürüyüşümüz ve çubuklar veya yolda sıcak güneşin altındaki yürüyüşümüz, Tanrım, Tanrım, yorgunluk,

kokular, içilen çay... Topaç'ın "kızım" deyişi, kökün arkasındaki delik, ne bileyim, Katasia'nın odasındaki sabun, sabun parçası veya çaydanlık, onun mimozamsı ürkek bakışları, bahçe kapısı, kapının ayrıntıları, kilit, kilidin yeri, yüce Tanrım, merhametli Tanrım, pencerenin üstündeki sarmaşıktaki her şey veya örneğin, odasındaki ışığın söndüğü o an, dallar, ağaçtan inişim veya hiç olmazsa, yolda karşılaştığımız rahip, o hayalî çizgiler, uzantılar Tanrım, Tanrım, asılı kuş, Fuks'un ayakkabılarını çıkarışı, bizi yemek salonunda sorguya çekişi, aptalca, aptalca, Katasia'yla evden çıkış, örneğin veranda ve evin kapısını ilk görüşümüz, sıcak, Ludwik'in işe gidişi veya mutfakın evdeki yeri, sarı bir taş ve odanın anahtarı ya da kurbağa, o kurbağaya ne oldu, nereye kayboldu, sıvası dökülmüş tavan parçası ve oradaki karıncalar, yolun üzerindeki ikinci ağaç ve bulunduğumuz o köşe, Tanrım, Tanrım, yüce İsa, oradaki ağaç, dolabın ardındaki o yer, babam, babamla olan dertlerim, güneşten kızarmış çit telleri, Âmin...

Leon parmağına döktüğü tuzu ağzına götürdü, diline koydu, dilini uzattı...

"... onları zorla uzaklaştırdılar"... "çevrede"... "ikinci katta birini bulabilir miyim"... Sözcüklerin yoğunlaşması, pis bir halı-da... tavanda olduğu gibi...

Yemeğini bitirdi ve kafatası kubbesinin altındaki yüzüyle öylece oturdu... sanki o yüz kafatasına asılmış gibiydi... Büyük bir ihtimalle o sustuğu için bunca konuşuluyordu. Sessizliği boşluk yaratıyordu.

Yapışmasını sağlamak için parmağını tuza bastırdı ve parmağını kaldırdı – baktı – dilini çıkardı, diline parmağıyla dokundu – ağzını kapattı – tadını aldı.

Jadeczka, çatalını salatalık dilimlerine batırıyordu. Hiçbir şey söylemiyordu.

Elleri masanın altında, eğilmiş oturan rahip. Cüppesi.

Lena. Sakince oturuyor, küçük etkinlikler yapıyordu: peçetesini düzeltti, kadehinin yerini değiştirdi, bir şeyleri silkeledi, Fuks'un önüne bir kadeh koydu ve gülümsedi.

Luki sıçradı:

"Pat!"

Topaç içeri girdi, bir an durdu, tosun gibiydi, masaya baktı, mutfağa döndü.

Gerçekleri not ediyorum. Bunları, başkalarını değil. Neden bunları? Duvara bakıyorum. Noktalar, çizgiler. Bir şeyler biçimleniyor, bir figür gibi. Yok, figür kayboluyor, kayboldu, kaos ve pislik, bu rahip de ne, ya Fuks, bal ve Jadeczka, Ludwik nerede ki (çünkü Ludwik yemekte yok, gelemedi, sanırım tıraş oluyor, Lena'ya soracaktım da sormadım), ya bizi buraya getiren dağlılar nerede? Karışıklık. Neyi bileceğiz? Birden bam diye bana bir şey çarpıyor, dışarda, bahçede, bütün değişimleriyle dağlara kadar uzayıp giden bir bölge, dağları aşıp geceye kıvrılan, acılı, ezici anayol; kediye niye boğdum ki? Kediye niye boğdum?

Leon gözkapaklarını kaldırdı, bana dikkatle, düşünceli bir biçimde, hatta incelercesine baktı – şarap kadehine uzanıp ağzına götürdü.

Onun bu işi, bu dikkati beni etkilemişti. Kadehimi ağzıma götürdüm. İçtim.

Kaşları titredi.

Ben de gözkapaklarımı kapattım.

"Bekârlarımıza!" "İğrenç canavar, balayında bekârın işi ne!" "Öyleyse eski bekârların şerefine!" "Doldur kadehini, aksın içindeki böceği!" "Luki ne yapıyorsun öyle!" "Lulusia ne yapıyorsun öyle!"

Leon, kafatasının altındaki parlayan gözlükleriyle parmağını uzattı, tuzu yapıştırdı, ağzına koydu – tuz dudaklarındaydı.

Jadeczka kadehini ağzına götürdü.

Rahip oldukça garip, gulu gulu der gibi bir ses çıkardı. Kıpırdadı.

Küçük bir pencere... çengelli.

İçtim.

Kaşları titredi.

Ben de gözkapaklarımı kapattım.

“Bay Leon, neden bu kadar düşüncelisiniz?”

“Bay Leon, ne düşünüyorsunuz?” dedi Lulular.

O zaman Topaç sordu:

“Leon, ne düşünüyorsun?”

Bu soruyu, mutfağın kapısında, ellerini iki yanına sarkıtmış halde durarak, ürkütücü bir biçimde sormuştu, içindeki dehşeti saklamak istemiyordu, sanki bize de korku aşılamıştı; ben de düşündüm, düşündüm, derin, derin, olabildiğince güçlü, fakat düşüncesiz bir düşünceydi bu.

Leon sanki kitaptan okuyormuş gibi konuştu:

“Ne düşündüğümü soruyor.”

Bal.

İnce dudaklarının kenarında dilinin ucu göründü, bu dil dudaklarının arasında duraksadı; tek camlı gözlüklü yaşlı adamın dili, dil, ağza tükürmek, Lena’nın ağzı, Katasia’nınkiyle birlikte bir karmaşanın, yıldırımlı bir anaforun ta tepesine dek yükseldi, onları bir an için en tepede gördüm, bir şelalenin tepesinde uçuşan kâğıt parçaları gibi... gittiler.

Bu akıma kapılmamak için elimle sandalyenin bacağına yapıştım. Geç kalmış bir hareket. Tumturaklı laflar. Palavra.

Rahip.

Topaç'ta tık yok. Leon. Lulusia ağlar gibi sordu: "Bu gezinti de nereden çıktı şimdi Bay Leon? Niye? Bu karanlıkta, gece yarısı? Hangi manzarayı göreceğiz?"

"Karanlıkta bir şey görülmez," diye Fuks sabırsız bir biçimde, biraz da kabaca lafa karıştı.

"Karım," dedi Leon (şimdi söyleyecek, orada kuş ve çubuk dururken!), "karım," diye ekledi (İsa, Meryem!), "karım," (elimi elimle yakaladım!) ...

"Ama lütfen sinirlenminyum!," diye bağırdı keyifle. "Sinirlenmeye neden yokusyum! Her bir şey *en ordre, bitte*, buyurun, Tanrının emrettiği gibi oturuyoruz, herkes kendi poposunun üstünde, nimetleri kemiriyoruz, lıkır, lıkır, şnapşı şarabiyuma katıp içiyoruz, benim rehberliğimde, gözlerimizin önünde açılacak olan panoramasyum harikası bir saatlik bir marşyum ötede, size söylediğim gibi, tepelerin, dağların vadilerin, yamaçların arasında oynayan ay ışığı mucizesine, oy aman oy, hey de hey, heyya... tıpkı bundan yirmi yedi yıl eksi bir ay dört gün öncesinde gördüğüm gibi, hanımcıklarım, beyciklerim, rastlantısal olarak tam da bu saatte gece dolaştığım yerde gördüğüm gibi..."

"Emmek," diye ekledi ve sapsarı oldu. Nefessiz kalmıştı.

"Hava bulutlu," dedi Luki, sertçe ve isteksizce, "bir şey görünmez, bulutlar var, gece kapkaranlık olacak, bir şey göremeyeceğiz."

"Bulutlar," diye mırıldandı, "bulutlar... Bu iyi işte. O zaman da... bulutluydu. Hatırlıyorum. Dönerken fark etmiştim. Hatırlıyorum!" acelesi varmış gibi sabırsızca bağırdı ve sonra yeniden düşüncelere daldı...

Bana gelince, ben de düşünüyordum... hiç ara vermeden bütün gücümle. Topaç (daha önce mutfağa gitmiş olan) yeniden kapıda durdu.

"Manşetlerine dikkat et!"

Adamın bu sözleri üzerine korkuyla sıçradım – “Manşet diyor, manşet!” Manşetleri mayonez tabağına dalmış olan Fuks’a söylüyormuş. Önemli değil. Rahatladım. Neden Ludwik yok, nereye gitti ki, neden Lena Ludwik’siz kalmış?

Serçe.

Çubuk.

Kedi.

“Karımın bana karşı güveni yok.”

İşaret parmağından başlayarak sağ elinin üç parmağına baktı.

“Hanımlar, beyler, karım ne düşündüğümü öğrenmek ister.”

Bu üç parmağı havada oynattı, bense iki elimin parmaklarını hızla yakaladım.

“Hanımlar beyler, ben biraz, hımm, üzgünüm, çünkü karım, otuz yedi yıllık evlilikten, bu lekesiz yaşamdan sonra, bana ne düşündüğümü böyle sinirli bir biçimde soruyor.”

Rahip lafa karıştı, “Peyniri rica edeyim,” herkes ona bakınca yineledi, “peyniri rica edeyim,” Luki ona peyniri verdi, ama rahip peynirden bir parça keseceği yerde, “masayı biraz çekmek mümkün mü, çok sıkışık da,” dedi.

“Masayı çekmek mümkün,” dedi Leon. “Ne diyordum? Ha, bunca yıldan sonra bunu hak etmediğimi söylüyordum, bunca edepli yaşamdan sonra

Bunca ahlaklı

örnek

sorumlu

vefalı...

Bunca yıl! Bunca yıllar, ay, hafta, gün, saat, dakika, saniye... biliyor musunuz beyler, elime kalemi aldım, yılları da hesaba katarak evlilik yaşamının kaç saniye sürdüğünü hesapladım, bu akşam saat yedi buçuğa kadar tam yüz on dört milyon dokuz yüz

on iki bin dokuz yüz seksen dört saniye, ne eksik ne fazla. Tabii şimdi saat sekizden sonra bu rakama birkaç bin saniye daha da eklendi.”

Kalktı ve şarkıya başladı.

*Sevdiğini elde edemiyorsan eğer
Yanındakini sev, o yeter*

Oturdu. Düşünmeye başladı.

“Eğer masayı çekmek isterseniz... Ne diyordum ben? Neden söz ediyordum? Ha. Karımın ve kızımın gözleri önünde geçen bunca saniye, ama ne yazık ki, böyle olacağını kim düşünürdü

böyle olacağını kim düşünürdü

böyle olacağını kim düşünürdü

böyle olacağını kim düşünürdü

kendi karım, düşüncelerime inanmaz gibi bir izlenim veriyor!”

Yine düşünmeye başladı, daldı gitti. Böyle derin düşüncelerin zamanı değildi, insanda, bunda sanki büyük bir karışıklık, düzensizlik ya da bu tarz bir şeyler var gibi bir duygu uyandırıyor; belki onun sözlerinden dolayı değil, ama her şeyde, bütün şeylerden dolayı... yine... yine... o ise kutlama devam ediyordu. Serçe. Çubuk. Kedi. Söz konusu bu değil. Demek ki söz konusu bu. Söz konusu bu değil. Demek ki söz konusu bu. Bir ayın gibi kutlama yapıyor, “Bakin, kendimi nasıl dikkatle sizin dikkatsizliğinize adanmışım,” duasını okuyordu sanki.

“Karım benim düşüncelerime güvenmiyor, buyurun bakalım, buyurun, bunu hak etmiş olabilir miyim? Büyük olasılıkla hayır, itiraf edelim ki bu doğru (masayı çekin, beni de rahatsız ediyor, zar zor sığıyoruz, baksanıza), doğru, itiraf etmeli ki bu durumlarda hiçbir şey belli değildir, birinin kafasında ne olup bittiğini

kim bilebilir ki... Şöyle bir örnek alalım. Örneğin ben, örnek bir koca ve baba olarak elime şu yumurta kabuğunu alıyorum diyelim...”

Parmağıyla yumurta kabuğunu aldı

“Onu parmaklarımda böylece tutacağım... ve şöyle çevireceğim... yavaşça... gözler önünde... Masum bir şey

zararsız,

kimseye karşı değil.

Kısacası, tek kelimeyle *passe-temps**. Tamam, peki, ama soru şu: Onu nasıl çeviriyorum?.. Çünkü ben sonucunda, dikkat edin, onu masumca ve erdemli bir biçimde çevirebilirim... ama istersem... ha?.. İstersem, daha bir başka çevirebilirim... hımm... Ha? Biraz. Tabii ki bunu örnek olarak söylüyorum, kocaların en namuslusunun, eşinin gözleri önünde kabuğu başka türlü çevirebileceğini de göstermek için...”

Kızardı. İnanılmaz: morardı! Duyulmamış bir şey! Bunu biliyordu, gözünü kapadı, ama saklamadı, aleni bir biçimde utancını sergiliyordu. Kutsal ekmek kabını sergiler gibi.

Kızarması geçene dek bekledi. Kabuğu çevirmeyi sürdürüyordu. En sonunda gözlerini açtı ve soluk verdi. Dedi ki:

“İşte böyle.”

Bir rahatlama oldu... gerçi bizim köşedeki sıkışıklık, tedirginlik fener ışıkları altında hâlâ devam ediyordu... ama etkisi azalmıştı sanki... Ona dikkatle bakıyorlardı ve kesinlikle deli olduğunu düşünüyorlardı... Yine de kimse ağzını açmıyordu.

Dışardan, evin ardından bir yerden sanki biri düşmüş gibi bir ses geldi... neydi? Garip bir ses, farklı ve dikkatimi çeken bir ses,

* Fr. Hobi. (ç.n.)

uzun ve derin düşündüm, ama ne düşündüğümü ve nasıl düşüneceğimi bilmiyordum.

“Berg.”

Dedi, sakince, çok kibar bir biçimde ve özenle.

Ben de ondan geri kalmayacak bir kibarlıkta ve açık seçik konuştum:

“Berg.”

Kısacık bir süre bana baktı, gözkapaklarını kapattı. İkimiz de sessizce “berg” sözcüğünü dinleyerek oturuyorduk, sanki bu sözcük, yeraltında yaşayan ve gün ışığına hiç çıkmayan türden bir sürüngen gibiydi... şimdiyse burada, herkesin önündeydi. Sanırım, herkes ona bakıyordu... Birden, bana, bir sel, bir çık, bayrak önde yürüyüşe geçmiş bir ordu örneği her şey öne doğru atılmış gibi geldi, buna karar verip yön belirleyen bir şey olmuştu! Pat! Marş! İleri! Hücum! Eğer sadece o “berg” deseydi bir şey olmazdı. Ama ben de “berg” demiştim. Ve benim bergim, onun bergiyle (mahrem, özel) karışarak, o bergin mahremiyetini yok etmişti. Bu artık garip birinin söylediği özel bir sözcük değildi. Artık bunda bir gerçeklik vardı... bir varlığa kavuşmuştu! Önümüzde, işte burada! Ve birdenbire tüm gücüyle ağırlığını hissettirmiş, atılmış ve insanı teslim almıştı...

Bir an serçeyi, çubuğu, kediye ve onlarla birlikte ağızları gördüm... bir şelalenin ağzında birikmiş çöpler gibi... hani çürüyen. Her şeyin berg uğruna yürüyüşe geçmesini bekliyordum. Bir genelkurmay subayıydım. Kilise korosunda ayın hazırlığı yapan bir çocuktum, alçakgönüllü ve disiplinli bir rahip yardımcısı ve bir icracıydım. İleri! Hücum! Marş!

Fakat Lulusia bağırdı:

“Bravo Bay Leon!”

Beni pas geçmişti. Ama yalnızca korkudan bağırduğundan emindim, onunla ortak bir şeyler yapmaya dayanamadığı için bağırmıştı. Birden her şey dağıldı, bitti, gülüşmeler, konuşmalar başladı, Leon, ho ho ho diye kahkahayla güldü, anacık hani şişecik, ver de içelim, konyak doldursana, pata, çata! O yükselen andan, olayların bir hızla akıp boşalacakları zamandan sonra düşüşün ve çözülmenin olması, vızılının geri dönüşü ne acı ve istenmeyen bir şey; bana da votka verin, içmiyor musunuz hanımefendi, bir damla konyak, peder, Jadcicka, Tolo, Luki, Lulusia, Fuks ve o güzel, biçimli, tazecik ağzıyla Lena, gezinti grubu. Her şey bitmişti. Hiçbir şey yok. Her şey yeniden kirli bir duvar oldu. Karışıklık.

Serçe.

Çubuk.

Kedi.

Onları hatırladım, çünkü unutmak üzereydim. Bana döndüler, çünkü uzaklaşmaya başlamışlardı. Yok oluyorlardı. Evet, kaybolan serçeyi, çubuğu ve kediyi aramalıyım, onları aramalı, içimde tutmalıyım! Zar zor da olsa oraya, o sık ormana, yolun arasındaki duvara dönmeliydim düşüncelerimde.

Rahip, özür diler gibi mırıldanarak, oturduğu banktan doğruldu, masa boyunca ilerledi, cüppesi ardından sürükleniyordu. Kapıyı açtı. Dışarı çıktı.

Ben berg olmadan kendimi aptal gibi hissediyordum. Bana ne olduğunu bilmiyordum... Ben de çıkayım diye düşündüm. Biraz temiz hava alayım.

Kalktım. Kapıya doğru birkaç adım attım.

Dışarı çıktım.

Bahçede – temiz hava. Ay. Toplanan bulutlar, parlak, aydınlık, kaya gibi, daha aşağılar çok daha karanlık, taşlaşmış bir su

kaynağı gibi dağlar. Çevremde bir rüya âlemi, çayırlar, duvar halıları, çeşit çeşit buketlerden, ağaçlardan oluşmuş yeşillikler, geçit törenleri, garden partileri, sanki içinde oyunlar, eğlenceler düzenlenen bir park gibi, hepsi ay ışığının aydınlığına gömülmüş.

Rahip, merdivenin yanında, korkuluğa yaslanmış bir halde duruyordu.

Duruyor ve ağzıyla garip şeyler yapıyordu.

Bu benim öykünün devamını anlatmak zor olacak. Aslında bunun bir öykü olup olmadığını da bilmiyorum. Öğelerin... böyle sürekli... toplanıp dağılmasını... öykü diye adlandırmak zor.

Dışarı çıkınca, rahibin ağzıyla garip hareketler yaptığını görünce dondum kaldım! Ne? Ne? Yer yarıp, kabuklu yeraldı böcekleri ve kurtlar yeryüzüne çıksaydı bundan daha fazla şaşırırmazdım. Şakam yok! Ağızların sırrını tek ben biliyordum. Lena'nın ağzının gizli macerasını benden başka bilen yoktu. Bu rahibin bunu bilmeye hakkı yoktu! Benimdi bu sır! Hangi hakla kendi ağzını bu sırra bulaştırmıştı?!

Ama sonra anlaşıldı ki kusuyormuş. Kusuyordu.

Nahoş ve sefil kusuşunun haklı bir gerekçesi vardı.

Çok içmişti.

Ha! Demek öyle bir şey yok!

Beni gördü, güldü, utanmıştı. Ona gidip uzanmasını ve uyumasını söylemek istedim, ama birisi daha bahçeye çıkmıştı.

Jadeczka. Yanımdan geçti, çayırılıkta birkaç adım uzağa gitti, durdu elini ağzına götürdü, ay ışığında kusan ağzını gördüm, kusuyordu.

Kusuyordu. Benim tarafımdan görülen ağzı bir gerekçeyle kusuyordu –ki ona bu yüzden bakıyordum–, eğer rahip kusuyorsa, neden o kusmayacaktı? Evet? Buyursun. Tamam. Ama. Ama, ama, ama eğer rahip kusuyorsa, onun kusmaması gerekiyordu! Ve onun, rahibin ağzını güçlendiren bu ağzı... asılmış bir çubuğun serçenin asılmasını güçlendirmesi gibi – kedinin asılmasının çubuğun asılmasını güçlendirmesi gibi – çakmanın darbe seslerine yol açması gibi – bergi bergimle güçlendirmem gibi.

Neden kusan bu ağızlar karşıma çıkmıştı? Bu ağızlar içimde sakladığım ağızlar hakkında ne biliyorlardı? Sürüne sürüne çıkan bu ağız sürüngeni nereden çıkmıştı? Belki de en iyisi – gitmekti. Çekip gittim. Yok, eve değil, çayırda uzaklaştım, yeter artık, her şeyden sıkılmışım, gece, üzerinde yüzen ölü ay tarafından zehirlenmişti, ağaçların tepelerinde haleler vardı, sayısız kümeler oluşmuştu, geçitler, toplanmalar, diziler, fısıltılar, tasarılar, partiler, eğlenceler vardı – gerçekten de rüya gibi bir geceydi. Dönmesem, hiç dönmesem, ah keşke arabaya atlasam, atlara kamçıyı bassam da hep uzaklara gitsem... Yok, olmaz... Ne leziz bir gece. Her şeye rağmen fena eğlenmiyorum. Harika bir gece. Ancak bunun böyle uzayıp gitmesi aynı zamanda olanaksızdı da; ben gerçekten de hastayım. Harika bir gece. Hastayım, hastayım, ama o kadar da değil. Ev bir tepenin ardında kaybolmuştu, derenin yakınındaki yumuşacık çayırılıkta yürüyordum, ama şu ağaç, bu nasıl bir ağaç, nesi var bu ağacın...

Durdum. Bir ağaç kümesi vardı, içlerinden bir tanesi sanki başkaydı, aslında aynıydı da farklı gibiydi; gelgelelim, dikkatimi çekmesi için de bir nedeni olmalıydı. Bu ağaç tam olarak görül-müyordu, kümenin ortasındaydı ve diğerleri onu saklamıştı, ama yine de dikkatimi çekmişti işte, ne, ne bu yoğunluk, ağırlık ve ne bu yük, “çok ağır”, korkunç “ağır” diye düşündüm yanından geçerken... Durdum, döndüm.

Ve ağaç kümesinin içine daldım, artık orada bir şey olduğun-dan emindim. Bu küme, dağınık birkaç kayın ağacıyla başlıyordu, hemen ardından da bir çam topluluğu, daha bir yoğun ve daha bir karanlık. Ezici bir “ağırlığa” doğru yürüdüğüm hissi beni bırakmıyordu.

Çevreme baktım.

Bir ayakkabı.

Çamdan bir bacak sarkıyordu. “Bacak” diye düşündüm, ama emin değildim... İkinci bacak. Bu bir insandı... asılmış... bak-tım, bir insan... bacaklar, pabuçlar, daha yukarıda bir baş görü-nüyordu, yana eğilmiş, gerisi ağacın gövdesine ve karanlık dallara karışmıştı...

Etrafa baktım, hiç, sessiz, sakın, yine baktım. Asılmış bir insan. Şu sarı ayakkabıları bir yerden tanıyorum, sanki Ludwik’in pabuçlarına benziyor. Dallarını araladım, Ludwik’in ceketini ve yüzünü gördüm. Ludwik.

Ludwik.

Bir kemerin ucuna asılmış olan Ludwik. Kendi pantolonun-dan çıkarılmış kemerin.

Ludwik mi? Ludwik. Asılmış. Bir süre kendimi alıstırdım... Asılmış. Biraz daha alıstırdım – asılmış. Eğer asılmışsa, bir nede-ni olmalıydı, yavaş yavaş aramaya, hesaplamaya başladım, asılmış, birisi mi onu astı, yoksa kendini mi astı, ne zaman, onu daha

akşam yemeğinden önce gördüm, benden jilet istedi, sakindi, gezi sırasında da her zamanki gibi davranmıştı... ama asılıydı işte... demek ki bu iş bir saat içinde olmuştu... asılıydı, demek ki olması gerekiyordu, bir nedene hizmet ediyordu, ama işte onu bulamıyordum, hiç, hiç, ancak her şeyi önüne katan nehre bir girdap katmış olmalıydı, hani benim hiç bilmediğim, görünüşe göre bir set oluşmuştu, ilişkiler, bağlantılar kurulmuş olmalıydı. Ludwik! Ludwik nereden çıktı? Leon, rahip, Jadcenza, hatta Lena bile olabilirdi – ama Ludwik! Ama bu GERÇEK asılıydı, asılı olan gerçek, asılı Ludwik gerçeği, sarsıcı, büyük, ağır, asılan bir gerçek, serbest gezen bir boğa gibi, çok büyük bir gerçek, çam dalında, ayakkabılarıyla...

Bir gün, dişim çekilecekti, dişçi bir türlü kerpeteni dişe denk getirip yakalayamıyordu, neden kayıyordu bilmiyorum... bu ağır asılma gerçeği de aynıydı, yakalayamıyordum, kayıp duruyordu, güçsüzdüm, elimden bir şey gelmiyordu, tabii olan olmuştu... Etrafa, her yöne dikkatle baktım. Sakinleştirdim. Herhalde anladığım için...

Ludwik.

Serçe.

Ne de olsa bu asılana, çalılıklardaki serçeye baktığım gibi bakmıştım.

Ve bam, bam, bam, bam! Bir iki, üç, dört! Asılmış serçe, asılmış çubuk, boğulmuş-asılmış kedi, asılmış Ludwik. Bir takım gibi! Bir sonuç gibi! Bu aptal ceset mantıklı bir cesede dönüşmüştü; ama bu mantık ağırdı... üstelik fazlasıyla bana aitti... kişisel... çok... ayrı... özel.

Düşünmekten başka bir şey kalmamıştı bana. Düşündüm. Bu öyküyü, her şeye karşın okunabilir hale getirmeye çabaladım ve –düşündüm– neden serçeyi asan o olmasın? Oku o çizdi, çubu-

ğu astı, o şakaları o yaptı... bir çeşit manyak bu, asma manyağı, onu, kendini asmaya kadar götüren... bir manyak! Leon'un ağaç kütüğünde otururken bana söylediklerini hatırladım, galiba doğrusu içtenlikle söylemişti, onun, Leon'un bu işle bir ilgisi yoktu. Demek ki Ludwik? Manya, obsesyon, delilik...

Ama başka bir olasılık vardı, normal bir mantık çizgisi içinde: Bir şantaj kurbanı olmuştu belki de, bir öç kurbanı, birisi onu izliyor, çevresini işaretlerle belirliyor, asma fikrini ortaya atıyor... ama öyleyse kim? Evden birisi mi? Topaç? Leon? Lena? Katasia?

Belki de başka bir "normal" olasılık: Belki kendini asmadı? Belki onu birileri öldürdü? Belki önce boğdular, sonra astılar? Şu ufak tefek şeyleri asarak eğlenen manyak, deli, en sonunda belki de çubuktan daha ağır bir şey asmak istedi... Ama kim? Leon mu? Katasia mı? Fakat, Katasia orada kaldı... Ne var bunda? Buraya gizlice *gelebilirdi*, bunu yapmasının binlerce nedeni olabilirdi, binlerce türde bu işi yapmış olabilirdi, neden olmasın, olasılıklar, bağlantılar, birleşmeler sınırsızdı, her şey olabilirdi... Ya Fuks? Yoksa bu asma işi Fuks'a bulaşmış *olmasın*, bunları asan o mu... ve... ve... Olabilirdi. Yok, canım, hep yanımızdaydı. E ne var bunda? Eğer onun yaptığı ortaya çıkacak olsaydı, o zaman her şeyi yapacak bir zaman boşluğu bulunurdu mutlaka, bu olayların oluşturduğu dipsiz kazan içinde her şeyi bulmak olasılık dahilindeydi! Ya rahip? Onun parmaklarını bu asılı adama bağlayacak milyonlarca ip *olabilirdi*...

Olabilirdi... Ya dağlı köylüler? Sahi bizi getiren dağlı köylüler neredeler? Aklın büyüyen, yiten, çevreleyip saran gerçeklik karşısında güçsüz kaldığı düşüncesi beni sakinleştirdi ve ay ışığı altında buna gülümsedim... Olanaksız bir bağlantı yoktu zaten... Tüm bağlantılar olasılık dahilindeydi...

Evet... Yalnız, bağlantı ipleri zayıftı... zayıf... ve işte burada asılmış bir kişi, vahşi bir ceset vardı! Onun asılışındaki bu vahşilik, bam, bam, bam, serçenin, çubuğun, kedinin bum bum bumuyla birleşiyordu, sanki a-b-c-d, bir-iki-üç-dört gibiydi! Ne takım ama! Ne gayretkeş bir mantık yürütme bu böyle, yeraltında olsa bile! Açık bir kanıt, insanın gözüne batıyor, ama yeraltına ait.

Ama bu bum bum bum diye insanın gözüne çarpan yeraltı mantığı, normal mantık içinde kavranmaya başlandığı anda, tıpkı bir sis gibi buharlaşıp yok oluyordu (diye düşündüm). Bu konuda Fuks'la kaç kez tartışmıştık! Serçe ile çubuk arasındaki mantık bağından söz edilebilir miydi, peki, odamızın tavanında, zar zor görünen o okla – o kadar belirsizdi ki, rastlantısal olarak fark etmiştik – o kadar belirsizdi ki, onu hayal gücümüzü zorlayarak resmetmiştik – bağlanabilir miydi? Oku bulmak, çubuğa ulaşmak, samanlıkta iğne aramaya benziyordu! Bu kadar zayıf işaretleri –Ludwik ya da başkası– kim üretmiş olabilirdi?

Eğer kediye *ben astıysam*, serçe, çubuk ve kedi arasındaki bağlantı ne olabilirdi? Bum bum bum, serçe, çubuk, kedi, üç ayrı asma işlemi mi? Elbette üç tane, ama üçüncüsü benden kaynaklı, üçüncü kafiyeyi koyan bendim.

Kuruntu. Vesvese. Evet! Ama asılmış olan asıldı, bam bam, bam, a, b, c, d, bir, iki, üç, dört! Ona yaklaşmak, belki de dokunmak istiyordum, ama hafifçe geri çekildim. Bu küçük hareket, sanki ölünün karşısında hareket etmek doğru değilmiş gibi, istemsizce beni korkutmuştu. Durumun korkunçluğu –evet, korkunçtu– onun karşısında, serçe karşısında olduğum gibi olmamdan ileri geliyordu. Çalılar ve çalılar. Asılmaysa asılma. Çevreme baktım... Manzara! Kentaurların, kuğuların, gemilerin, parlak yeleli aslanların kapladığı levha gibi gökyüzüne doğru atılmış dağlar, aşağıda titreyen bir beyazlığa tutsak düşürülmüş, çayırla-

rın ve demetlerin Şehrazat'ı, ah o ödünç aldığı ışıkla parlayan o ölü küre – ah, hastalık gibi bulaşıp zehirleyen o zayıf yansımali gece ışığı. Ve parlayan gökyüzünün gerçekdışı, uydurma, dayatma takıntıları olan yıldız kümeleri!

Ama merkezdeki ceset ay değildi, Ludwik'ti – ağaçtaki ceset, sanki duvardaki kedi leşi gibi! Bam, bam, bam, bam, bam... (batırılan iğnenin çekiç darbelerine vardığı o gecenin nabızıyla atarak büyüyordu). Sanki uzaklaşıyormuşum gibi hareket ettim –ama çok da acele etmeden!–, henüz zamanı gelmemişti...

Ne yapmalı? En akıllıcası... hiçbir şey görmemiş gibi yapmak, olayı akışına bırakmaktı... hem niye karışacaktım ki? Aklıma ağızlar geldiğinde tam bunu düşünüyordum. Ağızlar oldukça belirgin bir biçimde geliyordu gözlerimin önüne, Lena'nın şapırdayan ağzı, kusan ağızlar, Katasia, Lena bütün o ağızlar, ama çok değil, bir parçacık. Üstüme gelmişlerdi. Ağzımı oynattım.

Sinek kovalarmışçasına oynatmıştım ağzımı. Ama sonra belirgin olmayan bir şeyler düşündüm öfkeyle, “burada... ağzını oynatma” tipi şeyler. Gerçekten de, cesedin yanında niye ağzımı oynatıyordum ki, bir cesedin yanında ağız oynatmak, sıradan bir ağzı oynatma değildir. Korkmuştum, gideyim diye düşündüm.

Gideyim diye düşünür düşünmez, bir dakika önce korktuğum şey başıma geldi: Cesedin ağzına bakmayı düşündüm. Belki beni korkutan tam olarak bu düşünce değildi, ama yine de bu tarz bir şeyler düşünmüştüm... yani cesedin yanından gitmek isteğinin beni cesede bulaşmaya zorlayacağını düşünmüştüm.

Bundan korkuyordum, o zaman bu düşünce daha da arttı... doğal olarak...

Gelgelelim, bu o kadar da kolay değildi – dalları aralamak, yüzünü aya çevirmek ve ona bakmak. Hatta ağaca çıkmadan ona bakabilir miyim sorusu. Karışık iş. En iyisi dokunmamaktı.

Dokundum, başını çevirdim, baktım.

Dudakları morarmış gibi görünüyordu, üst dudağı fazla yukarı kalkık olmalıydı ki dişleri görünüyordu: Delik, boşluk. Uzun zamandır, şu düşüncenin, savın üstünde kafa yoruyordum: asmam gerek... ya kendimi, ya o kadını. Asma işi pek çok yönden bakıyordu bana, buna bağlı olarak başka birleşimler de vardı... ama beceriksizce... Ne de olsa kediyi asmıştım. Ama kedi, kediydi. Burada ilk kez bir ölü insan ağzına bakıyordum. İnsan ağzının boşluğuna – asılmış bir insanın. Hmm.

Çekip gitmek. Bırakmak.

Gitmek. Onu olduğu gibi bırakmak. Bana ne, beni ne ilgilendirir: Ne olup bittiğini öğrenmek üstüme vazife değil, insan avucuna biraz kum alır, bitmez, tükenmez, tutulmaz, belirlenmez, sayılmaz bir kütlenin altında umutsuzca gömülür gider ya, işte öyle... Onca bağlantıyı tek başıma nasıl kuracaktım ki, belki de Lena Leon'la yatıyor diye astı kendini... Nerden bilinsin, hiçbir şeyi bilmek olası değil... gideyim, bırakayım. Fakat kıpırdıyamıyordum, hatta “ne yazık ki ağzına baktım, şimdi gidemeyeceğim” tarzında bir şeyler düşündüm.

Bu parlak gecede aklıma gelen bu fikir beni şaşırttı... fakat haklı bir tarafı da vardı: Bu ölüye sıradan bir biçimde davransaydım, gidebilirdim, ama ağzımla ve onun ağzıyla yaptıklarımın sonra... pek de gidebilecek gibi değildim. Aslında gidebilirdim, ama bu işe karışmadım diyemezdik... kişisel olarak...

Ölçtüm biçtim ve derinlemesine düşündüm, bıkıp usanmadan, ama düşünce namına tık yok, şimdi korkmaya başlamıştım, ama ne korku, ben bu cesetle, ceset ve ben, ben ve ceset, ağzına baktıktan sonra ondan kopamam ki...

Elimi uzattım. Parmağımı ağzına soktum.

Ama kolay olmadı, çenesi biraz katılaşmıştı –yine de ayırdım–, parmağımı soktum, yabancı, garip bir dile ve sanki alçak tavanlı bir odanın tavanı gibi bir his bırakan damağa dokundum, soğuktu, parmağımı çıkardım...

Parmağımı mendilime sildim.

Etrafıma baktım. Kimse görmüş müydü acaba? Hayır. Asılmış adamı eski pozisyonuna getirdim, olabildiğince dallarla sakladım, çalılardaki izlerimi sildim, çabuk, daha da çabuk, korku, sinir, korku, kaçmak, korulukta bir yol buldum, titreyen ay ışığından başka bir şey görmeksizin uzaklaşmaya başladım, daha hızlı, daha hızlı, daha hızlı. Ama koşmuyordum. Eve doğru gidiyordum. Yavaşladım. Onlara ne diyeceğim? Nasıl söyleyeceğim? İşin zor kısmı şimdi başladı. Onu ben asmadım. Asmaya asmadım, ama asılanın ağzına elimi soktukten sonra asılmış adam artık bana da aitti...

Yanı sıra da, “ağızların” en sonunda “asma” ile birleşmiş olmasından kaynaklanan derin bir doyum vardı. Bunları ben birbirine bağlamıştım! En sonunda. Sanki görevimi yerine getirmiştim.

Ve şimdi Lena’yı asmak lazımdı.

Şaşkınlığım bir adım bile gerilememişti, içtenlikle söylüyorum şaşkındım, çünkü asma işlemiyle bağlantılı olan düşünce, bu zamana dek benim için teoride kalmış, zorunlu olmayan bir düşünceydi, aslında parmağımı ağza soktukten sonra da bu düşüncenin karakteri değişmemişti, hâlâ tuhaf... hatta lafta kalmış... Ancak güçlü, asılmış adam nasıl devasa bir biçimde benim içime girdiyse, ben de aynı biçimde ona girmiştim, her şey tuz buz olmuştu. Serçe asıldı. Çubuk asıldı. Kedi asıldı (gömülene dek). Ludwik asıldı. Asılmak. Ben asılma işiydim. Hatta düşünmek için durdum, ne de olsa herkes kendisi olmak isterdi, demek ki ben de kendim olmak istiyorum, örneğin, kim frengiyi sever,

tabii ki kimse frengiyi sevmez, ama frengili bile kendi olmak, yani frengili olmak ister; “tekrar sağlıklı olmak istiyorum” demek kolay, ancak bu sanki “olduğum gibi olmak istemiyorum” demek gibi bir garip kaçıyor.

Serçe.

Çubuk.

Kedi.

Ludwik.

Şimdi Lena’yı da asmak gerek.

Lena’nın ağzı.

Katasia’nın ağzı.

(Rahibin ve Jadeczka’nın kusan ağzı).

Ludwik’in ağzı.

Şimdi de Lena’yı asmak gerek.

Garip bir iş. Bir yandan da her şey boş, anlamsız, hatta gerçekdişiydi, burada, uzaklarda dağların, ormanların ardında, ay ışığı altında. Öte yandan asma gerilimi ve ağzın gerilimi vardı... Ne yapalım. Demek ki öyle olması gerek.

Ellerim cebimde yürüyordum.

Evi yukarıdan gören bir tepedeydim. Sesler, şarkılar... Tepenin karşısında, yaklaşık bir kilometre uzakta fener ışıkları gördüm – işte oradaydılar. Şarkılar ve şakalarla yürüyüşe güç veren Leon’un rehberliğinde yürüyorlardı. Lena aralarında idi.

Bu tepeden bakınca, manzara sanki kloroform almış gibi titriyordu. Burada Lena’nın yer alması, birden bana, elimde çiftyle ormana gitmişim de uzakta bir tavşan görmüşüm gibi hissettirmişti. Hatta buna güldüm. Kestirmeden onlara doğru yürümeye başladım. Serçe asılı, bense yürüyorum. Çubuk asılı, bense yürüyorum. Kediye astım, bense yürüyorum. Ludwik asılı, bense yürüyorum. Zar zor görülen çalıların arasından aşağıya doğru

inmeye başladıklarında onlara katıldım. Burada çok sık çalılar ve keskin taşlar vardı. Dikkatle ilerliyorlardı. Elinde fenerle önde Leon. Bağırıyor, birbirlerine takılıyorlardı. “Yol göster komutan!”, “Neden dağlara değil de aşağılara gidiyoruz?”, “Manzara aşağıda mı var?”, “Ben oturuyorum artık! Daha ileri gitmem.”

“Sakinyum, sabıryum, haydi, haydi bir şey kalmadı ki, yakın-cacık, hey de hey! Şimdi, şimdiii... buradan... ardımdan, haydi, buyurun! Saygılar!”

Arkalarından yürüyordum, beni fark etmemişlerdi. Lena, biraz kenardan yürüyordu, ona yaklaşmak zor değildi. Boğucu ve asıcı havasında ona yaklaşabilirdim elbette. Onu çekip bir kenara atmak çok zor olmazdı (çünkü biz birbirimize vurgunduk, o da beni seviyordu, kim kuşkulanacaktı ki, mademki onu öldürmek istiyordum, demek o da beni seviyordu), o zaman da onu boğup asmak içten bile değildi. Bir katilin ne olduğunu anlamaya başlamıştım. Cinayet, cinayet kolay olduğunda ve yapacak daha iyi bir şey olmadığında işleniyordu. Başka olasılıklar tükendiğinde. Serçe asılı, çubuk asılı, Ludwik asılı, Lena’yı da kediye astığım gibi asarım. Tabii, asmaya da bilirdim... ama böyle bir düş kırıklığına neden olmak olur mu? Bir çuval inciri berbat etmek olur mu? Onca işten, bağlantıdan sonra asma işi ortaya çıkmıştı ve ben bunu ağızla bağdaştırmıştım – şimdi çekinip asmayı bırakmak olur mu?

Söz konusu bile değil. Arkalarından yürüyordum. Fenerle oynuyorlardı. Bazen sinemada, komik bir sahne görürüz ya, hani bir avcı elinde silahıyla ateş etmeye hazır, dikkatle ilerler, bir adım ardında da korkunç bir hayvan, kocaman bir ayı veya devasa bir goril olur. İşte o, rahipti. Arkamdan geliyordu, biraz daha yan taraftan, görünüşe göre en arkada yürümek istemişti, ne olduğunu, neden olduğunu bilmeden, belki de evde yalnız başına

kalmaktan korkmuştu – başlangıçta fark etmemiştim onu, birden hastalık gibi ortaya çıkmıştı, oynatıp durduğu o köylü parmaklarıyla. Cüppesiyle. Cennet ve cehennem. Günah. Aziz Katolik Kilisesi, anamız. Günah çıkarma hücresinin soğukluğu. Günah. *In saecula saeculorum** Kilise. Günah çıkarma hücresinin soğukluğu. Kilise ve Papa. Günah. Cehennem azabı. Cüppe. Cennet ve cehennem. *Ite, missa est.*** Erdem. Günah. Günah çıkarma hücresinin soğukluğu. *Sequentia sancti...**** Kilise. Cehennem. Cüppe. Günah. Günah çıkarma hücresinin soğukluğu.

Onu öyle şiddetle ittim ki sendeledi.

İsterken bir yandan da korkuyordum, ne yapıyorum ben?! Ne garip bir şey. Delirdim mi? Ya bağırırsa!

Yo, hayır. Elim o kadar zavallı bir direnişle karşılaşmıştı ki hemen sakinleştim. Durmuştu, bana bakmadı. Duruyorduk. Yüzünü iyice görüyordum. Ve ağzını. Elimi uzattım, parmağımı ağzına koymak istedim. Ama dişlerini kenetlemişti. Sol elimle çenesinden tuttum, ağzını açtım, parmağımı soktum.

Parmağımı çıkardım ve elimi mendille sildim.

Şimdi ötekilere yetişmek için daha hızlı yürümem gerekiyor. Parmağımı rahibin ağzına sokmak bana iyi gelmişti; ölünün ağzına parmak sokmak başka, dirinin ağzına sokmak başka (diye düşündüm), sanki sanrılarımı gerçek dünyaya sokmuştum. Kendimi daha dinç hissettim. Bütün bunlar olurken, bir anlığına serçeyi falan unuttuğumu hatırladım, hemen kendime buradan 30 kilometre uzakta bir serçe olduğunu –çubuk ve kedi de– hatırlattım. Bir de Katasia.

* *Lat.* Sonsuza dek. (ç.n.)

** *Lat.* Git, ayin bitti. (ç.n.)

*** *Lat.* Kutsal dizeler. (ç.n.)

“Sayın gezginciyuslar, hanımuslar, beyuslar, burada dinlenece-yus! Dinlen! Biraz nefes alalım.”

Sık çalılarla kaplı bir vadinin üstünde bulunan koca bir kayanın altında duruyordu. Kayanın önünde küçük bir alan vardı, bu yer gelip geçilen bir yer olmalıydı, teker izleri görmüştüm... Biraz çalılık, otlar. “Luki, ben burayı istemiyorum, ne biçim yer burası!?” “Komutan, burada oturacak yer bile yok”, “Başkan, burada, çıplak arazide mi?”

“Tamam, tamam,” Leon’un sesi inler gibiydi, “babacık kol düğmesini kaybetti. Kol düğmesinin teki yok. Fenerleri şuraya tutun lütfen.”

Serçe

Çubuk.

Kedi

Ludwik.

Rahip.

Leon, eğilmiş, kol düğmesini arıyordu. Luki, feneriyle ona aydınlık veriyordu; aklıma Katasia’nın odasında Fuks’la birlikte tuttuğumuz fener ışığı geldi. Sanki çok önce olmuş gibi. Oda oradaydı. Katasia’yla birlikte. O kol düğmesini arıyordu, en sonunda Luki’dan feneri aldı, ama bir an fark ettim ki fener ışığı yeri aydınlatacağına, kayayı ve başka yerleri yalayarak geçiyordu, tıpkı bizim Fuks’la odanın duvarlarını aydınlattığımız gibi. Acaba kol düğmesini mi arıyordu? Belki bu işin düğmeyle ilgisi yoktu, belki bizi yirmi üç yıl önceki o yere getirmişti?.. Ama emin değildi. Tam olarak tanıyamıyordu. O zamandan bu yana yeni ağaçlar büyümüş, toprak çökmüş, kaya yerinden oynamış olabilirdi; gittikçe daha ateşli bir halde feneriyle arama yapıyordu,

* Özgün metinde daha önce verilen yirmi yedi yıl, burada Gombrowicz tarafından yirmi üç yıl olarak yazılmış. (ç.n.)

tıpkı bizim o zaman yaptığımız gibi; onu böyle şaşkın, kaybolmuş, nerdeyse ağzına dek suya batmış gibi bir halde görünce, Fuks'la duvarların, tavanların, çiçek tarhlarının arasında nasıl kaybolduğumuzu düşünmek zorunda kalmıştım. O eski zamanlar! Herkes bekliyordu. Kimse ses çıkarmıyordu, belki de en sonunda otların içinden nasıl bir ciyaklamanın çıkacağını öğrenmek için. Lena'yı gördüm. Zarıftı, ağzı dantel gibiydi, çubuk serçe kedi, Katasia Ludwik ve rahip.

Beceremiyordu. Kaybolmuştu. Şimdi de kayanın dibini inceleyordu. Ortalık sessizdi. Doğruldu.

“İşte burada.”

Lulusia şakıdı: “Orada ne var Bay Leon, ne var orada?”

Nazikçe.

Alçakgönüllü ve sakın bir biçimde duruyordu. “Kadere bak... Rastlantı işte, ben burada kol düğmemi ararken ne buluyorum! Şu taşı görüyorum... Burada bulunmuştum ben... evet, yirmi üç yıl önce... Burada!”

Sanki bir emir almış gibi birden düşüncelere daldı, bu an uzamıştı. Fener söndü. Uzadı da uzadı bu an. Ta ki Lulusia yumuşak ve endişeli bir sesle “Ne olmuştu size burada Bay Leon?” diyene kadar, kimse bu anı bölmemişti. “Hiç,” diye yanıtladı.

Topaç'ın orada olmadığını fark ettim. Evde mi kalmıştı? Yoksa Ludwik'i asan o muydu? Saçma. Kendi kendini astı o. Neden? Henüz kimse bilmiyor. Öğrendiklerinde ne olacak?

Serçe.

Çubuk.

Kedi.

Ludwik.

Burada, şimdi olanların, orada otuz km ötede olanlara bağlı olduğunu hatırlamak zor ve zahmetli bir işti. Leon'un birinci

kemancıyı oynadığını ve herkesin (ben de dahil) onu seyrettiğini... seyircisi olduğumuzu... ona bakmak için burada bulunduğumuzu görünce, ona kızmaktan kendimi alamıyordum...

Belli belirsiz mırıldandı.

“Burada. Kadının tekiyle...”

Yine sessiz sakin birkaç dakika geçti, bu dakikalar domuzluk sızdırıyor ve itiraf kokuyordu, hiç kimse bir şey söylemediği için de herkes onun önümüzde kendi kendini... kendisiyle... en iyisi kendi malınla takılmak misali... halletmesini bekliyordu... Bitirene kadar bekledik. Zaman geçiyordu.

Beklenmedik bir anda fenerle yüzünü aydınlatmıştı. Gözlük, kel, ağız, her şey. Kapalı gözler. Şehvet düşkün. Çilekeş. Konuştu: “Görecek başka bir şey yok.”

Feneri söndürdü. Karanlık beni ürkütmüştü, tahmin edildiğinden daha da karanlıktı, büyük bir ihtimalle üzerimizde bulut olduğu için. Kayanın ardında görünmüyordu. Ne yapıyordu? Pis işlerini yapıyor olmalıydı, tahrik oluyor, eski şıllığını anımsıyordu, çalışıyor, çabalıyor yediği haltı kutluyordu. Ama... ya o işin burada yapıldığından emin değilse? Ya bu rastgele bir kutlamaysa? Kimsenin oradan ayrılmıyor olması da beni şaşırtıyordu, artık oraya, yardımcı olmaları, onu seyretmeleri, seyrederek onu tahrik etmeleri için getirildiklerini anlamış olmalıydılar. Çekip gitmek o kadar kolaydı ki. Ama kimse gitmiyordu. Örneğin Lena gidebilirdi, ama gitmiyordu. Yerinden kıpırdamıyordu. Leon solumaya başlamıştı. Ritmik bir biçimde soluyordu. Kimse onun ne yaptığını görmüyordu. Ama oradan da ayrılmıyorlardı. İnliyordu. Bu inleme ihtiraslı bir inlemeydi, ama aslında kendini şevke getirmek için çabalıyordu. İnliyor, köpek gibi viyaklıyordu. Kendini fuhuşa zorlamak için çıkardığı boğuk, boğazdan gelen bir viyaklama; nasıl çabalıyordu, nasıl çalışıyordu, nasıl kendi kendine

haltlar yiyordu, nasıl da kutluyordu... Çalışıyordu. Çabalıyordu. Soluyordu. Viyaklıyordu. Çabılıyor, çabılıyor. Dedi ki:

“Berg.”

Yanıtladım:

“Berg.”

“Berg içinde, bemberglemeyle bemberg!” diye bağırdı. Ben de bağırdım:

“Berg içinde, bemberglemeyle bemberg!”

Sessizleşti ve hiçbir şey duyulmuyordu artık; ben serçe Lena çubuk Lena kedi, ağızda bal kıvrılmış dudak duvar tümsek çizgi parmak Ludwik çalılar asılı duruyorlar ağız Lena orada çaydanlık kedi çubuk çit yol Ludwik rahip kedi çubuk serçe kedi Ludwik asılı çubuk asılı serçe asılı Ludwik kedi asacağım. Birden bardaktan boşanırcasına yağdı. Bol ve yoğun damlalar, başımızı kaldırıyoruz, yağıyor, su vurmaya başlamıştı, rüzgâr çıktı, panik, herkes en yakındaki ağaca koştu, ama çamlar sızdırıyor, akıtıyor, damlatıyor, su, su, su, saçlar ıslak, omuzlar, baldırlar ıslak, önümüzdeyse karanlıkta daha da karanlık oluyor, yalnızca fener ışıkları, yer yer umutsuzca onu aralamaya çalışıyor, aşağıya düşen dimdik bir su duvarı, o zaman bu fenerlerin ışığında nasıl yağdığı, düştüğü aktığı görülüyor, dereler, çağlayanlar, göller, akıyor, şırıldıyor, göller, denizler, lıkır lıkır akan su seli ve saman çöpü, çubuk, yaprak, suyla taşınıyor, gözden kayboluyor, derelerin birleşmesi, nehirlerin oluşumu, adacıklar, engeller, setler, menderesler, yer gök sel, akıyor, koşuyor, aşağıda sürüklenen ve kaybolan yaprak, bir parça ağaç kabuğu, bütün bunların sonucunda, titreme, soğuk algınlığı, ateş, Lena anjin oldu, Zakpon’dan taksile getirmek gerekti, hastalık, doktorlar da başka tabii, Varşova’ya döndüm, aile, yine babayla savaş, başka işler, sorunlar, karmaşıklıklar, zorluklar. Bugün öğlen tavuk yahnisi yedik.

Jerzy Franczak
Çev: Emrah Gaznevi*

Kozmoşumberg

Gombrowicz, ‘baş gombrowiczolog’^{***} adını almak için çok şey yaptı; kendi eserlerinin sorunsalını seve seve ortaya koydu, eleştirmenlerle polemiğe girdi, kendi yorumlamalarını sunduğu her bir eserine eleştiri kattı. *Kozmos*’ta yaptığı da farklı değildi (roman 1961-1964 yılları arasında yazıldı, ilk kez 1965 yılında yayımlandı, *Günlük* ve *Vasiyetname* sayfalarında yazara ait açıklamalar çıkana dek bekledi). Ancak burada elimizde olan, tutarlı, güçlü bir yorumlama yerine tahminler ve metaforlar derlemesidir. Gombrowicz’in söylevleri birden belirsiz, dolambaçlı, tereddüt izlerine rastlanan ve aykırılıktan bağımsız olmayan bir hal alır. Örneğin, yazar “*Kozmos* kendi maceralarını anlatan

* Ankara Üniversitesi, Polonya Dili ve Kültürü Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi.

** Janusz Sławiński’nin ifadesi. Bkz.: *Sprawa Gombrowicza*, (Gombrowicz Meselesi) *Nurt* 1977, Sayı 2, s.19.

sıradan bir öğrencinin en sıradan açıklamasıdır” şeklinde iddiada bulunurken, başka bir yerde de “herhangi bir hikâyeyi anlatan öyle sıradan bir roman” olmadığını, fakat “yazılma sürecinde kendiliğinden gelişen bir roman” olduğunu gözler önüne serer. Yazar, bir seferinde anlama muhtaç bilmecelere dayalı polisiye türü olay örgüsüne dikkatleri çeker ve kahramanlarını (ve okuyucuları) çok ciddi kuşku duyulan mantığın sistemi üzerinden doğruca “düşünsel yanlış yola” sürükler, başka bir sefer de *Kozmos*’un siyah olduğunu belirtir ve onu “girdaplarla, tereddütlerle, bataklıklarla dolu olan, çalkalandırılan akıntıyla” kıyaslar.

Gombrowicz, bu kez tümüyle anlaşılır tezler ortaya koymaz, eserin sorunsalını düzene sokmaz, eleştirmenlere yol göstermez. Belirsizlikleri yok etmez, vurguları yerli yerine yerleştirmez. Entrikanın gelişimini belirleyen “mantığın tuzakları” ve esere sızmış “siyah, tehlike, şiddetli tutkularla delip geçilen gece,” eşit derecede önemli olduğu için esere hükmeden aykırılıkları saptamak gerektiğini ima etmiş gibidir sanki. Doğrusu, *Kozmos* aykırılıklardan biçimlenmiş bir eser olarak ortaya çıkar. Burada her şey kendi tezadından izler taşır (içi birbiriyle alakasız mikro olayların kaosuyla kaplanmış tutarlı olay örgüsü – içi saçmalıklarla kaplanmış mantıklı konuşma), iki temel sorunsal motif (epistemolojik ve psikolojik) birbirine nüfuz eder ve karışır. Dahası, eser iki parçaya ayrılır: kompozisyon merkezinde beklenmedik biçimde yeni bir olay örgüsü düzeni ve yeni anlamlar sistemi doğar. Şimdi ‘Öğelerin toplanması ve dağılmasıyla’ bu büyüleyici, benzersiz *Kozmos*’a hükmeden temel kuralları tanımaya çalışalım.

* W. Gombrowicz, *Testament. Rozmowy z Dominique de Roux* (Vasiyetname. Dominique de Roux ile Söyleşiler), Krakow 2001, s. 135-140 ve *Günlük 1953-1969*, Kraków 201 s. 851-852.

Witold ile dinlence ve yalnızlığı aradığı Zakopane’de tanışıyoruz, “babasından, annesinden ve genel anlamda ailesinden bunalmıştır”. Pansiyon yolunda bir tanıdığıyla, Fuks ile karşılaşır, kendi kişiliğini ve özel bir takıntısını ona dayatır. Fuks, aslında Drozdowski adında, işyerinden bir amirinin kendisine beslediği açıklanamaz tiksinti duygusuna günbegün karşı koymak zorundadır. Bu durum, takıntıya ve hatta belki de psikolojik bir sakatlığa dönüşür: Drozdowski hep ‘ufukta belirir’, ancak Fuks, tüm gücüyle onu düşünmemeye gayret eder. Onun her bir faaliyeti geçici bir eylem, her söylemi de fobisini dile getirmeme girişimidir. Bu yüzden asılmış serçe gizemini sevinçle karşılar. Bir dedektife dönüşür ve sorgu konusunun zihnini kemiren düşünceleri bastırması ümidiyle dolaylı delilleri birleştirmeye koyulur.

Ne var ki, sorgu konusu sürekli kopar ve varsayımlar arasında kaybolur, önemsiz olaylar selinde boğulup gider. Dolaylı deliller ise en azından kuşkuludur. Korudaki telde asılı duran ölü serçe ilk aykırılık, alışılmadık ve açıklama yapmayı, yani faili ortaya çıkarmayı gerektiren tedirgin edici bir olaydır. Olaylar dizisi, klasik polisiye romanlarında olduğu gibi kapalı bir mekâna yerleştirilir. Wojtys’ların aile pansiyonunda herkes şüpheliye dönüşür: bankacı Leon, karısı Topaç ve Ludwik ile evlenen kızları Lena ve bir de araba kazasında dudak yapısı bozulmuş hizmetçi Katasia. Witold ve Fuks, sahte görüntüleri karıştıran perdenin ardına gizlenmiş gerçeği ortaya çıkarma girişiminde bulunmalı ve suç bulmacasını çözmek zorundadırlar. Canlanan merak duygusu sorgulamaya ara vermeye izin vermezken, ne yazık ki ilk dolaylı delil olayı bir yere götürmez. Dedektiflerin, tavanın ‘beyaz çöl’ü üzerinde görünen ‘şekil ve çizgi’ içinde ok fark etmeleri hiç şaşırtıcı değil. Bu ok bahçeyi göstermektedir.

Witold ve Fuks, grotesk bir ‘Sherlock Holmes’çuluğa başlarlar. Sonraki işaretleri araştırmak için bahçeye girerler ve ip-te asılı duran bir çubuk bulup asma motifini birleştiren olaylar serisini belirlerler. Yeni bir olay serisi ve onun ardında duran ‘saplama’ (saplanmış iğne, kalem tüyü, çengelli iğne, törpü ve çivi) mantığı ortaya çıkınca, (araba falakasını işaret ettiği için kapısını zorlayarak gizlice girdikleri) Katasia’nın odasını inceleme sürecinde olay karmakarışık hale gelir. Doğrusu, kahramanların bizzat bu olaylarda “anlama doğru bir baskı mı sızıyor”, yoksa onlar mı kopuk olaylara anlam yüklüyorlar, kuşku-ları vardır, ancak pes etmeyecekler ve soruştur-maya devam edeceklerdir. Mesele hâlâ ölü bir serçe midir? Soruşturma nesnesi belki de gerçeğin ta kendisidir, ama soruşturmanın amacı ‘olayların büyük karmaşasına’ anlam yüklemektir.

Buraya kadar içinde epistemolojik bir kitapçığın parladığı *Kozmos*, polisiye olmayan grotesk bir roman gibi görünür. Kahramanları, “yüz milyon kere daha zengin bir dünyaya” fırlatılmışlardır ve katlanılmaz bir kaosu yaşamaktadırlar. “Bir yere yığılma, hengâme, keşmekeş,” sayısız nesnelerin çokluğu, zerreciğin anarşisi etraflarını kuşatmıştır. Bu yüzden onları birbirine bağlamaya başlamışlardır (böyle bağlamaktan daha kolay bir şey var mı?), dağınık olayları kendileriyle birleştirirler ve onları önemli bir bütünlük halinde bir araya getirirler. Bu bütünlüklerin tümüyle bağımsız olmasının çok da önemi yoktur, benzerlik ve tekrarlama, yani analogik olayların karşılıklı “güçlenmesi”de mantık kurallarının yerine geçer. Çünkü burada söz konusu olan şey, bağımsız bir düzen yaratmak ve onu kaosu-n karşısına koymaktır. Bu da, takımyıldız metaforunu çok güzel bir biçimde ifade eder: yıldızlarla kaplı gökyüzü, mitolojiden bildiğimiz formlara ‘bürünür’. Ancak günümüzde formların insan tarafından dayatıl-

dığının ayırdına varırız; Zodyak kuşağı, dış çizgileri birbirinden uzak yıldızları bir araya getirir. Gombrowicz kahramanları gele-
neğin çekidüzen veren gücüne inanmamakta ve tümüyle yeni bir
takımyıldız oluşturmak zorundadırlar. Fuks, bu bilinci kendine
zapt etmektedir ve önceden oluşturulmuş anlamının inatçı araş-
tırmacısı, dünyanın ötesinde duran yazarın niyetinin takipçisi
olmayı sürdürür (ayrıca bunun gerçekte “Drozdowski saplantısı-
nın” bastırılmasıyla ilgili olduğunu hatırlayalım). Ancak Witold,
fırlatıldığı dünyanın kanuna itaatsizlikten dolayı ilahi bir cezadan
mahrum bırakıldığını ve yorumlamanın bağımsızlığı için yaratıl-
dığını anlar. Evrensel düzenin tasarımcısı insan olmuştur, kendi-
siyle “ardı arkası kesilmeyen olaycık”ları birleştirir, çalkalanmış
hayat akışı için anlamlar tasarlar. Düzen sağlama etkinliği hiçbir
zaman son bulmaz, takımyıldızlar tamamen bir bütünlük sağla-
yamazlar, ara sıra değişmez çokluklara kayarlar.

Her düzene kaosla mayın döşenir, ancak insan onunla doğ-
rudan karşılaşmaz, çünkü “onun baktığı yerde her zaman düzen
ve biçim doğar”. Burada basit bir seçim kendini gösterir. Lena
dışında tüm Wojtyslar gibi, “çevredeki şeylerle ilişkilerin parçalı,
karışık ve kaygan, güvenilmez ve alçakça” oluşundan memnun
olunabilir. Anlamlar sisteminden koparılan ve “devasa orduyu”,
“sonu gelmez bir kargaşa”yı anımsatan dünyanın karşısında dur-
mak için, algı ve düşüncenin otomatizminden Fuks ve Witold
gibi vazgeçmek de mümkündür. O halde detaylar kalabalığından,
birleştirilemez zerrecikler yığınınından bir bütünlük oluşturmak
gerekir. “Birbirine uydurmak”, yani anlamı eski haline getiren
referans gösterme sistemini oluşturmak gerekir. Uydurmacı
hilekâr tuzağa düşer, çünkü her şeyin “eşit derecede önemli
olduğu ve aynı zamanda önemli olmadığı” durumunun bertaraf
edildiği hiyerarşi dünyasında her şey bir diğerine göndermede

bulunur, her birinin bir anlamı olmaya başlar. Artık dünya anlam çokluğu virüsü kapmıştır ve amansız bir göstergibilimsel rahatsızlığa tutulmuştur, insan da yine kendisinin oluşturduğu denge-siz sisteme bulaşır, paranoyak hale gelir.*

Witold, soruşturmayı derinleştirerek kendisinin aynı zamanda soruşturmanın konusunu da oluşturduğunu keşfeder. Ve de kendi keşfinden pratik sonuçlar çıkarır. Madem dünya sonsuza dek var, o halde insanın görevi onu biçimlendirmek ve olaylar yaratmaktır. Araştırmacıdan faile dönüşüverir, yapılan işin yararına bilgi edinmeyi bırakır". Önce, Lena'nın kedisini boğarak öldürür. Bu hareketiyle "asma" dizisini uzatır ve kendi düşüncesinin tutarlılığını kurtarır. Gerçeklik, beklenmedik bir biçimde bu konunun bir parçası oluverir. Ludwik'in intiharı, olayların bu döngüsünün kapanışını oluşturur. Witold her zamanki mantığına göre açıklama yapmayı beceremez (çünkü "her birleşim olasıdır"), ancak başka bir mantığın, "yeraltı mantığının" izini fark eder ve onun işaretinin arkasından gitmeye karar verir ("şimdi de Lena'yı asmak gerekecek"). Bu yüzden Gombrowicz, o kendi tuhaf konusundan, tutarlı ve kendince mantıklı olan sistemin olayları nasıl oluşturduğu ve gerçek sonuçlara nasıl neden olduğu üzerine kasvetli, kısa hikâyesini oluşturur. Ancak bu hikâyeyi tıpkı Czesław Miłosz'un yaptığı gibi çağdaş tarihin iğrençliğiyle birleştirmek hiç de zor değil: "bir kere dikkatimizi Yahudilere ya da Lev Trocki'nin destekçilerine verdikten sonra, tüm kötülüklerin sebebinin onlar olduğunu işaret eden dolaylı delillerin pek çoğu

* M. P. Markowski, *Czarny nurt. Gombrowicz, świat, literatura* (Kara Akım. Gombrowicz, Dünya, Edebiyat), Kraków 2004, s. 145-158.

** *Spory śledzącego i Sprawcy, zob: A. Falkiewicz, Polski Kosmos 10 esejów przy Gombrowiczu* (Araştırmacı ve Fail çatışması konusu üzerine bkz.: A. Falkiewicz, Polonya Kozmosu. Gombrowicz'e Ait 10 Deneme), Wrocław, 1996, s. 116-120.

bulunacaktır. Böylece aklın dolaylı deliller eğilimi, neden-sonuç kuralını alaya dönüştürür ve insana uyanmanın mümkün olmadığı bir uykuyu dayatır.”

Şimdi dikkatleri Witold'un Ludwik'in intiharı ve bu intiharın katlanılmaz absürtlüğü ile nasıl baş ettiğine verelim. Parmağını ağzına götürerek, onu “aptal cesetten” “mantıklı cesede” dönüştürür. Böylece anlatıcının kafa patlattığı durumlarda inatla tekrar tekrar beliren (Katasia, Lena ve rahibin) ağız motifi ile asma motifi birbirine girer. Bu motifler çözülür ve Witold zaferle şunu bildirir: “sonunda ağızlar asma işiyle birleşti!” Onun tasarladığı kozmos, yalnızca entelektüel bir çabanın sonucu değil, aynı zamanda özel bir takıntının da sonucudur. Witold, en sonunda iki seri olayı birleştirerek, içinde anlam arzusunun erotik duygularla iç içe geçtiği gizli bir fantezi gerçekleştirir. Kahramanın “gece maceralarını” anımsatan “ağızlar kümeleşmesi”, başka biçimde gerçekleşmesi mümkün olmayan arzusun dönüşümünü oluşturmaktadır (hem zaten “ağza karşı ağız” dolaylı biçimde cinsel organ dudaklarını işaret edebilmektedir). “Yeraltı mantığına” dayalı spekülasyonlar yaratma ve cesedin dudağına parmağını koyma, erotik dürtünün boşaldığı hazzın yerine geçen başka bir biçimidir.

Kozmos, yalnızca tümüyle tersyüz edilmiş polisiye romanı değil, aynı zamanda çarpıklaştırılmış bir aşk romanıdır da. Witold, “asma” bulmacasını çözer ve “ağızlar” üzerine olan bir fantezi de geliştirir, “saplama kuralını” anlamak için Lena'nın “kapsına dayanır”. Arzunun anlamların temel yapılandırılmasında etkili rol oynadığı doğrudan ifade edilmez, suni ve sapkın

* Czesław Miłosz, *Kim jest Gombrowicz? W: Gombrowicz i krytycy* (Gombrowicz Kimdir?, Gombrowicz ve Eleştirmenler içinde), editör Z. Łapiński, Kraków-Warszawa, 1984.

formlarda ifade edilir (homoerotizm, voyerizm, egzibisyonizm, sadizm, nekrofilî). İnsan, tıpkı onu çevreleyen dünya gibi, nüfuz edilemez olduğu ortaya çıkar; kendi en derin komplekslerini ve arzularını anlayamayan, kendi tepkilerini ve duygularını kontrol altında tutamayan, daha kendini tanımayan insanın iç karartısı, içinde takımyıldızın resmini yaptığımız yıldızlı gökyüzünün karartısıyla eşdeğerdedir.”

Kahraman tarafından kurulan kozmos, birbirine girmiş arzuların izdüşümünü oluşturur – bunlar, anlam ve zevk arzularıdır. Witold, boşu boşuna algısal ve erotik tatmin için can atar, çarpıcı mağlubiyet onun entrikalarının sonunu oluşturur. Polisiye romanına özgü olay örgüsü bir sonuca varmadığı gibi, bu olay örgüsüne yerleştirilen aşk romanı modeli de gerçekleşemez.

Kozmos’un ikinci kısmında hikâye yanlış bir hamle yapar: epistemolojik motif psikanalitik incelemeyle kesilir. Senaryo değişir (herkes Kościeliska Vadileri’ne geziye çıkar) ve interaktif durum değişir (yeni evliler, Lulu ve Lulusia, Toni ve Jadcicka çifti ve rahip ortaya çıkar), Fuks ise düpedüz dikkat çekmekten sakınır, yerini Leon’a bırakır. Bu hayli önemli bir değişim: çünkü anlam araştırmacısı zevk araştırmacısına dönüşür (bunun yanında her ikisi de bizzat Witold’un birbirine girmiş duygularını somutlaştırıyor gibi görünür). Leon, insanın kendi fantezi alanı içerisinde kapalı kaldığını kabul eder (el feneriyle yüzünü aydınlattığı sahneyi böyle değerlendirmek mümkündür ve “görecektir başka bir şey yok,” der). Tek kişilik sekste bulabildiği yalnızca

* Kendine yönelik cinsellik, dikizcilik, teşhircilik, acı yaşatmaktan zevk duyma, ölümlüverlik. (ç.n.)

** J. Jarzębski, *Dwanaście wersji "Kozmosu" w: tegoż, Natura i teatr (16 tekstów o Gombrowiczu)* ('Kozmos'un' On İki Versiyonu ve Doğa ve Tiyatro (Gombrowicz üzerine 16 metin) içinde, Kraków 2007, s. 113.

duyusal tatminin peşinde olan gizli tutulmuş bir hedonisttir bu. Küçük hoşlukları arama ve onanizm, mükemmel bir kendi kendine yeterliliği sağlamaktadır.

Leon başkalarının önünde “deli kılığına girer”, ne var ki Witold’un samimi olmasına müsaade eder ve kendini ona “papaz ve piskopos” olarak gösterir. Kendi özel idolüne taparcasına hürmet eder – yirmi yedi yıl öncesi hizmetçi kadınla hazzı deneyimlemiştir. Dağ gezisi boyunca tabuları sonunda yıkar, erotik saplantısının sınırını aşar, gerçek niyetini ortaya döker. Gençlik macerasını yaşadığı yerde “kutsanmış ekmek” ayinini yerine getirir; teşhirci ve kendi kendini tatmin edici transa geçer*. Oruç, ibadet, ayin gibi dinî törenleri kâfirce erotik katmana yerleştirme noktasına erişir. Witold, buraya sırdaş ve sessiz bir arkadaş, kendi dillerinde konuşup anlaşılan gizli bir topluluğun üyesi olarak katılır.

Leon’un kendine özgü bir Lehçeyle konuştuğunu fark etmek hiç de zor değil. Geliştirdiği deyimler hayrete düşürüyor. Garip ifadelerle dolu, anlaşılabilirlik sınırında dengeyi sağlayan, çocukça olduğu kadar epey gizemli gibi görünüyor. Leon birliktelikle-rini ve esnekliklerini test ederek kelimelerle eğlenen çocuk gibi konuşur biraz, biraz da gizemli büyüleri ezberden okuyan medyum rahip gibi. Stilistik araçlar repertuarı burada makaronizmi” (“flat ubi vult”, “first klas prima”, “tutti frutti” vb.), eksantrik küçültme belirtten sözcükleri (“tatlışkom”, “anacık”, “fazla domuz-yumluk” vb.) ve neolojizmi, yani Lehçede bilinmeyen, anlamsal olarak belirlenen değerlerden yoksun olan sözcükleri içerir. Diğer

* Bkz. E. Fiala, *Przekraczanie własnych kosmosów, w tegoż, Homotranscendens w świecie Gombrowicza* (Kendi Kozmos’larımızı Aşma, Gombrowicz’in Dünyasında Homo Aşknlık içinde), Lublin 2002.

** Yabancı dili taklit ederek yazılan şey. (ç.n.)

sözcüklerle (“berg töreni”, “gizli berg”, “âşıkberg” vb.) ortak yaşama giren eşi benzeri görülmemiş esnekliğiyle ve sözcük türetme gücüyle kendini gösteren esrarengiz sözcük birimi, yani ‘berg’ önplana çıkar.

Bu ‘berg’ ne anlama geliyor? Yoksa bu, Yidiş^{*} bir gönderme mi (Leon ‘Yahudi fıkrası’ndan söz eder)? Dağ anlamına gelen Almancadan ödünç alınma mı yoksa – ki sonuç olarak olay örgüsü Zakopane’de geçer? Belki de Thomas Mann’ın *Büyülü Dağ*’ına (*Der Zauberberg*) bir göndermedir? Yoksa Gombrowicz’in kendisinin de gittiği Aziz Stanislaus Kostka Ortaokulu öğrencilerinin kendilerini adadıkları sözcük oyunlarına atıfta bulunan otobiyografik bir işaret olabilir mi (okul, Berg Caddesi üzerinde bulunuyordu)? Bu seçeneklerden herhangi bir tanesi için bahis tutabiliriz, çünkü ne roman ne yazara ait yorumlar belirleyici işaret içermektedir. “Cinsel olarak kendi kendini tatmin etmenin Berg’in temel formu olduğunu” da kabul edebiliriz (özellikle “Berg’in ne olduğunu belirlemek için diyaloglardan birinde “mastürbasyoncu” sözcüğü geçiyor), o halde “berg” felsefesinin tatmin olmaya erişme sanatı olduğu ortaya çıkacaktır^{**}. Sonuç olarak tercüme edilemez, kendi kendine tanımlanabilir olan bu sözcüğün net biçimde dilin işlevini ve dünyadan kopan, gereksiz tekrarlama (‘bergle bergde bergleşme’!) prensibine dayanarak kendi kendini açıklayan geleneksel işaretler yığınının işlevini gösterdiğini ifade edebiliriz. O halde Leon’un sözcük oyunlarının konuşmanın kendi kendine yeterliliğini açıklığa kavuşturduğu ve

* Almanca diyalektiğinden gelen, içinde İbranice, Slav ve Roman dillerinden öğeler taşıyan Avrupalı Yahudilerin konuştuğu dilin adı. (ç.n.)

** Aleksandra Okopień-Sławińska, *Wielkie bergowanie czyli hipoteza jedności w Kosmosu, W Gombrowicz i krytycy*. (Yüce Bergleşme, yani ‘Kozmos’un Birlik Hipotezi, Gombrowicz ve Eleştirmenler içinde.)

insanları dilsel dizgelerin kısır döngüsünde kapalı kalan hayvan olarak gösterdiği sonucu ortaya çıkacaktır.

Bu kısır döngüden uzaklaşmak, anlamların hırçın girdabından kaçıp kurtulmak olası mıdır? En sonunda olaylar dizisini durduran şiddetli yağmur, arınmanın, arzu edilen duygusal bir boşalmanın ve hatta sel belirtisinin, yani dünyayı yenilemenin taklidi gibi görünmektedir. Hemen sonrasında çıkış noktasına dönüyoruz (“aile, yine babayla savaş, başka işler, sorunlar, karmaşıklıklar, zorluklar”). Dünyayı yaratmayı yeni baştan başlatmak gerekmektedir. Gombrowicz’in kahramanları kozmik işlemi tekrarlamak zorunda kalacaklardır. Eğer onlara bir anlığına ara verirlerse, zapt edilemez kalabalık ve katlanılmaz bir kaos olarak dünya, yine tüm tekrarlamalarıyla belirecektir. Algısal ve değerbimsel (aynı zamanda erotik) olarak self-servise mahkûm olanlar, anlamları, değerleri ve anlaşılması imkânsız, fütursuz bir dünyaya olan belirsiz özlemleri biçimleyeceklerdir.

Kozmik düzen sıradan mantığın bakış açısından bağımsız, çılğınca ortaya çıkar. Ne zaman “yeraltı mantığın” alanına inip kozmik düzenin biçimini belirleyen, yani az rastlanan tuhaflikları, takıntıları ve yoldan çıkmaları çözersek, işte ancak o zaman anlaşılır hale gelecektir. Hâlâ onu kozmos diye adlandırmak mümkün mü, yani içeriden düzene oturtulmuş, uyumlu bir biçimde inşa edilmiş mi? Belki de tuhaf bir kozmosun ‘kosmoşumbergin’ bir parodisidir? Ama en basitiyle Gombrowicz yapıtına *Kozmos* başlığını koymuş. Bu hareketi nasıl değerlendirmek gerek? Bu, bizim düzen ihtiyacımızla bir alay mı, yoksa ona olan özlemimizin bir işareti mi? Belki ne ilki ne de ikincisi? Romanın konusu yok edilemez olduğu kadar gerçekleştirilemez olan (anlam ve coşku) arzusunun ta kendisi olabilir mi?